Comando

ALEX WASSILIEFF

RĂZBOIUL SOLDAȚILOR NECUNOSCUȚI

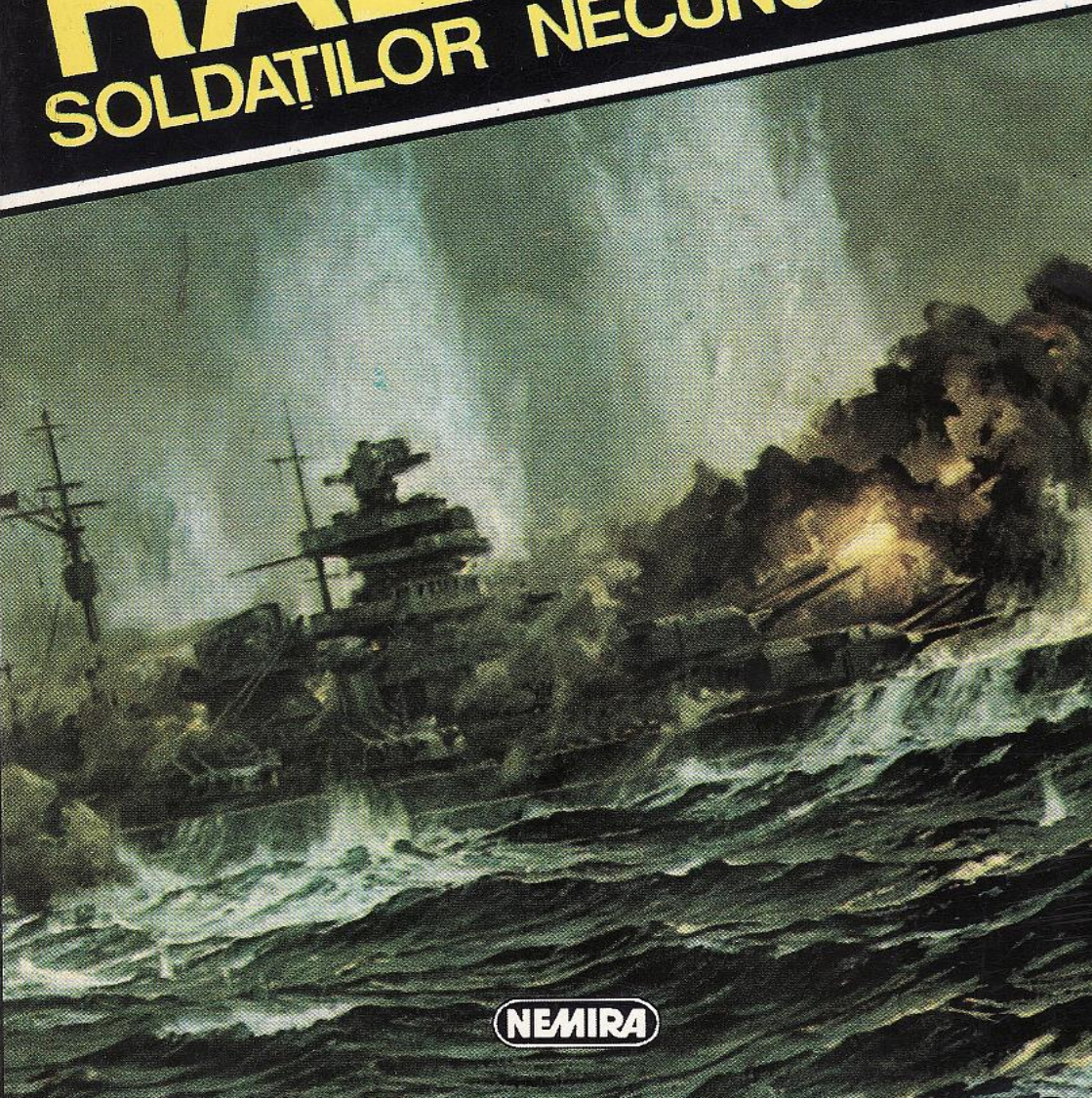

NEMIRA

ALEX WASSILIEFF

RĂZBOIUL SOLDAȚILOR NECUNOSCUȚI

TRADUCERE DE ANA VANCU

© Editions du Rocher, 1991
ALEX WASSILIEFF
LA GUERRE DES SOLDATS INCONNUS

În cartea cu capitole sublime
Voi, literelor mari, compuneți titluri,
Spre voi mereu privirile se-ndreaptă!
Dar miile de litere mărunte, ei sunt!
Şi fără-a lor umilă oaste neagră
Din care orice filă de istorie-i scrisă
Nimic n-ați fi nici voi!
(Edmond Rostand, Puiul de vultur,II,9)

Un adevărat paşă[1]

Preluarea comenzii de către noul prefect maritim al portului Brest avusese loc chiar în acea dimineață, cu ceremonialul de rigoare: onorul la drapel, prezentarea ofițerilor superiori, aliniați în ținută de gală, cu sabia în mâna stângă, apoi trecerea în revistă a trupelor. Soarele fusese şi el prezent. Puşcaşii, cu ghetre şi centiroane albe strălucind pe albastrul uniformelor stăteau față-n față cu trupele de comando-marină în costume de camuflaj, purtând pe cap legendara lor beretă verde; şi unii şi ceilalți arborau decorațiile câştigate în Indochina sau, mai de curând, în Algeria. Camerele de televiziune filmau parada.

Eram de două săptămâni aghiotantul amiralului; începuse să mă cucerească farmecul acestui om, pe cât de priceput în a-i convinge pe parlamentari, pe atât de curajos în luptă. Restul zilei fu consacrat vizitelor oficiale. Pe când ne întorceam de la ultima întâlnire (era un general deosebit de vorbăreț), şeful meu se rezemă de spătarul banchetei şi-şi scoase chipiul cu stele, ştergându-şi fruntea.

— Uf, am isprăvit! exclamă el. De mâine ne apucăm de treabă. În seara asta am chef să dăm o raită prin oraş. Uite, *midship*[2], dacă n-ai altceva mai bun de făcut, te invit la cină. De acord?

De-acord şi nu prea: aveam întâlnire cu o fată, dar

[1] Comandant al unei nave de război (n.a.).

[2] Aspirant (engl.)

astfel de invitații nu se refuză.

— Du-te să-ți pui hainele civile şi vino să mă iei peste o oră, îmi spuse el, coborând din maşină.

Mergeam amândoi pe jos pe strada Siam, care forfotea de lume în acea după-amiază târzie. Încântat de a se plimba incognito, amiralul se oprea pe la toate vitrinele.

— Cei din Brest încă nu mă ştiu la față: să profităm de asta. Te duc într-un mic local unde mergeam pe vremuri. Dac-o mai exista, că n-am mai călcat în Bretania de... Doamne! Cred că de vreo douăzeci de ani.

Într-adevăr, petrecuse anii aceştia prin orezării, apoi prin *djebele,* după care comandase escadra din Mediterana; totuşi, îşi păstrase un fel de-a fi direct şi sincer, facându-mă uneori să uit diferența de vârstă dintre noi.

Micul local, specializat în clătite, exista şi acum; numai patroana era alta. Ea ne instală în fundul sălii, la o măsuță acoperită cu un şervet în carouri şi ne întinse lista de bucate, pe care amiralul o examină cu o plăcere copilărească.

— Îți recomand clătitele cu şuncă şi brânză: sunt...

Se întrerupse, lăsând fraza neterminată şi se ridică, murmurând: „Ia te uită!", apoi porni repede spre casă. Am întors capul: un domn în vârstă, cu părul alb tuns perie, uşor adus de spate, tocmai achita nota de plată. Pardesiul lucios, demodat, şi panglica roşie de la butonieră, îl arătau a fi ofițer de marină ieşit la pensie. Ajuns în fața lui, şeful meu se opri şi – să vezi şi să nu crezi! – luă poziție de drepți.

Văzându-l, celălalt păru mai întâi uimit, având aerul că nu-l recunoaşte. Deodată chipul i se lumină şi strânse cu căldură mâna prefectului maritim; acesta îi vorbea, păstrând o atitudine plina de respect. Am înțeles că îl invita la masa noastră şi că interlocutorul refuza. În

cele din urmă, bătrânul domn îl bătu prietenește pe umăr și plecă. Amiralul se întoarse lângă mine cu privirea dusă și cu un zâmbet melancolic.

Scena mă făcuse foarte curios: cine să fi fost bătrânul pe care șeful meu îl trata cu atât respect? Un general? Probabil că nu, fiindcă era doar cavaler al Legiunii de Onoare. Atunci cine? Curiozitatea îmi fu curând satisfăcută.

— Era în toamna lui 1939, începu amiralul. Pe uscat nu se prea întâmpla mare lucru, dar pe mare, submarinele lui Hitler începuseră să facă ravagii. Ofițerul pe care l-am salutat (și care se numește Le Roc'h) comanda pe atunci *Puma,* un contratorpilor de tip vechi, care, de n-ar fi izbucnit războiul, ar fi fost fără îndoială dat la fiare vechi. O rablă, ce mai! Sigur că postul nu era nemaipomenit, dar nici cariera omului nu fusese strălucită. Acest excelent marinar avusese de tras, cum se spune, multe ponoase de pe urma unor neglijențe ale subordonaților săi, pe care de fiecare dată îi acoperise; ba odată intrase în conflict chiar cu inspectorul general. O chestie care la vremea aia nu se ierta! Pe scurt, omul era sortit să sfârșească simplu căpitan de fregată. În fine... avea totuși comanda unui vas: pentru el asta era esențialul.

Și iată că Statul Major îi ordonă să patruleze în Iroise.

— Simplă rutină, i-a declarat șeful operațiunilor. În zona asta nu riscați să întâlniți submarine inamice, cât despre ale noastre, nu e nici unul în sector.

— Dac-așa stă treaba, a ripostat Le Roc'h, nu prea văd ce dracu' caut eu acolo.Mă rog! În definitiv, bine că voi fi pe mare.

Așa era el: îndărătnic cu superiorii și exigent cu subalternii. Atenție: pisălog, dar drept.

Așadar, iată *Puma* navigând în nordul insulei Sein.

Era cam 11 noaptea. După ce a scris în amănunt ordinele pe timpul nopții, cerând să fie trezit fără ezitare dacă e nevoie, paşa a mers să se lungească, îmbrăcat, pe cuşeta îngustă din camera lui de comandă, aflată chiar în spatele punții, pe care din zorii zilei nu o părăsise. Probabil că îi înțepeniseră picioarele. Ştii, pe atunci nu exista fotoliu pentru comandant. Ofițerul de cart era un locotenent tânăr, specialist în transmisiuni şi electronică...

Şeful meu făcu o pauză, plecându-şi capul.

— Un băiat... hm... pe care, din păcate, îl preocupa mai mult tehnica decât lupta, dar comandantul Le Roc'h le acorda din principiu încredere celor din subordinea sa. Grație relațiilor lui de la Statul Major, locotenentul cunoştea foarte bine situația. Ştia că *Puma* avea tot atâtea şanse să dea peste un submersibil german, ca şi să-l vadă pe primul ministru suind la bord, cu redingotă şi joben. Aşa că toată atenția îi era absorbită de navigație.

Vremea era închisă, zona plină de stânci şi direcția foarte greu de menținut, din cauza curentului puternic care făcea contratorpilorul să intre în derivă. Ofițerul s-a dus pentru o clipă în minuscula cabină radio de lângă punte, ca să ordone efectuarea unor relevee goniometrice, pentru a verifica dacă nava nu era în pericol de-a eşua. În 1939 încă nu exista radar.

Deodată, dinspre cârmă, a răsunat urletul marinarului de cart:

— Submarin... submarin la suprafață!

Locotenentul s-a repezit afară, pe punte. Fără a-şi fi revenit din surpriză, a deslușit cu greu o umbră lunguiață alunecând la mai puțin de o sută de metri de navă. Nici o îndoială că erau nemți!

A rămas mut de uimire, pierzând secunde prețioase

înainte de a ordona orientarea tunului calibrul 138 spre prova. Deşi rebegiți de frig, tunarii au executat repede manevra, dar deja era prea târziu: submersibilul dispăruse, înghițit de noapte. Desigur că, văzând primejdia, se scufundase în mare grabă. Încremenit, ofițerul s-a hotărât, *abia atunci,* să-l anunțe pe comandant. Acesta, frânt de oboseală, nu auzise nimic; a venit imediat pe punte, strigând:

— Foscarul! Unde e foscarul[1]?

Pe atunci, vezi dumneata, detectoarele audio erau rudimentare. Reperarea unui submarin scufundat, chiar şi la mică adâncime, era o problemă serioasă şi primul reflex al ofițerului de cart ar fi trebuit să fie lansarea neîntârziată a foscarului, dispozitiv luminos care putea face vizibilă în întuneric poziția inamicului, permițând încercuirea lui cu un tir concentric de grenade. Lansarea imediată a foscarului figura de altfel printre ordinele permanente. Niciodată nu se pomenise aşa o boacănă. Paşa a ascultat în tăcere explicațiile locotenentului, căruia îi venea să intre în pământ de ruşine; când acesta a tăcut, Le Roc'h s-a mulțumit să declare:

— Bine, preiau comanda. Vom raporta.

Poți să ghiceşti reacția Statului Major la aflarea incidentului. Imediat după întoarcerea la Brest, Le Roc'h a fost convocat de urgență la comandantul-şef, care, după ce a tunat şi-a fulgerat timp de cinci minute, pe ceas, l-a întrebat:

— Cine-i cretinul care era de cart?

— Eu eram pe punte, a răspuns simplu căpitanul de fregată.

— Îți bați joc de mine? Te cunosc: niciodată n-ai fi

[1] Geamandură prevăzută cu fumigen pe bază de fosfor, care arde timp de jumătate de oră şi mai bine,în funcţie de tipul folosit.

omis să lansezi un foscar într-o asemenea situație. Vreau numele celui ce se face răspunzător de această... această...

Spumega de mânie şi nu-şi mai găsea cuvintele.

— Să vedeți, domnule amiral, a replicat foarte calm Le Roc'h. Ştiți prea bine că un comandant se află totdeauna pe punte. Când ai cinstea de-a fi – desigur, după Dumnezeu – stăpân la bord, atunci eşti singurul răspunzător.

Generalul s-a încruntat privind lung la bătrânul marinar, care nici măcar nu apucase să-şi schimbe ținuta de lucru cu uniforma de gală.

— Ştii ce te aşteaptă cu o asemenea atitudine, a murmurat el încet. Voi fi obligat să-ți retrag comanda.

Le Roc'h a pălit şi a dat din cap, în semn de încuviințare.

— Ştiu,domnule amiral.

Amiralul s-a ridicat şi i-a întins mâna; paşa i-a strâns-o şi, privindu-l drept în ochi, a rostit apăsând pe fiecare cuvânt:

— Dar nu va fi nici o sancțiune, nu-i aşa? Pentru nimeni, în afară de mine.

Comandantul-şef şi-a stăpânit un gest de furie, apoi a spus răstit:

— Ai cuvântul meu. Fii liniştit.

Aşa s-au petrecut lucrurile, iar căpitanul de fregată Le Roc'h a plecat să-şi aştepte pensionarea într-un birou obscur. Vezi, *midship,* omul ăsta era un domn. Un adevărat paşă!

Şeful meu tăcu, contemplând visător clătitele acum reci, dar de care nu se atinsese. Luându-mi inima în dinți, l-am întrebat:

— Şi ofițerul de cart, locotenentul acela, ce s-a întâmplat cu el? Roşi imperceptibil, apoi răspunse:

— A, el? A făcut... cum să zic... o carieră destul de frumoasă.

Tolomacul

Septembrie 1936. După două luni de greve şi două săptămâni de concedii plătite, uzinele franceze de armament îşi reluau cu greu activitatea, cu patruzeci de ore săptămânal, în timp ce ale Marelui Reich lucrau de zor în trei schimburi de câte opt ore. Destul de îngrijorător, nu? Preşedintele clubului nostru de fotbal – muncitor la lemne şi cărbuni – nici nu se sinchisea de aşa ceva; singurul său gând era cum să obțină o subvenție de la primăria din Nisa. Ca să-şi sporească meritele, înscrisese la competiții câte două echipe pentru fiecare categorie de vârstă, în loc de una singură. Ca rezultat, adeseori echipa noastră, *Juniori B,* nu reuşea să adune 11 jucători pentru un meci. Atunci, în disperare de cauză, mă întorceam spre blondul slăbănog care stătea pe tuşă:

— Hai, Jacques, vino: o să fii centru stânga.

Transfigurat de fericire, respectivul venea în fugă.

— Îl iei pe Tolomacu', pe neisprăvitul ăsta? Mai bine am juca în zece oameni, bombănea Merano, golgeterul echipei noastre.

Ca să fiu sincer, Jacques Burmey n-avea nici pic de talent la fotbal. Singurul odor al unei mame – văduvă neconsolată – îşi merita pe deplin porecla cu care-l fericise banda noastră. Eu eram singurul care nu-l strigam niciodată aşa. De fapt, eu eram singurul lui prieten şi până în ziua de azi mă întreb de ce. Ceilalți se mulțumeau să-i dea la rezolvat problemele de matematică.

În anul următor am plecat la liceul de marină din Toulon. Când l-am întâlnit ultima oară pe Jacques,

acesta îşi începuse serviciul militar înainte de termen. Tot o idee de-a maică-sii: scumpul ei fiu avea astfel dreptul să-şi aleagă singur arma şi unitatea, rămânând pe lângă casă pe timpul convocării. Proastă socoteală: fiindcă se lăudase cu cele câteva lecții de călărie impuse tot de ea (fiind mult mai „şic” decât fotbalul, care e un joc de neciopliți), Burmey fu trimis la Saumur, unde însă, în loc să obțină tresele de sublocotenent, se trezi eliminat chiar cu câteva zile înainte de declararea războiului.

La partea teoretică avea note bune, deşi la examenele orale timiditatea îl paraliza. Dar vai, la examenul practic a fost cu totul altceva!

Nu-i era frică să demonteze, apoi să monteze la loc o armă, cu ochii legați: exersase figura asta de zeci de ori! Dar când plutonierul a schimbat pe furiş locul pieselor mitralierei, pe care le potrivise în dreptul său, pe bâjbâite, într-o ordine desăvârşită, Jacques s-a pierdut cu firea. Mai ales că sadicul de plutonier îi mai şi luase din piese. Disperat, cu lacrimi în ochi, tânărul a strigat:

— Unde-i bieleta? O pusesem *aici,* ştiu sigur! Nu se poate! Domnule locotenent[1], dumneavoastră ați luat-o! Nu-i drept!

Plutonierului nici nu i-a păsat de el, ba l-a mai şi ocărât cum i-a venit la gură:

— Şi ce dac-am luat-o, nătărăule? Ce te faci pe timp de război, noaptea, dacă pățeşti aşa ceva? Cum te descurci?

După masă, pe teren, a fost şi mai rău: s-ar fi zis că toți camarazii se prefăceau dinadins că nu-i înțeleg ordinele.

Gratificat cu „insuficient” la „aptitudini pentru

[1] În cavalerie, aşa i se spune totdeauna unui plutonier.

comandă", nefericitul fu numit administrator-furier la un GRDI[1] cantonat provizoriu în spatele frontului, într-un orăşel din Lorena. Contabilul-şef, un subofiţer bătrân remobilizat la patru ani după ce fusese scos la pensie, a primit cu bucurie acest sprijin providenţial: dacă în toamna lui '39 nu se dădea nici o luptă, în schimb hârţogărie era destulă.

Unitatea era chiar în formare: majoritatea ofiţerilor şi gradaţilor erau rezervişti, cei mai mulţi normanzi sau bretoni. Vehiculele sunt de diverse feluri, iar armamentul incomplet. În ce priveşte caii pentru escadronul de cavalerie, un dezastru! Erau animale de povară, aşa de burtoase încât chingile şeilor se dovedeau prea scurte şi trebuiau înnădite cu sârmă.

În asemenea condiţii, întocmirea situaţiilor contabile pentru materiale aducea mai degrabă cu un joc chinezesc de educare a răbdării. Jacques lucra din răsputeri, până seara târziu, adeseori neizbutind să-şi isprăvească treaba, tot timpul bruftuluit şi luat de imbecil, ajungând în pragul disperării. Colac peste pupăză, mai şi ploua întruna.

Atunci s-a produs minunea: în timp ce traversa curtea cantonamentului, l-a strigat cineva:

— Burmey!

El s-a întors:

— O! Respectele mele, domnule locotenent!

Cel care l-a interpelat era înalt, lat în umeri, cu talia bine strânsă în centură. Chipul ars de soare şi încreţit de riduri mărunte era tânăr, de cel mult treizeci de ani, dar părul era cărunt, aproape alb. În ochii albaştri juca o flacără vioaie: o privire reconfortantă. I-a întins mâna; Jacques i-a strâns-o cu căldură. La Saumur,

[1] Grup de Recunoaştere al unei Divizii de Infanterie.

locotenentul de Bellerise fusese idolul lui: singurul instructor care-i arătase bunăvoință şi înțelegere. Dar vai! Plecase din şcoală cu o săptămână înainte de acel examen îngrozitor. Acum, că-l întâlnise, tânărul era sigur că totul se va schimba. De fapt, Burmey făcea parte din grupul contabilului-şef, fiind ataşat „suplimentar" pe lângă plutonul motorizat pe care-l comanda ofițerul. Peste trei săptămâni, GRDI a „intrat în linie". Adică a luat poziție într-o pădure, aproape de graniță. Frontiera mergea pe firul unei văi adânci, pe care bretonii, stâlcindu-i numele, o botezaseră „Râpa Apaşului".

Pe front! Jacques se vedea din nou copil, ascultând amintirile tatălui său, din celălalt război: tranşeele, noroiul, păduchii, atacul la baionetă, tirurile de baraj şi mai ales aşteptările interminabile sub bombardamente, când trebuiau menținute pozițiile. Acum însă era cu totul altceva. Sectorul părea absolut calm. În fața fortificațiilor liniei Maginot, grupurile de infanterie ocupă puncte pe care nici o organizație defensivă nu le leagă unele de celelalte.

Caii şi motocicletele a trebuit să fie lăsați în urmă. Şeful de escadron Rivelle, care preluase comanda grupului, era foarte furios: să stai pe loc, cu brațele încrucişate, ce mizerie pentru un cavalerist! Din fericire, avea ordin să constituie trei corpuri independente, din câte douăzeci de oameni fiecare. Acestea operau totdeauna pe timp de noapte, făcând dese incursiuni înspre pozițiile inamice. Cum germanii procedau şi ei la fel, infiltrându-se în liniile franceze, se întâmpla adeseori ca patrulele inamice să se ciocnească.

Burmey, care avea sarcina de a împărți muniția, privea cu invidie cum bravii războinici dispăreau în noapte. Ei se întorceau în zori, adeseori cărând răniți,

uneori şi morţi, dar asta nu-i împiedica să se arate foarte mândri de isprăvile lor. Neputând lua parte la luptă, Jacques avea grijă să-i întâmpine şi le pregătea groguri, întotdeauna primite cu strigăte de bucurie fiindcă venise iarna şi termometrul cobora. Tânărul furier era răsplătit din plin cu relatări despre faptele lor de vitejie.

— Să mă fi văzut, camarade. L-am străpuns cu furculiţa dintr-o parte într-alta! s-a lăudat Verdoy, un nantez de profesie hingher.

La evocarea acestei lupte corp la corp, Jacques a început să freamăte: simţea că el n-ar fi fost niciodată în stare să se bată aşa, cu o armă albă... şi totuşi, ce n-ar fi dat să poată!

Februarie se apropia de sfârşit; pământul era încă acoperit cu zăpadă, dar gerul se mai muiase. Se zvonea că s-ar fi pregătit o lovitură mare.

Bellerise şi-a adunat oamenii în cabana care servea de Punct de Control şi de depozit. Burmey s-a strecurat şi el în ultimul rând, fiind numai urechi; locotenentul s-a aplecat asupra hărţii:

— Ştiţi cu toţii pintenul acela împădurit de deasupra Râpei Apaşului.

A arătat punctul cu creionul:

— Aici, în colţul sud-vest. Nemţii îi zic Wielenbusch; acolo şi-au instalat ei un post de observaţie. Numai că stimabililor nu le place gerul: în fiecare seară evacuează postul, se duc să doarmă la căldurică şi se întorc a doua zi, în zori. Dar mâine dimineaţă, noi o să punem frumuşel mâna pe dânşii, în timp ce un grup special de la unitatea vecină va executa o diversiune la vest. Şi acum, am pentru voi o surpriză...

În freamătul de curiozitate care s-a produs, privirea ofiţerului a întâlnit-o pe cea a lui Jacques, care s-a

înroşit şi-a şters-o ca un şţrengar prins asupra faptului. Când şi ultimul cavalerist a părăsit cabana, tânărul, care pândise plecarea lor, s-a grăbit să intre. Bellerise tocmai monta un pistol-mitralieră Thompson, nou-nouț. Auzind uşa, şi-a ridicat privirea:

— A! Dumneata erai!

Jacques privea hipnotizat arma care, aşa neagră cum era, părea şi mai înspăimântătoare. Locotenentul a zâmbit, lovind uşurel crosa cu palma:

— Frumoasă sculă, nu-i aşa? Tocmai am primit şase bucăți. Dar tăcere! E secretul nostru. Cu pistoalele astea o să fim în sfârşit pe picior de egalitate cu friții.

Văzând că interlocutorul lui nu deschide gura, l-a întrebat:

— De fapt, ce doreşti, bătrâne?

Burmey s-a smuls din contemplație şi,înroşindu-se, a murmurat:

— Eu... ăă... Am auzit că aveți nevoie de oameni pentru completarea efectivului grupului special de intervenție.

— Aşa e.

— Luați-mă şi pe mine, domnule locotenent!

Jacques îşi spusese gândul dintr-o singură suflare. Bellerise s-a uitat la el: desigur, puştiul se schimbase, se mai maturizase, dar avea acelaşi aer de copil cuminte care a făcut o boacănă. Ofițerul a dat uşor din cap:

— Vezi dumneata, asta-i o treabă mai specială. Trebuie să te pricepi. Mai ales dacă eşti gradat.

— Sunt gata se renunț la trese, dar luați-mă şi pe mine, domnule locotenent. La oricare dintre posturi!

Şi a adăugat încet de tot:

— Numai să fiu cu dumneavoastră.

Mişcat, celălalt acceptă:

— Atunci, ne-am înțeles. Vei fi agentul meu de

legătură.

Până seara, Burmey nu-şi mai găsea locul, sfâşiat între dorința arzătoare de a justifica încrederea şefului său şi teama de a nu se arăta la înălțime. Verificase pentru a zecea oară dacă nu uitase nimic şi se plimba prin cantonament neîndrăznind să se amestece printre ceilalți. La căderea nopții, grupul special însărcinat cu efectuarea diversiunii s-a prezentat pentru a porni spre baza de plecare. Oamenii purtau berete mari de vânători de munte şi aruncau priviri ironice spre căştile cu curea de piele ale cavalerişti1or.

— I-ai văzut pe tipi. Ce mai scule au în dotare! a exclamat brigadierul Curot, un şmecheraş parizian, tinichigiu la Citroen, care tocmai îmbucă ceva, aşezat pe pragul cabanei-depozit.

— Mamă, toate ziarele numai de ei vorbesc! Cică şeful lor e un erou din primul război, a răspuns Verdoy, sorbindu-şi cafeaua fierbinte.

Fusese ideea lui Jacques s-o prepare, fiindcă era ger. Îi servise pe noii veniți şi cu mâna lui i-a întins o ceaşcă plină ofițerului comandant.

— Atenție,domnule locotenent! Frige.

— Mulțumesc, bătrâne. Straşnică idee ai avut.

Tânărul a roşit de încântare. Celălalt era de două ori mai înalt decât el. Cincizeci de ani, părul tuns perie, fața rumenă, totul în el respira energie. Şi deodată, Burmey l-a recunoscut: era cel care condusese serviciul de ordine la un miting al Acțiunii franceze, unde-l dusese un camarad. Era în 1937.

Plimbându-se printre vânătorii de munte, Jacques a avut impresia că regăseşte figuri cunoscute; de altfel, i-a auzit vorbind între ei în dialect meridional. Brusc, s-a trezit față-n față cu un vlăjgan negricios, purtând galoane de sublocotenent.

— Merano! Felix! Ia te uită!

— Burmey! Tolomacule! Ce cauți aici?

— Păi... fac şi eu parte dintr-un grup special!

— Nu mai spune! Ți-a dat voie mămica?

— Termină!

— Ai dreptate. Scuză-mă,dar e cu totul neaşteptat.

Jacques fusese de prea multe ori ținta batjocurii lui Merano ca să reziste plăcerii de a-l tachina şi el puțin:

— Ia zi, văd că acum eşti sub ordinele unui fascist. Curios: eu te credeam comunist.

— O, te rog. Lasă asta, l-a întrerupt Felix, devenind dintr-o dată serios. Sigur că sunt comunist, dar nu ca să dezertez, dimpotrivă! Şi noi vrem să luptăm împotriva naziştilor.

A aruncat o privire înapoi: vânătorii începeau să se adune.

— Ei, cred că o ştergem! Ciao! Salve!... şi mersi pentru cafea.

Ora trei dimineața. Oamenii lui Bellerise se echipau în tăcere.

Îmbrăcând cojocul de oaie pe care-l purtau cei din grupurile speciale spre a se confunda cu peisajul înzăpezit, Jacques se simțea devenind alt om; în acelaşi timp îi sporea şi îngrijorarea: mai mult ca oricând îi era frică să... nu-i fie frică. Şi-a şters maşinal fruntea. Ofițerul îl observa pe furiş, întrebându-se dacă făcuse bine că-l luase. Ca să-l liniştească, le-a strigat tuturor:

— Țineți minte că nu suntem singuri şi că vom avea mortiere ca să ne sprijine. Ah! Ah! Vai de cei ce ne vor sta în față!

Apoi, ca şi când abia atunci l-ar fi observat:

— Dumneata, Burmey, rămâi cu mine.

Tânărul a roşit. I se părea că toți se uitau la el. Ca să facă ceva, a acționat de două ori mecanismul puştii.

O jumătate de oră mai târziu, cavalerişţii s-au strecurat uşor printr-o deschizătură în sârma ghimpată. Zăpada scârțâia sub paşii lor, dar ceața care se lăsase în Râpa Apaşului înăbuşea orice zgomot. În timp ce coborau, păstrau trei-patru metri distanță între ei, ca să nu se rătăcească, alcătuind o formație în cioc de rață în spatele lui Bellerise, pe care Jacques îl urma ca o umbră. Laot, subofițerul adjunct, încheia formația, împreună cu trăgătorul de la puşca mitralieră. Cu toate că locotenentul cunoştea zona ca pe propriul său buzunar, oamenii înaintau încet în această atmosferă ireală.

Înainte de a începe ascensiunea versantului opus, grupul special s-a împărțit în două. Laot cu echipa lui a luat-o spre stânga: el avea să ocupe observatorul. La un semn al ofițerului, ceilalți au înaintat printre copaci, cu spinările plecate, apoi au început să se cațăre. Panta era destul de abruptă. Burmey transpira din plin; de altfel, nu mai era atât de frig. Strângând din răsputeri arma, s-a străduit să se convingă singur că nu i se putea întâmpla nimic rău atât timp cât se afla lângă şeful său; veteranii susțineau că Bellerise avea întotdeauna norocul de partea sa. La est, a apărut o pată mai palidă deasupra dealurilor. Bellerise a fluierat uşor printre dinți. Oamenii s-au oprit.

— Am ajuns, i-a şoptit el lui Jacques. Nu te mişca de aici, mă întorc.

Rămas singur, tânărul a fost cuprins din nou de spaimă; gâfâind, şi-a rezemat obrazul de pământ: atingerea zăpezii îi făcea bine.

— Sfântă Fecioară, ai grijă de mine, a murmurat el.

Apoi s-a corectat, ruşinat:

— … Ai grijă de *noi*.

Locotenentul şi-a aşezat oamenii de-a lungul potecii

care ducea la observator.

— Nu cumva să treceți de cotul drumului, i-a recomandat el lui Curot. Începând de-acolo, riscați să încasați vreun obuz de la propriile noastre mortiere sau să tragă în voi camarazii care ne acoperă flancul drept.

Operația părea plănuită de o mână de maestru: ambuscada e pregătită: mai trebuiau doar să aştepte echipa de observație germană şi s-o culeagă ca din palmă. Dar nemții îşi cunoşteau şi ei meseria: au trimis o patrulă pentru a-i proteja pe cei doisprezece *feldgrau* care, ca în fiecare dimineață, se întorceau la postul lor de observație. La câteva sute de metri în dreapta lui Bellerise, patrula cu pricina a început să urce deluşorul din prelungirea lui Wielenbusch. Întâmplarea a făcut ca exact în spatele acestui deluşor să fi luat poziție grupul special al unuia din escadroane. Plutonierul care îl comanda era un veteran din Maroc. În ziua aceea era furios: i se luase a treia parte din oameni pentru a întări grupul însărcinat cu hărțuirea germanilor. Începea să se lumineze de ziuă; culcat în dosul unui tufiş, omul stătea atent la pândă. Şi deodată i-a zărit.

— Moreau, i-a şoptit el adjunctului. Uite nemții pe creastă. În dreapta stejarului. Îi vezi?

Celălalt a privit în direcția arătată:

— Îi văd, dom'locotenent, dar ce dracu' caută acolo?

— S-or fi rătăcit. Habar n-am. Puşca-mitralieră: înalță 400 de metri. Gata de foc. Las' că le arătăm noi afurisiților ăstora. Şi-ncă cum! Asta-mi aminteşte o întâmplare din Djebel Afflou…

Bătrânul soldat şi-a recăpătat buna dispoziție.

Ceața s-a ridicat. Şeful patrulei germane, un *feldwebell*[1] tânăr scrutează şi el terenul prin binoclu,

[1] Sergent

căutând să-şi repereze camarazii care ar fi trebuit să fie pe punctul de a ajunge la observator; deodată a tresărit:

— *Scheise*[1]! Francezii la observator. *Minewerfer*[2] în poziție de tragere, *schnell*! Dați alarma! Racheta! Repede, porcule!

— Drace! strigă adjutantul. Trag cu mortierul! Atenție puşcă-mitralieră: Foc!

Atunci totul s-a petrecut foarte repede: puşca-mitralieră a lui Moreau a scuipat o rafală scurtă şi cei doi servanți ai mortierului au căzut morți. În aceeaşi clipă, echipa de observație a ajuns la cotul drumului. Auzind focurile, germanii, luați prin surprindere, s-au aruncat la pământ, trăgând orbeşte în toate părțile cu pistoalele-mitralieră.

— Pastele şi dumnezeii! Ce e? Care-i cretinul?... strigă Bellerise privind cum se ridică racheta în aer.

Din postul pe care-l ocupa acum, Laot i-a zărit şi el pe observatorii nemți. Crezându-se reperat, a deschis focul la rândul lui. Efectul surpriză fusese ratat. Locotenentul s-a ridicat şi a strigat:

— Înainte!

S-a repezit, cu Thompson-ul la coapsă şi a început să tragă, secerând totul în jurul său. Oamenii l-au urmat, cu baioneta la armă şi au atacat, scoțând strigăte sălbatice. Danglard, un tip din Poulaouen, cu o barbă până sub ochi şi înalt de peste doi metri, a prins doi nemți unul după altul; ofițerul a urlat:

— Prizonieri! Vreau prizonieri!

Dar germanii au fugit din răsputeri spre un pâlc des de fagi. Danglard s-a repezit după ei şi a izbutit să-l trântească pe unul la pământ, lovindu-l răsunător cu patul puştii peste casca de oțel. Lemnul a sărit în aşchii.

---

[1] Porcărie

[2] Mortier

Bretonul a azvârlit arma, a luat de jos Bergmann[1]-ul neamțului, s-a lăsat pe genunchi şi a golit încărcătorul în direcția fugarilor, apoi s-a retras, târând după el trupul inert al celuilalt.

— Norocul lui că avea castronul pe cap, altfel îi făceam ticălosului țeasta chisăliță!

Inamicul s-a dumirit şi ripostează. Verdoy, care i-o luase înainte lui Danglard, s-a trezit nas în nas cu un grenadier care tocmai îl lua la ochi. Scoțând un urlet de fiară, a ridicat baioneta, dar celălalt a apucat să tragă: literalmente despicat în două, hingherul s-a prăbuşit peste adversar, țintuindu-l la pământ.

Opriți din înaintare şi adăpostiți de bine-de rău în dosul copacilor, situația era cam albastră pentru oamenii grupului special, care împotriva mitralierelor nu dispuneau decât de puşti cu țeavă scurtă. Numai cei cu Thompson-urile puteau da riposta pe măsură: ceea ce-au şi făcut, cu vârf şi îndesat.

— Uite-aşa! Mai tare ca Scarface[2]! a râs Curot, ochind încă o dată la fix.

Jacques a încercat din răsputeri să se țină după şeful lui, dar măcelul acesta fusese prea mult pentru el. Tupilat într-un şanț, a privit lupta, tremurând din toate încheieturile. Deodată, fără a mai aştepta semnalul prevăzut, mortierele franceze s-au dezlănțuit. Căpitanul lor promisese un tir de încercuire de maximă precizie. Pe naiba! Cu dispersarea asta, unele proiectile au nimerit direct peste francezi. Curot s-a clătinat, a făcut câțiva paşi înapoi şi s-a prăbuşit lângă un copac. Danglard, deşi rănit la coapsă, s-a repezit şi l-a târât la adăpost lângă Jacques, care pusese mâna pe puşcă, dar nu se

[1] Bergmann — pistolet-mitralieră folosit la începutul războiului; a fost apoi înlocuit cu Schmeisser-ul.

[2] Scarface — porecla vestitului gangster Al Capone.

hotăra s-o folosească. Fără să-l bage în seamă, uriaşul a început iar să tragă în inamic cu arma prizonierului, care era tot lipsit de cunoştinţă. Printre obuzelele care cădeau din toate părţile şi germanii care împroşcau iadul din pistoalele lor mitralieră, poziţia devenea imposibil de menţinut.

— Înapoi! Pe aici! a urlat Bellerise, fugind spre şanţ.

Apoi a strigat:

— Burmey!

La chemarea lui, tânărul a tresărit şi s-a ridicat, palid ca un mort, cu ochii plini de lacrimi, strângând în braţe puşca. Deodată, un soldat german a apărut cu arma la ochi, la numai câţiva metri de Bellerise. Instinctiv, Burmey a ridicat arma şi a apăsat pe trăgaci, fără să mai ochească.

— Nu trage, imbecilule, eu sunt! a strigat ofiţerul aruncându-se la pământ.

Prea târziu, glonţul pornise. Şuierând pe la urechea locotenentului, l-a nimerit pe neamţ care s-a prăbuşit greoi, gemând de durere. Bellerise s-a uitat înapoi peste umăr şi a înţeles:

— Drace, puştiul mi-a salvat viaţa.

Ridicându-se, a exclamat:

— Formidabil, Burmey!

Dar Jacques nici nu l-a auzit şi a rămas în picioare, cu un aer rătăcit, parcă indiferent la răpăiala cumplită a gloanţelor. Danglard l-a apucat de gleznă, trântindu-l la pământ.

— Culcat, zăpăcitule, vrei s-o păţeşti?

A izbucnit încă o salvă de mortiere, de data asta printre nemţi, azvârlind în aer bulgări de pământ amestecaţi cu zăpadă; au urmat alte salve; trebuiau să profite de moment.

Ofiţerul a pornit în goană:

— Fuga, băieți! Dați-i drumul!

Cu nasul în noroi, Burmey nu s-a mişcat. Bretonul l-a apucat de braț, începând să-l zgâlțâie:

— Întinde-o, gradu'! Întinde-o, neamule!

Tânărul a înghițit în sec, a apucat maşinal puşca şi-a luat-o la fugă. Danglard şi-a săltat prizonierul în spinare:

— Pe ăsta nu trebuie să-l pierdem!

A pornit din nou către râpa unde se aflau deja ceilalți membri ai grupului special. Acum în jurul lor ploua cu mine. Colosul s-a prăbuşit la pământ, dar s-a ridicat numaidecât, scuturându-se. Cel atins fusese neamțul pe care îl căra în spate: spinarea lui era numai o rană; de astă dată fără îndoială că murise.

— Drace! Şi locotenentul care-l voia viu! a murmurat dezamăgit bretonul.

Îngrozit de explozii, Jacques a alergat drept înainte, fără să-şi dea seama că se îndepărtează de ceilalți. Un pomişor a căzut peste el, retezat de un obuz: ramurile l-au zgâriat pe față. Şi-a dus mâna la obraz şi, văzând-o plină de sânge, a scos un urlet. Privind înnebunit împrejur, a căutat cu disperare un ajutor şi l-a zărit în fine pe Danglard. S-a repezit spre el, dar s-a împiedicat de un buştean şi a căzut greoi peste cadavrul prizonierului neamț, cu fața chiar pe cărnurile spintecate.

— Aaah!

Şi-a tras capul înapoi, cu oroare, a făcut câțiva paşi înapoi, clătinându-se pe picioare, apoi s-a întors brusc şi-a luat-o la frigă în direcție opusă camarazilor din grupul special, năpustindu-se spre observator.

„Gata, s-a sonat", şi-a zis în sinea lui Danglard şi, ridicând din umeri, şi-a reluat mersul suflând din greu.

La jumătatea pantei, râpa formează un lunecuş pe

care minele veneau de-a dura la vale. Imposibil de trecut peste un asemenea baraj: supraviețuitorii din grupul special erau țintuiți la pământ şi se adăposteau ca vai de lume printre copaci. Ca şi cum asta n-ar fi fost de-ajuns, a mai apărut o armă automată, care i-a atacat din flanc. Din fericire însă, se afla destul de departe şi tirul ei era imprecis. Laot a venit şi el cu grupul său; unii fuseseră atinşi de schije, dar aduceau trei prizonieri.

— Ăştia şi-au văzut moartea cu ochii, a rânjit Laot. I-am cules ca din oală!

Lungiți pe burtă, cu mâinile la ceafă, nemții tremurau, bâiguind cuvinte nedesluşite.

— Ce povestesc nemernicii ăştia? a întrebat Danglard.

— Se roagă de noi să nu-i omorâm, a răspuns Laot, care se mândrea că ştia puțin nemțeşte.

— Împuțiții! a exclamat bărbosul, întorcându-se cu un aer demn către stejarul gros din spate, ca să se uşureze.

Inamicul şi-a corectat tirul: câteva obuze au explodat aproape atingând boschetul.

— Nu mai poți nici să-ți faci nevoile în linişte! a mormăit bretonul culcându-se la pământ.

— Trebuie neapărat s-o ştergem de-aici, a spus Bellerise.

— Am putea încerca să traversăm în fugă zona de câmp deschis, a sugerat subofițerul adjunct.

— Da, dar mai e şi mitraliera.

Ca şi cum i-ar fi răspuns, mitraliera a vărsat o rafală lungă, care a secerat tufişurile la mai puțin de zece metri de ei.

Situația grupului special devenea disperată: nemții erau gata să pătrundă prin dreapta, tăindu-le definitiv retragerea. Locotenentul s-a uitat neputincios la ei: culmea ghinionului, singura puşcă-mitralieră rămăsese

la observator: servantul, rănit la braț chiar în momentul când se retrăgea ultimul, îi dăduse drumul din mână fără să-i mai spună lui Laot, care fierbea de ciudă şi ruşine. Capcana se închidea inexorabil peste ei.

Burmey îşi pierduse capul de tot. Alerga orbeşte, cotind printre arbori, aluneca, se împiedica şi fugea mai departe, fără să-şi dea seama că gloanțele şuierau în jurul lui. În cele din urmă, cu respirația tăiată, s-a izbit de rambleul ce înconjura observatorul german, rămas neocupat, şi s-a trântit la pământ. Şi-a scos casca, rezemându-şi fruntea de un sac de nisip pe jumătate acoperit de zăpadă. Atingerea aceasta înghețată l-a făcut să-şi vină în fire. Ce ruşine! Se comportase ca ultimul dintre fricoşi.

— Un tolomac! Asta sunt. Aveau dreptate băieții să-mi zică aşa.

Jacques a izbit cu pumnul în pământ, scoțând un țipăt de durere: se tăiase la deget în mecanismul unei arme înțepenite între doi saci. A degajat-o şi a examinat-o cu gesturi mecanice: era o puşcă-mitralieră şi părea în bună stare. În apropiere se afla un săculeț plin cu încărcătoare. Tânărul a tras aer în piept, s-a şters la nas cu dosul mâinii, strângând din dinți, s-a ridicat şi s-a strecurat în interiorul observatorului. Acesta era ca un ostrov de linişte pe care nimeni nu şi-l alesese drept țintă. Luneta nemților se afla intactă pe trepied, îndreptată spre liniile franceze. Jacques a apucat mânerele şi a început să o rotească, făcând un tur de orizont. Nemții îşi găsiseră al naibii de bine amplasamentul, cu vederea complet liberă sub un unghi de peste 180°.

Siluetele acelea care tocmai ieşeau din tufişuri, acolo... Sigur! Era grupul special; prin lunetă a

recunoscut chiar şi barba lui Danglard. Dar unde era Bellerise? Doamne! numai de n-ar fi fost atins! Burmey i-a observat mai departe; deodată, în câmpul lunetei i-a apărut o mitralieră germană care trăgea. Trăgea spre râpă. Sfinte Dumnezeule! Dar trăgea în camarazii lui, în comandantul lui! Repede, şi-a fixat reperele aşa cum învăţase la Saumur, apoi, lăsând deoparte luneta, a apropiat de el puşca mitralieră, rezemând-o de un sac, după care a manevrat chiulasa şi a ochit. Brăduţul? Da, asta era: mitraliera se afla chiar sub el. A apăsat pe trăgaci: degetul i s-a încleştat şi a golit tot încărcătorul. L-a înlocuit în grabă şi a început din nou să tragă. Repezindu-se iar la lunetă, a privit cu aviditate: nu mai vedea nemţi, dar ţeava armei spre care ţintise era acum îndreptată către el. O lumină portocalie a umplut câmpul lunetei. Instinctiv, Jacques s-a aruncat la pământ. Gloanţele i-au şuierat pe deasupra capului; unul din ele a nimerit în lunetă, care s-a învârtit brusc. A dus din nou arma la umăr şi a tras. Un încărcător, apoi încă unul... I s-a părut că mitraliera îşi încetase tirul. Ca să se convingă, s-a ridicat, dar a căzut cu faţa în jos, fulgerat. Culcat pe burtă, simţea o durere foarte mare, dar mai ales nu înţelegea. Proiectilul îl lovise în spate, prin urmare nu nemţii... Ochii i s-au împăienjenit, gâtlejul i s-a umplut de un lichid dulceag.

— Ce mama mă-sii, a strigat Laot. Au început nemţii să se-mpuşte între ei!

Bellerise şi-a coborât binoclul de la ochi.

— Adevărat: trag cu mitraliera în observator fiindcă de acolo i-a ochit o armă automată.

— Dom' locotenent, aia-i puşca mea mitralieră. Ştiu sigur, o cunosc după sunet.

— S-ar putea s-o fi folosit nemţii când şi-au ocupat din nou observatorul.

— Ca să se-mpuşte între ei! Asta-i bună! Uitaţi: mitraliera s-a oprit.

— Lasă vorba, bătrâne! Hai s-o ştergem iute, cât mai e linişte!

Vânătorii de munte ai lui Danglard îşi îndepliniseră perfect misiunea, pătrunzând chiar în inima dispozitivului inamic şi provocându-i pierderi grele. Observator în linia întâi, Merano, cocoţat pe acoperişul unei case, a zărit deodată o grupă de *feldgrau* înaintând către Wielenbusch. A sărit repede jos şi a alergat către comandantul său cu mâna întinsă.

— Domnule locotenent, nemţii vin din dreapta şi se pregătesc de contraatac. Dacă ne strecurăm pe acolo, prin spatele fermei, le cădem drept în spate.

— Ai dreptate, puştiule! Eşti dibaci! Haidem! Porniţi!

Băieţii cu berete mari s-au strecurat printre copaci. Luat complet prin surprindere, duşmanul a luat-o la fugă, abandonând pe teren jumătate din efectiv. Primul care a zărit observatorul a fost Merano: a văzut silueta unui bărbat cu capul gol, care trăgea de zor... În cine? Drace, în cavalerişţii de jos, din vale, care o băgaseră rău pe mânecă. Fără şovăire, a ridicat arma la umăr. Silueta s-a clătinat şi a dispărut. Cu un strigăt triumfător, Merano s-a repezit într-acolo, sărind peste parapet. Un om în cojoc alb – dar şi nemţii aveau echipament alb – zăcea cu faţa la pământ; s-a aplecat peste el şi l-a întors pe spate.

— Drace! Asta-i Tolomacu'! a strigat el încremenit. Stai, bătrâne, – că nu te las eu aici.

Grupul special se afla în sfârşit la adăpost, de partea cealaltă a Râpei Apaşului. Oamenii s-au întins să se odihnească, au început să circule pachete de ţigări.

Brancardierii au venit să ia răniții. Prizonierii fuseseră trimişi sub escortă în spatele frontului.

Locotenentul şi-a descărcat furia:

— Şi mortierele alea! Cine dracu' le-a dat ordin să tragă?

— Racheta, dom' locotenent, răspunde Laot. Ştiți: aia pe care au lansat-o nemții. Băieții din compania de întăriri or fi crezut că eram noi.

— Adică nemții purtau aceeaşi culoare! Ghinionul naibii! Dar, oricum, mare noroc!

— Ce noroc, care noroc? tună o voce în spatele lor.

Cei doi bărbați s-au întors. Era comandantul de escadron Rivelle, care sosise şi el. Nemaiavând răbdare, venise să vadă cu ochii lui care era situația.

— Cum a fost, dragă, cu ambuscada?

— Numai trei prizonieri, domnule comandant. Dar cred că de lichidat, am lichidat destui. Din păcate, am pierdut o puşcă-mitralieră. În schimb, am capturat câteva pistoale-mitralieră.

— Păi, nu-i rău deloc!

— Ba nu,domnule comandant.E ca dracu'! Am doi morți, un dispărut şi doisprezece răniți, cei mai mulți loviți chiar de mortierele noastre.

Rivelle l-a întrerupt:

— Un dispărut, zici? Cine?

— Micul Burmey.

— Ei, drăcie! Protejatul dumitale! Bietul băiat, era aşa de tânăr!

— Oh, cred că-i în viață. Ca să vă spun drept...

Bellerise s-a oprit, şovăind.

— Ei, ce e, vorbeşte, fir'ar să fie!

— Danglard l-a văzut fugind spre liniile germane. S-ar părea că s-a predat.

Comandantul de escadron s-a încruntat:

— Eşti sigur? Asta ar fi o mare porcărie.

— O! Nu pot fi sigur. Intrasem într-o încurcătură urâtă. Mă întreb şi-acum ce ne-am fi făcut dacă la un moment dar nemții n-ar fi început să se împuşte între ei.

— Ei, asta-i! Cum se poate?

— Păi, când au ocupat din nou observatorul, s-au apucat să tragă într-una din propriile lor mitraliere: exact în cea care nu ne lăsa să fugim. Nu înțeleg cum de au putut să se înşele în asemenea hal.

— Ai dreptate, curios lucru... Cred că...

S-a întrerupt, fiindcă văzuse vreo zece vânători de munte ieşind dintre copaci. Merano, care era în fruntea grupului, s-a desprins şi le-a luat-o înainte, aplecat sub povara unui om pe care-l purta pe umăr, sprijinindu-l cu brațul stâng; în mâna cealaltă ținea o puşcă-mitralieră. Ajuns în fața ofițerilor, a aruncat arma la pământ.

— Domnule comandant, puşca-mitralieră trebuie să fie a dumneavoastră. Şi omul ăsta la fel, adăugă soldatul lăsând să lunece uşor la pământ trupul inert.

Bellerise s-a repezit spre el.

— Dar ăsta e Burmey! Unde l-ați găsit?

— El a ținut observatorul, de unul singur! A avut curaj, nu glumă! Trebuie să fi doborât niscaiva friți. Şi când te gândeşti că tocmai eu...

Aoleu! Fusese gata să spună prea multe, dar Bellerise nu-l mai asculta. Îngenuncheat lângă tânărul care gemea slab, a întrebat:

— Dar cum a reuşit? N-ar fi trebuit, cu nici un chip, să se aventureze acolo!

Merano aprobă, dând din cap plin de convingere. Mare figură şi Jacques ăsta! Totdeauna se băga acolo unde nu-i fierbea oala. Exact ca pe teren; chiar şi în finală, nu oprise el cu fundul o minge, tocmai când să intre în

poarta adversarului? La fel şi acum... Aproape că-i era necaz pe el. A bombănit înciudat:

— Mă, Jacques, mă afurisitule!

Ofițerul a înălțat capul:

— Îl cunoşti?

— Dacă-l cunosc? Asta-i bună! Locuiam în aceeaşi casă. Jucam mingea împreună. Îi ziceam Tolo...

Merano şi-a muşcat limba şi s-a încruntat. Dintr-o dată, s-a simțit ruşinat. Ca s-o dreagă, a zis pe nerăsuflate:

— Ştiți, domnule locotenent, era cel mai bun din echipă!

O viaţă întreagă..

mai 1940

Livid, vineţiu şi umflat ca un cimpoi, înecatul, un civil, nu oferea o privelişte prea plăcută. Cei doi soldaţi care îl ajutaseră pe paznicul stăvilarului să-l scoată pe mal se traseră înapoi, dezgustaţi.

— E un bătrân. Cred că au dat buzna peste el, spuse unul dintre ei... Grăbiţi cum erau s-o şteargă, bineînţeles că n-au mai pierdut timpul încercând să-l scoată din apă.

Căpitanului Figon, care făcuse un pas înainte să se uite, i se făcu greaţă şi întoarse capul; războiul îi apărea cu brutalitate sub forma lui cea mai hidoasă: cea care îi loveşte pe necombatanţi. Era răscolit şi totuşi, cât de mândru de tresele lui de căpitan şi de titlul de preşedinte al ofiţerilor de rezervă din canton! Nu pierdea nici o ocazie să îmbrace uniforma, organiza exerciţii pe hartă şi se făalea alături de subprefect în faţa monumentului eroilor la fiecare comemorare a armistiţiului de la 1918. Fără a mai socoti că gradul şi funcţia îi erau de mare folos în activitatea sa de agent de asigurări. Adjutanţii de carieră erau o clientelă excelentă: numai ce-i citeau cartea de vizită şi luau poziţie de drepţi; pe urmă, plasarea unei polite bune era doar un joc de copii.

— Se zice că înecaţii îşi retrăiesc toată existenţa cu o clipă înainte de a muri, spuse cel de-al doilea soldat, punându-şi boneta pe cap.

— Atunci, amice, a mea ar fi un film porno a-ntâia! spuse camaradul lui, privindu-l de sus.

— Hai mai repede! mormăi Figon. Şi-aşa am pierdut

prea mult timp!

Aflat la comanda unei companii de tancuri dintr-un regiment compus numai din rezervişti, exceptând colonelul, Figon debarcase în ajun cu oamenii lui, după două nopți chinuitoare petrecute într-un tren care mergea cu viteza dricului, atunci când nu se oprea de tot din cine ştie ce cauză misterioasă. De cum ieşiseră din gară, fuseseră împresurați de valul de refugiați care se scurgeau din Nord, în maşini ticsite de bagaje, în căruțe supraîncărcate trase de cai de povară, câteodată chiar în autobuze şi cel mai adesea pe jos. Unii din ei împingeau câte-o bicicletă, o roabă, ori un cărucior de copil, în care îngrămădiseră cele mai felurite obiecte.

— De-aici nu mai ieşim, strigase şeful de batalion, un omuleț burtos, dar energic şi hotărât. Figon, ia-o cu mortierele pe drumul de edec, altfel nici până mâine nu ne mişcăm de aici.

Aşa se face că porniseră de-a lungul canalului, unde-l găsiseră pe paznicul ecluzei care agățase cu cangea un cadavru.

Pe măsură ce se apropiau de zona luptelor, civilii care fugeau deveneau tot mai rari. Tunul bubuia în depărtare, zarea se înroşise de lumina exploziilor, dar inamicul rămânea nevăzut. Câteva avioane se învârteau pe cer, prea sus pentru a putea distinge dacă erau prieteni sau duşmani. În orice caz, nu dădeau nici o atenție coloanelor ce şerpuiau pe drumul îngust, de țară.

Petrecuseră noaptea într-o pădure. Pe Figon îl dureau toate oasele; era prima dată când înnopta aşa, sub cerul liber. În cei trei ani petrecuți în Indochina nu părăsise niciodată adăpostul cazărmii; scrierea lui caligrafică îl ajutase totdeauna să servească la câte un stat major. Iar manevrele la care participase în perioadele de rezervă

(unde propriile lui străduințe şi intervenția unui văr membru în Parlament îi permiseseră să avanseze rapid în grad), se încheiau de regulă la asfințit, într-un han confortabil, în fața unei mese straşnice.

Ce-l apucase, Doamne, să se ofere voluntar pentru stagiul de perfecționare pe mortierele de 81 de milimetri? Perspectiva celei de-a treia trese, desigur. Şi uite unde-l adusese vanitatea: în luminişul ăsta, unde primise ordin să-şi dispună armamentul, aşteptând nişte ordine care nu mai veneau.

De data asta, gata! Nu mai încăpea îndoială: unitatea lor era la locul stabilit. Se auziră rafale de puşcă-mitralieră, apoi detunăturile seci ale tunurilor antitanc venite să-i sprijine. Figon îşi pregătise cu mare grijă planul de tir, totuşi trebui de mai multe ori să-şi refacă socotelile: îi tremura mâna şi avea momente când i se împăienjeneau ochii. Frica! I se strângea stomacul de frică. De altfel şi comandantul care trecuse nu de mult să-l vadă observase cât era de palid.

— Ce vrei, dragă, războiul mai are câteodată şi pericole reale, cum a scris distinsul meu confrate Andre Maurois, îi strecurase el ironic.

În civil, şeful de batalion Garillet era scriitor şi nu se sfia să amintească despre asta. Veteran din 1914-1918, şi mare admirator al gloriei militare, era veşnic înfuriat de lipsa de entuziasm a oamenilor.

— Totul e numai din vina politicienilor. Cum au mai târât drapelul prin toate murdăriile, ticăloşii! Ah! Răcanii de pe vremea mea erau altfel, puteți să mă credeți!

Figon dădu energic din cap, încercând să se arate la înălțime.

— Puteți... puteți să contați pe noi, domnule comandant.

— Dar nici nu m-am îndoit vreodată! exclamă acesta

pe un ton batjocoritor care-i dezmințea din plin vorbele.

— Trageți în plin, domnule căpitan! Avem înălțimea bună! anunță voios aspirantul care observa tirul de la marginea pădurii.

Figon nu-şi credea urechilor. Era aşa de bucuros, încât uită şi de frică.

Vasăzică, aşa de uşor era războiul!

— Aceleaşi elemente. Trei obuze de fiecare tun. Foc! comandă el pe un ton marțial.

Ce mai! Omul presimțea de pe acum felicitările superiorilor: citat în ordinul de Armată, visul lui!

Tocmai ordonase încă o salvă, când începu să se audă zumzetul unui motor de avion. Ridică privirea: sus pe cer apăruseră două punctulețe negre care se măreau văzând cu ochii, în timp ce zgomotul se întețea. Acum căpitanul distingea silueta avioanelor cu aripi în formă de W. Urmau să treacă pe deasupra luminişului, când deodată, îşi îndreptară botul în jos, năpustindu-se spre sol ca nişte ulii. Un urlet de sirenă sfâşie văzduhul. Într-o clipă, înțelese... Erau Stukas-uri!

Ieri, în drum, întâlniseră un regiment care tocmai fusese dislocat cu pierderi mari. Soldații aveau aerul rătăcit al unor fantome. În cuvinte întretăiate, povesteau despre teribilul asalt al acestor bombardiere în picaj pe care-l suportaseră toată ziua. Figon nu-şi putea desprinde privirea de primul avion. În jurul lui, oamenii îşi părăsiseră mortierele, alergând să-şi găsească un adăpost iluzoriu în tufişuri. El rămase nemişcat în mijlocul luminişului, ca fascinat de acest inamic ce se repezea asupra lui, a lui personal, nu a altcuiva. În timp ce sirena făcea să-i țiuie timpanele, ceva se desprinse din carlingă, căzând cu un şuierat oribil. Deschise gura să strige, dar nici un sunet nu-i ieşi de pe buze.

Într-o fracțiune de secundă i se perindă prin minte întreaga lui existență: mica vânzătoare pe care o lăsase însărcinată şi-apoi o părăsise, înrolarea în infanteria colonială pentru a scăpa de scandal, Saigonul şi slujitorii săi umili, serviciul reluat, cursurile serale, căsătoria din interes, portofoliul de agent de asigurări, cumnata cu care se încurcase, testamentul bătrânei mătuşi pe care-l falsificase. O viață întreagă de mărunțişuri, de înşelăciuni. O viață întreagă pe care o revedea brusc, ca un înecat, ca înecatul din ziua precedentă. Şi marea lui consolare: cei doi copii. Măcar de s-ar putea răscumpăra cumva... pentru ei. Nu trebuie să se culce la pământ, nu!

O durere atroce îi străpunse pieptul ca o lovitură de pumnal: inima îl lăsase exact înainte de a exploda bomba.

Noblesse oblige

iunie 1940

Mi-l pasaseră mie fiindcă nu-l voia nimeni. Murdar, neglijent, îndărătnic şi pe deasupra scandalagiu, acest caporal era dintre cei al căror livret militar n-avea destule pagini ca să cuprindă toate sancțiunile primite: mai trebuiau adăugate pagini. Dețineam deja o colecție bogată de figuri dubioase. Îmbarcat chiar la ieşirea din Şcoala navală pe un crucişător din escadra Mediteranei, aveam dreptul la toate corvezile, plus, bineînțeles, pe cel de a-mi ține gura. Ultima sarcină pe care o primisem era să asigur aprovizionarea neîntreruptă a artileriei antiaeriene pe durata luptei. Campania din Norvegia şi bătălia de la Dunkerque ne arătaseră clar că întotdeauna consumul de muniții era cu mult mai mare decât cel prevăzut, aşa că trebuia mare atenție ca tunurile să nu rămână cumva fără proiectile în timpul vreunui bombardament aerian. Nava noastră încă nu avusese parte de asemenea atacuri dar, cum scumpa noastră soră latină tocmai ne declarase război, existau şanse mari ca evenimentul să nu întârzie prea mult.

Ca să cari în spinare obuze şi să le aşezi în cupele încărcătoarelor nu era nevoie să fi absolvit Politehnica, aşa că şefii de serviciu care primiseră ordin să aleagă din personalul lor oameni pentru echipele mele de servanți, îmi trimiseseră toți nepricopsiții. Încântător! Şi pentru a-i comanda, n-aveam decât douăzeci de ani şi o singură tresă!

— Excelentă ocazie să-nveți meserie, *midship*! îmi spusese sublocotenentul, ca să-mi reteze scurt

protestele față de acest aflux de „tărâțe jegoase”, ca să folosesc expresia tunarului Pedoya, noul meu adjunct. Asta măcar era om serios: un catalan jucând ca fundaş în echipa de rugby a navei şi care ştie să se facă la fel de respectat pe teren ca şi în oricare altă parte.

Ultima mea achiziție nedorită şi-a făcut apariția cu o zi după ceilalți. Intrarea Italiei în război îl scosese de la „mititica”, unde executa 60 de zile de arest pentru „lipsă de respect față de superior” – un dulce eufemism pentru a descrie înjurăturile ordinare cu care-l copleşise pe un gradat – dar comandantul nostru ținuse morțiş să-l scape de consiliul de război.

Din ce cauză? Mister. După adunare, soldatul a venit la mine să se prezinte. Căpitanul, care-l însoțise până la uşă, s-a retras la cererea mea, aruncându-mi o privire plină de subînțelesuri.

Omul era de talie mijlocie, mai degrabă înalt; sub bluzonul de molton, pătat de grăsime şi cârpit ca vai de lume, se ghicea o musculatură puternică. Părul tuns zero în închisoare începea să-i crească din nou, negru, des şi ondulat. Stătea în fața mea, cu un zâmbet ironic în colțul gurii. Fața cu trăsături accentuate, cu nas acvilin, era din cele care le plăceau femeilor. Maxilarul pătrat dovedea energie. Cu trei secole mai înainte, ar fi fost desigur pirat: nu-i mai lipseau decât cerceii de aur din urechi. În ziua de azi era caporal. În timp ce aştepta liniştit, am aruncat o privire în livretul lui şi am tresărit. Marinarul ăsta avea un nume ilustru, unul din cele ce figurau la pupa navelor franceze, pe care le găseai în tratatele de istorie a marinei: numele unuia din cei mai vestiți şefi de escadră ai lui Ludovic al XIV-lea.

L-am întrebat cam prosteşte:

— … Te cheamă chiar de C…?

Mi-a răspuns indiferent:

— Mda!

— Şi te tragi din amiralul de C...?

— Da! În linie directă, a precizat el privindu-mă drept în ochi.

Intonația a devenit evident batjocoritoare; se obişnuise, desigur, cu efectul produs de numele lui.

Prefăcându-mă că nu observ nimic, am continuat:

— Şi ce făceai în viața civilă?

— Nimic!

Răspunsul a pocnit ca o lovitură de bici. Drace, asta promitea! Mi-am urmat interogatoriul:

— Ce profesie are hm... domnul tatăl dumitale?

— Părinții mei au murit. Sunt celibatar şi singur la părinți.

De astă-dată, tonul era deliberat neutru, ca pentru a-mi arăta că mă amestecam în ceea ce nu mă privea.

— Bine; du-te la caporalul Pedoya: el o să-ți transmită ordinele. Eşti liber.

Am avut clar impresia că era mai bine să pun capăt întrevederii.

Au trecut două zile. Eram în continuare ancorați în rada portului Toulon. Îmi antrenam intensiv oamenii, care se arătau mai mult sau mai puțin binevoitori. Mă rog, între Pedoya, care îi bruftuluia țipând la ei şi amenințându-i cu consemnarea la bord, acum când permisiile pe uscat erau atât de rare, şi mine, care mă chinuiam să le explic că soarta noastră a tuturor depindea de hărnicia, îndemânarea şi repeziciunea lor, exercițiile de aprovizionare decurgeau în mod satisfăcător. În ceea ce îl privea pe C..., el nu se distingea prin nimic, activând fără cine ştie ce zel deosebit. Totuşi aveam impresia că-şi cunoştea perfect meseria. Când un armurier se căznea în zadar cu un resort înțepenit, tipul a venit, i-a luat hotărât

şurubelnița din mână, a reparat stricăciunea în doi timpi şi trei mişcări, după care i-a dat înapoi scula, şi încă mulțumindu-i ironic!

În seara aceea, omul meu avea permisie: prima de când ieşise de la arest. Pentru această ocazie îşi aranjase ținuta, care era aproape corectă; tipul era destul de şmecher ca să ştie că ofițerul de gardă nu glumea cu fanteziile vestimentare atunci când inspecta ținuta marinarilor nerăbdători să scape de la bord.

— Atenție, le-a reamintit el, ultimul barcaz îşi ia zborul de la cheiul Cronstadt la ora douăzeci şi două. Ştiți cu toții că trebuie să fim gata de-a pleca din port în orice moment. Aşa că atenție la întârzieri: consiliul de război vă mănâncă.

Şi, ca din întâmplare,rostind ultimele cuvinte s-a uitat la C... acesta nici n-a clipit, rămânând în poziție de drepți, cu ochii ațintiți în zare. În ceea ce mă privea, eu eram de serviciu şi asiguram cartul „de la opt la miezul nopții”; când a acostat ultima ambarcațiune mă aflam, desigur, lângă scara de acces la bord. Marinarii au urcat unul câte unul, câțiva clătinându-se (vântul umfla pânzele), dar întrucât toți reuşiseră să se întoarcă, să salute corect şi apoi să dispară în pasajul dintre cabine după ce pontaseră, am respectat tradiția care cerea să nu facem un control prea riguros.

După ce am mai aruncat o privire şalupei, ca să mă asigur că nu mai rămăsese nimeni pe ea, i-am strigat patronului:

— Înapoi la chei să iei patrula. Te întorci la 22,45.

Mă plimbam pe puntea din spate de o bucată de vreme, când a venit la mine căpitanul. Însărcinat cu disciplina generală, veteran de puşcaşi marini din ‘914, plutonierul Kerdoncuff ştia să se impună, cu toate că manifesta o indulgență amuzată pentru cei care mai

făceau escapade pe uscat – deşi se pricepea să şi-o ascundă bine; încă din ajun îmi mărturisise, silindu-se să zâmbească:

— Ştiți, când eşti tânăr faci multe prostii. Trebuie să-i înțelegem.

Ar fi putut să-mi fie tată, aşa că reflecția lui mi-a dat de gândit; dar în seara aceea chipul lui era grav:

— Lipseşte unul la apel, domnule locotenent.

Înainte de a fi pronunțat numele întârziatului, am şi ghicit. Bineînțeles că era C...; patrula l-a adus o oră mai târziu, beat criță. Bluzonul îi era rupt, avea un ochi umflat şi buza spartă. În timp ce puşcaşii îl trăgeau fără menajamente spre arest, urla în gura mare un cântec obscen bine cunoscut de toți soldații, întrerupându-se numai atât cât să vomite pe punte.

A doua zi, alarmă: s-a semnalat un raid al aviației italiene. De cum s-a făcut apelul la posturile de luptă, Kerdoncuff s-a dus să „elibereze prizonierii", după cum prevedea regulamentul; de altfel, nu exista decât unul singur, şi acela era omul meu.

Neras, prost dispus. Tocmai se dusese la echipa lui, pe pasarela de la tribord, când l-am chemat la mine:

— Vino încoace.

Cel mai bun instructor al meu de la Şcoala navală mă învățase, printre altele, un principiu excelent: „Felicitările se adresează în public, mustrările – între patru ochi". N-oi fi reținut eu bine chiar toate secretele astronomiei şi termodinamicii, dar aceste cuvinte mi se întipăriseră bine în minte, aşa că l-am tras pe C... într-un colț unde nu puteam fi auziți de ceilalți. Felul în care se uita la mine era de o insolență desăvârşită; tipul se aştepta să-i fac morală şi puțin îi păsa. După un moment de ezitare i-am spus doar atât:

— Când porți un nume ca al dumitale, nu ai dreptul să te pui în astfel de situații, oferind un spectacol degradant. Asta e tot ce vroiam să-ți spun. Treci la postul dumitale.

Întâi s-a încruntat, apoi în ochi i s-a citit o surpriză amuzată. A deschis gura să-mi răspundă, dar s-a răzgândit şi, ridicând nepăsător mâna la bonetă, a plecat înapoi spre grupul de camarazi. Vreo treizeci de bombardiere mari de la *Regia Aeronautica* ajunseră curând deasupra radei. Erau avioane *Savoia,* mândria lui Mussolini; se părea că acesta ar fi declarat la radio:

— Le voi dezlănțui asupra inamicului în momentul pe care-l voi alege eu, ca pe nişte vulturi gata de pradă!

Deocamdată însă, vulturii tocmai erau pe cale să-şi mai piardă din pene, fiindcă toate navele escadrei, precum şi bateriile de coastă descărcau asupra lor un foc infernal, întinzând peste noi un adevărat covor de şrapnele.

Sub pasarelă, oamenii mei băgau munițiile în încărcătoare cu o asemenea viteză încât sus, pe afet, servanții nu mai pridideau să le descarce. Le-am trimis degrabă în ajutor pe primii patru soldați care mi-au ieşit în cale, printre care şi pe secătura de C..., apoi m-am suit până la jumătatea scării care ducea pe puntea de sus, ca să pot urmări spectacolul, lăsându-l pe Pedoya să se descurce jos, pe punte.

Primul val de avioane trecuse; bombele căzuseră destul de departe de crucişătorul nostru. De altfel, nici o navă nu părea atinsă, ceea ce era de-a dreptul o minune.

Dar mai venea încă unul. DCA-ul nostru începu din nou să tragă şi zgomotul era asurzitor. De-abia l-am auzit pe servantul de chiulasă de la tunul aflat chiar lângă mine, urlând dintr-o dată:

— Rateu!

— Incident de tir, a anunțat mecanic şeful de afet.

Un cartuş de 100 de milimetri cu obuzul încastrat în el şi făcând corp comun cu dulia, rămăsese înțepenit, iar lovitura nu mai pornise. O proastă funcționare a stupilei sau chiar un capriciu al prafului de puşcă, cine poate şti? Specialiştii ne asiguraseră că aşa ceva se întâmpla o dată la zece mii de cazuri; partea proastă era că ni se întâmplase tocmai *nouă.* Într-o asemenea situație, regulamentul prevedea clar: să se împrăştie personalul, dar mai ales – asta era esențial – să se numere *fără grabă* până la 60 înainte de a deschide chiulasa şi de a scoate proiectilul rămas înăuntru. Fiindcă exista oricând pericolul de „foc lung" – adică pulberea putea să se aprindă cu întârziere, aruncând totul în aer. Dar în febra acțiunii, cu toate că el însuşi semnalase incidentul, marinarul – printr-un reflex spontan – a deschis chiulasa. Îngrozit de greşeală, s-a dat înapoi scoțând un strigăt; ceilalți servanți, paralizați de spaimă, priveau hipnotizați chiulasa desfăcută, în care se zărea capătul cartuşului ce putea exploda dintr-o clipă într-alta. Pe moment, am rămas eu însumi fără reacție, în mijlocul zgomotului infernal al celorlalte tunuri care continuau să tragă. Dar de cum s-a auzit declicul mecanismului de deschidere a chiulasei, C... a şi sărit. Apucând hotărât refulorul special cu cap rotunjit – care permitea, *în principiu,* să apeşi pe ogiva obuzului fără să declanşezi racheta ultrasensibilă din vârful ei – l-a potrivit bine în mână, l-a ridicat ca pe un harpon şi l-a înfipt în inima tunului, strigând:

— Atenție! Să culeagă careva cartuşul!!!

Cartuşul fumegând, căci tunul era foarte încins, a sărit îndată pe punte; un caporal mai în vârstă s-a repezit să-l apuce, dar i-a dat drumul din mână cu un

țipăt de durere. Văzându-l, C..., care deja trecuse în partea cealaltă a afetului, a alergat la proiectil şi l-a apucat cu amândouă mâinile. Arsura i-a smuls un geamăt, dar a rezistat, fugind până la parapet, unde l-a aruncat peste bord. Abia dispăruse în adâncuri, că apa a țâşnit într-un jet violent, din cauza exploziei. În aceeaşi clipă, un şuierat îngrozitor a sfâşiat aerul şi mai multe bombe au căzut în jurul crucişătorului nostru, care se zguduia atât de tare, încât mi se părea că puntea mi se va desface sub picioare. Jerbe uriaşe de apă se înălțau spre cer şi vântul le abătea peste noi; oamenii se clătinau, alunecau, cădeau. Ud până la piele, agățându-mă de balustrada scării,l-am zărit pe C...,cu fața strâmbă de ură, cum şi-a ridicat brațele pline de sânge, blestemând şi înjurând.

Două luni mai târziu, evada din spital, după ce-i mărturisise altui rănit:

— O şterg la de Gaulle!

După Eliberare, am făcut cercetări, dar fără rezultat: nici urmă de el în Forțele Franceze Libere. Dacă o fi reuşit să ajungă la Londra, poate s-a înrolat sub un nume de împrumut.

Păcat!

Ură înverşunată

10 iunie 1940

Pe frontul de uscat situația se înrăutățeşte din zi în zi. Dar ce să mai vorbim de front, că se destramă din toate părțile, diviziile de tancuri Panzer năvălesc prin aceste breşe şi se năpustesc spre capitală sau spre mare; deja au ocupat oraşul Rouen. Toate drumurile către sud sunt năpădite de civili care fug din calea năvălitorului. La Paris ministerele îşi părăsesc reşedințele şi îşi ard arhivele. Cerul Franței a devenit german. Luptând unul contra zece, dacă nu unul contra douăzeci, alături de camarazii lor din aviația de uscat, ultimele avioane de vânătoare ale aviației navale încearcă să-l smulgă adversarului într-o ultimă bătălie deasupra armatelor ce nu mai fac față. Cu toate acestea, piloții păstrează – față de toți şi împotriva tuturor – surâsul pe buze. În ferma dărăpănată unde s-a improvizat popota pentru escadrilă, fiecare glumă răsună ca o sfidare. Numai unul dintre ei nu ia parte la veselia asta artificială, dar voită – şi anume caporalul Robert Gasdoue.

Fiu de învățător breton, socialist convins şi adversar înverşunat al religiei, el nutreşte împotriva naziştilor şi fasciştilor o ură sălbatică, ce-l roade cu atât mai mult, cu cât încă n-a avut ocazia să se măsoare cu ei. Îl urmăreşte ghinionul: de 9 mai, exact în ajunul zilei când a început marea bătălie, Robert s-a pomenit la Cherbourg, într-un pat de spital. Operat de urgență pentru o apendicită acută, de-abia s-a întors la regimentul său. Acum îl comandă Festy, simplu plutonier-major; toți ceilalți ofițeri au fost dați dispăruți.

Tocmai când să zboare din nou, intrând şi el în luptă, iată că avionul lui Gasdoue are probleme cu motorul. Ca o culme a nenorocirii, vremea e îngrozitoare: furtunile vin una după alta, plafonul de nori e numai la o sută de metri; avioanele sunt ţintuite la sol.

Chiar în momentul acesta plouă cu găleata: cortul ridicat la repezeală ca să ţină loc de P(ost) de C(omandă) şiroieşte de apă.

— Pastele mă-sii! Harta mea e aşa de murdară, că nu mai văd nimic! exclamă Robert scârbit, azvârlind-o pe o masă pliantă, deja încărcată cu tot felul de hârţoage. Îmi trebuie alta, Dumnezeii ei de hartă...

— Glumeşti sau ce-ţi e? exclamă pilotul Leroux, parizian din arondismentul XIX, înalt de-o şchioapă şi umflat ca un burduf. De unde vrei să scoatem una nouă?

Bretonul se încruntă şi mormăie printre dinţi:

— Şi cum vrei să zbor fără hartă?

— Visezi sau eşti pe altă lume? Nu vezi ce potop e afară – parc'am fi la tine în Brest!

— Mai întâi, sunt din Morlaix şi al doilea, te bag în mă-ta! bombăne Gasdoue, apoi, îmbrăcându-şi vesta de piele şi dând la o parte pânza ce serveşte drept uşă, declară: Să vezi că se potoleşte şi o să putem pleca!

Iese afară în ploaia care-i lipeşte pe fruntea îngustă părul drept, tuns foarte scurt, şi se întoarce imediat, strigând:

— Ei! Ce vă spuneam eu? Curcubeul! O să vedeţi: într-o jumătate de oră decolăm! Avem destul de lucru, nu vi se pare?

De-abia a pronunţat aceste cuvinte, că sună telefonul de campanie. Leroux tocmai a întins mâna spre receptor, când intră în goană Festy şi i-o ia înainte:

— Alo! Da,eu sunt... O! Să trăiţi,domnule amiral!

Ascultă, dă de mai multe ori din cap în semn de aprobare, apoi zice:

— Ah… Înțeles! Imediat! La ordin, domnule amiral!

Plutonierul pune încet receptorul în furcă şi rămâne câteva secunde cu mâna pe el, în timp ce subordonații aşteaptă, tropăind de nerăbdare.

— S-a terminat, băieți, rosteşte el cu o voce înăbuşită. Trebuie s-o ştergem rapid: vine un autobuz să ne ia.

Caporalul Charre, „patronul" escadrilei, un provincial solid din Charente, trecut de patruzeci de ani, care a intrat înăuntru după şeful său, se albeşte la față.

— Bine, dar… avioanele, ce facem cu ele, domnule comandant?

— Dacă nu putem să decolăm acum, va trebui să le dăm foc!

— Nu se poate!

Bătrânul marinar aproape a țipat, dar acum se roagă:

— Lăsați-mă o oră, domnule comandant. O să mă descurc eu şi o să aveți cel puțin trei avioane disponibile. Vă jur. De altfel, primul va fi gata de zbor în cinci minute.

— Nu se poate, bătrâne. Blindatele germane vin direct spre noi. Dacă nu fugim imediat, suntem buni de lagăr.

— Şi unde ne ducem? întreabă Leroux.

— Întâi la Querqueville, apoi în direcția sud.

— În orice caz, vă asigur că cel puțin un avion va decola şi pot să vă garantez, *gast,* că nemții o să-l simtă! tună Robert care nu se mai poate stăpâni. Şefule, care din rablele dumitale e gata?

Festy sare şi-l prinde de mânecă.

— Gasdoue, stai aici şi nu face pe tâmpitul, diblă afurisită de breton!

— Sunt breton şi mă mândresc cu asta, ripostează cel interpelat, iar deviza noastră este: „Dacă te muşcă,

muşcă-i şi tu[1]". Aşa că n-am de gând să fug ca un căcăcios şi să mă ascund undeva la soare.

Cu un gest de furie, se duce să-l dea la o parte pe şef, pe care-l întrece cu un cap. Cei doi bărbaţi se înfruntă din priviri. Festy tresare, dar rămâne stăpân pe sine; fără să se clintească, rosteşte sec:

— E ordin. Ştii ce înseamnă asta.

Leroux intervine în grabă:

— Hai, Robert, nu fă pe nebunul!

Celălalt strânge pumnii şi trage aer în piept, dar înainte de a izbuti să deschidă gura, caporalul declară, tot fără a ridica tonul:

— De altfel, n-o să picaţi în cursă, cum ziceţi voi. Acolo ne aşteaptă nişte păsări nou-nouţe şi Italia tocmai ne-a declarat război.

— Ce?! Ticăloşii ăştia de fascişti au îndrăznit!...

Ochii cenuşii ai bretonului aruncă fulgere.

— Asta o s-o plătească scump.

Baza aeronavală de la Palyvestre îşi întinde hangarele şi pista printre saline şi culturi de anghinare, la câţiva kilometri mai la sud de cocheta staţiune turistică Hyeres. O atmosferă veselă şi însufleţită domneşte printre piloţi, nerăbdători să-şi ia zborul, şi noii veniţi sunt întâmpinaţi cu strigăte de bucurie, apoi asaltaţi cu întrebări – ei, care deja au fost în luptă. Robert n-are nimic de povestit şi nu deschide gura decât ca să pună din când în când câte o întrebare precisă monitorului, care îi familiarizează în grabă cu noile lor avioane Bloch 151.

— Fiţi atenţi, băieţi, le recomandă el. Jucăria asta, aţi văzut, e rapidă şi bine înarmată; urcă bine, dar se pare

[1] Deviza oraşului Morlaix.

că scârbele alea de *Fiat*[1]*-uri* virează mult mai strâns. Aşa că e bine să le nimereşti din prima, altfel, pa şi pusi, te trezeşti cu ele în coadă şi eşti bun de decorație... post-mortem.

— Ai prins mişcarea, neamule! râde Leroux, trăgându-i o palmă pe spate lui Gasdoue.

Acesta ridică din umeri, fără să răspundă. De când au plecat din Normandia, lăsând în urma lor avioanele incendiate, în el mocneşte o furie abia reținută.

— Furtună sub o țeastă bretonă, ironizează Parizianul, care probabil l-a citit pe Victor Hugo.

— Alarmă!

Într-o clipită, baza devine un furnicar. O primă patrulă de trei avioane s-a şi ridicat în aer. Serviciul de „Operațiuni" se aştepta la un raid al bombardierelor spre Toulon, unde e ancorată escadra Mediteranei, când colo sosesc avioanele de vânătoare *Fiat,* ca să distrugă aparatele franceze aflate la sol. Aşa că a doua patrulă abia reuşeşte să decoleze, în mijlocul rafalelor de mitralieră.

Cum aude sirena, Robert, care tocmai stă la masă, sare ca ars. Aleargă din răsputeri către hangare. Nu e rândul lui, dar nu-i pasă: vrea să zboare! Două *Bloch*-uri care se pregăteau să se îndrepte către pistă sunt în flăcări. O echipă din personalul nenavigant adună răniții, sub conducerea caporalului Charre.

— Atenție, vin iar!

Alt grup de patru inamici coboară în picaj, scuipând un iad de proiectile. Oamenii se aruncă la pământ, unii caută adăpost în spatele cadavrelor. Gasdoue îl zăreşte pe Leroux alergând spre avionul lui, care a rămas încă neatins. O rafală mătură parkingul: pilotul cade, rostogolindu-se ca un iepure vânat. Robert nu ezită. Pe

[1] Avion de vânătoare italian.

jumătate aplecat, începe să alerge, smulge din fugă casca mortului şi se caţără în avion.

Contact: se aprind beculeţele pe tabloul de bord. Nu e timp de verificări. Se apleacă din carlingă şi urlă:

— Grupul, fraţilor!

— E pregătit, băiete, dă-i drumul! îi răspunde Charre, care a venit după el. Hei, voi ceilalţi, treceţi la cale!

Robert face cu mâna, trage frâna şi dă drumul la gaz. Bun, a pornit! O ia drept înainte, pista e prea departe şi vântul e prielnic. Cu motorul ambalat la maximum, trage manşa şi decolează, gata-gata să dărâme turnul de control. Cu manşa lipită de burtă, Gasdoue urcă direct în sus. Mamă Doamne, că frig mai e!

„Uite-i pe ticăloşi! Şi când te gândeşti că scârbele astea împuţite au mitraliat civilii pe drumuri!”

Sunt doar doi şi nu par să-l fi văzut. De necrezut! Vine cu avionul sub cel dintâi. Cu un gest furios, apasă pe butonul de tir, declanşând răpăitul celor patru mitraliere. Avionul italian explodează, făcându-se fărâme; o bucată de aripă trece pe lângă el, aproape să-l atingă. Dar coechipierul italianului s-a mişcat rapid, ajungând în spatele lui Robert, care încearcă să scape ridicându-se. Nu e chip: Fiat-ul rămâne în coada lui şi trage; *Bloch*-ul încasează, dar continuă să răspundă la comenzi. Gasdoue încearcă atunci supremul şiretlic: amorsează un picaj, apoi redresează brutal, oprind gazul; ca să evite ciocnirea, italianul e nevoit să sară peste el. La rândul său, încearcă disperat să scape. Prea târziu: gloanţele francezului îi găuresc fuselajul, carlinga zboară în cioburi, un fum gros, negru izbucneşte din avion, care se clatină şi se prăvăleşte în picaj. Fără cruţare, bretonul îl urmăreşte şi trage, trage până când îl vede în flăcări; atunci urlă sălbatic, cu o ură în sfârşit domolită. A doborât doi duşmani: unul pentru avionul

pe care a fost silit să-l părăsească şi unul pentru Leroux: chit pe chit. Nu! Nu-i destul! Vrea să le doboare până la cel din urmă. Îl cuprinde un fel de amețeală, închide ochii, dar îi redeschide imediat şi priveşte împrejur, mârâind ca o fiară gata să muşte. Cerul pare gol, când deodată, ieşind din nori, trei uriaşe trimotoare *Savoia* îi apar în față, cu o mie de metri mai jos; Robert izbucneşte într-un râs crâncen:

— Ha! Ha! Bombardierele! Staţi puţin, ticăloşilor, că vin acu'!

Soarta îl ajută: are avantajul înălțimii şi soarele în spate. Accelerează şi se năpusteşte asupra lor ca un vultur asupra prăzii. Gasdoue nu ştie cu care să înceapă. Uite, întâi ăla! Acceleraţia îl lipeşte de spătarul banchetei şi mâinile i se par grele de o tonă. Ajuns într-o poziţie bună, respiră adânc şi apasă pe butonul de tir. Nu se întâmplă nimic. Mai încearcă o dată; tot nimic: i s-au terminat muniţiile.

— A, nu, n-o să scape aşa uşor jigodia! scrâşneşte el printre dinți, ținându-se mereu după adversar.

Ținta i se măreşte în colimator, dar ceilalți l-au observat şi ei; salvele mitralierelor din spate se concentrează asupra *Bloch*-ului care se zgâlțâie sub lovituri. Un glonț găureşte parbrizul; Robert simte o durere cumplită în umărul stâng. Adunându-şi ultimele puteri, strânge manşa şi trage până la capăt maneta de gaz. Durerea îi smulge un geamăt, un nor roşu îi întunecă privirea şi ultima imagine pe care o ia cu el în moarte este chipul strâmbat de groază al aviatorului italian, în momentul în care avionul de vânătoare izbeşte în plin *Savoia.*

Jos, pe aerodromul bazei, cei de la sol, care au urmărit lupta, sunt înlemniți.

— Acum gata, ce tot căscaţi gura? tună „patronul"

Charre, alb la față ca varul.

Doamna Căpitan

18 iunie 1940

Nemții au intrat în oraşul Rennes; o *Panzerdivision* e în drum spre Brest, fără să întâmpine nici cea mai mică rezistență. De ce? Fiindcă armata nu mai dispune de soldați cu care să facă față; în condițiile acestea nu mai e nimic de făcut decât să ordone evacuarea. Autoritățile maritime au la dispoziție doar câteva ore ca să scoată din port optzeci de nave de război, plus vreo şaizeci de vase comerciale sub diferite pavilioane. De când există, rada n-a mai pomenit atâtea manevre de plecare într-o singură zi. În mijlocul acestei Armade, un cargou ruginit, sub pavilion danez, tocmai iese din rada comercială. Pe puntea din față, şeful de echipaj – un zdrahon cu părul aproape alb de blond – contemplă priveliştea ce i se desfăşoară în fața ochilor: nori uriaşi de fum se ridică din rezervoarele de combustibil care ard; intrarea principală a docurilor, dinamitată, se înalță ca un morman inform de fierărie deasupra apei înnegrite. Din fundul arsenalului răsună zgomote de explozii, punctate de fulgere galbene: sunt aruncate în aer atelierele, depozitele şi navele care nu mai pot naviga.

La ieşirea din radă, se face simțită hula oceanului, începând să legene bătrâna carcasă, ce pare a se ține numai în vopsea – şi aceea cam scorojită. Din fericire, vremea e nespus de frumoasă: pe cerul de un albastru adânc, soarele face marea să scânteieze în mii de reflexe aurii. Pe puntea de comandă, căpitanul, un tip de albinos, rotofei ca un butoi, trage din lulea,

supraveghind manevrele vapoarelor din jur, gata să intervină ca să le evite. Două vedete portuare se învârtesc la câteva lungimi de cablu de etravă. La mai puțin de o milă în față, şase mari nave comerciale, încărcate la limită, îşi croiesc drum, escortate de două traulere înarmate. În partea dinspre tribord un submarin, navigând la suprafață, merge de-a lungul coastei presărate cu căsuțe albe cu acoperişuri de ardezie. Foarte departe în față, masa impunătoare a unui cuirasat tocmai dispare la orizont.

Când cargoul ajunge în dreptul istmului Saint-Martin, căpitanul îşi scutură luleaua, lovind-o sec de soclul alidadei[1] şi şuieră cu două degete băgate în gură. Îndată, şeful de echipaj întoarce capul; căpitanul îi arată către un panou din port şi ridică de mai multe ori mâna. Celălalt îşi flutură cascheta, semn că a înțeles, şi se îndreaptă încet spre tambuchi.

În cală, vreo douăzeci de tineri, aşezați sau lungiți printre lăzi, direct pe podeaua metalică, moțăie ori stau de vorbă pe şoptite. Patru din ei, instalați sub singurul bec protejat de o rețea de sârmă, s-au apucat să facă o partidă de cărți. Domneşte o căldură apăsătoare. De douăzeci şi patru de ore de când se află închişi aici, aerul a devenit aproape irespirabil: mirosurile de sudoare, urină şi excremente se amestecă cu duhoarea de ulei de la maşini. Dar nimeni nu se plânge. De altfel, căpitanul i-a avertizat: o să-i țină închişi atât cât va crede el de cuviință.

— Eu... deja poveste cu poliția ieri! a explicat el. Atunci... nimeni nu trebuie vadă la voi. Înțelege? *Right!*

— Eşti sigur că ne putem încrede în danezul ăsta? întreabă pentru a zecea oară Gourmelon, un brunet

[1] Dispozitiv care serveşte la măsurarea unghiurilor

micuț cu părul creț şi rumen la față, întorcându-se spre vecinul său.

Pierre Le Fresne tace; n-are nici un chef să răspundă: de fapt, nu e sigur de nimic. El e cel care a negociat îmbarcarea lor pe *Gotland* ieri după-masă. Dar atunci totul părea că merge ca pe roate. Dați afară pe neașteptate din colegiul unde se pregăteau pentru concursul de intrare la Academia Navală sau la Saint-Cyr, s-au regăsit la Brest, unde au aflat că mareşalul Pétain ceruse armistițiu. Din clipa aceea n-au mai avut decât un singur gând: să ajungă în Anglia. Profitând de dezordinea care domnea în portul comercial, Pierre s-a ocupat să găsească un vapor care să accepte să-i ia la bord. Doi căpitani l-au refuzat; albinosul l-a lăsat mai întâi să aştepte un timp la chei, apoi întorcându-se, i-a spus simplu să se ducă să-şi caute camarazii, apoi s-a grăbit să le înşface banii.După aceea, şeful de echipaj i-a condus aici, în cală, unde i-a lăsat cu un sac de pesmeți marinăreşti, cutii de conserve şi o canistră cu apă. Înainte de a se întoarce pe punte, i-a mărturisit lui Pierre că poliția se interesează în mod special de vasul lor de când cu dispariția unui stoc de rom, depozitat exact în fața locului în care era ancorat cargoul.

Le Fresne e îngrijorat; se simte răspunzător şi, judecând după mutrele de pirați ale marinarilor întrezăriți la îmbarcare, îi socoteşte perfect capabili de a-i lăsa pe pasagerii clandestini să crape de foame, azvârlindu-le trupurile la rechini şi păstrând banii. Dacă totuşi a încheiat acest târg riscant, e numai fiindcă vrea cu orice preț să intre în luptă, chiar acum. Normandul ăsta calm şi zâmbitor în aparență e mistuit de un foc lăuntric.

În sfârşit, o cheie se răsuceşte în broască şi poarta grea de oțel se deschide.

— În ordine. *Good!* zice şeful de echipaj. Puteți ieşi pe *deck.*

Claustrații se reped spre scară, scoțând strigăte de bucurie.

— Ce mai putoare! râde Bezons, un lungan roşcat tuns perie, viitor student la Saint-Cyr. Mai rău ca la budă!

Din trei salturi au şi ajuns pe punte: în sfârşit, aerul largului! Rezemați de bastingaj, respiră adânc, se îmbrâncesc şi fac gălăgie. Gourmelon, al cărui tată e pilot, încearcă să recunoască navele de război care plutesc în jurul lor.

— Uite, Pierre, ăla de colo e un avizo[1]. Am vizitat şi eu unul la fel şi... Doamne! Asta ce mai e?

O zdruncinătură, de parcă s-ar cutremura marea. Cargoul freamătă din toate încheieturile, gata să se sfărâme. Avizo-ul pur şi simplu a dispărut; volatilizat, dezintegrat. În locul lui se revarsă o imensă jerbă verzuie, lăsând să se vadă o proră şi un catarg ce se scufundă rapid. Tinerii au amuțit. Li se pare de necrezut ca un vapor să dispară aşa, în câteva secunde. Le Fresne e primul care-şi vine în fire:

— Probabil că a nimerit peste vreo mină, le explică el camarazilor. Ticăloşii ăştia de nemți au inventat o chestie infernală, mina magnetică. Nu mai e nevoie s-o atingi, e suficient să treci pe lângă ea.

Palizi, îngroziți, băieții privesc suprafața apei; mai plutesc doar câteva rămăşițe; Gourmelon murmură:

— E groaznic. Şi nici un supraviețuitor...

Bezons reacționează altfel:

— Sigur că-i o porcărie! strigă el, dar să nu-mi zici mie pe nume dacă nu vor plăti asta cu vârf şi îndesat. Trag

[1] Navă militară de tonaj mic, rapidă, dotată cu tunuri de calibru mic

nădejde c-o să fiu şi eu printre cei ce le vor prezenta nota de plată!

Candidaţii de la Saint-Cyr şi de la Şcoala navală îl aprobă zgomotos. Numai Le Fresne nu zice nimic. De câteva clipe a băgat de seamă că direcţia cargoului s-a schimbat, abătându-se mult spre stânga. Acum *Gotland* se îndreaptă exact spre sud. Încruntându-se, se duce spre puntea de comandă. Situată în partea din faţă a punţii, cabina de comandă nu e mai arătoasă decât restul acelei nave amărâte. Pereţii din lemn mâncat de carii sunt plini de murdărie de muşte; pe masa hărţilor, deformată şi ea, un sandviş uriaş, început, stă lângă o cană cu bere; barometrul e spart, la fel şi sticla de la ceasul de habitaclu. Însă capacul rotund al busolei şi mânerele de aramă de la roata cârmei sunt lustruite impecabil, ca şi cum ar fi trecut pe acolo o gospodină meticuloasă. Şi la cârmă chiar se află o femeie. Singură pe punte, îmbrăcată cu nişte pantaloni albaştri şi un tricou negru, vechi, cu guler întors, bărbătoasă, masivă ca un elefant, fumează o ţigară lungă.

Când Pierre deschide uşa, femeia întoarce către el o faţă năpădită de grăsime, dar care trebuie să fi fost cândva drăguţă, şi îl examinează cu un aer în acelaşi timp ironic şi prietenos.

— Bună seara, micul domn franţuz! *How do you do?*

Surprins de această prezenţă feminină, Le Fresne se bâlbâie:

— Aăă... mulţumesc, doamnă. Bine. Îl... îl caut pe căpitan.

— Eu Martha, măritată căpitan.

— Ah!

— Ceva vreţi?

— Să vedeţi...

— Ah! Este foame, tinerii mereu este foame. Eu cobor

acum. Dau mâncare toată lumea. Bun mâncare!

Duce un deget către pieptul opulent:

— Eu sunt *cook!*

— Doamnă, scuzați-mă, ăăă... Pot să ştiu de ce mergem spre sud şi nu spre Anglia?

— Ach! Mâneca... *Channel:* mult pericol! Multe mine: voi văzut! Şi avioane... ta-ta-ta. Bombe! Soțul meu căpitan, deştept! Cerut ordin mergem întâi Bordeaux. Acolo *nix deutsche.* Pe urmă, vedem.

Pe chipul lui Pierre se citeşte atât de limpede deziluzia, încât femeia se înduioşează şi murmură cu o voce de contralto:

— Cum dumneata nerăbdător! Dumneata grăbit luptă?

Înainte ca Pierre să poată răspunde, ea adăugă ca să-l consoleze:

— Mergeți *England.* Sigur!

Tânărul clatină trist din cap şi dă să plece; ea îl cheamă înapoi:

— Aşteaptă! Dumneata iei acum asta.

Îi arată sandvişul şi cana cu bere. Le Fresne e mort de foame şi de sete, dar şovăie. Ciudata creatură îi face cu ochiul ca să-l încurajeze; tânărul observă atunci că femeia are nişte ochi minunați, de un albastru bătând în violet.

Brusc se hotărăşte, soarbe berea dintr-o înghițitură şi se îneacă. Martha izbucneşte în râs; un râs răguşit, foarte senzual, şi care contrastează uimitor cu înfățişarea prea puțin atrăgătoare a acestui munte de carne. Ce vârstă ar putea să aibă? se întreabă Pierre. Greu de spus, cu toată grăsimea asta. Zâmbindu-i şi el, tocmai vrea să muşte din sandviş, când intră val-vârtej căpitanul, care schimbă repede câteva cuvinte cu nevastă-sa, apoi, întorcându-se spre Le Fresne, îl apucă

de braț:

— Dumneata! Vine şi ajută cu camarazii. Iute!

Descumpănit, tânărul caută o aprobare în privirea femeii, care întăreşte:

— Da, da! Merge! Foarte urgent. *Quick!*

Pe punte, studenții lenevesc, admirând asfințitul; albinosul se îndreaptă spre ei:

— Marinarii mei – porci, toți *drunky*. Doarme, las presiunea cade. *Down!* Cărbune trebuie. Voi pune! le explică el volubil, subliniindu-şi spusele cu gesturi largi ale ambelor brațe.

Tinerii înțeleg până la urmă că danezul le cere să-i înlocuiască pe marinarii beți morți, întreținând focul la cazane.

— Ia ascultă, nu e treaba noastră, începe un candidat Saint-Cyr. În definitiv, v-am plătit.

Le Fresne nu zice nimic. Ascultă zgomotul ritmic al motorului alternativ. Pulsațiile sunt din ce în ce mai rare. Nu încape îndoială: aburul o să se oprească în curând şi se vor trezi încremeniți pe frumoasele valuri albastre. Frumoase? Nu chiar. Aici hula e slabă, dar la tribord a văzut valuri mici înspumate. Departe, spre vest, valurile se sparg de stânci. Fir-ar să fie! Vaporul se află în plină zonă a puternicelor maree din Golf. Pe urmă, vântul de est şi mareea. Ia să vedem: când va începe să scadă? Le Fresne încearcă să-şi amintească nivelul apei în port în momentul îmbarcării lor. Un calcul rapid... Drace: cu siguranță că refluxul a şi început!

— Trebuie să mergem, copii! a strigat el. De nu, vechitura asta de troacă o să facă gaură-n apă.

Căpitanul scoate un oftat de uşurare; în sfârşit, e măcar unul care a înțeles. Treaba se organizează. Studenții formează trei echipe. Pierre coboară în sala

cazanelor cu prima echipă. Un marinar, pare-se singurul care se află în stare de trezie, le împarte unelte şi le arată prin semne ce trebuie să facă. Cei mai solizi vor lua cu lopata din grămada de cărbuni, aruncându-i în hăul căscat al cazanului, a cărui uşă o va manevra alt camarad. Încă doi, înarmaţi cu vătraie, vor potrivi înăuntrul focarului combustibilul astfel introdus.

— Voi, pielea goală. Mai bine, îi sfătuieşte marinarul.

Are dreptate. Băieţii îşi scot hainele. Goi-puşcă, încep să lucreze cu sârg.

— Sper că există vreun duş în funcţiune, îi strigă Le Fresne căpitanului, care a şi început să suie pe scărița verticală.

Oprindu-se din urcat, acesta îl asigură:

— Da, duş merge foarte bine. Voi grăbiţi! Presiunea trebuie creşte, altfel... *schluss!*

Prima echipă a făcut o treabă bună; o jumătate de oră mai târziu, marinarul examinează manometrul şi anunţă:

— *Very good...* foarte bun!

Pierre trage cu urechea; ritmul maşinii s-a accelerat, dar băieţii sunt epuizaţi. Se apropie de deschizătură şi strigă, ducându-şi mâinile pâlnie la gură:

— Hei, voi de sus! Trimiteţi schimbul!

Coboară cea de a doua echipă; e compusă numai din elevi de la Saint-Cyr.

— Vă arătăm noi de ce suntem în stare, măi marinari de apă dulce! se laudă Bezons, scoţându-şi cămaşa.

Le Fresne şi colegii lui se caţără cu greu pe punte, unde nimeresc în toiul unei bătăi înverşunate: căpitanul, şeful de echipaj şi un vlăjgan de marinar se răfuiesc cu restul echipajului.

Albinosul, cu toată corpolenţa lui, se bate ca un leu, cu mai mulţi adversari deodată! Şeful de echipaj, cu

părul lui platinat, mânuieşte cu spor o vână de bou. Dar marinarul tocmai a primit în falcă un pumn care l-a lăsat *groggy* şi cei trei bărbaţi sunt aproape copleşiţi de adversari. Adunaţi lângă scară, ceilalţi studenţi contemplă îngroziţi lupta, fără să intervină.

— Ce dracu' se-ntâmplă aici? strigă Pierre.

Gourmelon îl informează:

— Căpitanul a descoperit butoiaşele de rom furate de ăştia. I-a ordonat cambuzierului – cel care-i acum la podea – să le arunce în mare. Marinarii s-au supărat, au început să urle. Asta e!

— Mă, bandă de cretini, ce mai aşteptaţi ca să le săriţi în ajutor? Dacă învinge nebunii ăştia, o să-l azvârle pe căpitan în baltă şi atunci ne-am aranjat. Hai,băieţi! Pe ei!

Era şi timpul ca tinerii să intervină: unul din răzvrătiţi pusese mâna pe un drug de fier, gata să-i dea cu el în cap şefului de echipaj, când Le Fresne sare la agresor şi îi aplică la gât o „cravată" superbă. Altul apucă un lanţ, vrând să-l lovească pe la spate, dar se prăbuşeşte grămadă, învârtind în mâini ditamai vâsla, nevasta căpitanului i-a venit de hac. Scoţând un urlet sălbatic, ea îşi ridică din nou arma, mânuind-o ca pe o coasă. Doi marinari sunt aruncaţi cât colo, izbindu-se de bastingaj, al treilea e cât pe-aci să zboare peste bord.

Intervenţia ei pune capăt conflictului: jumătate din bătăuşi sunt K.O., ceilalţi ridică mâinile, semn că se predau. Martha, tot cu vâsla în mână, ordonă ceva în daneză şefului de echipaj, care începe să descolăcească un furtun de incendiu. Apoi, adresându-se lui Pierre, spune:

— Mergi ţine la cârmă. Ştie, da? Direcţia *one seven two.*

Mândru de răspunderea ce i se încredinţează, tânărul

dă fuga pe punte, în timp ce matroana începe să-i beştelească pe răzvrătiți. Îmblânziți, aceştia îşi scot şi ei hainele şi se răcoresc într-un jet rece ca gheața, țâşnit din furtunul îndreptat asupra lor de către şeful de echipaj. Studenții se grăbesc spre duş, care e călduț.

După câteva minute, un timonier trece la cârmă în locul lui Pierre, mormăind un fel de mulțumire. Dându-şi seama că a rămas tot în ținuta lui Adam, Le Fresne îşi ascunde goliciunea cu un pavilion şi se duce la camarazii lui, care se săpunesc de zor, scoțând exclamații voioase:

— Ai văzut-o pe mamaia: are o directă de dreapta a'ntâia! râde Bezons. Una ca ea pe front ar face prăpăd!

Peste o oră, lovind cu un linguroi într-o cratiță, nevasta căpitanului anunță masa de seară. Meniul e îmbelşugat: slănină şi peşte afumat, urmate de un amestec nemaipomenit din carne de pui, anghilă şi icre, servit pe felii mari de pâine albă, unse cu unt.

— *Smoërrebroëd,* anunță triumfătoare Martha. *Very good!*

E teribil de gras şi cam ciudat pentru nişte gusturi latine sau chiar bretone, dar tinerii noştri înfulecă precum lupii.

Marinarii mestecă în tăcere, dând pe gât halbele de bere, apoi o şterg repede; unii aruncă priviri duşmănoase spărgătorilor de grevă. „Doamna Căpitan", cum i-au zis imediat studenții, le aduce un borcan mare cu peltea de coacăze şi o damigeană de akvavit, care-i face pe imprudenți să se înece, după care se aşează lângă ei:

— Dumneata câți ani? îl întreabă ea pe Pierre, întinzând spre el un deget cât un caltaboş.

— Douăzeci. Mă rog: îi împlinesc în decembrie viitor.

— Ah!

Ochii ei se umezesc.

— Fiul meu Eric... mort... de şapte ani. El azi ca dumneata.

Trage un fum din țigară, goleşte halba pe care şi-a adus-o şi încheie:

— *Grosse* necaz. Acum bei prea mult bere, atunci...

Cu un gest elocvent îşi pocneşte coapsele ultraplanturoase.

— Asta rău pentru femeie! Şi el, Christian, bărbatul meu bei prea mult bere! Iar acum nazist peste tot.

Îl priveşte pe Le Fresne, cuprinsă brusc de duioşie:

— Atunci dumneata: război, nu?

— Mda... vreau să fiu ofițer de marină.

— *Good! Good!* Foarte bun! Rog Dumnezeu ajută mic franțuz drăguț!

În timpul traversării, Le Fresne nu pierde nici o ocazie de a se iniția în navigație. Amuzată de zelul lui, Martha i-a devenit profesor: îl învață să traseze o rută, să ia relevmentul, să pună poziția pe hartă şi chiar să mânuiască sectantul. Râde de el atunci când greşeşte şi de fiecare dată tânărul se simte străbătut de un fior. Se vede limpede că lecțiile astea nu sunt pe placul soțului ei; care se mulțumeşte doar să bombăne în colțul lui. Adevăratul stăpân la bord e Doamna Căpitan. Încântat, Pierre nu mai pleacă de pe punte, ba chiar îşi petrece o bună parte din noapte urmărind stelele ale căror nume ciudate îl fac să viseze: Sirius, Vega, Orion, Arcturus...

Mâine dis-de-dimineață, *Gotland* va fi în fața istmului Grave. E trecut de miezul nopții când Le Fresne se hotărăşte în fine să meargă la culcare. Fiindcă e foarte cald, acum doarme pe o saltea veche, direct pe punte, în spatele roof-ului. Când deschide ochii, soarele e deja sus: şi Martha, care i-a promis să-l trezească de la 5! Tânărul se repede spre bastingaj: nu se zăreşte nici

urmă de uscat. Cargoul se află tot în largul mării, când trebuia să fi ajuns în estuar. Ce s-a întâmplat? Şeful de echipaj îl lămureşte:

— Gironde terminat! Germani peste tot! Noi merge la Bayonne!

Pierre se repede pe punte să ceară explicații căpitanului. Acesta i-o retează scurt:

— Dumneata laşi pe mine în pace!

Nedumerit, Le Fresne pleacă în căutarea nevestei căpitanului, care îl liniştește imediat:

— Întâi Bayonne, după ea – *England,* sigur!

A doua zi după-amiaza, *Gotland* intră în port şi acostează fără să întrebe pe nimeni nimic. De altfel, cheiul e pustiu, cu excepția unui bătrân pescar, care apucă parâmele şi le încolăceşte pe stâlpii de amarare.

— Aveți grijă, le strigă el. Au intrat nemții!

Studenții sunt la pământ; atâta drum străbătut degeaba! Căpitanul, pe care îl zoresc să plece cât mai repede, clatină din cap: omul răspunzător de ungerea maşinilor a venit să-i anunțe o avarie gravă. E chiar marinarul care voia să-l lovească pe şeful de echipaj cu drugul de fier. În ochi i se citeşte o satisfacție răutăcioasă. Tinerii se retrag, cu moartea în suflet.

— Mă duc să dau o raită pe uscat, zice Pierre. Să încerc să aflu câte ceva.

— Vin cu tine! exclamă Gourmelon.

Bezons vine după ei:

— Hai să ne-mpărțim treaba. Eu cercetez oraşul de sus şi voi cartierul portului. Bine?

Pe străzi trecătorii sunt rari şi multe obloane au rămas închise; cei doi intră într-o cafenea unde patronul, un tip prefăcut, cu accent bolovănos, trăncăne fără încetare în timp ce îi serveşte:

— Da, dom'le! Au venit nemții. Ce vrei? Suntem

învinşi, asta e! Dar domnii ăştia sunt foarte corecți, aşa să ştiți. Plătesc consumația fără să se târguiască.

Face cu ochiul:

— Chiar dacă îi mai încarc la socoteală. La război ca la război, nu-i aşa? adaugă el, izbucnind în râs, încântat de propria-i glumă.

Le Fresne îl întreabă:

— Ați văzut marinari germani? Portul nu pare păzit.

— Păi, de ce ar fi? Aşteptăm dintr-o clipă într-alta să se anunțe oficial încetarea ostilităților.

Se opreşte, devenind dintr-o dată bănuitor:

— Nu cumva mă tragi de limbă? De unde ai ieşit, că nu ştii nimic?

— Dintr-un vapor cu radioul stricat. Venim de la Brest.

— De la Brest? Îți bați joc de mine!

Patronul se apleacă spre ei:

— Ia zi, nu cumva sunteți militari şi încercați să dezertați ca polonezii ăia de ieri, care căutau o barcă de pescari ca să-i ducă până în Anglia? Nebuni de legat, ce mai! Recunoaşteți că-i o mare tâmpenie, acum că s-a terminat războiul.

Pierre tresare:

— Polonezi? Nu ştiți pe unde ar putea să fie?

— Eu? Nu, şi nici nu vreau să ştiu. De altfel, pescarii nu mai au voie să iasă în larg. *Verboten,* aşa au zis, şi apoi toți militarii trebuie să se prezinte la ei casă...

— Asta-i bună! exclamă Gourmelon indignat. Şi mai zici că eşti francez!

— Sigur că sunt. Iar voi sunteți nişte mucoşi care începeți să mă călcați pe nervi. Ia plătiți şi ştergeți-o de-aici. Mie nu-mi trebuie încurcături: eu am nevastă şi copii, aşa să ştiți!

Bezons a fost mai norocos. A dat peste un debitant,

veteran de la 1914-18 şi patriot înflăcărat. El i-a spus mai întâi care erau condițiile armistițiului: Franța tăiată în două, o zonă ocupată de trupele germane şi o zonă aşa-zis liberă, cu interdicția de a circula dintr-una într-alta. Din păcate, Bayonne e în zona ocupată. Aflând de intenția celor de la Saint-Cyr de a ajunge în Anglia, îi felicită cu căldură:

— Bravo! Vă faceți datoria. E acolo un general care constituie o legiune de voluntari francezi. A vorbit la radio Londra.

— Dar cum să facem să ajungem la el?

— Ei! Nu-i uşor. Dacă treceți prin Spania, franchiştii vă arestează. Doar sunt prieteni la cataramă cu naziştii! Nu! Mergeți întâi în zona liberă.

— Uşor de zis! Dar nu mi-ați spus că-i interzis să...

Bătrânul veteran zâmbeşte:

— Noi, bascii, suntem toți un pic contrabandişti, şi n-o să ne-mpiedice ei nemții să circulăm pe unde vrem!

Întorcându-se la bord, Le Fresne şi Gourmelon îi găsesc pe camarazi discutând cu aprindere în cală.

— Un lucru e limpede, zice Pierre, n-o să facem purici pe aici. *Gotland* o să fie sigur controlat. Colac peste pupăză, mi-am rătăcit şi portofelul cu toate actele, aşa că m-am aranjat.

— Nu-ți fă griji! exclamă Bezons, apărând sus pe scară. Totul e aranjat.

Roşcovanul gâfâie. A venit într-o fugă.

— S-a făcut, băieți, putem s-o ştergem la noapte, anunță el victorios.

Vestea e salutată cu strigăte de bucurie. Încolțit de întrebări, tipul de la Saint-Cyr povesteşte că debitantul le-a găsit o călăuză care să-i treacă în zona liberă, ba chiar şi o camionetă pentru primii kilometri.

— După aia, trebuie s-o luăm la picior! Dați-i zor: n-

avem timp de pierdut!

În timp ce studenții se grăbesc să plece, Le Fresne îl caută pe căpitan, ca să-şi ia rămas-bun în numele tuturor. Albinosul lipseşte, dar nevasta lui e acolo; aşezată lângă cabestan, matisează nişte funii, cu îndemânarea unui lup de mare. Pierre îi oferă o sticlă de lichior, cadou din partea tuturor, cumpărat de la debitant, şi un buchet de flori pe care le-a cules clandestin dintr-un parc, nu departe de chei.

Martha roşeşte de plăcere:

— Ah! Domnul mic franțuz... mereu galante! Acum ce faceți voi?

Tânărul îi destăinuie fără şovăire intențiile sale; femeia dă din cap:

— Merge în Anglia.... foarte greu. Germani iau vapor, toate! Ca la noi la Danemarca!

— În orice caz, încercăm!

— Păcat nu aviator. Dacă iei avion, vroutt... uşor! exclamă ea cu un gest ce mimează decolarea unui avion.

Le Fresne e acum nerăbdător să plece.

— Atunci, rămâneți cu bine, doamnă, şi mulțumim pentru mesele minunate!

Dă să se retragă, dar Martha îl cheamă:

— Aşteaptă! Vine cu mine!

O ia înaintea lui pe sub punte, până la uşa cabinei pe care o împarte cu soțul ei.

— *Wait a minute, please!*

Iese peste câteva clipe.

— Uite! asta, cred, de la tine, zice ea şi îi întinde un portofel. Am găsit... hm... la marinar.

Pierre mulțumeşte călduros şi-şi ia rămas-bun. Ajuns pe chei, desface portofelul: nu numai că nu lipseşte nimic, dar buna femeie a mai adăugat şi suma ce

reprezintă prețul călătoriei lui pe vas şi... ce-o mai fi încă? O fotografie a unei fete tinere, înaltă, subțire şi blondă, într-o rochie albă, lungă. Seamănă cu cineva. La naiba, desigur: e Doamna Căpitan – bineînțeles, cu mult înainte de război.

Puterea

14 noiembrie 1940

Se făcuse aproape ora prânzului: o zi frumoasă de toamnă, dar storurile trase, închise ermetic şi căptuşite cu draperii grele de pluş ţineau dormitorul în beznă, în afară de porţiunea luminată de o veioză pe care cel ce dormea uitase s-o stingă.

Rezemat de trei perne puse una peste alta, cu capul pe spate, cu ochelarii pe frunte, omul care ţinea în mână soarta Imperiului sforăia ca un trompetist. Ţigara ce-i căzuse din mână atunci când îl doborâse oboseala arsese adânc covorul, şi nu lipsise mult ca să dea foc unuia din ziarele împrăştiate pe parchet; plapuma dispărea literalmente sub un maldăr de hârţoage. Un număr din *Observer,* mototolit cu furie, aterizase pe masa cea mare, plină de hărţi, din mijlocul camerei.

După ce bătuse în zadar la uşă de mai multe ori, valetul se hotărâse să intre; se apropie de pat cu un pas măsurat:

— Domnule, sunteţi căutat... e foarte urgent!

Un mormăit nedesluşit, dar cât se poate de duşmănos, fu singurul răspuns. Valetul insistă:

— Domnule, e important!

Înjurătura ordinară pocni ca un bici; bătrânul servitor îşi îngădui un zâmbet.

— E domnul Brown, inginerul, anunţă el cu un ton măsurat.

— Ce dracu', nu puteai să-mi spui de la început? izbucni somnorosul, trecându-şi mâna peste ţeasta cheală. Dă-mi halatul!... Ba nu-mi mai da nimic: să intre. E prea bine aici, la căldură.

Musafirul care aştepta la uşă intră, şchiopătând. De înălțime mijlocie, burtos, patruzeci de ani trecuți, purtând o jachetă veche de tweed cu petice de piele la coate şi pantaloni boțiți de flanelă peste ghetele prăfuite, agita nişte foi dactilografiate; ochii îi străluceau de surescitare.

— De data asta îi avem în mână, domnule! Maşina a descifrat tot, tot!

La un semn al stăpânului, valetul trase perdelele şi ferestrele oblonite: în cameră năvăli brusc lumina. În pat, cel interpelat clipi din ochi şi aşteptă să plece servitorul.

— Ce vrei să zici cu „tot”? întrebă el sec.

— Codul Luftwaffe, domnule. Ca o carte deschisă! Aici e ordinul de atac pentru noaptea asta. Ştim exact care le sunt obiectivele. Pentru vânătorii noştri de la Royal Air Force e o adevărată pleaşcă – după cum zic ei. O să-i poată intercepta la sigur şi...

— Ia dă foile-alea-ncoace!

Omul din pat se ridicase în capul oaselor. Îşi potrivi ochelarii şi începu să citească. Când isprăvi, fluieră printre dinți; fața îi era crispată.

— Serveşte-te! mormăi el, arătând spre o sticlă de whisky ce trona pe o măsuță scundă, între două pahare.

— Mulțumesc... ăăă... încă n-am luat micul dejun.

— Atunci, serveşte-mă pe mine. Eu am mâncat târziu de tot aseară.

Fără a scăpa din ochi foile, întinse mâna să ia paharul pe care-l întindea, plin de respect, celălalt şi bău încet, cu înghițituri mici. Alcoolul îl stimula, fără să-i umbrească în nici un fel judecata limpede.

— Cui i-ai mai arătat astea? întrebă el, ridicând capul.

— Nimănui până acum, domnule. Era aşa... aşa de formidabil... şi apoi, doar mi-ați atras atenția...

Bărbatul îşi lăsă bărbia în piept:

— Bine ai făcut.

Îşi scoase ochelarii şi rămase pe gânduri; Brown nu-şi mai încăpea în piele de bucurie.

— *Acolo,* la centru, cine mai e la curent, în afară de dumneata? întrebă el în cele din urmă, cu o voce surdă.

— Numai eu, domnule. Să vedeți... ăăă... a trebuit să încercăm degeaba peste douăzeci de combinații. Asta ne-a luat ore întregi; băieții erau epuizați. N-o să reuşim niciodată, ziceau ei: „Hunii" probabil că au schimbat cheia cifrului. În cele din urmă, i-am trimis să se culce şi am rămas singur să mai fac o încercare. Şi, să vedeți, maşina a început subit să debiteze; nu se mai oprea! Am venit direct aici, cât am putut de repede.

— Bine. Ia loc şi lasă-mă să mă gândesc.

— Dar... dar... mareşalul de aviație, domnule? Ar trebui să-l anunțăm imediat: e aproape amiază...

— Gura!

Inginerul se dădu înapoi, zăpăcit. Cu ochii pe jumătate închişi, bătând darabana pe cearşaf cu degetele umflate, bărbatul mormăia încet, ca un câine gata să muşte. În timp ce pe sub ferestre trecea o ambulanță sunând din sirenă, el îndreptă spre Brown o privire sălbatică:

— Te duci acasă. Bagă de seamă: acasă, nu la centru, şi îți iei o zi de odihnă, fără să te-ntâlneşti cu nimeni. Iar astea, adăugă el, arătând spre hârtiile răspândite în fața lui, mesajele astea *n-au putut fi descifrate,* pricepi? Î*ncă n-am reuşit să decriptăm noul cod german.* M-ai înțeles?

Inginerul păli:

— Bine,dar... e imposibil! Poate n-ați citit ce scrie: literele nu sunt prea clare. În noaptea asta toate avioanele inamice vor fi îndreptate asupra *unui singur obiectivi* O să fie... o să fie cu sutele. Oraşul nostru va fi

complet distrus... ras, şters de pe hartă... cu mii de morți.

Se sufoca de emoție:

— Nu se poate, nu aveți dreptul să...

— Nu numai că pot, dar aşa o să şi fac! strigă bărbatul cu o voce tunătoare, apoi îmblânzindu-se brusc, adăugă: Stai jos şi ascultă-mă. Ai făcut o treabă nemaipomenită. Datorită invenției dumitale extraordinare suntem în măsură să cunoaştem cele mai secrete ordine date escadroanelor din Luftwaffe, dar esențialul e ca domnii ăia să nu ştie, altfel schimbă cifrul imediat, şi cine ştie dacă afurisita dumitale de maşină va mai putea să-l decodeze şi pe ăla!

Ridică mâna, ca pentru a împiedica orice obiecție.

— Nu! Treaba de la noapte nu e... nu e aşa de importantă. E groaznic, de acord cu dumneata, dar ne-am angajat într-o luptă fără cruțare. O să mai fie, din păcate, multe alte raiduri, multe alte distrugeri şi multe hecatombe. Germanii ştiu deja că suntem în stare să le reperăm avioanele în zbor...

— Cum, domnule, ştiu de RDF[1]?

— Da, ştiu; ba chiar au început să ni-l bruieze, bombardând sistematic emițătoarele. În condițiile astea, se aşteaptă să interceptăm *unele* din formațiile lor, dar nu pe *toate!*

Clătină din cap; chipul lui oglindea o hotărâre de neclintit:

— Dacă ne concentrăm dinainte escadrilele de vânătoare de noapte în jurul oraşului, atunci o să înțeleagă, şi asta nu vreau să se întâmple cu nici un preț! strigă el, apăsând pe fiecare cuvânt.

— Deci munca mea n-a servit până la urmă la nimic!

[1] Primul radar britanic.

gemu inginerul, disperat.

Bărbatul schiță un gest liniştitor:

— O! Ba da! O să ne folosim din plin de maşina dumitale, dar... mai târziu, când vom da asaltul asupra fortăreței Europa, cum îndrăzneşte Hitler s-o numească. Atunci, şi numai atunci o să ne dăm în vileag bateriile; pentru bătălia supremă şi nu înainte! Fii bun, te rog, şi mai serveşte-mă.

Goli paharul dintr-o înghițitură.

— Bătrâne, în momentul ăsta sunt de zece ori mai mâhnit decât dumneata. La dracu': cineva tot trebuie să se poarte ca un ticălos, dacă-i vorba să salveze Anglia!

Brown se ridică, cutremurat; brusc se înclină adânc, murmurând:

— Înțeleg. Scuzați-mă, domnule, şi... şi Dumnezeu să vă ajute. Ieşi de-a-ndăratelea, de parcă ar fi fost primit de un rege încoronat, înfăşurat într-o mantie de hermină, şi nu de un bătrânel agitat, în pijama. După ce ieşi din cameră, bărbatul dădu plapuma la o parte şi se sculă, strâmbându-se: iar îl apucaseră durerile. Târându-şi picioarele, se apropie de şemineu, cu hârtiile în mână; aprinzând un chibrit, le dădu foc şi le azvârli înăuntru: pe obraji îi curgeau lacrimi mari.

— Şi când te gândeşti că există unii care şi-ar da mâna dreaptă ca să fie în locul meu, bodogăni el, sunându-l pe valet.

Acesta apăru îndată.

— Pregăteşte-mi baia. Şi să fie fierbinte, ordonă stăpânul, culcându-se la loc.

Royal Navy

Cu puțin înainte de venirea zorilor, vântul se înteți, schimbându-şi din nou direcția, iar valurile deveniră uriaşe. Unul dintre ele, mai înalt decât celelalte, se sparse de bordul crucişătorului, apăsând cu toată forța lui dezlănțuită asupra masei de patruzeci de mii de tone şi făcând-o să se încline. Trombe de apă măturară puntea din față, sărind în jerbe înspumate pe turele, acoperind puntea, blockhaus-ul şi ajungând chiar în partea cea mai de sus a catargului-tripod, la postul de dirijare a tirului.

La Punctul Central Operațiuni, amiralul şi comandantul erau amândoi aplecați asupra unui indicator luminos unde apăreau intermitent două puncte fluorescente. Un ofițer tânăr, aşezat în fața lor, răsucea butoanele, încercând să obțină o imagine mai clară şi anunța distanțele cu voce monotonă. În ciuda norilor de ceață în care mastodontul se afunda fără ezitare, propulsat cu treizeci de noduri de cei 150 000 de cai ai turbinelor, RDF-ul, ochiul magic – pe cale de a revoluționa războiul naval şi aerian – urmărea necruțător cele două nave germane de război care se aventuraseră în vestul Islandei.

Cu o seară înainte, fuseseră reperate de crucişătoarele trimise în recunoaştere, care le urmăreau cu înverşunarea unor ogari hăituind nişte cerbi, ca dimineața să le dea pe mâna tunurilor de pe bastimentele de linie trimise în urmărirea lor.

Se lumina de ziuă, o zi mohorâtă şi ploioasă, dar ceața se risipise. În teleobservator, ofițerul tunar se agăță de banchetă, scrutând orizontal, cu fruntea lipită de

binoclul uriaş prin care se reperau ţintele. Deodată scoase o exclamaţie şi strigă în portavocea prin care ţinea legătura cu puntea:

— Se vede inamicul!

Apucând telefonul, ordonă fără să-şi poată stăpâni surescitarea:

— Artileria principală. Gata de manevră!

Îndată, ţevile celor opt tunuri formidabile de 381 de milimetri se ridicară, apoi coborâră revenind la orizontală, în timp ce turelele se rotiră, după care se imobilizară încet în axa vaporului. În turela numărul patru, cea mai din spate, *chief gunner's mate*[1] Wesson, stăpân absolut pe camera de tir, îi consultă din ochi pe subordonaţii săi direcţi, doi *petty-officers*[2], fiecare răspunzând de câte un tun. Aceştia tocmai verificaseră funcţionarea dispozitivelor de ochire şi a impozantelor chiulase cu şuruburi, concepute să reziste la forţele ce vor propulsa obuze cântărind aproape o tonă; controlaseră benele, refuloarele şi celelalte dispozitive ce serveau la transportul muniţiilor din buncăr şi la încărcarea lor. La fel ca ceilalţi doisprezece marinari din jurul tunurilor, şi ei purtau căciuli antisuflu, care le încadrau feţele bătute de furtuni. Mişcându-se încet în ceaţa uşoară datorată condensului, cu gesturi măsurate, de mii de ori repetate, toţi semănau cu nişte fantome săvârşind un ritual ciudat.

Cei doi ofiţeri ridicară împreună braţul. Wesson se întoarse şi anunţă cu voce tare:

— Gata, Sir!

Cocoţat pe un scăunel într-un soi de mezanin din

---

[1] Ofiţer de marină artilerist, între plutonier şi sublocotenent.

[2] Ofiţer de marină

spatele turelei, cu căştile la urechi şi microfonul pe piept, sublocotenentul Maxwell Rashbrook (R.N.) înclină capul şi, apropiindu-şi buzele de telefon, dădu la rândul său raportul către Postul Central. Trebui să repete de două ori, atât de tare îi bătea inima; mai mult ca oricând avea sentimentul că locul lui nu era acolo. Din copilărie îşi dorise să fie muzician. Dar vai, unchiul său, amiralul, cel mai vârstnic membru al familiei şi care nu avea copii, pusese capăt cu autoritate acestei vocații: de două secole existase întotdeauna un Rashbrook în *Royal Navy:* tradiția trebuia respectată. Ca de obicei, tot clanul se supusese, iar tânărul Maxwell se trezise la *Royal Navy College.*

S-ar fi cufundat cu dragă inimă în anonimat, de nu s-ar fi făcut remarcat prin neîndemânarea lui la sport şi prin înfățişare. Nu semăna deloc a britanic; de statură foarte mică, subțirel şi delicat, cu nasul coroiat, tenul smead, părul negru şi ondulat, era leit mama lui, o arleziană cu ochi catifelați. Bineînțeles, camarazii îl porecliseră Froggy[1]. Ori de câte ori dădea dovadă de impulsivitate excesivă, superiorii clătinau din cap şi declarau pe un ton disprețuitor: „Ştiți, maică-sa e franțuzoaică".

Maxwell abia împlinise douăzeci şi doi de ani şi fusese de curând înaintat în grad. Era primul lui post de răspundere. Şi îl datora numai şi numai îmbolnăvirii bruşte a titularului, care trebuise operat de urgență în mijlocul Atlanticului, cu două zile în urmă. Asta o ştia şi el, iar frica de a nu se arăta la înălțime îl obseda mai mult decât ideea de a intra în luptă. Tot căznindu-se să-şi repete în gând noțiunile învățate de curând la stagiile accelerate de necesitățile momentului, Rashbrook îi

[1] Broscuţă (mâncător de broaşte), poreclă dată francezilor.

sorbea din ochi pe marinari. La ce s-or fi gândit ei în clipa aceea? Îi invidia pentru calmul lor şi simți brusc că îi erau dragi: erau oamenii lui. Ca şi cum i-ar fi ghicit gândurile, Wesson se întoarse spre el chiar atunci, cu o privire prietenoasă. Îi făcu uşor cu ochiul: acest semn îi încălzi inima; îi venea să-l sărute pe bătrânul lup de mare care i-ar fi putut fi tată.

„Cred că au dreptate în privința mea", îşi zise Maxwell, „sunt teribil de francez".

Un ordin scurt la telefon:

— Aprovizionați tunurile.

De data asta începea bătălia. De-a binelea. Acolo sus, ochitorul probabil urmărea inamicul, estimându-i traiectoria şi viteza. Mult mai precis decât telemetrele optice, RDF avea să comunice în permanență distanța țintei şi nemții nu dispuneau de un RDF comparabil cu al englezilor. Primele lovituri ale britanicilor sigur vor lovi ținta. Fremătând de nerăbdare, ordonă:

— Încărcați!

Această simplă comandă declanşă în interior un vacarm perfect orchestrat: sfârâitul motoarelor electrice care aduceau țevile de tun într-o poziție uşor înclinată, pocnetul sec al chiulaselor blocate în poziția deschis, claxoanele anunțând sosirea benelor – mici ascensoare cu trei etaje care urcau din buncăr transportând obuzele, clinchetul lanțurilor care le ridicau.

În fața fiecărui tun, compartimentul inferior al benei unde se afla obuzul fu fixat de planşeta de tir. Imediat servantul acționă o pârghie; refulorul mecanic se sprijini pe soclul proiectilului şi îl propulsă cu zgomot în interiorul tunului. Brusc zarva încetă; un marinar strigă:

— La posturi!

Chief gunner's mate aprobă din cap şi ridică brațul. La

acest semn încărcătorii apăsară pe butoanele respective: alt semnal de claxon şi benele, coborând cu o treaptă, apoi încă cu una, prezentară succesiv fiecare cele două semiîncărcături, cu câte două tuburi de exploziv pe care refuloarele le încărcară imediat. De fiecare dată, dinții roților pocneau, lanțurile scârțâiau pe roțile dințate. Încărcarea se terminase; chiulasele se închiseră cu zgomot şi se înşurubară, în timp ce benele coborâră din nou. Oamenii rămaseră nemişcați în tăcerea care se aşternuse şi Wesson anunță:

— Gata!

Operația durase cincisprezece secunde. Rashbrook, cu dinții strânşi, aştepta. În mod normal n-ar mai fi avut nimic de făcut. Elementele de tir înscrise pe cadrane urmau a fi pur şi simplu recopiate de către servanți, ordinul de foc dându-se direct din centrală. Totul era automatizat; el nu trebuia să intervină decât în cazul unui incident neprevăzut sau dacă *fire director ar* fi fost distras. Dar aşa ceva era de neconceput!

Deodată Maxwell tresări, neputând să-şi creadă urechilor: ofițerul tunar tocmai ordonase:

— Poziția de aşteptare *zero!* Ținta este bastimentul din frunte, cel mai din stânga.

Prin urmare, escadra germană se afla *drept în fața lor*, îşi spuse tânărul ofițer, şi le tăia drumul. Ei ar fi putut deci să-şi folosească toate tunurile de la bord, în timp ce la englezi numai turelele din față ar fi avut cum să tragă: adică doar jumătate din capacitatea de foc. Cum reuşiseră să cadă într-o asemenea cursă? se întrebă el cu amărăciune, amintindu-şi brusc o observație a şefului Serviciului artilerie: „Cuirasatele germane sunt noi-nouțe şi mult mai bine protejate decât ale noastre. Aşa că interesul nostru e să ne apropiem cât mai mult”. Asta era, cu siguranță!

„Şi amiralul tocmai se aruncă asupra inamicului, ca Nelson! Hai, că mai am încă multe de învățat!”

Reproşându-şi criticile nesăbuite, Maxwell lăsă capul în jos, chircindu-se pe banchetă căci centrala dădu comanda:

— Turela unu şi doi, foc!

Chiar atenuat în interiorul camerei de tir, tunetul primei salve fusese atât de puternic, încât sublocotenentul era gata să cadă de pe taburet. O secundă se crezu în mijlocul unui cutremur de pământ. De-abia îşi venise în fire că cele patra 381 scuipară din nou. Deodată, în receptoare răsună un strigăt de triumf:

— Țintă!

— L-am atins! L-am luat! vesti el, aplecându-se către oamenii săi.

Echipa de schimb izbucni în urale, dar Wesson le impuse tăcerea, arancându-i lui Rashbrook o privire mustrătoare.

Bastimentul înainta. Ochitorii învârtiră febril manetele şi turela pivotă pe galeți, iar țevile tunurilor se ridicară. O privire pe cadran îi arătă că distanța până la inamic era de 12 mile marine. Începea hăituiala.

— E rândul nostru! nu se putu el împiedica să strige. Brrang!

De astă dată, trăsnetul se abătu asupra lor. O explozie înspăimântătoare. Turela de peste două mii de tone păru să se ridice cu totul de pe soclu, căzând greoaie la loc. Crucişătorul vibră şi se înclină brusc la tribord. Marinarii fură azvârliți pe punte şi se ridicară cu greu, unul dintre ei avea fața însângerată: se tăiase la frunte, lovindu-se de un refulor. Zgomotele exploziilor veneau unul după altul şi camera de tir era năpădită de fum.

— Dumnezeule! Munițiile...

Impasibil. Wesson declanşa extinctorul automat la

etajul de jos şi-i făcu semn şefului că totul era în regulă, dar ordinul de a deschide focul tot nu sosea.

Dimpotrivă, se dezlănțui un zgomot asurzitor venind din măruntaiele navei, ca şi cum mii de valuri ar fi izbit-o în acelaşi timp. Căldura creştea brusc,devenind insuportabilă. Vaporul care se îndreptase, dădu iar bandă la tribord. Neputându-şi stăpâni tremurul convulsiv, Maxwell se crampona de balustradă. O voce necunoscută urlă în căşti:

— Evacuați!

— Ce? gemu el la telefon.

— Fugiți, pentru Dumnezeu! Ne scufundăm!

Rashbrook îşi şterse fruntea cu dosul palmei. Se simți dintr-o dată ciudat de calm şi-şi îmbărbătă oamenii cu privirea. Nemişcați în mijlocul fumului, ca nişte stane de piatră, îi simțea intim legati de el, şeful lor, şi vocea cu care ordonă era fermă:

— La posturile de evacuare!

El însuşi coborî de pe banchetă, alunecând pe parchetul metalic, căci înclinarea creştea mereu: acum era mai mare de 15 grade. Un tunar deja deschisese chepengul din tavanul camerei de tir. Apăru un petic de cer înroşit de lumina incendiilor care se dezlănțuiseră cu zgomotul unor foale gigantice. Înecându-se, împiedicându-se şi ajutându-se unul pe altul, marinarii escaladară în grabă scara verticală la picioarele căreia Wesson, nemişcat ca o statuie, îi număra. Când dispăru şi ultimul, *chief gunner's mate* strigă:

— Complet, Sir!

Şi se dă la o parte ca să facă loc ofițerului. Acesta zâmbi:

— Nu, bătrâne; întâi dumneata!

Ducându-şi două degete la frunte, bătrânul caporal se înclină uşor, apoi îl privi pe Maxwell drept în ochi; o

privire care-l umplu pe acesta de o imensă mândrie.

Înghițind în sec, sublocotenentul încercă să glumească:

— Grăbeşte-te, ți se răceşte ceaiul!

În jurul lor, zgomotele exploziilor pocneau ca un foc de artificii, înclinarea se mărea tot mai mult. Wesson se întoarse şi urcă rapid; aproape că ajunsese sus, cu Maxwell gata să-l urmeze, când podeaua se sparse sub el şi infernul îi înghiți pe amândoi.

Dintr-un echipaj de aproape 1500 de oameni rămăseseră numai trei supraviețuitori.

Capriciile vremurilor

Ce ți-e şi cu întâmplarea asta! Dacă Vigouroux, camaradul meu, nu şi-ar fi rupt piciorul, n-aş fi fost desemnat ca, lăsând totul baltă, să-l înlocuiesc pe un contratorpilor care pleca chiar în seara aceea spre Levant, unde începusem din nou să ne măcelărim cu englezii.

Am ajuns la Beirut exact la timp pentru a afla că trebuia să ne întoarcem. Bastimentul plecă seara înapoi... fără mine. *Midship-ii* puteau fi manevrați şi puşi la corvoada după plac, aşa că Statul Major găsise de cuviință să mă trimită la luptă pe uscat, în fruntea unui detaşament de puşcaşi marini, constituit în grabă, râcâind pe fundul sertarelor bazei navale. Oamenii mei nu erau nici pe departe nişte eroi ai războiului, majoritatea fiind furieri sau secretari, dar marinarii se pricep la toate, nu-i aşa? Iar adversarul declanşase o ofensivă cu mijloace, vai, mult superioare nouă.

Două zile mai târziu, iată-ne în nişte adăposturi individuale cu câte două arme automate, ca să apărăm un sat părăsit de locuitorii săi, aflat între dune, în sudul Beirutului. Soarele tocmai a răsărit; zăresc în depărtare un nor de praf. Mă uit cu binoclul: mii de draci, o automitralieră! După ea vin alte autovehicule; tancurile trebuie să fie pe aproape. Să mor într-o asemenea luptă mi se pare culmea stupidității, dar ce vreți să fac? Le țin o cuvântare voinicilor mei:

— Copii, e cazul să rostiți o rugăciune, chiar dacă nu sunteți credincioşi. Bun. Înălțimea: 200. În ultimul moment deschidem focul. Şi ochiți deschizăturile.

Telefonul de campanie sună, tăindu-mi vorba. Ridic

receptorul: o voce necunoscută mă întreabă:

— Vezi vreo coloană pe şosea? (Asta numeşte el şosea! interlocutorul meu e un optimist.)

— Dacă o văd? Şi încă cum! Dar n-o s-o putem ține în loc prea mult timp.

— Eşti nebun! Nu cumva să trageți! *Sunt parlamentarii care se întorc!*

Ei bine! Se semnase armistițiul...într-o zi de 14 iulie. Hotărât lucru, în istorie există date cu două fețe. De pildă, 18 iunie, Waterloo. Britanicii, decişi să-i îndepărteze pe francezi din Orientul Mijlociu, se întreceau în politeţuri cu unitățile rămase credincioase guvernului de la Vichy. Fir-ar să fie! Urma să o ştergem de acolo. Pe atunci nu-mi dădeam seama, bineînțeles, şi dacă am avut la vremea aceea unele veleități de a mă alătura Franței libere, atitudinea englezilor față de gaullişti avea de ce să mă descurajeze.

Aşteptând să fim repatriați, ne plimbăm liberi prin Beirut. După ce am stat ca şopârla la soare, pe plajă, intru să beau un pahar la Kit Kat. De ce tocmai aici şi nu la alt local? Întâmplarea! La ora asta e plin de australieni şi nici unul nu mi se pare a fi membru al Ligii de temperanță. Sunt destul de prost dispus. Adineauri m-am întâlnit cu doi marinari ce purtau pe mâneca stângă câte o crace mare de Lorena. Văzându-mă, unul dintre ei mi-a arătat mâneca, exclamând:

— Vezi, asta înseamnă onoare!

N-am răspuns nimic, dar acum mă încearcă o proastă dispoziție. Croindu-mi drum printre consumatori mă duc la toaletă să mă spăl pe mâini. În fața lavaboului vecin, un tânăr sergent gaullist din infanteria colonială se piaptănă, fredonând *La Madelon.*

Deodată dau buzna doi australieni, zbierând în gura mare. Amândoi sunt – evident – beți criță. Primul, o

huidumă cât toate zilele, mă bate pe umăr. Mă întorc; beţivul îşi îndreaptă arătătorul spre pieptul meu şi bâiguie ameninţător:

— *You...* de Gaulle?

Fraţilor, îmi vine să mor... dar, oricum, nu pot da înapoi. Cu un nod în gât, reuşesc să articulez:

— *No...* Me Pétain!

Izbucneşte într-un râs homeric şi îmi trage o palmă zdravănă în spate.

— Ha! Ha! *Goodl*

Apoi, arătând către sergent:

— *And this man?*

— Oh, el, da. *Free French!*

Cu un muget, namila se năpusteşte la gaullist, care se pregătea să plece, dar în loc să-l felicite, îl înşfacă de turul pantalonilor şi, împreună cu camaradul său, se apucă să-l bage cu capul în gaura closetului turcesc, urlând tot felul de obscenităţi – de altfel, foarte potrivite cu locul. Nu ştiu ce reflex a funcţionat, dar fără nici o clipă de ezitare apuc un flacon de săpun lichid, mi-l potrivesc bine în mână, îi trag una zdravănă în ceafă agresorului şi-l dobor. Tovarăşul lui îmi sare în spate. Deşi ceva mai puţin solid, tot simt vreo zece kilograme bune. Când să-i dau şi lui una cu arma mea improvizată, sergentul, care s-a ridicat, îl culege în trecere cu o directă la bărbie demnă de un campion la lupte.

— Mulţumesc, domnule locotenent! exclamă el. Acum haideţi s-o ştergem iute. Se-mpute treaba!

Că bine zice! Traversăm localul în sens invers, îmbrâncind pe toată lumea. În trecere, îmi recuperez cascheta agăţată în cuier şi ne luăm picioarele la spinare; când crede că suntem în siguranţă, subofiţerul se opreşte.

— Domnule locotenent, recunosc că fără dumneavoastră aş fi încurcat-o. Haideți să bem un păhărel, fac eu cinste; ştiu un local liniştit.

— Cu plăcere.

Pornim împreună, de astă dată mergând normal. Îmi pun pe cap cascheta pe care o ținusem în mână cât fugisem; când vede boneta mea albă[1], exclamă:

— La dracu'! Sunteti de-ai lui Pepe!

— Poftim?

— Păi Pepe – tremuriciul: mareşalul Pétain!

— Într-adevăr. (Am încurcat-o: altă bătaie în perspectivă.)

— Atunci de ce m-ați... adineauri?

— Cum de ce: un francez contra doi australieni! Nu e normal?

Sergentul nu se dumireşte.

— Fir-ar să fie, nu mă aşteptam! În fine, scuzați-mă, domnule locotenent şi vă mulțumesc încă o dată!

Mă salută şi vrea să se îndepărteze; îl chem:

— Şi păhărelul ăla, nu-l mai bem?

— Cum... păi, vreți?

— De ce nu? Marina şi Armata Colonială au fost întotdeauna împreună! Plătesc eu: la noi, cel mai mare în grad face cinste.

Bem în tăcere; tovarăşul meu se scarpină în bărbie.

— Dacă-mi permiteti, domnule locotenent, vă întoarceți înapoi în Franța?

Fac semn că da.

— Mă rog, nu se cade să vă judec. Ati fost prea salon cu mine. Aşa că...

Mai şovăie puțin, apoi se hotărăşte brusc:

---

[1] în Orient numai marinarii „Pétainişti" purtau boneta albă, în timp ce puşcaşii marini din trupele Franţei libere purtau tradiţionala bonetă albastră, chiar în ţările calde.

— Cred că pot să am încredere. Uitați: ați putea duce nişte veşti părinților mei şi unei fete? De mai bine de un an...

— Cu plăcere, bătrâne, sigur!

— Sunt dintr-un sat de lângă Nîmes.

— Cu atât mai bine. Am şi eu rude în Gard. Scrie-mi câteva rânduri pentru ei. Îți promit că o să le duc cu mâna mea. Dar dă-le repede. Trebuie s-o şterg acum, vaporul meu pleacă mâine.

Fuge repede la tejghea să ceară ceva de scris. În timp ce scrie, scoțând limba, mă gândesc că poziția noastră e destul de neaşteptată,dar că ar putea fi simbolică, deşi pe moment oricine (fie dintr-o tabără, fie din cealaltă) ne-ar fi văzut împreună, ar fi sărit cu gura pe noi.

Sergentul a terminat. Îmi dă două plicuri.

— Uitați, domnule locotenent, poate ne mai întâlnim.

— Foarte probabil. În curând, fii sigur, toată lumea o să se ridice contra nemților.

— De ce nu chiar acum?

— Nu-i aşa de simplu, din păcate.

În timp ce mă grăbesc spre baza de tranzit, mă gândesc la băiatul ăsta pentru care, într-adevăr, totul e simplu.

Imediat după ce m-am întors în Franța, m-am dus să-i văd pe ai lui. Tatăl, secretar la primărie, a refuzat categoric să dea ochii cu mine.

— Fiul meu e un trădător! Nu-l mai cunosc!

Din spatele lui, mama îmi făcea semne disperate, plângând; a venit după mine pe scară şi a luat scrisoarea, binecuvântându-mă.

Fata însă nu mai locuia la adresa de pe plic. M-am interesat: se măritase cu băiatul măcelarului – o partidă foarte bună. A doua scrisoare i-am dat-o aşadar preotului. Dumneavoastră ce-ați fi făcut în locul meu?

Câțiva ani mai târziu (tot întâmplarea!), asistam la o ceremonie în fața monumentului eroilor din satul respectiv. Scris cu litere aurite, proaspete, am văzut numele sergentului. Cât se poate de demn şi stăpânindu-şi durerea (aşa au scris ziarele), tatăl primi din mâna unui general crucea Legiunii de Onoare atribuită postum fiului său. O femeie tânără, vizibil aproape să nască şi, în orice caz, foarte emoționată, stătea în spatele părinților, la brațul unui roşcovan voinic; acesta purta cu mândrie o brasardă de luptător în Rezistență.

Prin urmare, fiecare luptase în felul său şi după împrejurări.

Trece un înger

În picioare în fața căminului, cu spatele către flăcări, amiralul ridică paharul spre mine:

— *Cheerio!*

Se ținea bine, afurisitul. Câți ani să aibă? Şaptezeci, şaptezeci şi unu? În orice caz, mă bătuse la tenis de-mi merseseră fulgii, cu toate că ar fi putut foarte bine să-mi fie tată. Foarte înalt, cu o figură de tribun, căreia doar o chică deasă şi albă îi mai lua din severitate, îşi păstrase o siluetă de *midship.* De doi ani eram vecini. La început ne apropiase pasiunea comună pentru pescuitul de păstrăvi, apoi ne-am descoperit şi alte gusturi identice: muzica, teatrul. Era celibatar; eu la fel şi îl ascultam totdeauna cu interes când povestea despre campaniile lui. Odată, când mă extaziam asupra carierei lui atât de bogate în aventuri, îmi spusese:

— Mde, sunt mai ales un mare norocos: 25 de ani de război şi nici o zgârietură! Ştii, deseori am avut impresia că ceva... sau cineva mă protejează.

— Îngerul păzitor?

— Hm! Din punctul de vedere al religiei, viața mea n-a avut nimic care să îndreptățească o asemenea bunăvoință.

Se aşează lângă mine pe canapea şi lăsă din mână paharul.

— Şi cu toate astea, da, mă gândesc din când în când: demult, am cunoscut un băiat... Era în septembrie 1941. De la armistițiu mă plictiseam de moarte la Toulon, pe un vechi cuirasat.

— Nu v-ați gândit niciodată să vă alăturați generalului

de Gaulle?

— Ba da, la început... Dar atacul de la Mers-el-Kebir mi-a potolit entuziasmul. Şi un alt război fratricid tocmai luase sfârşit în Levant. Între nemții care ne făceau praf şi perfidul Albion care ne şterpelea coloniile, eram pur şi simplu scârbit, cu atât mai mult cu cât compatrioții mei îmi păreau amorfi şi resemnați. În ziua aceea, mă întorceam de la Lyon, unde locuiau părinții mei. Ca prin minune, trenul nu era aglomerat. Reuşisem chiar să găsesc un loc la fereastră, o adevărată performanță, şi mă cufundasem imediat în lectura „Electrei" lui Giraudoux. Proza aceea plină de poezie mă fermecase într-atât, încât, fără să-mi dau seama, probabil începusem să declam cu glas tare. O voce limpede m-a făcut să tresar:

— E minunat, nu-i aşa?

Am ridicat capul: un tânăr blond aşezat în fața mea mă privea zâmbind; zâmbetul era aşa de călduros, că intervenția lui mi s-a părut cât se poate de naturală şi prietenoasă. Fața lui, de o puritate care ar fi făcut şi un pictor să viseze, nu-mi era necunoscută; l-am întrebat la rândul meu:

— Nu sunteți Gerard Tarquin, actorul?

Izbucni în râs şi îmi răspunse politicos:

— Ba da!

M-am prezentat şi am început spontan să stăm de vorbă ca două cunoştințe vechi. Două filme şi o comedie bulevardieră îl făcuseră celebru. Mi-a vorbit de ele simplu, fără falsă modestie, bucuros că avea succes şi perfect conştient că-i mai rămâneau încă multe de învățat. Emana din el un farmec extraordinar, ba chiar un fel de charismă. De la teatru am trecut la evenimente; după o oră, am observat că îi povestisem practic totul despre mine: campania din Norvegia,

torpilorul meu scufundat în fața Dunkerque-ului, mâhnirea şi furia mea la anunțarea înfrângerii, speranța de a ne vedea Marina reluând lupta, ranchiuna față de englezi.

— Totuşi, a zis el, britanicii rezistă minunat. Şi singuri! Nu vi se pare frumos?

— Nu zic nu. Însă...

Tarquin s-a întrerupt, exclamând: „Scuzați-mă!" şi a sărit să ajute pe o doamnă să-şi ia valiza din plasă. Trenul intra în gara Marsilia. Luându-i doamnei bagajul din mână, a condus-o pe peron şi i-a găsit un hamal, după care s-a întors.

— Săptămâna asta jucăm la Nisa, dar duminica viitoare dăm acelaşi spectacol la Toulon.

— O să vin cu siguranță să vă aplaud.

— Vă las un bilet la controlor. Ba da, ba da, insist! Atenție, ajungeți la destinație. Aşadar, pe curând!

Piesa se numea „Trece un înger"... Era povestea unei soții părăsite, al cărei înger păzitor coboară pe pământ sub chipul unui frumos necunoscut, reuşind să-i împace pe cei doi soți. Gerard juca la perfecție. Mă întrebam prin ce minune izbutea să facă perfect credibilă o ființă supranaturală, când deodată am înțeles: el încarna propriul său personaj. Îl regăseam pe scenă aşa cum era şi în viață.

După spectacol, m-am dus în cabina lui să-l felicit: m-a invitat să supăm împreună. Timp de două ore m-a fascinat cu conversația sa: părea să ştie totul. În mod inevitabil, am ajuns iar să vorbim despre război. Tarquin nu-şi ascundea de fel simpatia pentru englezi şi gaullişti şi, oricât aş fi fost de pornit împotriva lor, nu reuşeam să-i port pică. Când mi-am luat rămas-bun, mi-a reținut mâna într-a lui:

— Tocmai am luat cu chirie o căsuță în Lavandou. Mi-

ai face mare plăcere să vii să petrecem împreună week-end-ul viitor, dacă serviciul ți-o permite.

Am acceptat fără nici o ezitare: hotărât lucru, eram fermecat.

Sâmbăta următoare, m-am cățărat în trenulețul ce lega pe atunci localitățile de pe coastă. Oprea nu numai în toate stațiile, dar şi ori de câte ori cineva îi făcea semn conductorului, de pe marginea liniei. În condițiile astea nu se prea putea vorbi de o oră fixă de sosire. Gerard mă aştepta pe peron; zărindu-mă la uşa vagonului, mi-a făcut voios cu mâna şi m-a întâmpinat ca pe un bun prieten.

— Casa mea e cam la doi kilometri de aici, ceva mai retrasă. O să vedeți câtă linişte am. E nemaipomenit!

Am pornit în pas vioi. Radioul elvețian tocmai anunțase că nişte *Raiders* germane au provocat pierderi grele convoaielor britanice din Atlantic.

— Din fericire, *Royal Navy* a reuşit să scufunde cuirasatul uriaş *Bismarck!* a exclamat Tarquin.

— Au avut totuşi un noroc chior să-l repereze în mijlocul oceanului, i-am atras eu atenția.

El a dat din cap.

— Nu-i vorba de noroc. Cunoşteau ruta urmată de bastiment. Aşa că pentru ei a fost un joc de copii să-l găsească.

Observația, venind de la un profan, ar fi trebuit să mă surprindă; pe moment nu i-am acordat nici o atenție. Am ajuns în vârful unui povârniş; drumul trecea printr-o pădurice de pini peste care se lăsa încet seara. Gerard a înălțat capul spre cerul aureolat cu trandafiriu, prevestind mistralul, şi a murmurat ca pentru sine:

— Ca să câştige englezii şi noi împreună cu ei, e esențial să aibă informații.

Ridicându-se pe vârfuri, a cules nişte bobițe roşii de

pe ramurile unui copăcel.

— Îți plac coarnele? a întrebat el, întinzându-mi-le. Sunt puțin acrişoare.

Domeniul era înconjurat de un zid cu cioburi de sticlă înfipte deasupra, iar peste ele sârmă ghimpată.

— Proprietăresei îi e frică de hoți, mi-a explicat Tarquin, deschizând un grilaj cu bare mai groase decât degetul.

Un câine ciobănesc cu blana lucioasă ne-a ieşit înainte şi s-a oprit în loc, întrebător, cu colții amenințători. M-am dat instinctiv înapoi; actorul a intervenit:

— Kapi! Nu atinge! Cuminte!

Îndată câinele s-a apropiat de mine, m-a mirosit şi s-a frecat de piciorul meu, cerându-mi să-l mângâi.

— Acum te cunoaşte: n-o să te muşte niciodată.

Am mângâiat pe spinare animalul, care a venit după noi până acasă, dând din coadă.

O brunetă încântătoare a apărut în cadrul uşii de la intrare şi s-a aruncat de gâtul lui Gerard, apoi mi-a întins mâna.

— Bine ai venit, Jean. Îmi pare bine să te cunosc. Dar ce mult ați întârziat! Eram îngrijorată.

Monique (aşa se numea) a păşit în salon înaintea noastră. Când am intrat, un bărbat de talie mijlocie, lat în umeri, îmbrăcat într-un costum sobru din stofă groasă, s-a ridicat în picioare.

— Prietenul meu Edward, care lucrează la ambasada americană din Vichy, mi l-a prezentat gazda mea, fără alte precizări.

Cina a fost foarte veselă, dar oaspetele părea să aibă dificultăți în conversație. Când l-am invitat să vorbească în limba lui, a ezitat politicos, dar Tarquin l-a încurajat:

— Sigur că da, te rog. Ştii că Monique şi cu mine am

jucat pe Broadway.

Înainte de a intra la Şcoala navală, petrecusem doi ani la Boston, unde tatăl meu era consul, şi locuisem de mai multe ori şi în Anglia. Ascultându-l pe interlocutorul meu, care folosea unele expresii tipic britanice, m-am edificat curând: aveam în faţa mea un supus al Majestăţii Sale Regina. La desert m-am ridicat sub un pretext oarecare şi m-am dus la bucătărie după Gerard.

— Spune-mi,bătrâne. Tipul pe care mi l-ai prezentat... e american cum sunt eu cardinal!

— Ai perfectă dreptate, mi-a răspuns el cu un zâmbet dezarmant. Edward este *lieutenant-commander în Royal Navy.* Într-un fel, coleg cu dumneata.

Văzând atâta candoare am rămas cu gura căscată.

— Ţineam morţiş să ţi-l prezint, continuă prietenul meu, fiindcă, să vezi, i s-a încredinţat o misiune importantă în Franţa.

De astă dată am explodat:

— Dar asta-i o îndrăzneală foarte mare din partea dumitale! De la armistiţiu încoace porcii ăştia n-au făcut altceva decât să tragă în noi!

— Să nu exagerăm, a zis cu blândeţe Tarquin, mai angelic ca oricând. Au tras şi în nemţi.

Apoi, luându-mă afectuos de umăr:

— Cel puţin, ascultă ce are să-ţi spună. Hai... fă-mi plăcerea.

Mi-o spunea de parcă ar fi insistat să mă mai servesc cu friptură. L-am urmat, cu senzaţia foarte clară că era pe punctul de a-şi bate joc de mine.

Gerard ne-a lăsat singuri în bibliotecă. Edward şi-a sorbit Armagnac-ul cu înghiţituri mici, apoi mi s-a adresat:

— *Well.* Văd că aţi ghicit scopul călătoriei mele. Avem nevoie... hm... de informaţii.

Stăpânindu-mă cu greu, i-am retezat-o scurt:

— Şi-mi propuneți pur şi simplu să spionez, să trădez! Mă insultați, domnule. Să nu mai discutăm.

M-am ridicat să ies din cameră. Fără să-şi piardă calmul, a ridicat mâna.

— Stați puțin. Nu-i deloc aşa. Nu vă cer nici cea mai mică informație despre marina franceză. Ne interesează activitățile germane şi italiene.

— O! astea... nu văd ce m-ar împiedica să vi le spun. Numai că la Toulon sunt – ca să zic aşa – nule.

— După unele informații, s-ar putea ca în curând să nu mai fie aşa. E vorba ca prin acest port să tranziteze material german.

— M-ar mira foarte tare, căci ar fi împotriva convenției de armistițiu!

— Se poate, dar asta e problema mea.

M-am aşezat la loc.

— Bine! Sunt de acord să vă informez asupra nemților, dar numai asupra lor!

— Splendid!

— Însă pentru moment, am de spus un singur lucru: trăgând asupra vapoarelor noastre la Mers-el-Kebir sau în alte părți, ați pierdut bunăvoința noastră.

Edward a rămas pe gânduri,cu nasul în pahar, apoi a înălțat capul şi m-a privit drept în ochi:

— Credeți că acei camarazi ai mei care au primit ordine de la guvernator să tragă în francezi au fost fericiți şi mândri s-o facă?

Am rămas o clipă tăcuți; ofițerul s-a ridicat:

— Acum trebuie să plec. Gerard va fi legătura noastră şi vă va explica.

Mi-a întins mâna – am ezitat o clipă înainte de a i-o strânge – şi a ieşit, lăsându-mă pradă unor sentimente amestecate. Când m-am întors în salon,Tarquin mi-a

adresat zâmbetul lui cel mai radios.

— Sunt foarte mulțumit, să ştii. Uite, trebuie să te sărut!

S-au scurs mai multe săptămâni, fără evenimente deosebite. Nu aveam nici o indicație despre vreo activitate germană la Toulon. Dumnezeu mi-e martor că mă interesasem, căci mă prinsesem de-a binelea în joc. Acum ştiam că, într-adevăr, participam din nou la luptă şi îi priveam compătimitor pe camarazii mei care-şi puneau toate speranțele într-o eventuală intrare în război a Statelor Unite. Într-o bună dimineață, când îmi terminasem garda de noapte la prefectura maritimă, mi-a căzut în mâini un mesaj: o misiune a Marinei Germane – *Kriegsmarine* – era aşteptată la Toulon.

Cum am terminat de predat serviciul m-am repezit la poştă. Nici unul din numerele de telefon pe care le învățasem pe de rost nu răspundea. Şi totuşi, Monique trebuia să fie în Lavandou. Eram furios: tocmai când aveam o informație de transmis. Am format din nou numerele; în sfârşit, cineva a ridicat receptorul. Aşa cum îmi spusese Gerard, m-am anunțat, spunând: „Aici Vinurile Lambert, în legătură cu comanda dumneavoastră.” în loc de răspunsul convențional aşteptat, în receptor a răsunat o voce aspră:

— Ce? Pe cine căutați? Cine-i la telefon?

Am închis. Inima îmi bătea cu putere. Am plecat în vârful picioarelor, aruncând priviri în dreapta şi în stânga. În stradă, oamenii luau literalmente cu asalt chioşcurile de ziare: apăruse o ediție specială. Am reuşit cu greu să-mi procur un exemplar. După ce am terminat de citit comunicatul care anunța că avioanele japoneze bombardaseră Pearl Harbor, principala bază navală americană din Pacific, mi-a atras atenția o ştire în josul

paginii:

„Ieri, la Paris, poliția germană a procedat la arestarea actorului Gerard Tarquin care făcea spionaj în folosul Marii Britanii. Actorul a fost rănit în timp ce proteja fuga prietenei sale, Monique Renand, care a dispărut.”

O lună mai târziu, după zadarnice încercări de a o găsi pe prietena lui Gerard, am reuşit să ajung în Anglia la bordul unei bărci de pescări şi cred că restul ți l-am povestit.

Amiralul începu să scotocească într-un birou şi îmi întinse un vechi program de teatru, deschis la pagina unde se afla fotografia unui tânăr blond, care privea surâzând spre obiectiv. L-am răsfoit ca să găsesc titlul piesei: era tocmai „Trece un înger…”.

De un fir de păr..

noiembrie 1941

În camera mansardată pe care a închiriat-o de o săptămână de la o văduvă fără copii care nu mai are mijloace să plătească o bonă, Charles Ciepi îşi termină de împachetat toate lucrurile într-o valiză. Se mişcă fără grabă, verificând dacă n-a lăsat nimic rătăcit prin sertare. E un băiat la treizeci de ani, subțirel, de înălțime mijlocie. Chipul lui e dintre acelea ce nu atrag niciodată atenția: ochi căprui-cenuşii,puțin apropiați,un nas drept cu nări înguste,buze subțiri, tenul mat. Semne particulare: fără. Cu costumul lui de gata, are o înfățişare tipică de mic funcționar. De altfel, aşa spune şi cartea de vizită prinsă pe uşă: redactor la prefectură. Numai că această profesie e falsă, şi numele la fel.

De doi ani de zile Charles trăieşte în clandestinitate: e comunist. De trei luni îşi ia de două ori mai multe precauții, schimbându-şi necontenit adresa, uneori identitatea, ba chiar înfățişarea: a devenit ucigaş. Atenție! Nu criminal: nu omoară decât germani şi numai atunci când îi ordonă şefii lui. Faptul că a fost desemnat să execute atentate individuale contra militarilor din trupele de ocupație se datorează în primul rând calităților sale de trăgător (preselecționat pentru Jocurile Olimpice), dar mai ales calmului şi prezenței de spirit, ieşite din comun. Ciepi e un animal cu sânge rece, susține cel care îi transmite ordinele. Astăzi însă, Charles va acționa din proprie inițiativă. Ba, mai rău: va acționa contra ordinelor. Omul pe care a hotărât să-l ucidă e idolul populației: un fotbalist renumit şi în plus, un tip simpatic, care nu-şi dă aere, gata oricând să facă

cinste straşnică amicilor – asta v-o va spune orişicine.

În realitate, Casimir Gottaux e un ticălos. Îngâmfat peste măsură şi obişnuit cu nenumărate succese la femei, n-a putut suporta să fie respins de o frumoasă brunetă, vânzătoare într-un magazin de încălțăminte. Descoperind întâmplător că frumoasa Rosette Colin – acesta e numele ei – se numea de fapt Klein, pur şi simplu o denunțase la Gestapo ca fiind evreică. Tânăra a fost arestată a doua zi şi nimeni nu ştia ce s-a întâmplat cu ea. De atunci, Charles umblă ca un nebun: Rosette era singura lui slăbiciune, taină ascunsă cu grijă. Nu că ar fi fost îndrăgostit de ea; nu, era altceva: o dragoste ca de frate mai mare, o nevoie de a o ocroti. Aflând numele denunțătorului de la un polițist pe care-l cunoştea, le-a cerut imediat superiorilor permisiunea de a-l lichida, dar s-a izbit de un refuz categoric.

— În nici un caz, tovarăşe. Gottaux e prea popular. Îți închipui ce-ar spune presa şi radioul de la Vichy...

— Bine, dar e un ticălos: ce a făcut el merită...

— Mai întâi ar trebui dovedit, şi asta l-ar putea compromite pe inspector, care ne e de mare folos în postul pe care-l ocupă.

— Aş vrea...

— Nu insista, tovarăşe.

Cu toate că a fost întotdeauna un militant model, de astă dată Ciepi e hotărât să nu se supună; nu poate renunța la ceea ce el consideră o pedeapsă meritată. Ridicându-şi valiza, se uită de jur-împrejur prin cameră. Totul e în ordine, nu se vede nici o urmă a scurtei sale şederi. Deschide binişor uşa, având grijă să nu facă zgomot. Din coridor, întinde mâna să scoată cartea de vizită din uşă, apoi se răzgândeşte: mai bine să lase impresia că s-ar putea întoarce,deşi nu are deloc de gând.

Pe stadionul municipal meciul s-a terminat. Echipa locală a câştigat şi tot Gottaux a înscris golul victoriei. Mulțimea se risipeşte, dar vreo sută de suporteri aşteaptă în fața uşii prin care urmează să iasă jucătorii, comentând de zor:

— Şi Casimir,ce mai lovitură!

— Ca un bolid!

— Portarul lor a avut de furcă!

— Au luat-o pe coajă parizienii!

Cineva exclamă:

— Uite-i»

Arborând un zâmbet satisfăcut, apar fotbaliştii; imediat sunt înconjurați, aclamați,îmbrățişați. Gottaux nu mai pridideşte să strângă mâini, să primească bătăi pe umăr, să zâmbească unor necunoscuți pe care se preface că-i recunoaşte. Trebuie să răspundă în acelaşi timp la zeci de întrebări, să dea autografe. O blondă planturoasă se agață de gâtul lui şi-l sărută apăsat. Sărutarea se prelungeşte,fata se lipeşte de el, se răsuceşte... Atunci Gottaux zăreşte un preot care priveşte scena în tăcere. Se desprinde, puțin jenat. Preotul poartă basc şi ochelari negri. Colțurile sutanei sunt ridicate în sus, dezvelind nişte bocanci mari, soldățeşti. Are în mână un pachețel învelit în ziar.

Conform obiceiului, Charles şi-a pregătit amănunțit lovitura. Mai întâi deghizarea – ideală – apoi bicicleta, rezemată de trotuar, la câțiva paşi de el. În fața stadionului staționarea maşinilor este interzisă, aşa că pe a lui şi-a lăsat-o pe o stradă laterală. E un Citroen vechi, nearătos, dar cu un motor bun; s-a mai folosit de el şi când a doborât un plutonier major în fața Comandaturii din Rouen. Sigur că numărul a fost schimbat. Pe parbriz sunt lipite un cartonaş de la Ajutorul național, o banderolă cu „Pachete pentru

prizonieri” şi un *Ausweis*[1] în regulă.

După ce valul spectatorilor s-a împrăştiat, s-a dat jos din maşină, lăsând motorul să meargă. Preoții primesc adesea bonuri de carburant şi nimeni nu se miră să-i vadă circulând cu maşina. Mai ales cu o rablă ca asta. Ținând bicicleta de ghidon, s-a apropiat încet de intrarea jucătorilor.

Polițistul Bontemps se simte foarte mulțumit. Sergent de carieră, a fost demobilizat după armistițiu şi s-a prezentat candidat pentru a intra în poliție. Fiind decorat cu crucea de război, a fost primit imediat. E bine văzut, şefii lui îl stimează şi în curând va fi înaintat brigadier. E o plăcere să fii de serviciu cu ocazia unui meci important: poate să asiste pe gratis la joc, numai să iasă cu cinci minute înainte de sfârşit, ca să asigure ordinea în jurul stadionului. Uneori se mai iscă încăierări între suporterii celor două echipe, dar statura lui impozantă îi calmează repede.

„Ia te uită, un preot amator de sport, care vrea şi el să-l felicite pe campionul nostru!” îşi zice el, văzându-l pe Ciepi cum coboară din maşină, îndreptându-se către grupul din jurul lui Gottaux. „Oho, părintele e aşa de grăbit că a uitat să oprească motorul, acum când benzina e atât de scumpă!”

Se duce binişor la maşină, deschide portiera şi învârteşte butonul: motorul se opreşte.

„Când vine părintele, o să-i atrag respectuos atenția, aşa cum se cuvine”.

Casimir se smulge din îmbrățişarea fetei, care nici nu-i prea place: nu e urâtă, dar e cam plinuță pentru gustul lui. El preferă brunetele subțirele ca...

Se încruntă şi brusc, îl cuprinde o senzație neplăcută.

[1] Permis de liberă trecere (germ.)

Ce-o fi vrând şi preotul de colo, că se tot uită fix la el? E sigur de asta, cu toate că nu-i poate vedea ochii. Preotul face un pas înainte şi schițează un gest, ca pentru a-i întinde pachetul. Deodată, din hârtia de ziar izbucneşte un fulger... O durere cumplită sfâşie pieptul lui Gottaux, care se prăbuşeşte la pământ.

Charles a sărit pe bicicletă şi pedalează ca un nebun, cu o mână ținând ghidonul, cu cealaltă strângând pistolul, fără să-i pese de strigătele ce izbucnesc în urma sa. La colțul străzii întoarce, frânează brusc, lasă bicicleta şi se repede la maşină. Dar se opreşte buimăcit: o namilă de polițist, rezemat de portieră, îl priveşte zâmbind. Auzind strigătele, expresia feței i se schimbă imediat, devenind amenințătoare. Fără ezitare, Ciepi ridică pistolul, dar pierde o fracțiune de secundă, trecându-l din stânga în dreapta, şi pumnul sergentului major îl izbeşte ca un ciocan în falcă. Cade pe spate; mulțimea năvăleşte peste el...

Căile Domnului

Ca să pescuieşti bine fără să te depărtezi prea mult de Brest, e foarte simplu: în faţa bisericii Guipavas o iei la stânga; la trei kilometri depărtare, poate ceva mai mult, vezi la dreapta un drum, cu un copac uscat, în formă de lulea, chiar la răscruce. Nu poţi să te-nşeli. Pe urmă o iei drept înainte[1].

Informaţia se dovedise bună şi pârâul şerpuind capricios avea, într-adevăr, păstrăvi frumoşi. Prinsesem deja doi şi era de-abia ora patru. Fir-ar să fie, pierdeam momeală după momeală, agăţate în răgălii, dar tocmai acolo se ascundeau exemplarele cele mai mari. Luând-o pe râu în sus, la oarecare distanţă de mal, atent să mă confund cu peisajul, am pus ochii pe un stejar pe jumătate scos din rădăcini, aplecat deasupra apei – colţul ideal: dedesubt era fără îndoială un păstrăv.

O mişcare scurtă din încheietură, ca la scrimă, şi momeala mea s-a lăsat uşurel pe apă, chiar în faţa trunchiului. La a treia tură de mulinetă, a venit şi atacul, aşa de brutal încât am crezut că afurisitul de păstrăv o să-mi rupă mâna. Drace! Părea să fie uriaş: sigur peste un kilogram. Un fulger argintiu s-a strecurat de-a lungul păpurişului, în timp ce firul meu se desfăşura rapid. L-am înfăşurat încetişor, lăsându-l moale atunci când se întindea prea mult, potrivind frâna şi folosind elasticitatea bâtului. Când păstrăvul ajunsese doar la câţiva metri, m-am aplecat să iau minciocul:

[1] Acest itinerar este, bineînţeles, fantezist: nu contaţi niciodată pe un pescar ca să vă destăinuie micile lui secrete.

ptiu! nu mai era acolo. În lupta mea cu peştele, mă mişcasem din loc. Acum, ca să mă întorc, nu mai era o treabă aşa de simplă. Păstrăvul, de parcă m-ar fi simțit în încurcătură, făcea salt după salt, stârnind jerbe de stropi şi silindu-mă să dau drumul firului, ca să nu se rupă. Nu ştiam ce să mă fac, când am auzit un glas:

— Adu-l în partea asta... uşor, uşor!

Îngenuncheat pe mal, un bărbat purtând o haină cu glugă de marinar întindea spre apă minciocul, să-mi ajute. Peste un minut eram gata şi un păstrăv de toată frumusețea se zbătea în iarbă, încurcat în ochiurile plasei.

— Are mai mult de-un kil! a declarat salvatorul meu.

Eram prea emoționat ca să-i răspund. El a venit către mine şi m-a bătut pe umăr:

— Bravo! Hai la mine să bem un păhărel!

A luat-o înainte cu pas liniştit pe potecuța ce ducea în sat: un sat mititel, aproape un cătun, dominat de o clopotniță veche. Casa lui era chiar lângă biserică.

— Trecem prin grădină, a zis el deschizând poarta.

Venisem maşinal după el: lupta cu peştele pur şi simplu mă epuizase. Nu-i nimic, mai aveam timp de pescuit la asfințit. Seara, bătaia peştelui trebuie să fi fost straşnică, mai ales că vremea prevestea o furtună. Ca şi cum mi-ar fi ghicit gândurile, omul a spus:

— O să tragă ca nebunii acuş-acuş. Odihniți-vă puțin: o meritați din plin!

Camera foarte mare, cu un tavan boltit, era cufundată în penumbră. Pe pereți şi pe cămin, o mulțime de obiecte, toate amintind de mare: fotografii ale unui cuirasat, o acuarelă reprezentând un vas pescăresc, o alidadă foarte frumos cizelată, două caliorne[1] mari,

[1] Palancuri – scripeţi.

transformate în lămpi. Uriaşul crucifix de argint nu făcea excepție, chemând mila lui Dumnezeu asupra păcătoşilor[1]. Pe masă, printre pensule şi borcănele de vopsea, trona macheta încă neterminată a unui bastiment de război, pe care o rază de soare strecurată prin oblon o aureola cu o pulbere aurie.

M-am aplecat să mă uit la ea: pe catargul de la bompres era prins un pavilion minuscul cu crucea de Lorena.

— Dar e o corvetă, o corvetă a Forțelor Navale Franceze Libere!

Gazda mea se aplecase să caute ceva într-un cufăr; exclamația mea l-a făcut să se întoarcă:

— Ați recunoscut-o? m-a întrebat el cu interes.

— Sigur că da! Sunt prea tânăr ca să fi făcut războiul, dar la Şcoala Navală aveam unele ca asta.

Am privit mai de aproape: pe cocă erau pictate nişte dâre brune, care imitau perfect petele de rugină.

— Da, domnule, a zis omul, servindu-mi un pahar cu cidru, aşa era. Doamne, nu prea aveam timp s-o frecăm, s-o curățăm, şi apoi...

S-a întrerupt brusc. Fața lui bronzată a luat o expresie ironică;

— Fiindcă sunteți ofițer de marină, nu vreți să vă spun povestea ei?

S-a aşezat pe scaun, contemplând macheta cu un aer gânditor. Abia atunci am observat rozeta de un roşu decolorat pe care o purta la butonieră, lângă o panglică verde cu negru: Crucea Eliberării.

— Era una din primele corvete ieşite din arsenalele britanice, construită în grabă şi deja demodată. Din 1940 în '42 a văzut multe şi de toate: convoaie, iar şi iar

[1] în franţuzeşte acelaşi cuvânt ca şi pentru „pescari".

convoaie! În cele din urmă, Amiralitatea o scosese din *pool*-ul escortoarelor, atât de dese deveniseră avariile, dar fiindcă blestemații de *Froggies* cereau de zor alte şi alte nave, Amiralitatea le-o pasase lor pe asta. Vezi doamne, iar se încurcaseră lucrurile între General şi bătrânul buldog, de astă dată din pricina Siriei, aşa că dumnealor ne atingeau ori de câte ori le venea bine.

Ca să o armeze, Statul Major al FNFL îi luase pe ultimii sosiți: oameni din marina comercială, proveniți de pe cargourile vichyste capturate de *Royal Navy* sau evadați din Bretania la bordul bărcilor pescăreşti. Mamă, mamă! Ce adunătură de pirați! La Greenock nici un patron de *pub* nu-i vedea dând buzna în localul său fără să-şi pună la îndemână, în spatele tejghelei, o vână de bou şi fără să-i facă semn nevestei să dea repede telefon la *shore patroll*[1]. Dar oamenii din Patrulă nu erau fraieri să dea pe acolo.

Singurul militar activ era caporalul puşcaş Hoareau – tunarul şef. Un tip din insula Reunion, înalt de aproape doi metri, un adevărat munte de muşchi. Nu pedepsea niciodată: delincventul avea cu el o conversație în buncărul de vopsitorie, ieşea de acolo cu un ochi învinețit şi gata. Cât despre comandant...

Gazda mea s-a întrerupt: un zâmbet ironic i-a luminat fața brăzdată:

— Dar să nu anticipăm. Deci, într-o dimineață,echipajul – care luase vasul în primire cu o zi înainte – fu adunat cu răcnete şi înjurături de către bidel[2], la ordinul secundului – un locotenent de cursă lungă care zăcuse şase luni în închisoare, după o

[1] Patrulă de coastă

[2] Tunarul şef

poveste cam încurcată. Chestia e că *Marie-Lorraine* încă nu avea comandant. Da, aşa fusese numită, după numele fiicei şefului de divizie, fiindcă în englezeşte avusese un nume de floare pe care nimeni nu se ostenise să-l traducă: probabil că nu creştea pe la noi.

Ploua ca dracu' şi amiralul nu catadicsise să se deranjeze. Ca să-l investească pe noul comandant sosise doar un căpitan bătrân, şiroind de apă.

A început să rădă încetişor.

— Noul comandant era tot aşa de murat. Ei, ceremonia s-a isprăvit în doi timpi şi trei mişcări. Pe chei, scoțienii de la şantierul naval îşi băteau joc de marinarii care stăteau cu stoicism în poziție de drepți, în ciuda ploii torențiale.

După masă, prima ieşire în larg şi primul incident: o parâmă trasă prea încet a intrat în elice; a trebuit să ne întoarcem remorcați! Ce mizerie!

Şi acum mă întreb prin ce minune obținuse corveta certificatul de aptă pentru luptă, după un stagiu de trei săptămâni într-un centru de antrenament. Într-adevăr, minune, o minune de voință, fiindcă nimic nu mergea ca lumea la bord, în afară de tunuri care erau totdeauna revizuite cu multă grijă. Radarul bătea câmpii, asdicul[1] nu dădea ecouri, iar motoarele erau complet ruginite. Ne trăseseră clapa *inglişii,* nu glumă! Dar comandantul era încăpățânat şi oamenii, din ambiție, se juraseră să facă vechitura să meargă. Munceau ca ocnaşii; se mirau şi instructorii britanici. Şi, cu toate acestea, nenorocul părea că se înverşunează asupra vasului. Într-o seară, nu se vedea nici la douăzeci de metri cu afurisita lor de ceață! Şi uite că ni se înțepeneşte cârma şi ne pomenim cu Marie-*Lorraine* în mijlocul unui câmp de mine! A

[1] Aparat ce detectează submarinele în imersie; azi i se spune sonar.

trebuit să ancorăm şi să rămânem pe loc până în zori.

Omul meu s-a întrerupt ca să umple din nou paharele şi am profitat, ca să adaug:

— Rugându-vă la Dumnezeu, îmi închipui!

M-a privit încruntat, apoi faţa i s-a înseninat:

— Ştiţi că aţi nimerit-o! Când a venit o vedetă să ne scoată de acolo şi să ne ducă în port, Hoareau a plecat să-l caute de Machaud, secundul:

— Dom' locotenent, băieţii zic că de-aia aveam noi toate ponoasele astea, fiindcă vasul n-a fost sfinţit. Ar vrea să vină un popă să ne facă o sfeştanie la bord.

— Bine, mă duc să văd, a răspuns el.

Trebuie să vă spun că aproape toţi membrii echipajului erau bretoni. Bandiţi – poate, dar credincioşi. Problema părea simplă, dar când Machaud i-a spus comandantului, acesta s-a înfuriat cumplit:

— În nici un caz! Ce sunt tâmpeniile astea? Nu-mi trebuie mie popă!

Ţipa aşa de tare, că se auzea până în cală.

Gazda mea şi-a trecut mâna peste bărbie:

— Ei, domnule, trebuie să vă explic. Vedeţi dumneavoastră, comandantul ăsta nu era tocmai ca ceilalţi. Doamne, la Franţa Liberă nu prea se înghesuia lumea, aşa că – de voie de nevoie – îi luau şi ei pe cei care se prezentau.

A râs uşurel.

— În civil, omul fusese subprefect. Mă rog, un subprefect fără subprefectură: numai în cabinetele ministeriale. Radical-socialist. Mândria şcolii laice: îţi dai seama cam ce fel de individ venise la de Gaulle în '41, declarând: „Dacă la Vichy ofiţerii de marină au devenit prefecţi, pot şi eu să fiu marinar!"

De fapt, navigase destul de mult înainte de război, pe yachturi de plăcere. Existau chiar şi pe atunci deputaţi

miliardari. Pe scurt, povestea era să se termine cu o revoltă. Din fericire, chiar în clipa aceea s-a dat o alarmă aeriană şi oamenii, uitându-şi furia, au fugit la mitraliere.

A doua zi, duminică, profitând de lipsa comandantului, plecat la un chef în Glasgow, Machaud a chemat preotul, care a făcut repede o slujbă. Nimeni n-a suflat o vorbă şi coverta a continuat cu ghinioanele ei.

— Trebuia să-i zicem *Marie-Belea,* nu *Marie-Lorraine,* murmurau marinarii, continuând să repare la avarii.

Desigur, nu puteai să bagi o vechitură ca asta în bătălia ce făcea ravagii în Atlanticul de Nord în acea vară a lui '42. Au trimis-o la ecuator, zonă zice-se mai calmă. Bathurst-Freetown, Freetown-Douala... şi o căldură! Chinuiți de o eczemă tropicală, cojindu-se ca şerpii din cauza soarelui puternic, băieții nu se puteau consola nici măcar cu capturarea vreunui submarin nemțesc – acestea erau departe, atacând de zor convoaiele de la Murmansk. Moralul era scăzut de tot. Vă dați seama că în asemenea condiții nu-i mai ardea nimănui de vopsit coca!

Omul s-a aplecat deasupra machetei:

— Uitați, chiar aşa arăta: ca o zebră! Rugina aproape ajunsese să fie un fel de camuflaj!

Într-o bună zi, *Marie-Lorraine* a primit însărcinarea să escorteze un pachebot rapid. Vă dați seama: el atingea uşor douăzeci de noduri şi noi abia dacă reuşeam să prindem cincisprezece – şi astea cu efort.

Colac peste pupăză, iar ni se stricase asdicul. Eram cam tot atât de folositori ca o şalandă[1]. Eu... comandantul a luat atunci o hotărâre: a ordonat

[1] Şlep — vas fără punte, cu fundul plat, folosit la transportul mărfurilor pe râuri, canale şi fluvii.

pachebotului să meargă *full speed* şi să se descurce singur. Muream de ruşine, dar mergând cu toată viteza şi în zigzag, avea şanse mult mai mari să scape, decât însoțit de o patrulă ca noi. La asfințitul soarelui, era deja departe. Către miezul nopții, Machaud, negru de un-soare din cap până-n picioare, a urcat pe punte:

— Gata, domnule comandant: Cadiou a găsit pana. În zece minute aveți asdicul în funcțiune.

Dar vai, peste o jumătate de oră am primit un mesaj radio: pachebotul fusese torpilat.

De când se ştia, *Marie-Lorraine* nu atinsese asemenea viteză. La dracu' cu normele şi regulamentele de siguranță! Mecanicii făcuseră minuni: zburam cu şaisprezece noduri virgulă şapte: mai mult decât în probe!

Abia se luminase de ziuă când am zărit ambarcațiunile: bărci de salvare şi *carley floats*[1], toate încărcate gata să se scufunde; din fericire, marea era destul de liniştită: doar un pic de hulă.

— În sfârşit, ne ajută şi pe noi Dumnezeu o dată! exclamă secundul.

Comandantul se uită urât la el:

— Deocamdată, înainte de a opri motoarele, o să explorăm sectorul cu asdicul. Păcătosul ăsta de submarin ar putea foarte bine să se fi ascuns ca să ne atace, a zis el. Să...

Nu-şi termină fraza, că s-a repezit la parapet şi-a vomitat dintr-o dată tot micul dejun.

— Nu mai înțeleg nimic, a mârâit el, ştergându se la gură cu batista. Pe yachturi n-am avut niciodată rău de mare.

Da, domnule, comandantul dădea regulat de mâncare

[1] Plute de salvare ale flotei engleze (Royal Navy).

la peşti, ceea ce nu-i făcea deloc viața mai uşoară. Nu i-ar mai fi trebuit şi beleaua asta, iar gândul că şi Nelson suferise de aceeaşi boală nu era decât o slabă consolare.

Una după alta, ambarcațiunile acostau. Machaud atârnase plase de-a lungul bordului, dar mulți naufragiați nu mai aveau forța să se cațăre: marinarii noştri îi ajutau cât puteau. Şi erau mulți: două sute, trei sute, nu mai ştiu! Majoritatea erau în pijama, alții în chiloți sau chiar în pielea goală. Cei mai mulți erau lucrători americani care se duceau la noua bază de la Takoradi.

Una dintre bărci rămăsese mai deoparte, plutind în derivă, în bătaia vântului; din spate, un om ne făcea semne disperate.

— Fir-ar să fie! a mormăit comandantul. Ar putea să dea la lopeți.

Cum cei din barcă nu păreau în stare să vâslească, *Marie-Lorraine* s-a pus în mişcare şi s-a apropiat de ei. Barca era arhiplină. Dar în afară de doi marinari care trăgeau la singura vâslă, restul erau toți culcați pe fundul bărcii şi nu dădeau nici un semn de viață.

— Desigur, răniți, a zis Machaud. Cobor să mă ocup de ei. Ei, dar ce-o fi acolo?

La mijlocul bărcii se ridicaseră nişte siluete în negru: comandantul s-a uitat prin binoclu:

— Lua-le-ar naiba, asta ne mai lipsea: călugărițe!

Erau trei, îmbrăcate din cap până în picioare în straiele lor negre, lungi, spre deosebire de ceilalți naufragiați, aproape goi. În timp ce se aplecau asupra răniților, vântul făcea să le fluture uşor marginile mari ale scufiilor. Când, în fine, barca reuşi să acosteze, Lauray, *midship-ul* şi doi gabieri solizi coborâră repede pe scara pilotului şi săriră în barcă. Unii naufragiați aveau arsuri grave: în lipsă de altceva, rănile le fuseseră

unse cu grăsime. Alți doi probabil că aveau câte o mână ruptă: cineva le fixase nişte ațele improvizate, cu scândurele smulse din podeaua bărcii: ceilalți, cu excepția celor ce vâsleau, păreau încă năuciți complet de pe urma torpilării. Ah, n-a fost treabă uşoară să-i aducem pe toți la bord, căci nici cei mai zdraveni nu reacționau, mulțumindu-se doar să se lase legați şi ridicați ca nişte pachete, de către oamenii de pe *Marie-Lorraine.*

Între timp, vântul se întețise brusc şi acum corveta era zgâlțâită ca o coajă de nucă. Aplecat peste parapet, comandantul, plin de nerăbdare, înjura ca un birjar, după obiceiul său.

— Dați-i mai repede, dumnezeii ei de treabă!

Una din călugărițe, părând foarte tânără şi ajutând la transportarea unui rănit cu arsuri grave, căruia apăsarea frânghiilor pe piele îi smulgea strigăte de durere, a înălțat capul şi i-a aruncat o privire aspră.

Comandantul s-a întors, ridicând din umeri, şi a intrat la adăpost.

După ce toți răniții au fost îmbarcați, călugărițele au urcat şi ele la bord. Prima sosită pe punte, o femeie foarte înaltă, cu un ten ca de fildeş vechi, l-a salutat pe Machaud cu o uşoară înclinare a capului, apoi s-a răsucit către tovarăşele ei.

— Lăudat fie Domnul, fiicele mele. Vedeți că am avut dreptate când v-am spus să nu vă dezbrăcați în noaptea asta, a zis ea, închinându-se.

Celelalte s-au închinat şi ele, murmurând: *Laudate, Domine.*

— Aveam ca o presimțire, a adăugat ea, adresându-se din nou secundului. Dumnezeu, în nesfârşita lui bunătate, mi-a luminat mintea. Eu sunt maica Margareta a Sfintei Inimi a lui Christos, starețа

mănăstirii Surorilor de Caritate de la Capul Bunei Speranțe. Vreți să fiți atât de bun să mă conduceți la comandant?

Era mai curând un ordin decât o rugăminte. Uluit, Machaud a luat-o înainte spre puntea de comandă. Văzându-i că apar pe scară, comandantul s-a încruntat şi i-a aruncat o privire înfuriată secundului. Călugărița s-a uitat la el cu un surâs în colțul buzelor, fiindcă bietul om, din nou pradă răului de mare, era verde la față şi leoarcă de sudoare. Ducând mâna la chipiu, ofițerul a bâlbâit:

— Bună ziua, doamnă... ă... măicuță... îmi pare bine că... scuzați-mă... manevra!

Şi se întoarse cu spatele – ca să-şi ascundă atât încurcătura, cât şi greața care nu-l slăbea deloc – prefăcându-se că era foarte absorbit de busolă. Maica stareță l-a privit un timp cu atenție.

— Câte zile ne va mai da Dumnezeu, în fiecarea seară o să ne rugăm pentru echipajul de pe *Marie-Lorraine* şi pentru comandant, a zis ea dintr-o dată, cu cea mai mare simplitate.

Comandantul s-a răsucit, ca mânat de un resort. Tocmai se pregătea să dea un răspuns batjocoritor, când a întâlnit privirea călugăriței.

Doamne, privirea aceea!... Nimeni din cei de la bord nu avea s-o mai uite vreodată: avea ceva... nou, ca...

Omul se întrerupse, gânditor. Am îndrăznit să fac o comparație:

— Ca a unei fete tinere!

— Nu, deloc! În ziua de azi, cele mai mari stricate se uită la tine cu priviri de inocente! În ochii maicii starețe era, cum să zic? Încrederea! Uite, ăsta e cuvântul.

În orice caz, comandantul n-a mai rostit nici o vorbă şi din verde, s-a făcut roşu la față, pradă unei profunde

lupte interioare. Călugărița a pus piciorul pe treapta scării, gata să plece; stăpânindu-şi un sughiț, comandantul s-a repezit spre ea:

— Atenție, măicuță, alunecă!

Călugărița a făcut semn cu mâna:

— N-aveți nici o grijă: sunt obişnuită cu marea.

Ținându-şi cu greutate râsul, Lauray s-a aplecat asupra mesei hărților.

— Corveta, încărcată ca metroul la orele de vârf, se zorea spre Bathurst. Nici vorbă de carturi sau de schimburi: marinarii erau copleşiți: trebuiau să le dea de mâncare naufragiaților, să-i îmbrace măcar cât de cât, să-i potolească pe cei ce se văitau, să le explice lucrătorilor că în nici un caz nu puteau trimite veşti familiilor lor prin radio. Toate uniformele, câte mai erau la bord, fuseseră repede împărțite; marinarii scotociseră şi ei prin sacii lor, dar tot nu fusese de-ajuns. Din fericire, cele trei călugărițe erau şi ele pe acolo: au intrat cu hotărâre în rezervele de etamină ale timonierului, precum şi în depozitul de pânze, şi au croit la repezeală nişte haine simple, fără să se întrerupă, însă, din îngrijirea răniților. Seara, toți suferinzii,bine îngrijiți, pansați, încurajați, dormeau buştean în posturi şi pe coridoare. Cei cu arsuri, calmați cu injecții cu morfină şi badijonați cu alifie de mercur, se odihneau liniştiți în sala ofițerilor, vegheați de o călugăriță. Aceasta îi mărturisise tunarului-şef care era uimit de competența stareței:

— Maica Margareta e doctor în medicină!

Vestea se răspândise cu iuțeala fulgerului şi vreo zece marinari merseseră până acolo încât o întrebaseră pe călugăriță dacă n-ar putea să-i examineze. Camera lui Machaud se transformase în cabinet de consultații: când i-a venit rândul lui Cadiou, acesta a încercat să dea bir

cu fugiții.

— Vino-ncoace imediat! i-a ordonat stareța pe un ton hotărât.

Un sfert de oră mai târziu, caporalul a ieşit încântat:

— Nici n-ai să mă crezi, i-a spus el lui Morvan, consăteanul său, când ți-oi spune că ştie să trateze chiar şi hemoroizii!

Circulând la bord, comandantul nu mai putea să facă nici un pas fără să-i audă şi pe oamenii săi, şi pe naufragiați lăudându-le în gura mare pe „zânele cele bune". Cu accentul lui de insular, Hoareau chema toate binecuvântările Cerului asupra lor, uitând să-şi mai cicălească oamenii.

A doua zi de dimineață, *Marie-Lorraine* începea să se apropie de uscat, când deodată asdicul a dat un ecou neobişnuit de limpede, înțelegeți, era pentru prima oară.

— Submarin în 080 la 1700 de yarzi! a anunțat operatorul, tremurând de emoție.

— Bara douăzeci la dreapta. Preiau cârma.

— *Midship,* pregătiți lansarea grenadelor! a urlat comandantul, uitându-şi pe dată răul de mare.

În timp ce mortierele şi lansatoarele îşi azvârleau proiectilele în cadența prevăzută, toate privirile s-au îndreptat spre valurile lăsate de vapor în partea din spate, unde se ridicau jerbe de spumă una după alta, în zgomotul surd al exploziilor ce zguduiau nava. Pe puntea centrală, călugărițele îngenuncheaseră. După mai multe rafale, cum asdicul nu mai semnala nici un ecou, corveta şi-a reluat drumul spre port.

— L-ați scufundat? l-a întrebat maica Margareta pe secund, care venea din spate.

— Nu pot să ştiu, a răspuns Machaud scărpinându-se în cap: dar cu siguranță că de lovit, l-am lovit zdravăn; un rechin care n-o să mai poată muşca prea curând!

— Cu atât mai bine, şi aşa au fost prea mulţi morţi!

Comandantul, care tocmai cobora de pe puntea de comandă, a apostrofat-o cu un aer maliţios:

— Oricum, măicuţă, nu uitaţi că e război!

— Nu uit, domnule comandant, n-aveţi grijă. De fapt, noi vom învinge, fiindcă dreptatea e de partea noastră. Dar oricum, e îngrozitor.

Multe săptămâni după ce naufragiaţii debarcaseră, echipajul nu mai vorbea decât despre cele trei călugăriţe.

— Mititica era aşa de frumoasă! suspina Leriche, cel mai tânăr de la bord.

— Nu ti-e ruşine! tuna Hoareau. Încă o vorbă, şi vii cu mine în buncăr!

— Sunt sigur că se roagă pentru noi şi ne poartă noroc, a afirmat Lauray într-o seară, când *Marie-Lorraine* întâlnise o bombă plutitoare care-i ocolise în mod inexplicabil.

Spre marea lui mirare, comandantul a înclinat capul în semn de aprobare.

— Şi asta-i povestea! a încheiat gazda mea, umplând din nou paharele. De fapt, după asta, totul a început să meargă ca pe roate la bord. Pentru început, un mesaj al amiralului care comanda zona ne-a înştiinţat că submarinul în care aruncasem noi cu grenade trebuise să iasă la suprafaţă ceva mai departe. Reperat cu radarul de către un distrugător, atacat cu tunurile şi neputând să se scufunde, preferase să se sabordeze, dar tot personalul fusese pescuit. În Atlantic, apoi în Mediterana, *Marie-Lorraine* a mai trecut prin multe aventuri, dar la capitularea Reich-ului, nici un om nu era lipsă la apel. Cu toate astea, avusesem momente grele, nemaipomenit de grele, dar lucrul cel mai extraordinar…

— Aţi scufundat alt submarin?

Omul meu a izbucnit în râs:

— N-aţi nimerit-o. De altfel, maica Margareta n-ar fi dorit aşa ceva. Nu, dar din ziua aceea comandantul n-a mai avut niciodată rău de mare, nici în cele mai rele furtuni!

S-a uitat la ceas, apoi s-a ridicat grăbit:

— Ora cinci şi douăzeci! Am întârziat straşnic cu vecernia! O, nu vine nimeni, dar eu sunt preotul, nu-i aşa?

Strângându-mi mâna, mi-a făcut cu ochiul:

— Da, domnule. Asta poate fi numită o vocaţie tardivă.

Minaretul

noiembrie 1942

Era un bătrân locotenent de tunuri despre care tot ce puteai spune era că n-a inventat praful de puşcă; însă ştia să-l folosească şi chiar să-l pună la treabă, în caz de nevoie. În afară de specialitatea lui, nu prea mai era bun de altceva – după cum singur recunoştea cu filosofie – neavând altă ambiție decât să-şi încheie cei douăzeci şi cinci de ani de serviciu, ca să meargă să se bucure de pensie în Vendeea lui natală, petrecându-şi acolo zilele liniştit, printre câinii şi caii săi.

Era celibatar, catolic practicant, citea puțin şi nu putea să sufere cinematograful.

Aşadar, nu e de mirare că fusese desemnat pentru una din bateriile de coastă care dominau rada din Mers-el-Kebir, aproape de Oran – un post pe care nimeni nu-l dorea: tunurile erau de model vechi, cazarmamentul fără nici un confort, comunicațiile cu oraşul foarte greoaie şi nu puteai spera nimic glorios, mai ales într-o perioadă când Franța, după armistițiu, se pomenise izolată, umilită, pe jumătate ocupată de Wehrmacht şi pradă ostilităților fostei sale aliate, Marea Britanie.

Complet izolat şi lăsat să se descurce singur, omul se manifestă în felul lui. Pentru început, se apucă să refacă în întregime instalațiile. Fără mare iscusință sau diplomație, pur şi simplu insistând mereu pe lângă inginerii de la Lucrările maritime, obținu lemn, apoi pietre, ciment, ipsos şi în fine țevi de plumb, robinete, chiuvete, ba chiar şi o cadă de baie. Insistând mereu, smulse de la Administrație câteva credite şi-şi puse la

treabă personalul, format mai ales din meridionali veseli, câteodată suciți, dar care nu străluceau prin hărnicie. Fără voia lor îi făcuse constructori. Silueta lui masivă se vedea de dimineață până seara însufleţind şantierul. Cu regimul acesta, reuşi să slăbească: roşcovan de felul său, soarele îi bronzase obrazul într-o nuanță cărămizie. Îşi conducea oamenii strigând la ei în gura mare, laudele fiind la fel de zgomotoase ca şi reproşurile. De altfel, toți țineau la el, fiindcă era drept şi avea grijă de calitatea mâncării – ceea ce, în ochii lor, era primordial în acele vremuri de restricții alimentare.

Construind astfel în cazematele lui o cazarmă model, luă hotărârea să o inaugureze cu mare pompă în ajunul Crăciunului 1941.

„Pentru ocazia asta, îmi trebuie o slujbă de miezul nopții", se gândise el. „Şi nu oriunde, ci aici, la mine!"

Kilometrii pe care-i străbătea pe jos în fiecare duminică, pentru a se duce la liturghia ținută în baza de la Mers-el-Kebir îl extenuau de fiecare dată, dar benzina era scumpă şi pentru nimic în lume n-ar fi folosit-o în scopuri personale. De astă dată va chema preotul la el. Găsi unul care acceptă să slujească în noaptea de Crăciun la cazarmă. Era un preot alsacian, bătrân şi bărbos, care după treizeci de ani cât slujise în Algeria, cunoştea Coranul la fel de bine ca Evanghelia.

Omul bisericii făcu totuşi o obiecție:

— Tunurile dumneavoastră sunt prea aproape de geamie.

— Care geamie?

— Turnul acela în ruină, colo, pe celălalt versant. Pentru musulmani, e un loc sfânt, ar putea să-i supere o ceremonie religioasă creştină într-un loc pe care ei îl consideră sacru.

— Ce-i de făcut? Țin foarte mult la slujba asta, o vreau

cu orice preț!

— Duceți-vă la femeia care păzeşte geamia şi descurcați-vă cu ea. E mai bine aşa!

Locotenentul se duse chiar în aceeaşi zi. Păzitoarea era o femeie fără vârstă, ştirbă, îmbrăcată în zdrențe şi răspândind un miros care n-avea nimic de-a face cu vestitele parfumuri ale Arabiei, despre care vorbeşte Shakespeare.

— De ce crezi că ne-ar supăra slujba voastră? îi spuse ea ofițerului. Allah este singurul Dumnezeu, al tău ca şi al nostru. Iisus al tău e un profet, chiar dacă nu atât de mare ca Mahomed. Noi ținem mult la el şi la mama lui, Myriam.

— Atunci, sunteți de acord?

— *Labès, labès*[1]. Dar ai făcut bine că m-ai întrebat. Aşa... aşa e drept! Roagă-te, căpitane. Eu mă voi ruga pentru tine şi pentru oamenii tăi.

Uimit şi oarecum izbit de acest ecumenism neaşteptat, ofițerul murmură câteva cuvinte de mulțumire, strecură o bancnotă în mâna deformată de reumatisme a femeii şi se întoarse foarte încântat de rezultatul negocierilor.

Slujba se dovedi un succes desăvârşit. În ultimul moment, îşi anunță sosirea şi amiralul, care asistă la slujbă, vizită instalațiile şi plecă, felicitându-l călduros pe comandantul bateriei şi acordând echipajului dubla[2] ca să serbeze Crăciunul.

După ce se îngrijise de bunăstarea oamenilor, omul nostru se ocupă de tunuri: şi de data asta, bunul simț şi tenacitatea lui făcură minuni. Un exercițiu de foc la țintă remorcată se termină cu rezultate foarte bune.

---

[1] Bine, bine.

[2] Porție dublă de vin, recompensă tradiţională în vechea Marină.

Socotind că-şi făcuse datoria, trecu la dresajul a două potăi îngrozitoare, pe care le botează câini militari de gardă.

Lunile treceau. Într-o duminică de noiembrie pierdu slujba religioasă, fiindcă americanii tocmai debarcaseră în Africa de Nord. Ca toate bateriile de coastă, şi a lui trăsese necontenit timp de două zile, aproape golindu-şi depozitele, dar nimerind destul de bine la țintă. Totuşi, curios lucru, în timp ce peste celelalte forturi ploua cu obuze aruncate de bastimentele Marinei Americane, fiind tot timpul ținta atacurilor aviației duşmane, cazemata lui, în mod inexplicabil, era cruțată: nici un cuirasat nu trăgea în ei, nici un avion nu-i bombarda. De parcă americanii nici n-ar fi ştiut că există. Doamne, şi tunurile lui n-aveau o clipă de odihnă. Locotenentul nostru îşi dirija tirul ca la manevre, ajungând uneori chiar să-l încerce un sentiment de frustrare pentru că nu era băgat în seamă.

Din fericire, această luptă fratricidă nu dură mult şi se încheie un armistițiu, transformat repede în alianță: Africa Franceză relua în sfârşit lupta împotriva lui Hitler. Ofițerul, care era pe fortificații de 48 de ore, îşi acordă luxul unei băi calde, apoi îmbrăcă uniforma de gală şi plecă după noutăți. La Statul Major fu întâmpinat cu strigătul:

— Uite-l,uite-l pe încornorat!

Într-adevăr, toate bateriile de coastă, în afară de a lui, fuseseră ciocnite zdravăn şi pierderile erau grele.

— Ai făcut o treabă excelentă, dar ai avut un noroc nemaipomenit. Nu pot înțelege cum de n-a tras nimeni în dumneata! îi declară amiralul, care îl concedie rapid, ieşind în întâmpinarea noilor săi „colegi" americani.

Vrând să fie cu inima împăcată, omul nostru se duse chiar a doua zi să-i întrebe pe proaspeții săi aliați.

— Duceți-vă la şeful Serviciului artilerie al escadrei. El va putea cu siguranță să vă informeze, îl sfătui un comandant tânăr şi ferches. Eu sunt specialist în logistică, nu-i aşa?

Nu era deloc simplu să dai de urma celui care, poate, deținea cheia enigmei. Fără a se descuraja, însă, omul nostru îşi urmă cercetările şi, în cele din urmă, îl găsi pe un bastiment de linie, amarat în golful mare din Mers-el-Kebir.

— Într-adevăr, ceea ce-mi povestiți e surprinzător! exclamă interlocutorul. Eram foarte bine informați asupra tuturor instalațiilor dumneavoastră şi planul nostru de tir prevedea în mod expres... hmmm neutralizarea lor.

— Drăguț, mormăi locotenentul.

Celălalt, care nu auzise, continuă:

— De altfel, iată documentul cu lista acestor obiective: este exemplarul pe care l-am folosit ca să transmit ordinele de tir. Cum spuneți? Bateria de la... iată: pagina 47.

Răsfoi albumul şi deodată înălță capul: o adâncă uimire i se citea pe față:

— Priviți: pagina 46 şi pagina 47 au rămas lipite! Cum de n-am băgat de seamă?

Aruncă volumul pe birou şi izbucni în râs:

— O.K., cu atât mai bine! Ați avut un noroc porcesc! Aşa se zice în franțuzeşte, nu?

— Da, aşa se zice, răspunse ofițerul, luându-şi imediat rămas-bun şi refuzând ceaşca cu cafea ce i se oferise.

Pe drumul de întoarcere, îşi opri vehiculul la răscrucea de unde pornea poteca spre geamie: silueta întunecată a vechiului minaret dărăpănat se desena pe cerul înstelat. Păzitoarea, coborâtă din sanctuarul ei, părea că-l pândise:

— A, iată-te, domnule căpitan! Nu-i aşa că n-ai păţit nimic, nici tu, nici oamenii tăi?

— Aşa e, dar...

— Ştiam eu. L-am rugat pe Allah să vă aibă în paza lui şi mi-a ascultat rugăciunea. Slavă lui!

Bătrânul ofiţer nu răspunse nimic şi porni motorul, bombănind:

— Dacă acum şi musulmanii fac minuni ca la Lourdes...

Obuzul

Se lăsa seara; afară ploaia se înteţise, bătând cu zgomot darabana pe acoperişul de sticlă al gării. O privire la ceas mi-a arătat că trenul urma să plece peste un minut.

Eram singur în compartiment. Aveam noroc! Voi putea lucra liniştit, dar mai întâi, îmi voi schimba ciorapii: erau uzi leoarcă. În momentul în care a răsunat semnalul de plecare al trenului, a năvălit înăuntru un hamal, spunând în grabă:

— Uitaţi, aici o să staţi foarte bine.

Trântind pe banchetă o valiză din pânză verde, s-a dat la o parte, ca să-i facă loc noului sosit, şi a fugit, strigând:

— Eu nu plec cu trenul ăsta!

Înjurând în sinea mea această întâmplare, l-am privit fără nici o bunăvoinţă pe călător. Era un om de statură înaltă, masiv şi corpolent, cu chelie. Un tic nervos îl făcea să clipească mereu din ochiul stâng: toată partea stângă a feţei şi a gâtului era trandafirie şi netedă ca pielea unui copil, în contrast cu partea dreaptă, ridată şi înăsprită de intemperii. Părând să nu bage de seamă atitudinea mea, m-a salutat cu un semn din cap, apoi s-a trântit pe bancheta din faţa mea. Trenul s-a pus în mişcare, începând să ia viteză. Tovarăşul meu de drum s-a aplecat, gâfâind ca o focă, şi a încercat neîndemânatic să-şi desfacă şireturile de la pantofi. Urmăream maşinal mişcarea; el a observat şi s-a scuzat:

— Iertaţi-mă, dar am un picior în stare foarte proastă. Dacă nu-mi scot pantofii..

Am izbucnit în râs:

— Vă rog: tocmai mă gândeam să fac şi eu acelaşi lucru!

Puțin mai târziu, după ce-mi fricționasem picioarele cu apă de colonie, mă simțeam mult mai bine. La rândul lui, tovarăşul meu îşi masase îndelung piciorul stâng. Acesta era descărnat, aproape atrofiat, vinețiu şi deformat îngrozitor, având sub pulpă o rețea de cicatrice şi umflături, de parcă ar fi trecut printr-un instrument de tortură.

— Îmi pare rău, vă rog să mă scuzați: nu e prea plăcut la vedere, a spus el, încălțând nişte papuci peste ciorapii groşi, de lână albastră. L-am întrebat:

— Rană de război?

— Păi da, a răspuns el, schițând un zâmbet. Cred că sunt singurul din lume lovit direct de un obuz de 406!

Văzându-mă că tresar, s-a silit să râdă:

— Da, domnule! Să nu credeți că bat câmpii...

Eram curios acum să aflu mai multe; nu s-a lăsat rugat.

— Era 8 noiembrie 1942. Americanii debarcau în Africa de Nord. O escadră întreagă luase poziție pe neaşteptate în fața portului Casablanca şi trăgea în noi de două ore. Ce porcărie sinistră! Puțină diplomație din partea lor, şi i-am fi primit cu brațele deschise. De când îi aşteptam! În loc de asta, puseseră tunurile pe noi fără nici o somație. În sfârşit!

Pe scurt, obuzele lor cădeau ca ploaia peste port, de unde bastimentele franceze – simple contratorpiloare luate complet prin surprindere – încercau cu disperare să scape. Salvele veneau cu o precizie diabolică: vezi Doamne, aveau radar! Când nu atingeau vreun vapor, pulverizau parapetele de piatră ale portului; blocuri uriaşe se abăteau peste echipajele care vroiau să se adune la bordul submarinelor. Obuzele care-şi greşeau

ținta ridicau trâmbe de apă înalte cât nişte catedrale. Ei, v-am spus, aveau cuirasate armate cu tunuri de 406! Măcel în toată regula! Mai ales pentru cargourile îngrămădite în rada comercială. Vreo zece din ele ardeau deja ca nişte torțe. Eu unul mă găseam relativ la adăpost. Pe atunci eram pe un bastiment de linie, al cărui blindaj încasa, slavă Domnului, destul de bine proiectilele de cel mai mare calibru. Amarați lângă silozuri, cu motoarele în plină verificare, eram din păcate condamnați să stăm pe loc... dar nu şi să tăcem! Una din turelele noastre de 380 era în stare de funcționare. Iar eu eram şeful de serviciu.

Clătină din cap, suspinând.

— Credeți-mă, n-am dat ordinul de deschidere a focului fără o strângere de inimă. Dar ce altceva să faci, când încasezi de nu le mai poți duce? Cel mai caraghios este că în timpul acesta avioanele lor aruncau peste oraş manifeste, dintre care unele, aduse de vânt, căzuseră pe puntea noastră ca nişte frunze uscate. „Ştim că germanii se pregătesc să ocupe Africa de Nord", se scria acolo. Ca să vezi batjocură! Ei ziceau că vin să ne apere! Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă apăr şi singur!

De când începusem să ripostăm, americanii îşi concentraseră în mod evident tirul asupra cuirasatului. Mă aflam pe puntea de comandă, lângă paşa. Ce om! Calm, de parcă n-ar fi asistat decât la un exercițiu. Şi iată că mi s-a semnalat o avarie la singura noastră turelă; am dat fuga, chiar când primisem în plin o nouă salvă; suflul exploziei m-a proiectat în aer... M-am trezit la infirmerie. Nu, nu era grav, dar, fiindcă încasasem o izbitură zdravănă în moalele capului, doctorii se temeau de vreun traumatism cranian. N-aveam timp de radiografie. Vă dați seama: medicii noştri erau copleşiți

de numărul răniților aduşi din rândurile militarilor aflați la posturile de luptă din afara chesonului blindat. Bun! Fără ca protestele mele să fie luate în seamă, am fost legat pe o targă şi doi infirmieri m-au dus, scuturându-mă ca pe un prun, de fiecare dată când treceau peste vreun chepeng sau o gură de incendiu. Pe coridor se zăreau paturi puse aproape peste tot. Echipajele Securității nu-şi mai vedeau capul de treabă. Din fericire, pompele funcționau. Vaporul nostru rezista.

În cele din urmă, băieții m-au aşezat pe o banchetă în careul ofițerilor, în partea dinapoi a bastimentului, lăsându-mă în grija unui tânăr chelner, verde la față de frică, bietul de el!

Povestitorul s-a întrerupt, ca să scoată din buzunar un pachet de Gauloises, pe care mi l-a oferit; l-am refuzat:

— Mulțumesc. M-am lăsat de fumat.

— Rău faceți; viciile mărunte trebuie cultivate; ele te apără de celelalte.

Şi-a aprins țigara cu o plăcere evidentă, a tras un fum lung, apoi şi-a reluat povestirea:

— Aveam o migrenă înspăimântătoare şi zgomotele luptei, care-mi răsunau în urechi, nu erau de natură s-o potolească, dimpotrivă! La fiecare salvă de-a noastră (reuşiseră să repare avaria de la turelă) ca şi la fiecare proiectil inamic, zgomotul exploziilor pur şi simplu mi se înşuruba în creier. Să înnebuneşti, nu altceva! Aşa c-am hotărât să mă întorc la postul meu. De-abia pusesem piciorul jos, când deodată am avut senzația că-mi plesneşte capul: că vine peste mine un tren rapid. Un uragan m-a ridicat pe sus, azvârlindu-mă de perete, în timp ce o limbă de foc m-a înfăşurat, arzându-mi fața. În acelaşi timp, am simțit o durere atroce în gleznă, ca şi când mi-ar fi fost strivită într-o menghină. M-a cuprins

amețeala... Când mi-am venit în fire, în jur domnea o liniște ciudată; în realitate devenisem complet surd. Piciorul stâng mă durea atât de rău, că nu puteam nici să țip; îmi simțeam gâtlejul încleştat şi obrazul în flăcări. Am încercat să mă mişc. Degeaba. Vedeți dumneavoastră, domnule,în clipa aceea cred că am înțeles ce înseamnă iadul. S-a aplecat spre mine.

— Sunteți credincios?

— Da... sigur.

— Şi eu, totuşi, când m-am uitat în jurul meu, m-a cuprins aşa o frică, încât mi-a fost imposibil să mă rog. Dumnezeu mi-e martor că era şi cazul!

Părea că asupra careului se abătuse un uragan. Mesele şi scaunele zburaseră în țăndări. Maldăre de cărți sfâşiate se ridicau în fața bibliotecilor sparte. Ici şi colo apăreau flăcărui. Lângă mine, aproape atingându-mă, un obuz uriaş, lung de mai bine de un metru şi gros ca un butoi, zăcea pe podea. Încă fumega, scoțând un şuierat groaznic: ar fi putut exploda în orice moment. Presupun că izbise bordajul sub un unghi foarte mic şi ricoşase pe cuirasa interioară, perforând mai mulți pereți şi terminându-şi cursa aici. Da, dar toate acestea le-am dedus mult mai târziu. Deocamdată proiectilul se izbise într-un cornier, folosindu-şi restul de forță vie ca să-l sfărâme în bucăți şi să-mi strivească glezna... Din tânărul matelot rămăsese doar un terci însângerat; pesemne că obuzul îl lovise în plin, apoi căzuse peste trupul lui. Un 406 cântăreşte aproape o tonă, ştiți...

Cât timp voi fi rămas aşa înainte de a putea să strig după ajutor, nu ştiu. În sfârşit, au venit în fugă nişte marinari; au început prin a stropi monstrul cu furtunurile. Când au încercat să mă scoată de acolo, mi-am pierdut din nou cunoştința.

Ofițerul a aruncat mucul de țigară pe jos, l-a strivit cu

tocul papucului şi a rămas contemplându-l câteva secunde.

— E ciudat, a zis el, ridicând capul. Cred că niciodată n-am spus cuiva povestea mea cu atâtea amănunte.

În mod curios, această reflexie a făcut ca povestea să-şi piardă orice credibilitate. Încredinţat că-şi bătuse joc de mine, m-am întins pe banchetă, anunţând sec:

— Scuzaţi-mă, aş vrea să dorm puţin.

A dat din cap, cu un surâs ironic în colţul buzelor:

— Aveţi dreptate. E târziu şi vă plictisesc cu vorbăria mea.

Ochiul îi clipea mai rău ca oricând. Enervat, i-am întors spatele cu totul, rezemându-mi obrazul de spătar.

Când m-am trezit, soarele răsărea pe cerul fără nori şi eram din nou singur în compartiment.

Tovarăşul meu de drum dispăruse fără zgomot; fusese atât de drăguţ încât mă învelise cu paltonul, fiindcă încălzirea nu funcţiona. Mi-am trecut degetele prin păr, căscând de-mi trosniră fălcile. Acum îmi reproşam că fusesem atât de rece cu el. În definitiv, marinarilor le place să-şi mai înflorească puţin poveştile, ce era rău în asta?

Atunci am zărit foaia îndoită în patru, aşezată la vedere pe măsuţă. Am luat-o în mână cu nerăbdare: era fotocopia unui document oficial, cu antetul Amiralităţii franceze: textul unei citaţii atribuite căpitanului de corvetă..., şeful Serviciului artilerie pe cuirasatul...

Aceste două nume fuseseră şterse cu grijă; chiar privind prin transparenţă erau imposibil de descifrat. Cele 5 sau 6 rânduri elogioase se terminau cu aceste cuvinte:

„... Rănit mai întâi în timpul luptei, ulterior a fost atins de o lovitură directă de 406.”

Santinela

27 noiembrie 1942

Joseph Poron are 20 de ani şi un certificat de patru clase primare, pe care de altfel le-a absolvit cu greu; nu c-ar fi prost, dar robinetele umplând bazine care se golesc şi participiile care se acordă înainte şi nu după au fost întotdeauna pentru el nişte mistere de nedezlegat. Datorită memoriei fidele (mai ales la date şi departamente) şi – s-o recunoaştem – trasului cu ochiul la teza vecinului, Joseph şi-a luat certificatul de absolvire. După asta, la muncă! Doamne, erau opt guri la masă în familia Poron, cu mama-mare cu tot.

Mic, spătos, solid şi descurcăreț, a fost imediat angajat la docurile din Auvergne ca hamal. Căruciorul nu prea-i plăcea: el visa să călătorească departe, sau să fie comisionar într-un Grand Hotel din Vichy, cu o uniformă fercheşă. A venit războiul: elegantele hoteluri ale „reginei stațiunilor balneare” s-au închis, apoi s-au transformat în ministere. Docurile şi-au redus personalul şi micul Poron s-a înrolat în Marină.

Se împlinesc doi ani de atunci: acum e matelot cu brevet de tunar, gata să fie înaintat caporal. Noua lui viață îi convine; se supune uşor disciplinei, îşi îngrijeşte conştiincios afetul de care răspunde şi, mai ales, mănâncă mult mai bine decât în civilie. Sigur că există restricții şi în regimul alimentar de la bord, dar când ajunge în permisie la ai lui, Joseph îşi dă seama de diferență: mama de-abia o mai scoate la capăt! Aşa că de asta a şparlit patru cutii de conserve de la cambuză şi le-a dus acasă. Ce bucurie pe ai lui, dar şi ce spaimă a tras: la ieşirea din gară jandarmii controlau valizele. I-a

salutat, tremurând; gealații s-au mulțumit să-i verifice foaia de drum, fără a da nici o atenție sacului său de marinar. Uf!

Cantonat la Toulon, evenimentele îl lasă indiferent. Nu caută să le înțeleagă, mărginindu-se să execute ordinele: are încredere în şefi. De exemplu, îi e dor de acasă, dar marina de la Vichy economiseşte carburantul şi vapoarele pleacă rar: o tură-două şi înapoi. Păcat!

Şi, ce să vezi, într-o duminică de noiembrie 1942, lovitură de trăsnet: americanii au debarcat în Africa de Nord! Trei zile mai târziu, la ordinul amiralului Darlan, Imperiul şi o parte din flotă reiau lupta de partea aliaților, pe când cealaltă parte rămâne pe loc, ancorată la Toulon.

Micul marinar nu prea pricepe cum vine asta. Ce ştie el este că nemții, care au ocupat zona liberă, au ajuns acum la el la Saint-Pourçain. Joseph simte instinctiv că tergiversările şi chemările la ordine nu-şi mai au rostul. Singurul inamic adevărat e Neamțul, cum îi zice tatăl lui. În el se trezeşte o dorință nelămurită de a acționa, dar ce e de făcut?

De o săptămână, o treime a echipajului de pe crucişătorul lui a fost trimisă pe uscat în peninsula Saint-Mandrier, în sudul radei. Poron face parte dintr-un detaşament însărcinat cu apărarea celei mai puternice baterii de coastă din zona fortificată: patru tunuri de 340 milimetri! Apărare... dar împotriva cui?

— Împotriva oricărui cotropitor! le-a spus oamenilor locotenentul Chalieux, care comandă compania de debarcare. Ştiți că Wehrmacht-ul vrea să ocupe toate oraşele Franței, în afară de Toulon şi împrejurimi, unde s-a angajat să nu pătrundă. Înaltele autorități germane se bazează pe Marină, şi numai pe ea, ca să apere portul Toulon.

„Bun”, îşi zice Joseph, „tot e bine că Neamțul n-o să vină încoace, dar altfel...”

Tare ar fi vrut să ceară lămuriri, dar n-a îndrăznit; a întrebat însă Quemeneur, sergentul:

— Atunci, dacă vin americanii, tragem?

Chalieux n-a răspuns imediat. După un timp, a murmurat încet:

— Ne vom face datoria.

— Şi vapoarele? a întrebat cineva din mulțime.

Ofițerul a ridicat capul:

— Vapoarele? Nu vor cădea în mâna nimănui... a nimănui!

E aproape cinci dimineața. Poron e de gardă la răspântia de unde porneşte drumul cotit şi abrupt care duce la baterie. Ordinele sunt simple: să oprească pe oricine nu cunoaşte parola. De fapt, de la începutul gărzii n-a văzut pe nimeni.

Tot bătând pasul pe loc, vorbeşte singur, un obicei pe care l-a căpătat la pescuit, pe malul Sioulei, în ceasurile lungi de aşteptare, când crapii nu trăgeau la undiță.

„Nu e limpede deloc: de-o parte americanii, de alta nemții. Şi, mai întâi, de ce a rămas pe loc escadra?”

Un zgomot îndepărtat îl face să-şi ciulească urechea: parcă ar fi un compresor. Se apropie... Simte cum îi vibrează pământul sub picioare. Luând în mână puşca pe care o ținea pe umăr, agățată de curea, vine în mijlocul drumului, cu baioneta în sus. Zgomotul se întețeşte; deodată, farurile unei maşini, ieşind din viraj îl învăluie, orbindu-l. La naiba, ce poate fi asta? Cu o voce nesigură, strigă conform regulamentului:

— Stai! Parola!

Cu un scrâşnet de frâne, vehiculul s-a oprit. Încă orbit, Joseph de-abia distinge silueta care se îndreaptă către el. Din ce în ce mai nesigur, repetă:

— Stai! Stai sau trag!

— Nu trage, suntem prieteni, îi răspunde cineva din întuneric.

Tonul e calm, chiar prietenos.

Deodată farurile se sting şi Poron se pomeneşte în faţa unui vlăjgan îmbrăcat în haină neagră de piele, pe cap cu o tichie ciudată. După el vin trei soldaţi cu căşti; în spatele lor se profilează o umbră: un tanc!

Mii de draci, nemţii! Îngrozit de-a binelea, încearcă să ducă puşca la umăr. În aceeaşi clipă, trei mitraliere se îndreaptă asupra lui; dacă trage, s-a zis cu el. Într-o străfulgerare îi vin în minte exemplele eroice din cartea de istorie: turnul din Auvergne, micul toboşar Bara... Bine, bine, numai că el nu e erou. Înfrânt, lasă arma în jos. Interlocutorul se apropie, bătându-l pe umăr:

— Stai de veghe; foarte bine. *Gut!* Noi venim să vă ajutăm ca să respingeţi atacul jidanilor anglo-saxoni; nu vi s-a spus?

Cu vocea sugrumată, Joseph murmură:

— N... nu, ăăă... nu ştiu.

— Trebuie să mă conduci la comandantul tău, continuă omul în negru, pe un ton îmbietor, în contrast cu ameninţarea mitralierelor. Nu-i aşa că ăsta-i drumul spre baterie?

Brusc Poron înţelege: nemţii vor să ia prin surprindere cazematele, ca să pună în poziţie de tragere tunurile de 340, cu care să zdrobească flota aliată, atunci când va veni. Şi dacă vor bateria, înseamnă că vor şi vapoarele! Asta e, acum e sigur! Ah, ticăloşii! Dar cum să facă să-i împiedice? Deodată, îl fulgeră un gând. Cu aerul cel mai nevinovat, întreabă:

— Mergeţi la Cépet?

— *Jawohl: grosse* baterie, noi...

— Dar nu-i ăsta drumul, domnule... ăă... domnule

ofițer. Ați greşit!

Celălalt se încruntă:

— Cum? Eşti sigur?...

— Foarte sigur. Trebuia s-o luați spre dreapta la răscrucea dinainte.

— *Ach,* dar e la doi kilometri!

— Aşa-i, aşa-i! exclamă Joseph, dând energic din cap.

Neamțul schițează un gest de furie, se întoarce către oamenii lui şi latră:

— *Alle Panzer, umkehren! Schnell!*

Soldații cu cască pornesc în fugă, urlând ordine. Şenilele scrâşnesc pe şosea, zgomotul motoarelor ambalate se răspândeşte în noapte. Ofițerul suie în maşină, aruncând o privire veninoasă francezului, care a încremenit în poziție de drepți: asta le place superiorilor.

De cum a dispărut coloana blindată, Joseph nu mai stă pe gânduri: ca să câştige timp, o ia pe scurtătură, de-a dreptul printre tufişuri şi stejari. Panta e abruptă şi poteca strâmtă; crengile îi zdrelesc mâinile. Gâfâind şi asudând, cu un junghi în coastă, micul marinar fuge cât poate de repede, ajungând în fine pe esplanada unde se află intrarea în cazemate.

Cu răsuflarea tăiată, se opreşte un moment, apoi, adunându-şi ultimele puteri,trece ca o furtună prin fața sergentului de serviciu, coboară treptele de piatră câte patru o dată, cade, se ridică, aleargă pe coridor, deschide uşa camerei lui Chalieux şi se prăbuşeşte în prag, şoptind, într-o ultimă suflare, aproape fără voce:

— Nemții... vin nemții! Tancurile...

Locotenentul de vas, care dormea îmbrăcat, sare în picioare; se repede fără ezitare spre postul central de comandă, strigând:

— Pregătiți aplicarea ordinelor de distrugere!

Din iunie ‘40 există instrucțiuni secrete prevăzând această eventualitate. Marinarii sperau din toată inima să nu se ajungă aici; totuşi, niciodată un ordin n-a fost executat mai prompt. Când nemții, dându-şi seama că au fost induşi în eroare, apar pe esplanadă, Chalieux îi primeşte de unul singur. Ofițerul care l-a interogat pe Poron ridică Mauserul.

— Va ordon să... O explozie violentă îi taie vorba, urmată de altele. Pământul se cutremură; din cazemate iese un fum gros. Verde de furie, nazistul apasă țeava pistolului în pieptul francezului. Acesta se încordează şi murmură:

— Prea târziu.

Exasperat, neamțul îşi crispează degetul pe trăgaci, gata să-l împuşte, când, venind din partea cealaltă a radei, un bubuit de tunet se rostogoleşte până la ei. Neamțul se întoarce; deasupra arsenalului cerul e roşu, exploziile se succed într-un zgomot de sfârşit de lume: flota se sabordează.

Nazistul scoate un mormăit şi-şi bagă arma la loc în teacă; întorcându-se din nou spre Chalieux, salută cu brațul întins.

— *Heil Hitler!* Sunteți prizonierul meu, declară el cu un ton în care răzbate o undă de respect.

Jumătate de oră mai târziu, un şir lung de marinari, cu sacii în spinare, coborau încet spre răspântie, încadrați de *feldgrau* cu mitralierele ațintite. Unul singur lipseşte: Joseph Poron. Nimeni nu l-a mai văzut vreodată.

Nimeni nu le va şti sfârşitul..

1943

La început, sentimentul cel mai puternic – mai-puternic decât oricare altul – era uşurarea: să nu mai fie mereu bătut cu vâna de bou, băgat într-o cadă cu apă rece ca gheața, apoi din nou bătut, izbit, trântit la pământ. Cu trei zile înaintea procesului, „ei" îl lăsaseră în pace; un medic chiar se străduise să-i facă o mutră prezentabilă, i se dăduse o cămaşă curată şi un costum, demodat dar decent. Atunci Raoul Maudon ceruse să apară în fața tribunalului îmbrăcat în uniformă. Fiindcă ținea la galonul lui de sublocotenent: înaintat în grad cu o zi înainte de a fi trimis în misiune, încă nu avusese ocazia să-l poarte.

— Sunt ofițer, strigase el, şi am dreptul...

— Nu mai aveți nici un drept, răspunsese sec magistratul instructor. Devenind *terorist* şi acționând aşa cum ați făcut-o, în *„ținută burgheză"* (apăsă pe aceste cuvinte cu o vizibilă satisfacție de a-şi arăta cunoştințele de limbă franceză), v-ați exclus în mod voluntar din comunitatea militară. De altfel, nu sunteți decât un dezertor şi propriul dumneavoastră guvern v-a dat afară din armată!

— Nu-mi pomeniți de Laval şi de trădătorii lui! Servesc sub ordinele generalului de Gaulle şi pretind...

Celălalt nici nu catadicsise să-i răspundă şi-i întorsese spatele, făcând semn spre *feldgendarmen,* care-l duseseră înapoi în celulă. De astă dată nu-l mai brutalizaseră; lui Raoul i se păruse chiar că simte în comportarea lor o anumită deferență.

Procesul avu loc într-o sală fără ferestre, cu tavanul neobişnuit de înalt, unde cuvintele răsunau cu ecou, devenind pe alocuri de nedesluşit, şi dură exact o oră: mai întâi douăzeci de minute pentru citirea actului de acuzare, apoi zece pentru audierea singurilor martori – cei doi zbiri de la Gestapo care-l arestaseră. Asurzit de cacofonia din sală, Maudon renunță curând să mai urmărească dezbaterile şi-şi concentră atenția asupra uriaşului ceas de perete din spatele preşedintelui, al cărui secundar trecea de la o cifră gotică la alta într-un mod foarte caraghios, prin salturi succesive.

După rechizitoriu (paisprezece minute) avocatul său, un tânăr german, student la filologie romanică, pe care Dumnezeu ştie de ce îl aleseseră, se ridică, recunoscu faptele, apoi ceru indulgența tribunalului şi se aşeză la loc. Judecătorii se retraseră ca să delibereze şi îşi dădură verdictul în unanimitate: pedeapsa cu moartea.

Fu transferat atunci în altă celulă, complet albă, de o curățenie impecabilă, unde masa, taburetul şi alcătuirea grosolană care servea drept pat erau fixate în podea. Pentru prima dată de la arestare, Raoul mâncase cu poftă zeama infectă de varză în care înotau două-trei bucățele de măruntaie şi imediat după aceea adormise, cufundându-se într-un somn fără vise.

Când se trezi, primul său gând fu să constate că se împliniseră cinci zile de când nimeni nu-l mai torturase. O chestie care contează, chiar atunci când rezişti la dureri. Acum era tratat... normal; gardianul chiar îi dăduse un pachet de țigări – Gauloises! – şi îi adusese hârtie de scris şi creion. Cui să-i scrie? Maudon era celibatar şi orfan. Restul familiei? Nu conta! Vreo fată? Niciodată nu fuseseră prea importante pentru el.

Maşinal începu să facă ghemotoace de hârtie. Cu gândurile amorțite, nu izbutea să-şi pună ideile în

ordine. Mai precis, nu reuşea deloc să admită faptul că în curând avea să moară. Nu poți accepta decât lucrurile pe care ți le poți închipui, or Raoul era complet lipsit de imaginație. În schimb, era un bun observator, reținând până şi cele mai mici amănunte – calități confirmate de probele susținute la Şcoala de misiuni speciale. Chiar când era mic, compunerile lui la şcoală erau ori excelente, ori lamentabile, după cum subiectul îi cerea să descrie sau să inventeze.

De exemplu, din sentință reținuse că execuția condamnatului trebuia să aibă loc a doua zi în zori. Şi de pe acum se întârziase cu 24 de ore... Pe urmă, spre marea lui surpriză, după citirea verdictului preşedintele spusese ceva de genul „regret că...". Aceste observații îi dădeau sentimentul nedesluşit că trăia o aventură cu sfârşit nesigur şi primejdios, dar nu fatal. Mai întâi că nu erau executați combatanții. El nu făcuse altceva decât să execute nişte ordine; de altfel, din fragedă copilărie tot asta făcuse.

Tatăl său, un plutonier-major, îşi strunea odraslele ca pe o echipă de lucru. La copiii de trupă, instructorii nu erau, Doamne fereşte, nişte brute, dar nu tolerau nici cea mai măruntă neascultare. După aceea venise armata.

Înrolat la optsprezece ani, repede înaintat sergent, aplicând în luptă principiile învățate, putea fi considerat curajos, dar nu imprudent, nici temerar; mai degrabă militar de carieră decât patriot, ideea unui sfârşit prematur îi era în mod paradoxal străină. Moartea era pentru alții, pentru cei nepricepuți, pentru cei care se lăsau prinşi. Trebuia doar să te ții după manual: să vezi fără să fii văzut, ca să omori fără să fii omorât. În cel mai rău caz, Raoul putea concepe să fie ucis din întâmplare: de vreun obuz rătăcit sau de vreo bombă de

avion. Împuşcat? Nu! Doar dacă ar fi fost din răzbunare... îndepărtă această ipoteză: în cazul ăsta se luau ca ostatici civili, urmând a fi executați. El cu siguranță că va fi trimis în Germania, într-un lagăr. Nu e prea distractiv, dar un prizonier de război are, nu-i aşa? datoria să evadeze. De preferință, se ştie, în timpul unui transfer.

Socotind că a cugetat destul, Maudon se lungi pe pat şi îşi aprinse o Gauloise: în pachet mai rămăsese numai una singură. Această constatare îl umplu deodată de îngrijorare; îşi aduse aminte de un film în care un gardian de închisoare îi întindea un pahar cu rom şi o ultimă țigară unui condamnat, chiar înainte ca acesta să meargă la eşafod. La evocarea acestei imagini, îşi încruntă sprâncenele şi brusc îl izbi evidența.

— Dumnezeule! Ar fi în stare, ticăloşii! bombăni el, ridicându-se.

Rămase un timp sucind şi răsucind în minte perspectiva pe care abia o descoperise. În cele din urmă, meditația lui ajunse într-un impas: moartea? Nu-şi dădea seama deloc în ce consta asta. Văzuse căzându-i camarazii în luptă, uneori oameni deosebiți, şi atunci se bătuse cu mai multă furie, ca să-i răzbune. Bun, de acord, te duci şi te doare... DAR DUPĂ ACEEA?

Oricât s-ar fi gândit, moartea lui îi apărea mai ales ca o încetare definitivă a activității. Un fel de pensie, ce mai! Taică-său, care ieşise la pensie în 1936 după treizeci de ani de serviciu (şi maximum de anuități), spunea mereu că această inactivitate era mai rea decât moartea: în orice caz ea nu înfrumusețase caracterul plutonierului major.

Ceea ce-l preocupa pe Maudon era că nu ştiuse să-şi îndeplinească misiunea. Sentimentul vinovăției îi mărea şi mai mult îngrijorarea care-l cuprinsese. Tatăl lui,

plutonierul, liber-cugetător, nega violent existența vieții de apoi şi îi transmisese convingerile lui, dar acum Raoul se întreba: şi dacă totuşi ar urma ceva? Dacă după moarte faptele bune ar fi răsplătite şi cele rele pedepsite? În ce fel? Nu avea nici cea mai vagă idee. Şi, de altfel, cum să ştii dacă te numeri printre cei buni? încercă să recapituleze, fără să-şi dea seama că îşi făcea tocmai acel examen de conştiință pe care-l recomandau, cine? Preoții, de care-şi bătuse joc toată viața. În cele din urmă, se autoevaluă la limită: *fifty-fifty,* cum zic englezii. Îndoiala asta i se păru insuportabilă: Doamne-Dumnezeule, ar trebui să ştim! Ah! dacă ar exista, ca la Armată, un fel de barem al abaterilor, cu pedepsele corespunzătoare! Deodată pe Maudon îl cuprinse o amețeală care-i îngheță sângele în vene; îl năpădi spaima şi, chiar în momentul acela, un zgomot de paşi pe culoar îl făcu să tresară: gata, veneau să-l ridice. În câteva clipe va fi executat, dar după aceea... DUPĂ ACEEA?

Zgomotul crescu, amplificându-se, răsunând în capul lui ca un dangăt de clopot. Nu mai era cadența de cizme, ci un uruit de tunet care se apropia, un zbârnâit ce-i spărgea timpanele. Şi dacă n-or să-l împuşte? Dacă brutele astea îi pregăteau cine ştie ce schingiuire infernală? În tabără se povestea că, în Rusia, SS-iştii îi aruncau pe partizani sub roțile locomotivelor, sau chiar direct în cazane. Acum zgomotul umplea toată celula, ai cărei pereți începuseră să vibreze, în timp ce lumina scădea, căpătând o culoare ciudată. Raoul se prăbuşi şi se chirci în culcuşul său mizerabil, închizând ochii şi astupându-şi urechile. Nu mai putea, ar fi vrut să urle, dar nici un sunet nu-i ieşea din gâtlej... Deodată se auzi o sonerie, cineva începu să-l zguduie, spunând în englezeşte:

— Sculați-vă: lampa verde e aprinsă! Peste trei minute veți sări!

Omul lui Dumnezeu

1943

În lumina cenuşie a zorilor se auziră bătăi în poarta casei parohiale. Abatele Déjean, de mult în picioare, după obiceiul lui, se duse să deschidă. Erau trei: un bărbat mic, chel şi burtos, cu ochelari fără rame, ale căror lentile groase îi ascundeau privirea, şi doi roboți herculeeni, în impermeabile negre strânse pe talie. Ochelaristul scoase o fotografie:

— Poliția germană. Îl cunoaşteți pe omul acesta, părinte?

Era mai curând o afirmație decât o întrebare. Preotul ridică uşor din umeri şi dădu din cap: prin partea locului, cine nu-l cunoştea pe fostul prefect, destituit de guvernul Laval şi care acum fugise! Toate ziarele din regiune îi publicaseră portretul, anunțând suma oferită drept recompensă pentru capturarea lui. Bărbatul cel scund vorbi:

— Perfect! Deci l-ați primit aici, la dumneavoastră.

Abatele clătină din cap; celălalt scoase un râs forțat.

— Haideți, părinte, fiți înțelegător! Ştim că a înnoptat aici.

Franceza lui era foarte corectă, aproape fără accent. Cum omul bisericii continua să tacă, insistă:

— Doar n-o să intre un preot catolic în cârdăşie cu un terorist, un francmason,un socialist ateu!

Déjean, care-l domina cu statura lui înaltă, încruntă sprâncenele.

— Sunt preot, într-adevăr, şi nu mă ocup cu politica. Nu l-am primit niciodată în casa mea pe cel pe care-l căutați.

Neamțul îşi stăpâni un gest de iritare; întorcându-se spre acoliții săi, le ordonă:

— Weber, du-te după Gruss în spatele casei şi trageți fără somație în oricine ar încerca să fugă. Îmi pare rău, adăugă el, dar vom face percheziție.

Fără nici o vorbă, abatele se dădu la o parte, lăsându-i să intre.

În timp ce se aşeza dinaintea şemineului, închizându-se într-o indiferență dispreţuitoare, cei doi polițişti se apucară să scotocească vechea locuință, deschizând dulapurile, uitându-se sub patul cel mare cu baldachin, înțepând chiar pereții. Explorară podul, debaraua, cămara şi pivnița, apoi grajdul transformat în garaj, unde stătea pus pe butuci un Citroen 5CV prăfuit şi cu roțile demontate. Lucrau metodic, fără grabă, dar mereu atenți, cu vădită grijă să nu deranjeze nimic. Când bărbatul cel scund se întoarse în camera de zi, preotul se uită la ceas şi se ridică.

— În curând e ora slujbei, spuse el. Nu pot să-mi las credincioşii să aştepte. Continuați şi simțiți-vă ca la dumneavoastră acasă.

Fără să răspundă ironiei, ochelaristul scoase din buzunar o foaie de hârtie.

— O secundă, vă rog. Trebuie să-mi semnați o declarație. O pregătisem dinainte ca să vă deranjez cât mai puțin posibil.

Începu să citească:

— E adevărat că vă numiți Déjean Emmanuel, Amedee, Mărie, născut la 5 august 1888 la Chinon. Şef de batalion de rezervă, ofițer al Legiunii de onoare...

Neamțul schiță o plecăciune şi puse hârtia pe masa cea mare de stejar masiv.

— Vă rog să scrieți cu mâna dumneavoastră: „Declar sub jurământ că niciodată nu am ajutat pe numitul...”

— Scrieți chiar dumneavoastră, îl întrerupse sec preotul. Eu n-am timp. Voi semna, dar grăbiți-vă; deja am întârziat.

— Trebuie... hmm... să vizităm şi biserica.

— Atunci veniți acum, înainte de slujbă.

Bărbatul cel scund se înclină şi se întoarse cu spatele.

Lăsându-l pe unul dintre zbiri de pază în fața casei parohiale, polițistul, urmat de ceilalți doi „roboți", se îndreptă spre capelă, aflată cam la douăzeci de metri distanță. Când se văzu afară, izbucni furios:

— Şobolanul ăsta are noroc că generalul comandant al regiunii e un bavarez catolic, altfel... Dar ne-am purtat corect cu el, nu-i aşa?

Acoliții îl aprobară, dând din cap; chipurile lor de brute oglindeau o oarecare dezamăgire.

— Şi nu uitați să vă scoateți pălăriile, le recomandă ochelaristul, deschizând canatul greu de lemn vechi, întărit cu bare de fier. Se dădu grăbit la o parte, lăsând să intre două bătrânele îmbrăcate în negru, care-şi strângeau înfrigurate şalurile în jurul umerilor.

— *Bitte.*

Sub privirile speriate ale celor câțiva enoriaşi, în cea mai mare parte femei, „roboții" se mişcau încolo şi încoace, nelăsând nici un colțişor necercetat, deschizând chiar confesionalele. O dată inspecția terminată, se întoarseră spre şeful lor, care ieşea din sacristie cu hârtia în mână, şi ridicară brațele într-un gest de neputință.

— Şi totuşi, informația noastră era precisă, mârâi polițistul. Haideți, o să mai aşteptăm încă puțin. Se aşezară toți trei în ultimul rând. Răsună clinchetul subțire al unui clopoțel, credincioşii se ridicară în picioare. Cu băiatul de cor păşind înaintea lui şi purtând în mâini Sfintele Taine, abatele Déjean urca

încet treptele altarului. Bărbatul cel scund se încordă, cu bărbia împinsă arogant înainte, ca pentru a goni sentimentul de inferioritate ce-l cuprindea în fața acestui călugăr-soldat care nu se temea de el.

Bisericuța, o bijuterie de artă romanică, data din secolul al XIV-lea. În timpul slujbei, legănat de coralul lui Bach pe care se străduia să-l interpreteze la armoniu o domnişoară mai mult sau mai puțin tânără, ochelaristul nu se putea împiedica să nu admire grația naosului, splendoarea vechilor sculpturi în lemn ale pridvorului pentru cor, vitraliile în nuanțe stinse, filtrând o lumină palidă, ca de iarnă; gândurile îi zburau acasă, la Stuttgart unde preda filosofia (pe cea a lui Nietzsche, bineînțeles). Evocarea maestrului îi provocă o reacție sănătoasă.

— Afurisit de popă papistaş, mârâi el. Ai zice că e sfântul sfinților! Şi când-colo sunt sigur că mă trage pe sfoară. Ah! de n-ar fi ordinele generalului!...

Pe când preotul binecuvânta vinul, unul din gealați îşi puse mâna lui mare pe brațul şefului.

— Nu ne-am gândit la interiorul altarului, şopti el.

Bărbatul cel scund tresări.

— Drace, ai dreptate: nu vedem niciodată ceea ce sare cel mai tare în ochi!

Se ridică repede, imitat de cei doi zbiri. În timp ce namilele se strecurau de o parte şi de alta, el înaintă pe mijloc, printre murmure mustrătoare; ajuns în fața altarului, se opri,încremenit.

Cu brațele în cruce ca pentru a-i bara drumul sau a se oferi ca jertfă, abatele Déjean, care se întorsese cu fața către credincioşi, stătea drept în fața lui, părând totuşi că nici nu-l observă: cu ochii îndreptați către cer, îi îndemna pe oameni:

— *Orate, frates.* Rugați-vă, fraților...

Nici un muşchi al feţei nu i se clinti când neamţul puse piciorul pe prima treaptă. Îngrozit, băiatul de cor să dăduse la o parte.

Poliţistul aruncă o privire întrebătoare spre zbirii săi, care aşteptau, strângând din fălci. Ghicea că-şi încleştaseră mâinile pe revolverele din buzunarele impermeabilelor, nerăbdători să sară asupra prăzii.

Dintr-o dată i se făcu ruşine.

La urma urmei, ce ar putea ascunde acest altar, ce părea tăiat dintr-un bloc de granit? Denunţătorul care-l informase minţise, fără îndoială, în speranţa că va câştiga o recompensă. Brusc, făcu stânga-mprejur şi se îndreptă cu pas grăbit spre ieşire. Derutaţi dar disciplinaţi, „roboţii" îl urmară.

La căderea nopţii, după ce ultima enoriaşă isprăvise de povestit conflictul dintre doamnele de la asistenţa socială, abatele Déjean ieşi din casă. În spatele bisericii, patru oameni înarmaţi cu mitraliere îl aşteptau, rezemaţi de o camionetă cu motorul pornit. Făcându-le semn să aştepte, preotul intră în Sfântul Lăcaş şi, după ce făcu repede o închinăciune, apucă una din rozetele ce împodobeau altarul şi o răsuci. Se auzi un zgomot de uşă rotindu-se în balamale şi un perete întreg se dădu la o parte.

— Maşina dumneavoastră vă aşteaptă, domnule Prefect, zise preotul, aplecându-se spre deschizătură.

Ororile războiului

Talec lăsă paharul jos şi îi făcu semn chelneriței.

— Fetițo, încă un rând!

Stăteam la o masă împreună cu caporalul Rouzic, într-unui din multele localuri ale cartierului marinăresc din Oran.

Angajându-mă voluntar de cum împlinisem vârsta, eram îmbarcat de opt zile pe *Pimprenelle,* o corvetă a Forțelor Navale Franceze Libere, care cutreiera mările de doi ani neîntrerupt. Cum eram singurul novice printre veteranii aflați tot timpul în luptă, căscam ochii mari când povesteau în fața mea despre campaniile lor: convoaiele către Nordul îndepărtat, unde îngheța până şi unsoarea tunurilor, căldura toridă din Atlanticul ecuatorial, atacurile submarinelor naziste, furtunile, torpilările... Bătrânii probabil le mai înfloreau, ca să mă dea gata: era normal. Numai caporalul Talec, şeful meu direct, vorbea altă limbă: pentru bretonul acesta cu față oacheşă de spaniol, înspăimântător de slab şi zbârcit ca un sâmbure de piersică, nu merita să faci atâta caz.

— Îți spun eu, băiete: ne-am făcut treaba, şi gata. Sigur, nemții de pe submarine erau dați dracului, şi ce dacă? Paşa al nostru era şi mai tare. Banditul! Parcă-i simțea când vin, cu nasul ăla mare şi roşu al lui, mai grozav decât asdicul! Ce mai vorbă, e din Lampol bătrânul, ca şi Rouzic, aici de față, şi subsemnatul care-ți povesteşte. Nu-i aşa, Job?

Cel interpelat aprobă în tăcere; de altfel, nu vorbea – ca să zic aşa – niciodată. La început, chiar mă întrebasem dacă n-o fi mut.

— Şi furtunile, continuă Talec, ce aşa lucru nemaivăzut? Doar suntem marinari, nu?

Deodată, bătu cu pumnul în masă:

— De douăzeci şi nouă de ori! De douăzeci şi nouă de ori le-am atacat cu grenade, putorile dracului... şi n-am văzut nici coadă de submarin scufundat! Atunci te întreb şi eu aşa: de ce să facă ei pe eroii?

Am îndrăznit să întreb, cu timiditate:

— Bine, şefule, dar cei care s-au dus?...

Clătină din cap.

— Sigur, am avut şi din ăştia: două corvete de-ale noastre şi o mulțime de cargouri. Of, vai de ăi din marina comercială! Noi cel puțin puteam să ne apărăm. Mă rog, ce mai: asta-i meseria!

Chelnerița îl întrerupse, aducând pe masă a doua sticlă de vin de Orania, de un roşu închis. Caporalul îşi goli paharul, savurându-şi plăcerea, şi scoase un oftat de satisfacție.

— Drace, e ceva!... Şi când te gândeşti că odată, trei luni n-am avut deloc! Ți-aduci aminte, Job?

De astă dată, Rouzic deschise gura:

— Da, măi frate! Greu a fost!

— Inglişii o trimiseseră pe *Pimprenelle* în Atlanticul de Sud, îmi explică Talec. Ca să mai răsuflăm puțin, ziceau ei. Vorbă să fie! Ne duceam să căutăm în largul Insulelor Capului Verde convoaiele coborând din nord, ca să le însoțim până la Freetown sau chiar mai departe, spre celălalt Tropic, unde le lua în grijă altă escortă, venită de la Capul Bunei Speranțe. La Cap nu ne duceam niciodată şi era foarte rău, fiindcă acolo măcar puteai să mai găseşti un vin, pe când în afurisitele lor de porturi coloniale *British...* nimic! Pe uscat, nu era chip să tragi o duşcă, şi nici vorbă să poți cumpăra de la

shipchandlers[1]. Numai bere! Ține cont: berea te răcorește dar, măi frate, nu-i ca un vinișor!

— Nu-i, domnule, degeaba! întări Rouzic, pe care vinul algerian îl făcea vorbăreț.

— Ce mai la deal, la vale: o căldură că se topeau lumânările fără să le aprinzi! Şi nici pic de băutură! Numai la asta ne gândeam... Ofițerii mai sorbeau câte un whisky. Am gustat şi eu o dată: grețos! Zeamă de ploşniță! Într-o bună zi, m-am înfuriat de-a binelea. Eram la Lagos. Iar trebuia să stăm douăzeci de zile pe mare. Aşa că îl prind pe ăla cu aprovizionarea şi-i spun în față că-i un incapabil, un bun de nimic, că nu-i în stare să ne aducă o băutură creştinească.

— Du-te şi-ți caută singur, dacă eşti aşa de deştept! a zis el.

— S-a făcut! am spus eu pe loc.

Mi-a pus în mână bonurile şi iată-mă plecat în barcaz, cu doi oameni de corvoadă. Chiar tu erai cu barca, Job, nu-i aşa?

Un zâmbet larg lumină fața lui Rouzic, care dădu energic din cap, apoi ne umplu iar paharele la toți trei; aşteptam nerăbdător continuarea.

Talec îşi şterse buzele cu dosul mâinii şi rânji.

— Văzându-mă că plec, paşa m-a întrebat unde mă duc. Şi vezi să fie bun! mi-a recomandat el. Bătrânul tânjea şi el dorul unui vinişor; aveam tot interesul să-l brodesc bine. Bun! După ce caut degeaba pe la negustori, ne apucăm să scotocim pe cheiuri şi deodată, ce văd într-un hangar, în colțul cel mai întunecos? O duzină de butoaie acoperite cu o prelată. Dau prelata la o parte şi citesc WINE în litere cât mâna mea de mari. Oh, *gast!* Caut în toate părțile, până-l găsesc pe

[1] Furnizori (pentru vapoare).

magazioner. Că nu dă, că nu poate, că să vezi... Parcă ar fi fost vinul lui. N-am putut să cumpăr decât două butoaie, şi alea greu... cu o grămadă de formalităţi. N-a vrut nici măcar să ne lase să gustăm, ticălosul! Noi eram grăbiţi: *Pimprenelle* ridica ancora chiar în seara aia. În fine... Băieţii au cărat butoaiele la barcaz şi Job ne-a dus înapoi la bord, la timp pentru masa de seară a echipajului. Magazionerul a fost la înălţime, trebuie să recunosc: cât ai zice „peşte", a dat fuga la secund, cu vestea cea bună, i-a amintit că de trei zile toată lumea era la vopsit coca şi i-a smuls un bon de porţie dublă generală! Fără să mai aştepte, a destupat un butoi şi le-a strigat oamenilor să vină cu bidoanele. De molan, era molan, ce-i drept. Negru, domnule şi cam dulce, dar te-ncălzea la inimă, ce să zic! Şi de când răbdam! Băieţii l-au supt repede, chiar înainte de a se atinge de friptura de oaie. Al dracului molan, tare rău! Când s-a făcut apelul la ora şase, jumătate din echipaj era pe jos. Chiar şi eu aveam picioarele grele şi, orice s-ar spune, am obişnuinţă!

Urcând pe punte, paşa a văzut imediat că ceva nu era în regulă. Vezi că el încă nu băuse, fiindcă domnii ofiţeri iau masa mai târziu, nu-i aşa!

— Pastele şi dumnezeii! s-a pornit el. S-au îmbătat ca porcii! Talec, ia vino puţin pân-aici!

Eu m-am apropiat foarte încântat.

— Ce le-ai dat de băut? a întrebat el.

— Păi... vin, domnule comandant. După cum ştiţi.

— Ia să gust şi eu molanul ăla. Ceva nu e-n ordine.

Am coborât pe puntea din mijloc, unde era butoiul. Se legăna cam suspect: unii se mai serviseră pe furiş. I-am turnat un păhărel, bătrânul a gustat şi a început să strige:

— Bine, dobitocule! Ăsta nu-i vin, e Porto! Uită-te şi tu

ce scrie pe butoi: PORT WINE!

— Am văzut, domnule comandant, zic eu, dar ce mi-e babord, ce mi-e tribord, nu-i tot aia[1]? N-o să mă crezi, băiete, dar mi-a ars opt zile de arest, de nu m-am văzut. Mă şi mir de ce, fiindcă vinul ăla oricum l-am băut până la ultima picătură. Paşa chiar a ordonat să nu se dea decât juma' de porție pe zi la fiecare om. Ca să-l economisească. Şi pe urmă, iar am rămas o lună fără vin. Da, dom'le, dacă stai să te gândeşti, cumplit lucru mai e şi războiul ăsta câte odată!

[1] în engleză, port înseamnă „babord".

Fiecare lucru la timpul său

Paris, ianuarie 1944

În budoar e foarte frig (cărbunii cumpărați la negru s-au terminat de mult), dar e singura cameră în care ajung câteva raze timide de soare (curentul electric e întrerupt până seara).

Înfofolită într-o vestă de mohair, cu un pled în jurul picioarelor, Cécile, aşezată în fața măsuței de toaletă, îşi umbreşte pleoapele cu un violet delicat care se potriveşte bine cu tenul de blondă. Oglinda venețiană, cadou de la unchiul ei, Amiralul, îi arată o față de madonă, în acelaşi timp pură şi enigmatică.

Tânăra femeie tocmai termină să-şi contureze buzele, când sună telefonul.

— Alo! Doamna Verseau-Ragonnes?

— În persoană.

— Chiar nevasta trădătorului e la telefon? întreabă o voce ascuțită, savurându-şi insulta.

— Nevasta trădătorului îți spune să te duci la dracu'! răspunde Cécile cu tonul ei cel mai distins, înainte ca persoana de la capătul firului să aibă timp să închidă.

În receptor se aude un „Oh!" scandalizat. Pune calm receptorul în furcă şi ridică din umeri. De azi-dimineață e a patra oară când o sună nişte anonimi, numai pentru plăcerea de a o insulta[1]. Cu o seară înainte, soțul ei a vorbit la Radio Londra; cu îndrăzneală şi-a dat şi numele. Două ore mai târziu, tot Parisul ştia că Bertrand Verseau-Ragonnes, bine cunoscutul sportiv,

[1] Din păcate... nu inventez nimic (n.a.).

trecuse la de Gaulle şi fusese decorat cu Crucea Eliberării.

— Idiotul! murmură Cécile printre dinți. Ce nevoie avea să se pună aşa în evidență, fără să se gândească o clipă şi la mine?

De fapt, e multă vreme de când cei doi soți nu se mai gândesc deloc unul la celălalt. Cu puțin timp înainte de război, Bertrand o luase pe sus pe această fiică de fierar în avionul său personal, îi dăruise o lună de dragoste şi numele său, apoi, după ce o instalase în eleganta sa locuință din Neuilly, se întorsese la aventurile lui galante. Erau tocmai pe punctul de a divorța, spre marele regret al familiilor, când Wehrmacht-ul cotropise Belgia. După o noapte de împăcare înfocată, Bertrand, ofițer în rezervă, plecase la unitatea lui; exact în ziua cererii de armistițiu, fusese dat dispărut. Cécile provocase atunci un nou scandal, refuzând să poarte doliu după el.

— Ar fi prea ipocrit din partea mea, îi declarase ea soacrei indignate. Fiul dumneavoastră era un băiat fermecător, cu condiția să nu fii nici nevasta, nici amanta lui!

Strânsă într-un taior negru şi purtând pe cap o pălărie mare, ca de muşchetar, cu o haină de vulpe azvârlită pe umeri, se priveşte cu plăcere în oglindă.

„Ce plicticos!” îşi zice ea. „Cu povestea asta, nu voi mai fi invitată la Doamna Abetz.”

Salonul soției franțuzoaice a ambasadorului Marelui Reich este unul din cele mai căutate din capitală. Cécile ține mult să-l frecventeze în continuare.

Când să iasă, se răzgândeşte, ia o lanternă şi coboară în pivniță. Trece cu băgare de seamă printre lăzile cu sticle, dă la o parte o perdea murdară şi ciocăneşte rar de trei ori într-un panou scorojit de lemn. O cheie

scârțâie în broască. Apare un bărbat mic de statură, cu nasul coroiat şi părul creț, învelit într-o pătură în carouri şi cu mănuşi în mână.

— Punã siua, sâna mea cea punã! exclamă el bucuros, cu un puternic accent teutonic.

— Am venit să mă asigur că nu aveți nevoie de nimic, maestre.

— Nimic, nimic... puna Martha mi-a adus mâncare. A, da! tacă s-ar putea... nişte guma de mestecat. Ar fi punã în loc de țigări.

Profesorul Weinstein de la Universitatea din Heidelberg, laureat al Premiului Nobel, e un mare fumător dinaintea lui Jehova.

Expoziția sculptorului german Arno Brecker are un succes imens. Toată crema colaboraționiştilor se îmbulzeşte în jurul statuilor uriaşe ce proclamă gloria nazismului. Priviri batjocoritoare sau mânioase salută intrarea doamnei Verseau-Ragonnes, care trece dintr-o sală într-alta, prefăcându-se că nu bagă de seamă atenția cu care e urmărită. Observând un general Luftwaffe care admiră în tăcere un bust, face în aşa fel încât să intre în raza lui vizuală; imediat, ofițerul se repede către ea.

— Ce fericit sunt că ați venit, scumpă, divină prietenă! exclamă el, reținându-i mâna într-a lui. Cât curaj! Bravo! Ah! Ce abjecți pot fi oamenii: parcă ar fi vina dumneavoastră că soțul...

Se opreşte, încurcat; tânăra femeie se încruntă imperceptibil, dar turuie pe nerăsuflate:

— Să nu mai vorbim despre asta, domnule general. De altfel, eram despărțiți de multă vreme. Numai adevăratele prietenii, cum e a dumneavoastră, contează de acum înainte.

— E mai mult decât prietenie şi o ştiți prea bine. Dacă

aş îndrăzni...

— Ce să îndrăzniți? întreabă Cécile cu prefăcută nedumerire.

— Vreți... ați consimți să luați masa cu mine în seara aceasta?

— Din păcate, sunt ocupată. Cu o mătuşă bătrână, bolnavă şi care mă are numai pe mine.

— Vă implor, faceți în aşa fel încât să veniți. Mâine în zori trebuie să plec.

— Pentru mult timp? întreabă ea într-o doară.

— Vai! Cine poate şti?

— Dar vă veți întoarce... ştiu şi eu... cu un avion.

Neamțul scutură din cap; tânăra femeie îi atinge uşor brațul cu vârful degetelor.

— Nu-i nimic. Şi eu plec din Paris, să petrec o lună la Nisa.

Generalul se luminează:

— La Nisa? Dar e minunat! Vom putea...

Se întrerupe brusc; pe fața lui trece o umbră. Cécile observă şi reacționează imediat: cu ochii plecați, murmură cu o voce stinsă:

— Mă tulburați. Cu obrajii în flăcări, ofițerul îi ia din nou mâna într-ale sale.

— În seara asta... acasă la mine... veți veni, nu-i aşa?

Doamna Verseau-Ragonnes îşi desprinse uşor mâna.

— Tăceți. Cred că sunt într-adevăr nebună.

La această oră târzie, biserica e aproape goală. Când a intrat, Cécile şi-a pus o pereche de mănuşi roşii. Înaintează până în dreptul amvonului şi îngenunchează. Se scurg câteva minute, apoi dintr-un confesional iese o siluetă şi se strecoară lângă ea pe bancă. Omul poartă un palton negru; craniul lui chel aruncă o pată de lumină în penumbră; mormăie ca şi cum ar spune o

rugăciune:

— Maică Sfântă din Bretania...

— Domneşte asupra valurilor, răspunde tânăra femeie pe acelaşi ton.

Noul sosit o întreabă cu voce scăzută:

— Aşadar... escadra a treia de vânătoare?

— Se deplasează începând de mâine, şopteşte Cécile.

— Aţi putut afla destinaţia?

— Sigur spre Mediterana. Undeva la distanţă mică de Nisa, accesibilă unui avion de legătură.

— Merg să capete întăriri din Italia. Aşa ne gândeam şi noi. Altceva?

— Profesorul. Trebuie trimis urgent în Anglia. În afară de Martha, care mă ştie de când m-am născut, de ceilalţi servitori nu sunt sigură şi nici nu pot să-i concediez fără motiv.

— Vă înţeleg. Dar Londrei puţin îi pasă. Există oameni mai importând decât un profesor. Bun: o să încerc să găsesc o soluţie. Asta e tot?

— Da.

— E mult, chiar foarte mult. Miercurea viitoare, la aceeaşi oră, la Saint-Etienne-du-Mont. O să fie altcineva. Puneţi-vă mănuşi verzi.

— Dar verdele nu-mi stă bine! protestează tânăra femeie sincer dezolată. Ah! mi-am adus aminte. În seara asta nu pot să mă duc acasă. Aţi putea s-o anunţaţi pe Martha, dacă mă caută cineva, să spună că am fost chemată la căpătâiul mătuşii mele, a cărei stare s-a agravat brusc?

Coborând dintr-un taxi, Cécile intră în grabă într-un imobil frumos, situat în fundul unei străduţe. Urcă scările pe jos, neţinând seama de ascensor.

Mai înainte de a suna, uşa se deschide; două braţe o cuprind şi o poartă pe sus.

Încăperea e luminată numai de focul din cămin. Podeaua e acoperită cu blănuri de urs alb. Pe o măsuță aşteaptă o sticlă de şampanie într-o frapieră şi două cupe.

— Fii drăguț, scumpul meu... murmură doamna Verseau-Ragonnes. Lasă-mă să-mi scot pălăria. Pe urmă, tot ce doreşti... până mâine dimineață.

Cécile a adormit. Ghemuită în blănuri, surâde în somn, cu brațul în jurul pieptului amantului ei. Acesta se desprinde cu băgare de seamă şi trece în vârful picioarelor în camera de alături. Ia telefonul în mână, trage firul până în coridor, închide uşa după el, se lasă pe vine şi formează un număr.

— Alo, dați-mi-l pe domnul comisar Weber. Domnule comisar, sunt eu, Berny. Da, e aici, puteți să veniți. Nu, n-are armă: m-am uitat în geantă. În altă parte?

Rânjeşte încet:

— Ştiți, n-are cine ştie ce pe ea în momentul ăsta. Fiți fără grijă: cu ce i-am pus în pahar, nici n-o să-şi dea seama. Sigur: fără tărăboi. Asta vreți şi dumneavoastră, nu-i aşa? Nimeni n-o să ştie ce s-a întâmplat cu ea. Lumea o să-şi închipuie că a plecat la Londra. Într-o jumătate de oră? Bine, vă aştept. A! Ați putea aduce şi o femeie cu dumneavoastră? Da, ca s-o îmbrace. Înțelegeți, pe mine asta mă cam stinghereşte.

Abia a pus la loc receptorul, că ceva moale i se propteşte în ceafă. O pocnitură: bărbatul cade cu fața în jos, devenind dintr-o dată grotesc în goliciunea lui.

Un glonț de calibrul 635, țintit printr-o pernă, nu face prea mult zgomot, totuşi doamna Verseau-Ragonnes trage cu urechea. Nu se aude nici o mişcare; vecinii au somnul greu.

Când se ridică, fața ei e aspră şi mâna în care ține arma nu tremură. Fără să arunce vreo privire spre

cadavru, se întoarce în salon, îşi îmbracă repede taiorul şi mantoul, apoi pantofii. Ciorapii nu şi-i mai pune, nu mai are timp – o să-i fie puțin mai frig şi gata.

Înainte de a-şi aşeza pe cap pălăria, Cécile îşi potriveşte în coc minusculul pistol cu mâner de fildeş, prinzându-l cu acele de păr, special pregătite în acest scop. A avut cei mai buni instructori; unchiul ei, Amiralul, s-a îngrijit de asta: pentru şeful Serviciilor Secrete era cel mai uşor lucru din lume. Îşi strânge restul hainelor şi aruncă o privire în jur: câțiva trandafiri se veştejesc în vaza în care şi-a vărsat pe furiş cupa cu şampanie.

Cu toate că ora stingerii a trecut de mult, tânăra femeie pleacă fără ezitare pe străzile pustii: Ausweis-ul pe care îl deține e perfect în regulă. O altă mătuşă de-a ei locuieşte prin apropiere; special nu s-a mai dus în ultimele luni pe acolo, ca să nu dea de bănuit. De altfel, Doamna de Vaubourg e la curent cu activitățile nepoatei sale şi are o sănătate de fier, în ciuda celor 82 de ani ai săi. Pe drum, Cécile chibzuieşte: mai întâi şi mai întâi trebuie înştiințată rețeaua. Pe urmă, trebuie anunțată Martha şi găsit alt adăpost pentru profesor. Din păcate, nemții vor distruge tot mobilierul. Şi comoda semnată, de mare preț, la care ținea atât de mult! O valiză cu haine de schimb o aşteaptă acasă la mătuşă; bătrâna bonă o să pună bijuteriile la loc sigur. Va trebui să-şi vopsească părul; sau chiar să-l taie scurt... Oricum, nu mai poate rămâne la Paris. Nici în Franța. Dar hai să nu le amestecăm pe toate. Mai e şi mâine o zi: fiecare lucru la timpul său.

Omul care nu trebuia să fie prins

iunie 1944

De cum am intrat în încăpere, am înțeles că avem probleme: în loc să se ridice să mă întâmpine ca de obicei, Colonelul a rămas aşezat la biroul său, cu privirea în gol, bătând darabana cu degetele pe mapă. Am aşteptat o bucată de vreme, apoi am tuşit încet. S-a întrerupt atât cât să-mi întindă o foaie făcută cocoloş. Drace, înseamnă că era ceva serios. Nu-l mai văzusem mototolind aşa un mesaj decât o dată: când Londra ne anunțase că noua noastră călăuză era agent al Gestapo-ului. În aceeaşi seară, omul fusese executat fără nici o ezitare. Nu puteam pune în pericol toată rețeaua noastră, care era însărcinată mai ales cu recuperarea şi repatrierea aviatorilor aliați doborâți deasupra Franței. Spre norocul nostru, aveam o compartimentare foarte riguroasă: trădătorul, care probabil pândise ocazia pentru o captură bogată, nu-i cunoştea decât pe doi dintre noi, din fericire celibatari şi fără familie; aceştia fuseseră repede retraşi din circuit şi îndreptați spre o organizație civilă din Rezistență. M-am aşezat într-un fotoliu, ca să citesc mai comod:... MAIOR THOMAS PERKINS PASAGER BOMBARDIER LANCASTER DOBORÂT ÎN NOAPTEA DE 20 SPRE 21 MAI 1944 STOP PRESUPUNEM SĂRIT PARAŞUTA REGIUNEA ORLEANS STOP ABSOLUT INDISPENSABIL REPET ABSOLUT INDISPENSABIL SĂ FIE GĂSIT SI RETRIMIS ÎN CONDIȚII DE SECURITATE MAXIMĂ

Cazul abia dacă ieşea din rutină şi nu justifica de fel aerul preocupat al şefului meu. I-am aruncat o privire întrebătoare; de astă dată a catadicsit să-mi răspundă:

— Mai e un mesaj... a mormăit el, scoțând din buzunar încă un ghemotoc de hârtie, pe care l-a netezit şi mi l-a citit el însusi:

— ... SE APLICĂ PROCEDEUL 07 MAJOR PERKINS STOP SI SFÂRŞIT

Termenul mi-era complet necunoscut. Totuşi, de la moartea lui Pierre eram unul dintre adjuncții cei mai apropiați ai Colonelului, cel puțin aşa credeam, fiindcă în ce-l privea pe bătrân nu puteai să ştii niciodată.

— Asta înseamnă că sus-numitul trebuie mai curând lichidat de noi, decât să cadă în ghearele inamicului.

S-a ridicat greoi şi a început să se plimbe prin cameră.

— Nu văd decât o singură explicație: tipul e la curent cu cele mai secrete planuri.

— Debarcarea?

— Mi se pare evident, numai dacă nu...

Colonelul s-a oprit în fața mea:

— Sunt o mulțime de chestii neclare în afacerea asta. Ai remarcat ce grad are: maior. Deci nu e aviator. Una la mână! Pe urmă, dacă nu trebuie cu nici un chip să cadă prizonier, cum a putut fi lăsat deasupra unui teritoriu ocupat? Doi la mână! Nu, hotărât lucru, e ceva putred! Numai dacă nu cumva... a chibzuit el, lovind cu pumnul în palmă, prietenii noştri n-or fi observat ceva abia *după* plecarea lui. Şi atunci, poate o fi trădător?

— Chiar credeți că...

— Nu cred nimic, puştiule, însă dacă-i aşa cumva, atunci omul nostru o să fie tot timpul în alertă. Poate chiar va încerca să fugă de noi, mai ales dacă se simte bănuit. De n-o fi şi fugit deja! Prin urmare, noi trebuie să...

Lăsându-şi fraza în suspensie, s-a aplecat spre mine, dominându-mă cu statura lui de elefant:

— Dumneata o să-l iei în primire! Mai întâi că vorbeşti

curent engleza şi pe urmă, eşti... în fine, o să-i inspiri mai multă încredere. Vei pleca imediat ce reuşim să-l localizăm. Atenție! a adăugat el, întinzându-şi arătătorul către mine. În nici un caz nu trebuie să cadă viu în ghearele nemților, s-a înțeles?

Am petrecut o săptămână foarte rea. Responsabilul nostru cu „mijloacele speciale" îmi adusese materialele necesare. De necrezut: otrava familiei Borgia în 1944! În sfârşit, duminică de dimineață a sunat telefonul: două ore mai târziu, luam trenul spre Montargis.

Maiorul nostru găsise adăpost la casa parohială dintr-un sat mititel, la câțiva kilometri de Lorris. După ce-şi îngropase paraşuta, bătuse pur şi simplu în poartă pe la ora două dimineața, spunând preotului care venise să-i deschidă închipuindu-şi că îl cheamă cineva la căpătâiul vreunui muribund:

— Sunt ofițer britanic. Ascundeți-mă!

Preotul îl instalase în pivniță şi, neştiind ce să facă cu el, până la urmă îi povestise totul menajerei. Printr-o întâmplare fericită, menajera avea un fin care era de-ai noştri.

Mă gândeam la toate astea în timp ce mergeam către casa preotului, într-o camionetă gâfâită, printre verze şi gulii al căror miros îmi intrase deja în haine. Peste ce fel de om voi da? Colonelul îmi recomandase să limitez raporturile noastre la strictul necesar, dar să nu-l pierd nici o clipă din ochi – două cerințe care-mi păreau destul de greu de împăcat. În fine, aveam să văd la fața locului!

Am sosit o dată cu lăsarea nopții. Ploua. Tot satul părea adormit: după ora germană era târziu. Menajera m-a silit mai întâi să mănânc şi mi-a servit o jumătate de găină scăldată în grăsime (îi uitasem şi gustul!), apoi preotul mi-a arătat scara pivniței:

— Pe aici. Bateți de patru ori rar.

Am ciocănit la uşă, Perkins mi-a deschis şi am rămas cu gura căscată: „clientul” meu era un uriaş înalt de aproape doi metri. Destul de tânăr: cel mult treizeci de ani. Fața lui bronzată părea făurită din lovituri de ciocan, dar ochii de un albastru intens îi îndulceau asprimea. M-a privit îndelung, jumătate mirat, jumătate înveselit, în timp ce eu mă străduiam să iau un aer cât mai demn pentru a-i debita scurta cuvântare pregătită anume pentru el:

— Am venit să organizez evadarea dumneavoastră, sir. Trebuie să-mi urmați foarte exact instrucțiunile. Cu toate că sunteți ofițer superior, de acum înainte eu comand. Sper că m-ați înțeles bine, sir!

A aprobat grav, dând din cap, apoi un surâs larg i-a luminat fața:

— *Good!* Dar spune-mi Tommy: e mai simplu!

„O, nu! mi-am spus eu în gând, nu va fi simplu deloc!”

Mesajul preciza „în condiții de maximă securitate” – ceea ce excludea filierele noastre obişnuite. Nici gând să-l escortez pe maior până la micuțul port breton unde rețeaua noastră îmbarcase până acum mai mulți piloți în bărci pescăreşti; şi mai imposibil încă să-l ajut să traverseze Franța până la granița cu Spania! O namilă ca el n-ar fi putut străbate nici trei metri fără să fie observat; iar Gestapo-ul, vai, nu ducea lipsă de informatori.

Singura soluție era avionul, dar trebuia aşteptată o noapte fără lună plină. Într-o seară, camioneta veni să ne caute din nou; de astă dată la volan era Simon. Simon era „câinele meu de pază” şi prietenul cel mai devotat. În ‘39 era infanterist în grupa lui Pierre. Prezența lui pica nespus de bine, fiindcă Tommy începuse să-mi creeze probleme: nu mai avea astâmpăr şi se învârtea fără încetare în pivniță, ca un leu în cuşcă,

dar mai ales nu contenea să vorbească. Respectând consemnul, nu mă despărțisem de el o clipă; dar chiar şi fără a-i face conversație, tot nu puteam să-l împiedic să vorbească de unul singur.

— Claude, mă înțelegi, trebuie să mă întorc cât mai repede! De altfel, probabil că mă aşteaptă tribunalul de război. Vezi tu, aveam ordin clar să nu părăsesc Marea Britanie sub nici un motiv!

Cu coatele sprijinite pe genunchi, aşteptam, arzând de curiozitate.

— De aia: fiindcă sunt bigot[1].

Cu prețul unui efort eroic, am reuşit să-mi înghit întrebarea care-mi frigea buzele.

— Aşa erau numiți cei aflați la curent cu anumite planuri. Of, of, of, de ce au venit ăia să mă caute? Eram bine mersi la comanda *troop*-ei mele de SAS[2]. Şi trosc! Ştabii ăi mari au vrut să mă consulte. Sfaturile dumneavoastră vor fi prețioase. Şi aşa, şi pe dincolo... Rezultatul: două zile de vorbărie pentru nişte chestii la mintea cocoşului, şi-apoi trei luni în care am ars gazul de pomană.

Well, într-o seară Garry, un coleg de la RAF, îmi propune să dăm împreună o tură cu avionul. Mergeau să bombardeze o gară de triaj în apropiere de Paris. N-am putut rezista! Parisul! Bineînțeles că nu fusesem acolo niciodată! E foarte frumos, nu-i aşa?

Cu mari strădanii, am izbutit doar să dau din cap.

— Şi ne-am lăsat doborâți de Flak, chiar înainte de a ajunge. Am sărit ultimul; Garry murise. Nu stiu ce s-a

---

[1] Nume de cod reprezentând inversul lui TO GIB(RALTAR), denumire folosită cu prilejul operaţiunii TORCH de debarcare a americanilor în Africa de Nord.

[2] Special Air Service — comandouri de paraşutişti.

întâmplat cu ceilalți. Poate ştii tu?

Am scuturat din cap; brusc a izbucnit:

— Dacă vorbăria mea te plictiseşte, spune-mi, pentru Dumnezeu!

O, nu, vorbăria lui nu mă plictisea, dimpotrivă! Câte aventuri pasionante avusese! Ardeam să-l întreb despre panglicile decorațiilor care împodobeau *„battle-dress”-ul* pe care şi-l netezise cu grijă, încredințându-l menajerei preotului. Hotărât lucru, nu puteam să cred că omul acesta ar putea fi un trădător. Exista totuşi ceva care mă nedumerea: cu limbuția lui de meridional, împestrițată cu cuvinte de argou pe care nu le înțelegeam totdeauna, Tommy nu semăna deloc a ofițer englez. Câteodată aveam impresia că joacă teatru.

Chiar şi în camionetă, înghesuiți unul într-altul, printre sacii cu cartofi (pe care-i preferam net verzelor!), el şi-a continuat vorbăria:

— Ştii, eu nu sunt ofițer de carieră. De fapt, sunt un civil deghizat, înainte de război lucram într-un garaj la Swansea. Tatăl meu era din Țara Galilor şi mama din Malta (iată deci explicația pentru părul lui negru ca pana corbului).

Fața i s-a întunecat.

— Au fost omorâți într-un bombardament. Tata era un om cumsecade! Grav rănit în războiul celălalt, el a fost totuşi cel care m-a învățat să joc rugby. Iar mama... cum ziceți voi în Franța: o Sfântă Fecioară?

— O Madonă. (Prea târziu: nu mă putusem stăpâni.)

— Aşa e! Atunci m-am oferit voluntar pentru misiuni periculoase, de orice fel.

Şi fiu bun pe deasupra. Oricum, aşa îmi era foarte simpatic. Strângând buzele, m-am străduit să nu mă gândesc decât la misiunea mea.

— Am fost înaintat ofițer după campania din Eritrea.

După aceea au urmat Creta, din nou Libia, Dieppe, operațiuni pe Coasta Dalmată şi în Franța...

O zdruncinătură l-a izbit de marginea camionetei, a înjurat şi a început să râdă:

— Sunt foarte prost crescut, nu-i aşa? Ştii: gradul meu de plutonier nu-i decât provizoriu. În sferele înalte sunt considerat un expert în debarcări şi fac parte dintre cei care ştiu.

De astă dată nu m-am putut stăpâni.

— Cunoşti data când...?

— Nu, nici chiar aşa! Nu ştiu dacă a fost fixată, dar cunosc foarte bine locul unde trebuie să debarcăm. Mă rog, cât de bine poți să-l cunoşti cu afurisitele lor de machete!

Am realizat deodată ce catastrofă ar fi fost ca Perkins să cadă în ghearele naziştilor. Oricât era de curajos, monştrii aceia aveau mijloace să-i smulgă secretul. Şi eu trebuia să împiedic lucrul acesta cu orice preț. Mi s-a urcat un nod în gât, prin minte îmi treceau imagini îngrozitoare... Vocea lui Simon m-a adus la realitate.

— Terminus. Toată lumea coboară!

Casa, o fermă părăsită de proprietari, era cuibărită la marginea unei păduri, departe de drum. Câmpia pe care trebuia să aterizeze avionul se afla în apropiere, la mai puțin de un kilometru. De patru zile aşteptam în zadar Lysander[1]-ul pe care Londra i-l promisese Colonelului. În cele din urmă, îl trimisesem pe prietenul meu în sat, să-i telefoneze şefului. Se întoarse cu capul plecat.

— Nici Colonelul nu mai înțelege nimic. Şi aseară a reclamat. Singurul răspuns pe care l-a primit a fost: aplicați procedeul 07. A zis că tu o să înțelegi.

Din nefericire, înțelegeam prea bine!

---

[1] Avion uşor de legătură.

— Englezii ar trebui să se agite, să vină să-l ia, a reluat Simon. Locul e plin de nemți şi de miliției. Am fost controlat de trei ori. Din fericire, Ausweis-ul meu a prins: bine lucrat! Mi-am permis să-i suflu Patronului că ar fi cazul să schimbăm terenul: m-a trimis frumuşel la plimbare.

— E normal. Clientul nostru riscă prea mult să fie reperat în timpul deplasării.

— Asta e sigur. Cu statura lui...

Am zâmbit fără să vreau: Simon era aproape tot atât de înalt ca şi Tommy, numai că avea darul de a rămâne neobservat; parcă s-ar fi confundat cu peisajul. În timpul acesta, plutonierul meu încerca să prindă BBC-ul la străvechiul radio pe care-l găsisem acolo.

— La dracu, prea mult bruiaj! a exclamat el, gata să întrerupă.

— Stai puțin. Să ascultăm ştirile de la Radio Paris.

— Oh, Radio Paris! s-a bucurat Perkins. Ştiți cum cântau paraşutiştii francezi de la noi?

Şi intonă cu o voce falsă şi cu un accent îngrozitor:

Minte Radio Paris

Minte Radio Paris

Radio Paris e naziști...

Apoi, redevenind serios:

— Claude, dacă cretinii ăia de la RAF nu-şi urnesc fundul să vină să mă scoată de aici, trebuie neapărat să mă duci în Bretania. Nu mai pot aştepta: băieții au nevoie de mine.

Din partea mea, nu mă mai îndoiam şi îmi chinuiam mintea să găsesc o soluție compatibilă cu ordinele pe care le primisem. Chiar atunci, Simon, care se dusese să gareze camioneta, s-a întors gâfâind:

— O patrulă pe şosea: miliției. Au văzut casa şi vin încoace!

Am simțit că-mi îngheață sângele în vine.

— Repede, în pod! i-am strigat lui Tommy, în timp ce credinciosul meu câine de pază se instalase ostentativ în fața radioului, declarând:

— Nu vă speriați, îi distrez eu. Până atunci o să pun Radio Toulouse. E mai puțin scârbos!

Abia ridicasem scara şi închisesem chepengul, că în curte s-a auzit un uruit de motor.

— Ia te uită, au motociclete! a remarcat Perkins. Ar fi mişto să săltăm una şi s-o ştergem, acum când probabil ne-au şutit camioneta.

Mergând în patru labe pe sub grinzile acoperişului, a încercat să ridice o țiglă, ca să poată privi afară; eu eram cu nervii la limită.

— Pentru numele lui Dumnezeu, culcă-te şi nu fă zgomot!

— OK,OK! a murmurat el, lungindu-se pe jos lângă mine. Dar n-aş vrea să fiu prins fără să-mi fi încercat norocul!

— N-ar avea nici un motiv să urce până aici.

Mă rugam lui Dumnezeu să fie aşa. Milițienii erau acum chiar în camera de sub noi. Auzeam ecourile unei discuții violente; brusc s-a auzit pocnitura unui foc de armă. Glonțul a trecut prin podeaua podului şi s-a înfipt, în lemn, la câțiva centimetri de capul meu. Eram gata să țip, dar tovarăşul meu mi-a pus mâna la gură.

— Ssst!

Jos, scandalul continua. Deodată, am auzit un zgomot surd, ca de corp care cade. Dumnezeule: Simon! Cu urechea lipită de podea, mă sileam să prind sensul cuvintelor urlate de o voce răguşită şi tunătoare; am auzit clar:

— Aduceți-mi o scară!

Am crezut că mi se opresc bătăile inimii. Ceafa lui

Tommy era chiar lângă mine. Am ridicat încet mâna dreaptă, cea la care purtam un inel trucat, conținând un vârf ascuțit de oțel. Ar fi de-ajuns să apăs puțin... otrava era, pare-se, fulgerătoare. Simțind atingerea degetelor mele, a întors capul spre mine şi mi-a făcut cu ochiul, surâzând. Trebuia, trebuia s-o fac. Ce s-ar fi întâmplat după aceea îmi era complet indiferent. Imediat ce s-ar deschide chepengul, eu...

Amplificată la maximum (cineva probabil învârtise butonul) vocea speakerului a umplut subit podul:

„... Au debarcat în dimineața aceasta în Normandia. Wehrmacht-ul le opune o rezistență îndârjită."

S-au auzit strigăte, exclamații, un ordin scurt dominând tumultul, în curte, motoarele au început să pârâie, apoi zgomotul lor a slăbit treptat, înainte de a-l fi putut împiedica, Perkins a sărit şi a ridicat o țiglă:

— Extraordinar: se cară! a strigat el, bucuros.

Câteva clipe mai târziu, am coborât. Prăbuşit pe un scaun, Simon îşi apăsa o cârpă pe frunte, de unde îi curgea un firişor de sânge.

— Unul din imbecilii ăştia şi-a descărcat arma din greşeală, ceea ce l-a înfuriat la culme pe şeful lor. Aşa că mi-a tras una cu bastonul.

Nu-l mai ascultam. Aplecat spre radio, Perkins reuşise să prindă BBC-ul. Printre hârâituri, am desluşit esențialul: „...Precedați de importante unități aeropurtate sau paraşutate, mii de soldați au ajuns deja pe țărm."

M-am întors spre Tommy. Zâmbea, arătându-şi toți dinții. Banditul! Aştepta cu brațele larg deschise. M-am repezit la pieptul lui, nebună de bucurie. Căci, la urma urmei, eram femeie!...

Soarta

Secretul care înconjoară operațiunile importante nu mai ține deloc atunci când e destul să ştii că doi şi cu doi fac patru, ca să ghiceşti ce se va întâmpla. Era chiar cazul echipajului de pe crucişătorul al cărui comandant secund eram în primăvara lui 1944.

De un an acest bastiment străbătea Mediterana în lung şi în lat, fără a o părăsi niciodată; faptul că ieşise pe neaşteptate din strâmtoarea Gibraltar, îndreptându-se spre nord, nu putea să însemne decât un lucru: participarea lui la debarcarea aliaților în Franța. Până şi ultimul dintre mateloți era convins că paşa, fără îndoială, *ştia.* O singură persoană la bord nu împărtăşea entuziasmul general: de Rivérac, sublocotenentul de marină care fusese numit aghiotant al amiralului-şef al Misiunii navale franceze... la San Francisco. Mesajul urgent preciza: „Va *ajunge în Statele Unite cu prima ocazie aeriană".* Aflând vestea, tânărul ofițer fusese cuprins de o furie nebună, rostind vorbe pe care un regulament bogat în eufemisme le calificase drept *contrare disciplinei.* De fapt, izbucnise în blesteme şi înjurături, urlând către cine voia să-l asculte:

— E dezgustător! N-am evadat din Franța ca să cad acum în capcană. Faptul că ramolitul ăsta bătrân e văr cu mine nu-i un motiv să-mi ceară tocmai mie să-i car lui pelerina! Nu mă duc!

Comportarea lui depăşea limitele şi era de datoria mea să-i pun capăt. Nu era lucru uşor: țâncul ăsta obraznic (abia împlinise douăzeci şi trei de ani), care se bătuse ca un leu la Dunkerque, apoi luase parte la eliberarea

Corsicii, avea o fire imposibilă: erau de fapt defectele calităților lui şi ar fi fost într-adevăr păcat să-i dai la cap pentru nişte simple vorbe.

Îl convocasem în biroul meu. Acum stătea în fața mea cu cascheta sub braț, în poziție de drepți, cu fălcile strânse, palid de furie. Gândindu-mă în sinea mea că în locul lui aş fi fost însufleţit de aceleaşi sentimente, mă străduiam să nu mă dau de gol.

— Hai, bătrâne. Grosolăniile pe care le debitezi nu folosesc la nimic. Îmi pare rău pentru dumneata, dar ordinul e ordin.

— Ordinul acesta, domnule comandant, nu pot să-l execut: e în joc onoarea mea. Dacă nu mai e nevoie de mine la bord tocmai în momentul când aveam de luptat ca să ne eliberăm patria, o să-mi iau tălpăşița, să mă înrolez în Legiunea Străină, la paraşutişti sau la comandourile britanice... oriunde! La unitățile de sacrificiu n-o să mă cerceteze prea amănunțit!

Bietul puşti avea ochii în lacrimi; am bătut în masă.

— Ajunge! Stai jos şi ascultă-mă!

S-a încordat, apoi s-a supus, cu o mutră de copil supărat. Aveam multe amintiri comune: în 1940 eu fusesem primul lui şef şi cu un an în urmă cunoscusem împreună temnițele franchiste. Am zăbovit să-mi aprind o țigară, apoi am început să-i vorbesc.

— Ține minte ce-ți spun: nu trebuie niciodată să mergi împotriva sorții tale.

— Dar...

Am ridicat mâna, să-l opresc.

— Ssst! Lasă-mă numai să-ți spun o poveste: a mea. Pe urmă... ei bine, poți să faci ce vrei.

Rivérac s-a mai destins puțin: în privire i s-a aprins un licăr de interes. Sosise pentru mine momentul de a pleda. Pe cinstea mea, da, cred că aşa ceva se putea

numi pledoarie.

— Cu două luni înainte de debarcarea americanilor în Africa de Nord, îmi muşcam frâul la Toulon, într-un serviciu de uscat complet insipid, având în cap o singură idee: să ajung pe un vapor şi afară din țară, căci presimțeam că partida se va juca în altă parte. Cel mai bun prieten al meu, locotenentul de marină Macloud, fusese mai norocos: tocmai se îmbarcase pe un contratorpilor care se pregătea să plece spre noua lui bază: Casablanca. Prin el am aflat că la bord mai era un post vacant şi m-am prezentat imediat ca voluntar. Candidatura mea a fost acceptată de comandantul *pédo*[1]-ului sub ale cărui ordine mă mai aflasem cândva. Dar, vai, şeful meu de serviciu, un căpitan de fregată chițibuşar şi cusurgiu, nu voia cu nici un chip să-mi dea drumul. Eram disperat: bastimentul meu plecase de o săptămână, comandantul mă înştiințase că nu va putea aştepta prea mult, iar în buzunar mai aveam o scrisoare de la Macloud, care îmi sporea dezamăgirea:

„La marginea oraşului Casa, nevastă-mea a descoperit vila visurilor ei. E chiar puțin cam prea mare; aşa că îți propun să stai şi tu cu noi până îți găseşti ceva mai bun. E departe de port, dar am cumpărat o maşinuță. Grăbeşte-te să obții aprobarea şefului şi vino.”

Am făcut o ultimă încercare şi m-am izbit de un zid. Peste câteva zile,. americanii soseau în forță la Casablanca şi bombardau portul; Macloud a fost ucis pe faleză, la volanul maşinii, când se îndrepta spre bord.

L-am privit pe Rivérac. În mod evident nu făcea nici o legătură cu cazul lui particular. Am insistat:

— Nu pricepi? Dacă aş fi obținut postul acela, în ciuda tuturor obstacolelor, aş fi locuit la prietenul meu, aşa că

[1] Contratorpilor.

m-aş fi aflat cu siguranță în maşina lui, în drum spre vas, şi aş fi fost făcut praf. Îți repet: nu trebuie să mergi împotriva sorții tale.

Sublocotenentul s-a încruntat şi-a lăsat capul în jos; eu am continuat:

— În loc de asta, după sabordajul flotei, am reuşit să trec prin Spania şi să ajung la Alger. Cum acolo duceau lipsă de ofițeri, am obținut repede comanda unui *destroyer* de escortă, cu care am avut norocul să scufund un submarin german, şi astfel am devenit căpitan de fregată. Să vezi, bătrâne, că şi aici... înaintarea în grad a însemnat o debarcare înainte de termen. Am înjurat ca un borfaş: preferam să fiu comandant pe o coajă de nucă, decât secund pe un crucişător. Amiralitatea m-a trimis frumuşel la plimbare şi ştii ce s-a întâmplat? Prima dată când succesorul meu a plecat în larg pentru o operațiune pe coastele italiene, puntea de comandă a destroyer-ului a fost mitraliată de nişte vânători nemți. Scurt şi cuprinzător: a fost ucis în locul meu. Şi aş putea să-ți mai înşir încă o grămadă de alte cazuri. Crede-mă: lasă lucrurile în voia lor.

Ajuns la capătul argumentelor, m-am oprit; Rivérac s-a ridicat în picioare.

— Pot să plec, domnule comandant?

Nemaiavând ce face, l-am lăsat să plece, furios că nu reuşisem să-l conving.

Peste câteva zile, navigam deasupra estuarului râului Clyde. Cățelandrul meu şi-a petrecut toată ziua adulmecând în dreapta şi în stânga, ca să se informeze, dar s-a întors seara târziu cu urechile blegite. Era clar că nici un comando nu voise să-şi agațe tinicheaua de coadă, recrutând un subofițer fugit de pe un crucişător francez.

— Hai, bătrâne, nu mai fă pe desperado-ul. Te

aşteaptă maşina, să te ducă la aeroport. Avionul dumitale de Statele Unite decolează în două ore. Grăbeşte-te!

Bietul băiat îți inspira milă.

— Ştii, i-am spus eu ca să-l mai consolez, e vorba acum să trimită o escadră franceză în Pacific şi vărul dumitale, amiralul, mi se pare al naibii de potrivit ca s-o comande. Războiul naval contra Japoniei nu-i o glumă. Pun pariu că n-ai să stai degeaba.

Oarecum încurajat de aceste perspective de luptă, mi-a mulțumit şi a fugit să-şi facă bagajele.

Vestea ne-a sosit a doua zi: avionul, un cvadrimotor mare, se prăbuşise la aterizare: nu era nici un supraviețuitor.

Şi eu, care mă îndârjisem să-l conving, insistând chiar pe lângă autorități să plece în aceeaşi zi, de teamă să nu facă cine ştie ce prostie...

Pom-Pom

Se numea Jean Dupin şi era muncitor brutar: lucrurile astea nu se inventează. Robust, cu picioare scurte, cu nasul cârn, ochii înfundați în orbile sub nişte sprâncene groase, vorbea puțin, lucra din greu, nu se uita deloc după fete şi făcea economii. Războiul izbucnise tocmai când voia să cumpere brutăria de la patronul lui – un bătrân bețiv căruia de mult nu-i mai păsa de ea. „Nu mai e bun decât să facă ceva în aluat", râdeau oamenii din sat.

Când se decretă mobilizarea generală. Dupin se urcă în mansarda de deasupra prăvăliei unde locuia şi coborî peste o jumătate de oră, îmbrăcat cu tunica de molton, purtând pe cap boneta marinarilor francezi şi ținând pe umăr sacul regulamentar pe care era pictat un cuirasat. Brutarului, care apucase să dea de duşcă o grămadă de coniace în cinstea victoriei, nu-i venea să-şi creadă ochilor.

— Ia uite, Jeannot, tu eşti marinar! Ai făcut armata la Marină?

— Îhî!

— Ia povesteşte, băiete. Îți fac cinste cu un păhărel!

— Pleacă trenul, răspunse simplu Dupin. Pe curând! mai adăugă el din poartă.

Avea să mai treacă multă vreme până să-l revedem.,

La depoul din Brest, talentele lui fură curând descoperite; ofițerii secunzi de pe mai multe bastimente se întreceau care de care să-l ia pe vasul lui: un tip care-ți pregăteşte pâine caldă în fiecare zi şi cozonaci duminica e prețios pentru moralul echipajului. În cele

din urmă, Dupin se îmbarcă pe *Marengo,* un contratorpilor de model vechi, care ieşi în larg peste două zile, pornind să cutreiere Atlanticul, escortând convoi după convoi. Bucătăriile de pe bătrânul *pédo* erau strâmte, iar minuscula brutărie fusese concepută doar pentru a coace tradiționalii pesmeți. Cu toate că instalațiile erau foarte primitive, Jeannot se arătă la înălțimea renumelui său, dând la iveală şiruri de franzelute rumene, cornuri de două ori pe săptămână, ba chiar şi nişte tarte mititele, aşa de uşoare că le sufla vântul. În afară de asta, dădea o mână de ajutor şi la bucătărie; plăcinta cu carne preparată de el devenise celebră în toată escadra, îndrăgostit de meseria sa, Dupin nu-şi cruța eforturile: de la Bordeaux la Halifax, de la Dakar la Cherbourg, numai clătinăturile vaporului datorate unor furtuni prea violente puteau să-l împiedice de a da zilnic o producție de înaltă calitate. Dar chiar şi atunci: se descurca astfel ca oamenii să nu ducă niciodată lipsă de pâine proaspătă.

Ca fiecărui om de la bord, i se încredința şi lui un post de luptă: încărcător la un tun antiaerian de 37 mm. Rolul său era numai de a scoate dintr-un cheson pachete de câte 5 cartuşe, înmânându-le încărcătorului ca să le bage în chiulasă. Dupin avea însă o ambiție: să ajungă ochitor, să fie el cel care apasă pe declanşator; această funcție esențială era desigur rezervată marinarilor cu experiență. Cu toate acestea, el se prezentase voluntar. Amuzat, ofițerul tunar, care aprecia foarte mult aluaturile fragede, îl lăsase într-o zi să tragă câteva obuze într-o țintă de antrenament. Jeannot, care îi observa de mult pe camarazii săi, învăță imediat să folosească vizorul special şi izbuti să nimerească la țintă de mai multe ori.

Dar vai, această ispravă rămase fără urmări. *Marengo*

fu expediat de urgență la Dunkerque, pentru a evacua trupele din tabăra părăsită. Nu putea fi vorba să laşi un amator, oricât ar fi fost el de talentat, să ia locul unui specialist în timpul atacurilor Luftwaffe-i. Micul brutar trebui să se mulțumească cu înmânarea munițiilor; şi mai ales, între două alarme, să coacă sute de chifle, ca să-i sature pe numeroşii soldați pe care vasul său îi aduna de pe țărm, transportându-i în Anglia.

Armistițiul îl găsi la Glasgow; contratorpilorul rămăsese pe loc, din cauza unei avarii la turbină. La posturile echipajului, discuțiile se țineau lanț. În Franța, un mareşal bătrân, acoperit de glorie, declarase că trebuia să înceteze lupta; la Londra, un general necunoscut chema la rezistență. Marinarii nu prea ştiau de partea cui să treacă şi se certau mereu între ei. Dupin nu zicea nimic: înfrângerea îl azvârlise într-o nedumerire aproape de neîncredere, controversa Pétain – de Gaulle îl nedumerea şi ea. În sat la el oamenii erau patrioți, ba chiar mândri, dar în acelaşi timp, profund respectuoşi față de autoritate, fie ea civilă, militară sau religioasă. Acum se simțea depăşit de evenimente.

Când mergea pe uscat, Jeannot se ducea cu plăcere la un cămin pentru militarii francezi, ținut de scoțienii catolici şi însuflețit de un capelan din Marina Națională. Era un preot mai altfel decât ceilalți: roşcovan la față, mare băutor, bun de gură şi viteaz luptător de la 1914 – după cum arătau decorațiile prinse de sutană. În seara aceea, intrând în sală, Jeannot găsi jocurile de tras la țintă părăsite şi cărțile de joc zăcând azvârlite pe mese. Marinarii se strânseseră în fundul sălii ca să-l asculte pe un căpitan de corvetă. Dupin se strecură în rândul întâi şi îl recunoscu: era preotul; vorbea cu o voce răsunătoare, subliniind fiecare frază cu câte un pumn în masă.

— Nu, războiul nu e pierdut. Franța are nevoie mai mult ca oricând de fiii ei. Datoria voastră cea mai sfântă este să continuați să vă bateți alături de britanici, până la victoria finală!

Auditoriul nu părea deloc convins. Unii se mulțumeau să lase capul în jos, murmurând: „Șefii noştri zic că...”; alții începuseră să se depărteze. O namilă de caporal rosti cu voce tunătoare:

— Hai, că are umor taica popa! Şi cu familiile cum rămâne?

Căpitanul de corvetă se înroşi de furie.

— Nu e nici unul aici în stare să sacrifice totul pentru patrie?

Micul brutar făcu un pas înainte.

— Ba da. Eu, părinte.

Celălalt îl cântări din ochi:

— Spune-mi „domnule comandant”.

Forțele Navale Franceze Libere, care tocmai fuseseră constituite, duceau lipsă de orice, în afară de bunăvoință. Astăzi cei care se laudă că au auzit şi au răspuns la chemarea din 18 iunie – fie măcar şi în gând – sunt nenumărați, la fel ca bucățelele de lemn din adevărata Sfântă Cruce a Mântuitorului, dar pe atunci îi numărai pe degete şi mai cu seamă specialiştii erau foarte rari. La cererea lui, Jeannot a fost trimis la o şcoală a Marinei Britanice Engleze. Neştiind boabă englezeşte, nu pricepu mare lucru din cursurile teoretice; în schimb îşi făcu repede un prieten – dar nu un om şi nici măcar un animal, ci un tun.

E puțin spus că se obişnuise repede cu manevrarea tunului de 40 mm CA cu tir rapid, pe care toată lumea îl numea Pom-Pom; o ghicise din instinct, de pe o zi pe alta. Potrivindu-şi ochirea ca atunci când era pe baltă, la vânătoare de rațe, obținu de la început cele mai bune

rezultate la simulator. Sosi şi clipa adevărului: într-o după-amiază senină de vară, Dupin se pomeni în largul portului Portsmouth, legat pe bancheta lui de ochitor din partea din spate a unui *sloop*[1]. Pe puntea de comandă, un timonier ținea în mână un mănunchi de baloane roşii; dădu drumul unuia dintre ele, care îşi luă zborul, ridicându-se rapid în văzduh.

— Deschideți focul! ordonă instructorul, un CPO[2] care nu-l putea suferi pe micul brutar, fiindcă îi disprețuia foarte tare pe străini.

Pentru această primă încercare erau trei stagiari, fiecare la Pom-Pom-ul lui; ceilalți doi, *cockneys*[3] mişţocari, îşi băteau joc pe față de *„frenchie”.*

Dar mai înainte ca ei să fi apucat să-şi întoarcă afetele în direcția țintei, Jeannot trimise o rafală scurtă... şi balonaşul se sparse.

— Hei, hei, mai încet! protestă unul dintre britanici. *Froggy* trişează!

— Adu tunul în axă! ordonă sever ofițerul. Vei trage *după* ceilalți.

Fu lansat al doilea balon: tracers-urile celor doi *cockneys* îl încadrară fără să-l atingă, în timp ce se depărta, luat de vânt.

— S-adus. Următorul!

Timonierul dădu drumul celui de-al treilea, pe care englezii îl ocheau deja cu tunurile, aşteptând autorizația de a trage. Dupin îşi îndreptă Pom-Pom-ul către al doilea balon, cel de mai înainte, care nu mai era decât un punct roşu în înaltul cerului şi apăsă pe buton. O rafală,

---

[1] Ambarcaţie de tonaj mic, şalupă

[2] Chief—Petty—Officer, adică sergent (engl.)

[3] Locuitori din cartierele periferice ale Londrei, şmecheraşi de cartier

a doua. Poc! A pocnit. Instructorul se repezi:

— Ți-am spus să...

Brusc, se răzgândi:

— Dați-i drumul, voi doi! exclamă el.

Cele două tunuri scuipară în zadar. Jeannot îşi orientă tunul spre ținta cea nouă, pe care o nimeri la fix.

CPO se scărpină la ceafa.

— Porcul ăsta e într-adevăr cel mai bun, recunoscu el cu sportivitate.

De pe banca lui, micul brutar îşi savura succesul.

La terminarea cursului, Dupin se întoarse, cum era şi firesc, pe *Marengo,* al cărui secund se hotărâse să treacă la generalul de Gaulle, luând cu el o parte din echipaj. Britanicii profitaseră de imobilizarea bastimentului, dotându-l cu un asdic şi înlocuind tunurile de 37 cu Pom-Pom-uri. Înaintat ochitor la un afet de patru, Jeannot îşi cumulă funcția nouă cu cea veche. Avea mai mult de lucru decât ceilalți, şi-atâta tot: nu-i era frică. De altfel, mai mult cocea pâine decât trăgea cu tunul. *Marengo* escorta din nou convoaie, depista submarine, trăgea în ele cu grenade, dar nici un avion german nu se prezenta în raza de bătaie a tunurilor, spre disperarea lui Dupin, care nu avea de doborât decât balonaşe la şedințele de antrenament. Asta a durat doi ani şi jumătate. Treizeci de luni de străbătut mările, treizeci de luni în care contratorpilorul văzu scufundându-se o mulțime de cargouri, pescui naufragiați, înfruntă uragane, ba chiar fu gata să se scufunde, fără a zări măcar o dată vârful vreunui periscop.

Înfățişarea războiului se schimbă: Africa de Nord, apoi tot Imperiul Britanic reîncepură lupta. Materialul american sosea în valuri. Hăituite de cel mai crunt duşman al lor, avionul, submersibilele Reich-ului îşi pierdeau agresivitatea. Toată lumea la bord nu mai

vorbea decât de o debarcare în Europa.

— Dacă mai continuă aşa, o să ne întoarcem acasă fără să fi întâlnit nici măcar o coadă de neamț! bombăneau recruții mai vechi.

Jeannot suferea în tăcere şi se instruia mai departe, în cazul că... Exersa stăruitor la simulator când vasul era în port, învățând pe de rost caracteristicile aparatelor inamice de zbor, pe care ofițerul artilerist le afişase în cursivă. În dimineața asta, se afla de cart pe puntea din spate, legat de banchetă, la căldură în salopeta vătuită, cu căştile la urechi. Vântul se potolise, norii mari şi grei prevesteau ploaie. În drum spre Casablanca, *Marengo* se târa cu 12 noduri, patrulând pe lângă un convoi de vreo zece cargouri.

Micul brutar se informase: coastele Franței erau prea departe ca să poată fi atacate de aeronave. Ce e drept, existau acele cvadrimotoare cu rază mare de acțiune... La Liverpool, înainte de a ieşi în larg, CPO-ul de la Training Center le spusese câte ceva despre ele:

— Aruncă alte porcării: bombe plutitoare.

Dupin îi destăinuise ştirea şefului său; acesta se arătase sceptic:

— De, ştiu şi eu... Nimeni nu le-a văzut pe aici. În fine, dacă se ivesc cumva, ai grijă să nu le scapi.

Aproape 11. Rouzic trebuia să vină să-l schimbe, ca să poată scoate pâinea din cuptor. Încă o zi în care nu se întâmplase nimic. Suspină, îşi scoase căştile şi se scărpină în cap. Deodată, bâzâitul unui motor îl făcu să ciulească urechile. Ascultă cu atenție; nici o îndoială, era un avion, în sfârşit! Apucând febril telefonul, dădu alarma ofițerului de gardă aeriană.

— Nu-i nimic, îi răspunse acesta, un sublocotenent îmbarcat de curând. Aşteptăm o *Flying Fortress* care trebuie să exploreze zona din fața noastră.

— Bine, bine.

Cu toate acestea, zgomotul devenea tot mai clar, apropiindu-se din ce în ce mai mult. Jeannot înălță capul: invizibil deasupra norilor, avionul tocmai survola vasul lor; se încruntă.

„Nu se poate, îşi spuse el. Ni s-a explicat mereu: un avion nu trebuie să treacă pe deasupra unei forțe navale aliate, fără a-şi fi semnalat prezența.”

Inima începu să-i bată mai tare. Şi dacă era un neamț?

Acum sunetul se îndepărta spre partea din spate a vasului, ca şi când intrusul ar fi pornit din nou, după ce făcuse turul convoiului. De ce? Ar fi trebuit, dimpotrivă, să patruleze în față. Din ce în ce mai nedumerit, Dupin verifică funcționarea mecanismelor: totul mergea strună. Îi chemă pe cei doi servanți, care se adăposteau de stropi în spatele chesoanelor. Căci acum era caporal. Cu răspundere, ce mai!

— Atenție, băieți! S-ar putea să avem de lucru!

Morocănoşi, oamenii se ridicară.

— Ai vedenii!

Jeannot nu răspunse: scruta cerul. Briza se întețise; acum izgonea norii. Începuseră să apară petice azurii. Bâzâitul devenea tot mai puternic. Şi deodată îl văzu, pentru o secundă, între doi cumulonimbus. Într-o clipită, mintea lui suprapuse imaginea peste fotografiile pe care le privise de atâtea ori: motoarele pe trei sferturi sub aripi, deriva mai puțin ascuțită, botul mai scurt... Asta, o fortăreață zburătoare? Pe dracu’! E un *Focke-Wolf,* da! Îmi pun capul!

— Alarmă tribord spate! strigă el în microfon, comandând subordonaților: Pregătiți încărcarea!

Avionul dispăruse din nou. Dupin îndreptă afetul în direcția în care presupunea că se află obiectivul şi îşi

rezemă fruntea pe brățara de cauciuc a vizorului.

— La naiba, încotro a luat-o, spurcăciunea?

Zgomotul crescu şi mai mult. Avionul apăru dintr-o dată sub nori, parcă zburând de-a-ndoaselea; se îndrepta direct către *Marengo.* Cu un fel de furie rece, Jeannot apăsă pe buton: cele patru țevi ale Pom-Pom-ului începură să scuipe foc.

— Încetează focul! Eşti nebun? urlă ofițerul în telefon.

Enervat, micul brutar îşi smulse căştile. Începea să-l plictisească, puțoiul ăsta! Strângând din dinți, începu să potrivească tirul. Reperele treceau puțin pe deasupra avionului. Nu le corectă. Era foarte bine aşa: o idee mai scurt. Adversarul o să se înfigă la fix în rafala lui.

— Uite! Ce ziceam eu? În plin! Un motor în flăcări! Ura! L-am luat!

Cineva îl trase violent înapoi: era sublocotenentul, atât de scos din fire, că se îneca, urlând cuvinte fără şir. Dupin pricepu numai: „Aliat... e aliat!" în căştile care-i atârnau de gât răsuna o altă voce furioasă, cea a comandantului însuşi. În ciuda convingerii lui, se albi la față şi îşi luă mâna de pe buton, dându-şi seama că era singurul care trăsese. Fortăreață? Pentru nimic în lume! Doar nu visase, ce mama mă-sii! Jeannot se desprinse cu o mişcare a brațului şi îşi lipi ochiul de vizon cvadrimotorul ardea şi pierdea rapid din înălțime, dar o masă întunecată se desprinsese din fuselaj.

— Pastele şi dumnezeii, bomba plutitoare!

Părăsind inamicul în agonie, ținti maşinăria infernală aducând cu macheta unui avion de vânătoare şi care se năpustea spre bastiment, lăsând în urmă nişte valuri incandescente, ca o coadă de cometă.

— Muniție, neamule! le strigă el servanților, care aşteptau, fără să facă nimic.

Bomba ajunsese la o sută de metri de contratorpilor,

când un obuz o lovi în plin. O lumină orbitoare. Tunetul din Brest în urechile lui. Unda de şoc îl izbi de spătar; un suflu arzător îi pârli părul. Micul brutar scoase un strigăt, cuprins de o bucurie sălbatică; de când aştepta clipa aceasta!

Cu timpanele încă dureroase, se agăță de mânere, căutând *Focke-Wolf*-ul ca să-l distrugă. Toată artileria de pe *Marengo* se înverşuna acum asupra avionului în flăcări, care se zgâlțâia la câțiva metri deasupra valurilor, încercând cu disperare să-şi mențină linia de zbor pentru amerizare; chiar şi greoaiele tunuri de 138 se puseseră în funcțiune, numai Dupin, încremenit pe bancheta lui, nu trăgea.

Acum nu-şi mai putea ascunde adevărul: deschisese focul în ciuda ordinelor, fără a fi *absolut sigur* că avea în față un neamț, fiindcă *dorise* să fie un neamț: *dorise prea mult* lucrul acesta. Faptul că până la urmă avusese dreptate nu schimba cu nimic lucrurile.

Atins de mai multe proiectile, avionul german se prăbuşi în picaj, izbindu-se cu botul de un val; sfărâmăturile lui zburară în toate părțile şi o trâmbă uriaşă de fum negru se ridică spre cer. Contratorpilorul vină la dreapta, pornind direct spre epavă.

— Pregătiți lansarea balenierei la apă! ordonă comandantul. Poate sunt supraviețuitori, nu se ştie niciodată...

Zadarnic: numai o bucată de aripă mai plutea, cu o cruce neagră imprimată pe ea; puțin mai departe se vedea un trup îmbrăcat într-un costum întunecat, un trup fără cap. Jeannot îl fixa cu o privire de nebun.

Dupin s-a întors acasă; de un an este propriul său patron. Brutăria a fost transformată, mărită, modernizată. Vine lumea de departe ca să-i cumpere

prăjiturile. N-o să vă spun numele satului. Ați fi în stare să vă duceți acolo numai ca să vă povestească despre campaniile lui. Şi el nu poate suferi lucrul acesta.

Indestructibilul

august 1944

Stewart Holden, corespondent de război la *„Louisiana Herald*”, e foarte mulțumit de sine. În timp ce confrații lui, în căutare de titluri senzaționale, se agață de bascii din statele majore americane, el a avut ideea nemaipomenită să se lipească de paşii singurei mari unități franceze debarcate în Normandia: a 2-a DB. Rezultatul: băieții l-au adoptat, ambianța e trăsnet, se mănâncă mult mai bine decât la compatrioții lui şi Calvados-ul e la fel de bun ca Bourbon-ul. Ziaristul, care a înnegrit mai multe foi, le supune imediat simțului critic al noului său prieten, locotenentul Guy de Tailhès, care vorbeşte curent engleza şi s-a instituit mentorul lui. Cei doi bărbați sunt aşezați pe iarbă, sub un măr. În jurul lor se întind lanuri dreptunghiulare şi livezi despărțite prin drumuri înguste, cu boschete dese pe margini, mai potrivite pentru ambuscade de tunuri antitanc decât pentru înaintarea blindatelor. Ar fi necesare precauții, dar cum să le recomanzi prudență unor oameni care calcă din nou pe pământul patriei lor?

În timp ce Holden, care şi-a ridicat ochelarii pe fruntea pleşuvă, devorează o uriaşă tartină unsă cu unt, însoțită de o bucățică de Livarot[1], ofițerul termină de citit articolul:

— Excelent, dragul meu! Ne-ai înțeles perfect! Şi reciteşte cu voce tare:

[1] Brânză specifică regiunii Calvados.

„Dacă pentru GI[1]-şti acest război este cruciada democraților, pentru *frenchies* este azi, înainte de toate, o strălucită revanşă. Ei ard literalmente de nerăbdarea de a lupta, atât cei evadați din Franța ocupată, cât şi cei care aşteptau în Africa de patru ani să se măsoare cu naziştii. Ultimii au desigur mai puțină experiență decât nucleul celor vechi, care au ridicat sabia frântă în iunie 1940 şi de atunci n-au încetat lupta, dar nu sunt mai prejos ca ardoare. În fruntea acestor divizii blindate, cel mai tânăr general al armatei franceze este cel mai nerăbdător dintre toți".

— E într-adevăr foarte bine, bătrâne Stew', încheie el, dând reporterului hârtia înapoi.

Chipul lătăreț al acestuia se luminează.

— Îmi pare bine că-ți place. Uite, o să-i pun un titlu mare în franțuzeşte: „*Bon sang, mais qu'est-ce qu'on attend?*" (Mii de draci, ce mai aşteptăm?)

— Excelentă idee... cu condiția ca cititorii să-l poată traduce!

— O să înțeleagă! Şi eu aud cuvintele astea de cel puțin o sută de ori pe zi de când sunt cu voi.

— Uite, domnule: aliații au debarcat de două luni şi noi abia am ajuns acum, ca să fim ținuți în rezervă!

— Fii liniştit: asta n-o să dureze!

— Să te audă Dumnezeu, că...

Un pârâit de motor îi tăie vorba: în tromba unui viraj apare un motociclist, care frânează ca un nebun, derapând aproape să-i atingă, şi îi întinde lui Tailhès un plic, pe care acesta îl deschide nerăbdător.

— Ordinele... în sfârşit! La drum, copii, pornim! strigă el vesel.

Din toate colțurile oamenii se ridică şi încep să alerge,

[1] Prescurtare pentru soldaţii americani.

în timp ce din tufişurile unde sunt camuflate, motoarele tancurilor demarează cu zgomot, urlând ca nişte monştri treziți brusc din somn.

— Haide, Stew'! Atacăm spre nord. Trebuie să tăiem calea nemților care se retrag spre Paris.

Luând-o înaintea *Sherman*-urilor, locotenentul a sărit în jeep, gonind în viteză pe drumul prăfuit, mărginit de platani.

— Elementele de recunoaştere trebuie să fie de pe acum vizibile de pe Belle-Hulte, obiectivul nostru numărul unu, îi explică el lui Holden, care se sprijină cu o mână de parbriz, ținându-şi aparatul fotografic la piept. Trebuie să ne grăbim să le ajungem din urmă.

— N-o să mai ajungi niciodată dacă goneşti aşa ca nebunul! urlă ziaristul, chiar când maşina sări cât colo peste o ridicătură de pământ.

Doi kilometri înaintea lor, la marginea unui crâng, sunt oprite automitralierele, la adăpostul copacilor. Pe jumătate ieşit din turelă, cu tichia roşie pusă ştrengăreşte într-o parte pe părul negru ca pana corbului, locotenentul Cetakof scrutează prin binoclu peisajul. E un bărbat înalt, cu statură atletică. Tenul smead, fața triunghiulară, ochii de un verde intens, uşor migdalați, şi mustața atât de fină de parcă ar fi desenată în peniță îi dau o înfățişare de prinț oriental. De altfel, chiar asta şi este, născut dintr-un tată georgian şi o mamă cercheză: un amestec exploziv.

În fața lui se întinde o linie dreaptă, de aproape opt sute de metri, până la primele case din sat, unde nu se zăreşte nici un semn de viață: Belle-Hutte pare părăsit. Ofițerul scrutează mai departe cu atenție, fluierând. Deodată scoate o exclamație şi se apleacă să apuce receptorul telefonic.

— Aici *Tarzan.* Colțul e apărat de două *Panther-e.*

Priveşte din nou şi anunţă:

— Ah! Sunt şi tancuri! Am reperat două, dar fără îndoială că trebuie să mai fie şi altele.

Îl ascultă pe interlocutor, apoi:

— Dacă sunt sigur? Cum vă văd şi cum mă vedeți! Bine! La ordin!

Câteva minute mai târziu, un command-car se opreşte în spatele AM[1]-urilor; din el coboară cu greu o siluetă masivă. Aproape tot atât de lat în umeri pe cât e de înalt, cu cămaşa desfăcută pe pieptul păros, căpitanul Langeard vine şchiopătând către Cetakof, care-l aşteaptă în poziție de drepți, cu o umbră de surâs în colțul gurii.

— N-avea grijă, îi aruncă el abrupt, tancurile or să lichideze chestia asta în doi timpi şi trei mişcări!

Cum interlocutorul lui rămăsese tăcut, îl întreabă pe un ton arțăgos:

— Ce e? Ce nu-ți convine?

— Fiindcă mă întrebați, domnule căpitan, răspunde calm Cetakof, aş fi preferat ca artileria să atace mai întâi acest obiectiv: mi se pare important!

— Şi mai ce?... Să nu pierdem timpul: generalul vrea ca diseară să se culce la Alençon. Şi de altfel, trebuie să sosească *Sherman*-urile.

Îi întoarce hotărât spatele şi se îndreaptă bombănind spre maşină. Rusul ăsta venit nu se ştie de unde începe să-l calce pe nervi cu aerele lui de mare boier! Sigur, are state de serviciu, dar de aici şi până la a-i da lui sfaturi... Zărind jeep-ul lui Tailhès, se luminează la față.

— Hai, bătrâne. Înainte!

— Pilaf îi facem, domnule căpitan! Dacă n-o să vă placă ce-or să pățească! exclamă voios tânărul ofițer. Stew', îți las ție jeep-ul, îi spune el ziaristului. Vii după

[1] AM – automitralieră.

noi când am terminat.

— Bravo, domnule, ia uite-l cum se grăbeşte! tună Langeard, privind chiorâş către georgian.

Acesta se apropie de Tailhès, care s-a urcat în tanc, şi îi recomandă cu jumătate de glas:

— Fiți totuşi atent. E lume în față.

Celălalt izbucneşte în râs şi închide capacul turelei,exclamând:

— Cu atât mai bine, o să ne distrăm. De când aştept eu botezul focului!

Cei cinci monştri de oțel se urnesc din loc, ridicând nori de praf, depăşesc AM-urile, accelerează şi pornesc drept înainte. Holden,care se ținuse discret deoparte, se strecoară lângă Cetakof şi îi şopteşte la ureche:

— Nu-i aşa că problemele nu s-au terminat?

Unul după altul, aliniate la câte patruzeci de metri distanță, Sherman-urile au străbătut deja a treia parte din drumul până în sat. Langeard a luat-o înainte, ca să urmărească acțiunea. Uşor retras, Cetakof priveşte prin binoclu.

— Ce le-o fi venit să stea aşa aliniați în mijlocul drumului! bombăne el printre dinți. Vedeți dumneavoastră, adăugă el pentru reporter, de o oră ar fi trebuit să se răsfire, utilizând terenul, mă tem să nu...

E întrerupt de patru lovituri de tun aproape simultane. Cei trei bărbați se reped să vadă ce s-a întâmplat; e pur şi simplu de necrezut: lovite în plin, primele patru tancuri sunt în flăcări. Cel din frunte ar mai fi avut doar o sută de metri până la prima casă, când *Panther-ul* ascuns în spatele acesteia s-a demascat brusc şi l-a fulgerat de la numai câțiva metri. În aceeaşi clipă, au ieşit la iveală alte arme, tancuri sau tunuri, atingând următoarele trei blindate din care câțiva oameni au reuşit să sară şi acum se tăvălesc pe jos

urlând, cu hainele în flăcări; fără milă, o mitralieră îi lichidează până la ultimul. Al cincilea şi ultimul *Sherman* încearcă în disperare să manevreze, dar în momentul când se răsuceşte cu latura spre inamic, două obuze îi găuresc blindajul: explodează ca o prună prea coaptă.

Langeard a pălit: a văzut el multe, dar cinci tancuri dintr-o dată... Privirea sa o întâlneşte pe a lui Cetakof, care nici n-a clipit:

— Dumnezeule, aţi avut dreptate; o să fie greu!

Un claxon turbat îl face să se întoarcă: un jeep s-a oprit lângă AM-uri; un bărbat alb de praf sare repede dinăuntru şi se grăbeşte spre ei, sprijinindu-se în baston. Poartă un bluzon kaki, fără nici un semn de grad: nişte ochelari mari, ridicaţi peste chipiu, îi acoperă pe jumătate stelele. Îi fulgeră cu privirea pe amândoi.

— Ce-i circul ăsta? strigă el. Vă bateţi joc de mine! Înainte, fir-ar să fie!

— Domnule general... începe căpitanul.

Acesta, cu un gest imperativ, arată cu bastonul înspre sat:

— Ai să-mi treci cu escadronul tău imediat, ai înţeles?

Tutuiala plină de afecţiune pe care şeful o foloseşte cu cei mai vechi camarazi de luptă îşi produce efectul obişnuit: Langeard roşeşte până-n vârful urechilor, pocneşte din călcâie şi salută. Generalul schiţează un zâmbet, căpătând dintr-o dată un aer de adolescent, îl bate pe umăr pe bătrânul soldat şi se urcă înapoi în jeep, pe care şoferul îl trăsese mai aproape; maşina porneşte imediat.

— Aţi auzit, zice căpitanul. Duceţi-vă; restul escadronului vine după dumneavoastră. O să vă sprijin cu obuzierele.

— Asta-i nebunie curată, declară ritos Cetakof. Cât

despre M8[1]-urile dumitale, tancurilor germane nici nu le pasă de ele, adăugă el cu un dram de obrăznicie.

— Executarea! mugeşte Langeard. Sau mă...

— Dar, pastele mă-sii! E evident că Generalul nu ştie că sunt *Panther-e* în fata noastră!

— Generalul? Îl cunosc mai bine de patru ani şi ştie totdeauna foarte bine ce face. De altfel, *ordinul pe teren nu se discută!*

— A auzi înseamnă a asculta, declară georgianul, fatalist. Dar în condițiile astea e de ajuns plutonul meu!

Mai înainte ca Langeard să fi avut timp să-i răspundă, se suie dintr-o săritură în automitralieră, îşi potriveşte tichia şi, ridicând spre cer o vargă de bambus cu mâner frumos sculptat, strigă printre dinți, dându-şi frâu liber mâniei:

— Direcția gaura din c... meu[2]! înainte, Allah Akbar! Ura! Şi tu, Merlin, îi strigă el conductorului. Pedala la fund: atacăm!

AM-ul demarează în trombă şi porneşte hotărât pe drum, celelalte urmându-l la distanță; obuzierele încep să tragă asupra satului.

— Doamne,o să-i măcelărească! geme Holden, fără să se mai poată stăpâni. Langeard se întoarce şi îl măsoară din ochi, supărat.

— Voi ăştia, jurnaliştii,ia mai lăsați-mă-n pace!

În timpul acesta, automitralierele îşi continuă asaltul eroic; când prima ajunge la jumătatea drumului până la Belle-Hutte, începe să tragă sistematic asupra tufişurilor şi gardurilor vii, apoi asupra uşilor şi ferestrelor, continuând să accelereze mereu.

---

[1] Tanc uşor armat cu un obuzier.

[2] Un fel ca oricare altul de a comanda: „După mine!"

Atunci, dintr-un boschet din dreapta ei izbucneşte un fulger. Bang! Maşina tresare şi se opreşte; din spatele ei ies trâmbe negre de fum. Deodată, o formă pe jumătate pierdută în fum răsare din turelă, apoi se apleacă din nou spre interior. În clipa următoare, un trup înalt se prelinge şi alunecă pe capotă, căzând la pământ. După el, un om sare jos şi se depărtează cât poate de repede, trăgând după el masa inertă a conductorului, pe care-l azvârle în şanț, aruncându-se după el exact în momentul în care automitraliera explodează în flăcări.

Holden a urmărit scena, mut de uimire, dar Cetakof s-a şi ridicat şi aleargă spre a doua maşină a plutonului, făcându-i semn să oprească.

— Coboară şi ocupă-te de Merlin. Trec eu în locul tău, îi ordonă el şefului de transport, un tânăr sergent care încearcă să protesteze:

— Domnule locotenent, dar e maşina mea...

— Gura! Ordinul pe teren nu se discută! strigă el cât mai tare, ca să-l audă Langeard, dar acesta e prea departe.

Fost luptător în Legiunea Străină, georgianul s-a bătut destul cu nemții ca să-i cunoască bine; ca toți soldații bătrâni ştie şi el câteva şmecherii. Ca să deregleze tirul inamic, merge cu maşina când accelerând nebuneşte, când frânând pe neaşteptate, dar continuând să tragă cu toate armele. Procedeul izbuteşte: automitraliera e încadrată succesiv de mai multe obuze, dar nici unul nu o nimereşte; pătrunde în sat şi dispare... Deodată, o nouă salvă de tun, o explozie şi o trâmbă de fum se ridică deasupra caselor.

— Dumnezeii dumnezeilor lor! exclamă căpitanul. L-au dat gata!

Copleşit, ziaristul lasă capul în jos, dar lângă el sergentul care a fost silit să-şi cedeze locul scoate un

strigăt:

— Uitați-vă!

Pe şosea a apărut o siluetă care şchioapătă înspre ei, descriind zigzag-uri – inutile, de altfel – căci nemții nu mai trag. Holden nu mai stă pe gânduri, ci sare la volanul jeep-ului pe care i-l lăsase Tailhès şi se repede înainte fără să-i pese de aparatul foto care se bălăbăne, izbindu-se de volan: enervat, îl smulge şi îl aruncă în urma sa. Când vehiculul se opreşte lângă el, Cetakof se prăbuşeşte pe bancheta din spate, scoțând un suspin de uşurare, şi murmură:

— Ce amabil din partea dumneavoastră să veniți să mă luați!

La întoarcere, când jeep-ul întâlneşte restul plutonului, desfăşurat pe câmp, georgianul îi cere reporterului:

— Opriți aici, vă rog.

Maşinal, Holden apasă pe frână. Cetakof sare jos cu un geamăt de durere: piciorul îi e plin de sânge şi mâneca dreaptă, sfâşiată, e şi ea roşie de la umăr până la cot.

Agățându-se de una din cele trei AM-uri care i-au mai rămas, se cațără cu greu până la turelă.

— Hai, bătrâne, adă-ncoace trotineta, gâfâie el, rânjind.

Când maşina demarează, Cetakof ridică mâna stângă şi-l salută pe ziarist.

— Tot înainte şi direcția tot gaura din c... meu!

Automitralierele se urnesc, repezindu-se din nou către Belle-Hutte.

— *Tarzanl* Opreşte! Înapoi, fi-ți-ar capu-al dracului! urlă căpitanul prin radio. S-a dat contraordinul: sosesc tancurile-destroyer.

Două maşini se întorc imediat, dar a treia, în plină

viteză, scapă ca prin minune de proiectile şi dispare în trombă printre două case. Ținându-şi răsuflarea, Langeard şi Holden ascultă îngroziți bubuiturile tunurilor: se distinge clar lătratul sec şi turbat al 37-ului de pe automitralieră. Dintr-o dată, din stânga satului, mai multe lumini portocalii străbat prin tufişuri: au intrat în acțiune tancurile-*destroyer.* Canonada se întețeşte dintr-o parte şi dintr-alta, dar 37-le a amuțit.

Două ore mai târziu, nu mai e nici un neamț teafăr în Belle-Hutte. Obuzierele au făcut ravagii printre infanteriştii care însoțeau *Panther-ele.*

La marginea satului fumegă scheletul unui *Panther* ars; din cele trei antitancuri n-au mai rămas decât nişte grămezi de fiare încurcate: le-au explodat chesoanele cu muniții. Colonelul care comandă gruparea tactică s-a întâlnit cu Langeard în piața centrală a satului, lângă locul unde se ține târgul săptămânal.

— Chiar că a fost o porție zdravănă! zice el scoțându-şi chipiul, ca să se şteargă pe frunte. Ai văzut tunurile: PAK[1]-uri 75 de fabricație cehă: frumos material!

Holden, care rătăcea printre ruine, făcând o fotografie după alta şi rugându-se Dumnezeului ziarişti lor să-i fi rămas teafăr aparatul, se întoarce lângă cei doi ofițeri.

— *Hi,* domnule colonel. Veniți să vedeți *Panther-ul* de lângă biserică: s-ar zice că-i neatins, dar nu mai poate trage din cauză că a primit o lovitură în plin, drept în luneta de vizare.

— Ei, nu mai spune! exclamă colonelul. Ia să văd şi eu!

După ce a examinat blindatul, declară:

— E într-adevăr curios, ai zice că a fost lovit de un obuz de calibru mic, dar l-a nimerit la fix...

[1] Antitanc.

Langeard se uită şi el:

— Pastele şi dumnezeii lor! mugeşte el. Trebuie să fi fost Cetakof cu tunul lui de 37! O automitralieră să neutralizeze un *Panther,* cel mai bun tanc german! De necrezut!

De necrezut – dar trebuie totuşi să recunoască realitatea: automitraliera georgianului probabil că s-a trezit nas în nas cu blindatul, pe care l-a şi ajustat; din nefericire, acesta a tras şi el în acelaşi timp. La o distanță atât de mică, efectele unui obuz de 88 sunt înspăimântătoare: din automitralieră n-a mai rămas decât o grămadă de fiare. Şeful transportului, cel care i-a cedat locul lui Cetakof, o contemplă îngrozit şi plânge cu lacrimi mari.

— Camarazii mei au pierit cu toții, o, Doamne sfinte!

— Şi locotenentul? întreabă Langeard.

Gradatul înalță capul:

— Nu e, domnule căpitan. Nici urmă de el.

— Mai avem şi altceva de făcut, reia colonelul. Trebuie să ne continuăm drumul spre Alençon. Generalul a şi țipat la mine prin radio!

Francezii au pornit-o iar la drum; Stewart Holden a rămas singur în sat. Acum totul e calm. Încearcă să-şi pună ordine în însemnări. Ce reportaj! Colegii lui or să fie negri de invidie. Aşezat pe treptele bisericii, reporterul fumează o țigară, gândind la extraordinarul luptător pe care doar l-a întrezărit şi a cărui personalitate îl obsedează.

„Întotdeauna cei mai buni cad primii în luptă," îşi spune el.

Clinchetul spart al unui clopoțel îi ajunge la urechi.

— Ia te uită, s-ar zice că afurisitul de popă papistaş a rămas la postul lui. Interesant!

Ziaristul împinge uşa bisericii, dar aceasta rezistă.

Încordându-se şi împingând din răsputeri, abia izbuteşte să o întredeschidă: s-ar zice că e blocată de ceva. Încă un efort... Abia reuşeşte să se strecoare înăuntru şi se împiedică imediat de un trup acoperit cu sânge închegat care zace pe lespezi, scăldat în lumina aurie filtrată printr-un vitraliu rămas ca prin minune neatins.

— *My God! The Russian!*

Cu ochii închişi, cu braţele şi picioarele depărtate, Cetakof se odihneşte pe spate, cu capul rezemat de soclul aghiazmatarului. Hainele îi sunt ferfeniţă; pansamentul ce-i înveleşte coapsa pare că şi l-a pus singur; pe faţa lui liniştită pluteşte umbra unui surâs. Holden cade în genunchi şi cuprinde mâna bătrânului legionar: e caldă încă şi pulsul se simte bine, poate puţin prea rapid. Îşi lipeşte urechea de pieptul rănitului: inima bate normal. Stewart se ridică; oare unde să găsească un ajutor? Toată lumea a plecat. Afurisiţii de *frenchies!* Se apleacă din nou spre ofiţer, ale cărui buze se mişcă, scoţând un sunet uşor.

— Asta-i culmea! Fir-ar să fie, sforăie!

Indestructibilul Cetakof pur şi simplu doarme buştean!

— O, drace, drace, drace! se lamentează reporterul. Şi când te gândeşti că tocmai acum mi s-a terminat filmul!

Dreptatea celui mai slab

august 1944

Mario Vetazzi, micul coafor saşiu, a făcut parte întotdeauna dintre oamenii cumsecade cărora nu li se întâmplă nimic interesant. La şcoală era printre cei mediocri; în echipa de fotbal n-a făcut niciodată vreo ispravă, nici n-a marcat vreun gol: era util şi atât. În viaţă e aşa de şters, încât atunci când face cuiva câte un bine – ceea ce se întâmplă mereu – cel pe care l-a servit nici nu-l bagă de seamă şi, în general, uită chiar să-i mulţumească. Mărio n-a fost luat la armată din cauza strabismului. Tatăl lui, muncitor pietrar, cu o statură herculeană, a luat faptul ca pe un afront personal. Originar din Emilia, unde pământul e la fel de dur ca şi oamenii, îl disprețuia pe slăbănogul de fiu-său, sosit pe lume la trei ani după frumoasa lui fiică Lucia.

— Adevăratul bărbat e fata mea, avea el obiceiul să spună. A murit cu doi ani în urmă.

Mărio vieţuieşte mai departe, vorbind puţin, adeseori visând cu ochii deschişi, în timp ce degetele lui îndemânatice lucrează singure. Rezistența; oare e conştient că face şi el parte din mişcare? Când un prieten i-a cerut să care nişte ziare clandestine, le-a încărcat cu naturaleţea cu care alţii duc alimentele ca să le vândă la negru. Mai târziu a ascuns în trusa bicicletei sale hodorogite nişte arme, pe care el însuşi nici n-ar fi ştiut cum să le folosească; apoi s-a întors la soluţiile lui de permanent.

De când la salonul de coafură au venit doi zbiri de la Gestapo ca să aresteze o clientă, scoţând-o chiar de sub

casca de uscat părul, lui Mărio i s-a făcut frică. Dar din cu totul alte motive nu mai lucrează el acum la soră-sa, ci undeva tocmai la celălalt capăt al oraşului: a plecat de la Lucia din cauza Renatei, ucenica cea nouă. 0 plăcea foarte mult. N-a îndrăznit niciodată să i-o spună, dar şireata îşi dăduse seama destul de repede şi profita de asta, punându-l la toate corvezile, care, în mod normal erau de datoria ei. Dar el le făcea cu dragă inimă, fiindcă spera, visa chiar la căsătorie, până într-o seară din vara lui 1943, când a zărit-o pe fată cu un soldat italian, pe o bancă, în scuarul Alsace-Lorraine. Se sărutau de zor. Bietul Mărio a rămas mai întâi cu gura căscată, apoi a fugit, parcă ruşinat de ceea ce văzuse. Chiar a doua zi i-a spus Luciei că el pleacă; nimic nu l-a putut convinge să rămână: a plecat chiar în seara aceea, dar numai după ce terminase de coafat şi ultima clientă programată. Toate l-au regretat.

Azi e luni: salonul de coafură e închis. Cu toate acestea, Mărio s-a sculat din zorii zilei. Tocmai bea o cafea-surogat la bar, când afară izbucnesc focuri de armă. Imediat patronul şi consumatorii se reped să vadă ce se întâmplă; el rămâne pe loc şi îşi termină liniştit cafeaua, fiindcă e la curent. Ieri, a fost din nou însărcinat să transmită cuvântul de ordine lucrătorilor feroviari de la depoul din Saint-Roch: insurecția a fost fixată pentru dimineața de azi. Plictisiți să-i mai aştepte pe Aliați, luptătorii din Frontul Național au declanşat-o singuri, în toate cele patru colțuri ale Nisei deodată. Lui Vetazzi nici nu-i trece prin minte să pună mâna pe vreo puşcă, sau să se bată; mai întâi că nici n-ar şti cum să facă, dar îi vin în gând mama şi sora lui: două femei singure, care au nevoie de el.

Apucând bicicleta de ghidon, înaintează prudent pe aleea Félix-Faure. Drapelul francez flutură deja pe

clădirea liceului, în fața căreia mulțimea începe să se adune, dar o rafală de armă automată porneşte din autogară şi oamenii se împrăştie ca un stol de vrăbii. Mario intră în grabă pe o stradă transversală, încalecă pe bicicletă şi se depărtează cât poate de repede: trebuie să ajungă cât mai curând la maică-sa. Atent la zgomotele împuşcăturilor care vin acum din toate părțile, ocoleşte locurile unde vede încăierări şi se strecoară pe drumuri lăturalnice. Rarii trecători se grăbesc spre casele lor, nedorind să se aleagă cu vreun glonț rătăcit.

Îl depăşeşte o maşină, bălțată cu cruci de Lorena, cu V-uri şi însemnată cu semnul F(orțele) F(ranceze) L(ibere), tras cu vopsea albă; pe aripile ei sunt culcați doi băieți cu mitraliere în mână. Ca toți cei din Nisa, Vetazzi cunoaşte intersecțiile unde nemții au săpat amplasamente de mitraliere, ridicând din loc în loc blockhaus-uri şi baraje antitanc, din şiruri de stinghii metalice înfipte în pământ; le ocoleşte sistematic.

În cartierul compozitorilor[1], liniştit ca de obicei, o maşină sanitară a Crucii Roşii s-a oprit lângă intersecția străzii Verdi cu bulevardul Gambetta; acesta duce direct la pasajul de nivel. Doi cercetaşi încearcă să care un rănit. Văzându-l pe Mario, unul dintre ei desface brațele şi strigă:

— Stați! Nu mergeți mai departe; nemții au o mitralieră lângă podul de cale ferată şi trag în oricine!

Mărio frânează şi coboară de pe bicicletă:

— Trebuie neapărat să trec.

Femeia de pe ambulanță, de vârstă mijlocie, cu un aer energic, ridică din umeri:

— Cum vreți. Noi v-am avertizat. Dar toți au înnebunit în dimineața asta.

[1] Cartier rezidenţial din Nisa, denumit astfel fiindcă străzile poartă nume de compozitori celebri.

Fără să-i răspundă, Mário se urcă iar pe bicicletă, aşteaptă aşa câteva minute privind țintă trotuarul din față ca pentru a-şi trage sufletul, apoi porneşte brusc şi începe să pedaleze de zor.

Accelerează cât poate, trecând colțul bulevardului. Tac-tac-tac... Mitraliera a deschis focul. Vetazzi devine brusc conştient de primejdie, îngrozit, se pierde cu firea, se clatină pe bicicletă şi roata din față i se înțepeneşte în linia de tramvai.

Pierzându-şi echilibrul, e aruncat înainte într-un zbor planat peste ghidon şi se prăbuşeşte pe pavaj. Din fericire, a căzut pe umăr, nu în cap, şi asta i-a salvat viața: gloanțele şuieră pe deasupra, fără ca el să-şi dea seama; se ridică în grabă şi se repede spre adăpostul caselor din față, ținându-şi strâns cotul stâng cu mâna dreaptă. Uf! Ce era mai greu s-a făcut. Nu mai are decât de ocolit intersecția de la pod, pe urmă va fi adăpostit de platanii de pe bulevard până la pasajul de nivel din sud.

De la bulevardul Cessole la strada Vernier, de la Mantega la aleea Monclair, tot cartierul e în fierbere: se sărbătoreşte victoria! Barul-tutungerie al domnului Bosio e luat cu asalt; băutura curge gârlă.

— Astăzi fac eu cinste la toată lumea, exclamă patronul. Trăiască Franța!

Trebuie să recunoaştem că au, într-adevăr, de ce să se bucure.

— Cel mai greu a fost pentru primul camion! zice Raibaldi, un blond înalt cu cămaşa desfăcută, purtând în bandulieră o puşcă de vânătoare şi la cingătoare un revolver din războiul de la '914. Nu aveam – ca să zic aşa – nici o armă, numai trei Sten-uri. Când au coborât – ca în fiecare dimineață – noi îi aşteptam. Pe şofer l-am împănat cu alice din cele mari, pentru mistreți: maşina i-a intrat într-un platan. Nu-i aşa, Pierrot?

— Aşa e, întăreşte Pierrot. Friţii au vrut să tragă, dar eu şi Risso i-am aranjat cu mitraliera. N-a scăpat decât unul, un miliţian. Dar nici ăsta n-o să ajungă departe, ticălosul, tovarăşii sunt pe urmele lui. Noi mai întâi şi mai întâi am percheziţionat maşina.

— Şi ce credeţi c-am găsit? O mitralieră şi grenade. Să vezi ce-a fost când au venit şi celelalte trei camioane! O, *mamma mia!*

— Măcel! Măcel în toată regula, afirmă Risso. După aia, călcam numai prin bălţoace de sânge. Ia uitaţi-vă la pantofii mei!

În această atmosferă entuziastă de chermeză, Vetazzi ajunge în faţa pieţei din bulevardul Gambetta. La mai puţin de două sute de metri mai înainte izbucneşte o nouă încăierare şi rafalele de arme automate vin una după alta. Dar locuitorii, îmbătaţi de bucurie, au devenit complet inconştienţi faţă de primejdie. În faţa brutăriei s-a format un grup compact. O femeie îl zăreşte pe Mărio şi îl cheamă:

— O, Mario! Ce bine ai nimerit! Tocmai aveam nevoie de un coafor, adăugă ea, prăpădindu-se de râs.

Ceilalţi din jur râd şi ei. Nu înţelege deloc ce vor de la el şi se pregăteşte să-şi continue dramul, când o matroană solidă îl apucă de braţ, trăgându-l până în mijlocul grupului. Cineva îi întinde o maşină de tuns şi nişte foarfeci, pe care le ia maşinal.

— Vezi că ai o clientă!

— Pentru un tuns.

— Dar vezi s-o tunzi bine: nu laşi nimic! mugeşte cea care l-a chemat prima.

O fată aproape goală e legată călare pe un scaun. Capul îi atârnă în jos, părul lung şi negru îi acoperă complet faţa. Corpul cu forme de pe acum planturoase e acoperit de vânătăi şi scuipat. Lăsat pe vine în spatele

ei, un avorton glumeț tocmai îi desenează pe spate cu un ruj de buze, o zvastică, sub ploaia de insulte ale asistenței:

— Neraşinato! *Putana!*

— S-a culcat cu un fascist!

— Tundeți-o, scârba!

Fără să-i dea drumul lui Vetazzi, matroana o apucă de păr pe nenorocită şi trage din toate puterile. Fata scoate un strigăt de durere. I se vede fața brăzdată de lacrimi. Ochiul stâng e umflat, buza de jos la fel, un firişor de sânge i se prelinge dintr-o nară. Tânărul rămâne cu gura căscată, ca împietrit:

— Renata!

L-a recunoscut şi ea imediat şi scoate un geamăt lung:

— Mario, nu-i lăsa!

Se uită la el țintă cu ochiul cel sănătos: în privire i se pot citi deopotrivă promisiuni şi rugăminți. În clipa asta fata ar fi gata de orice, numai să scape de soarta care o aşteaptă.

— Mario, murmură ea, spune-le că noi...

— Nu!!

A urlat. De astă dată a fost picătura care a umplut paharul: Renata, italianul, Gestapo-ul, toate se amestecă în biata lui minte. Azvârlind cu violență instrumentele pe care le avea în mână, dă de-o parte lumea din jurul lui şi se repede, cu ochii plini de lacrimi, spre salonul de coafură. Acesta se transformase în post de prim-ajutor. Când deschide uşa, soră-sa, în genunchi, pansează un tânăr din FFL, rănit de un glonț în pulpă; mama e lângă ea, ținând în mână un vas cu apă înroşită. Văzându-l, Lucia zâmbeşte:

— A, tu eşti, îmi pare bine. Mămica era îngrijorată. Vino să ne ajuți! El scutură din cap şi de pe buze îi scăpă un strigăt nearticulat: face stânga-mprejur şi

începe să alerge drept înainte. Să fugă, să fugă de toți, unde-o vedea cu ochii. Războiul ăsta...

A fost găsit a doua zi de dimineață la intrarea tunelului de la fosta cale ferată, acum părăsită. Culcat pe şine, cu ochii larg deschişi, oglindind – poate şi din cauza strabismului – o groază de nespus. Nu avea nici urmă de rană. Mai târziu, necunoscându-se cauza decesului, noile autorități locale l-au inclus pur şi simplu pe lista celor „Morți pentru Franța".

La urma urmelor, o meritase.

Hoţu’

noiembrie 1944

Îl găsisem într-o fermă părăsită. Bineînțeles că după trei zile de când se trăgea asupra lor, şi dinspre nemți şi dinspre noi, locuitorii din vale îşi luaseră cu toții tălpăşița. Oamenii nu erau nebuni să mai rămână. Dar lăsaseră câinele; mă întreb de ce oare. Sărmanul animal era legat cu un lanț şi ud leoarcă. Trebuie să spun că ploua cu găleata. Din gâtlej îi ieşea un fel de horcăit: nu mai avea putere nici să latre.

— Trebuie să-i dăm apă, a zis Mougeot.

Se pricepea la animale: avea o fermă în Lorena. Sau, mai bine-zis, avusese: SS-iştii îi împuşcaseră părinții; el reuşise să fugă şi să treacă prin Spania.

Ținând o *canteen cup*[1] sub o streaşină, a umplut-o repede, dar când să i-o dea câinelui, acesta s-a repezit la el, arătându-şi colții şi trăgând din răsputeri de lanț; camaradul meu a dat înapoi.

— Ohoho, e rău.

Câinele ciobănesc, cu blană neagră-cenuşie, cu pieptul lat, cu urechea despicată, se zbătea ca un diavol.

— Un afurisit, asta e! a zis şi Gruber, ridicând arma la umăr. Uite, pun pariu că-l nimeresc cu un glonț direct în ochi, cât e el de agitat!

Gruber era o namilă răutăcioasă, îi plăcea să-i facă pe alții să sufere. Un sărit, ce mai! Nimeni nu-l înghițea, dar ca infanterist, jos pălăria! De data asta, m-am

[1] Vas american, ceva mai mare decât gamela obişnuită.

supărat!

— Glonțul o să-l primeşti tu, direct în c... dacă te atingi cumva de cățel!

Namila s-a întors spre mine:

— Eşti nebun? Ce ți-a venit?

— Nu suport să chinuieşti animalele. Mulți oameni sunt mai răi decât ele!

Nu era cazul să-i fac şi un desen; mi-a înțeles aluzia şi mi-a aruncat o privire rea, lăsând arma în jos. Nemulțumit, tipul! Numai că eu eram caporal-şef, aşa că...

Apropiindu-mă binişor de câine i-am întins *canteen cup,* cu țeava carabinei, exact acolo până unde ajungea el. A lipăit conținutul din trei înghițituri, apoi, ridicându-şi capul, s-a uitat la mine, dând din coadă. Am vrut să iau vasul înapoi... Vezi să nu! Un milimetru în plus şi mi-ar fi înfipt colții în mână.

— Aşa-ți trebuie! a rânjit Gruber. Ce mi-ar fi plăcut să te-nhațe!

— Nu-i rău, dar e flămând şi speriat, a observat Mougeot, dându-mi o cutie cu o rație de mâncare.

Am desfăcut conserva de fasole şi carnea cu ouă, azvârlindu-le pe toate în gamelă, împreună cu ciocolata şi cu restul. Câinele s-a repezit la ele: în afară de sare, piper şi hârtia igienică a înghițit tot. I-am mai oferit o cutie, că ne dădea mâna: cu câți piereau în luptă, mereu ne rămâneau rații în plus.

Acum câinele se mai potolise şi se gudura, privindu-mă prietenos. Cu urechea lui zdrențuită, parcă şi-ar fi bătut joc de mine. Ploaia stătuse. Printre nori se strecura o rază sfioasă de soare. Am încercat iar să mă apropii de el, străduindu-mă să-mi gonesc din gând frica. Câinii simt când ți-e frică, şi asta îi înrăieşte. Încet, încet de tot, am întins mâna, gata să sar înapoi. A

întins botul, atât cât îi îngăduia lanțul, şi mi-a mirosit vârful degetelor. Gândindu-mă ce idiot eram, riscând să mă muşte, am început să-l mângâi pe ceafă: s-a lăsat mângâiat, apoi s-a culcat liniştit, îngenunchind, l-am scărpinat pe burtă. Câinele s-a întors cu labele desfăcute, în culmea fericirii; l-am scărpinat mai departe; pe legea mea dacă nu râdea!

Deodată şi-a ridicat capul şi m-a lins pe mână.

— La dracu'! a râs Gruber. Nu-mi vine să cred!

A trebuit să plecăm. Ferma era cea din urmă la care venisem în recunoaştere: nici urmă de friți, dar nici de unt.

— Aceşti domni au executat o repliere elastică, sau, dacă preferați, o retragere strategică, a glumit Loriot.

Asta era un servant. Înainte de a se înrola în Batalion (unde aveam numai voluntari!) făcuse studii, ca să devină profesor de geografie. Câinele s-a uitat la noi cum ne strângem lucrurile şi a scâncit uşor.

— Nu putem să-l lăsăm aşa! a declarat Mougeot.

— Ai dreptate: îl luăm cu noi.

Vorbisem fără să mă gândesc; Gruber m-a adus la realitate, cu o plăcere răutăcioasă.

— Căpitanului n-o să-i placă. Îl cunoşti doar; fără animale!

Din păcate, aşa era: cu Borelles nu te puteai înțelege când venea vorba de animale; nu prea ştiam ce să fac.

— Măcar dezleagă-l, m-a sfătuit Mougeot.

Am desfăcut lanțul; potaia a sărit pe mine şi mi-a tras câteva limbi pe față, apoi brusc a fugit ca din puşcă spre pădure; eram un pic dezamăgit. Am pornit la drum. Pozițiile noastre nu erau departe: doi kilometri. Întoarcerea s-a făcut fără probleme. Când ne apropiam de avanposturi, din tufiş a țâşnit o umbră, care a început să meargă în stânga mea, potrivindu-şi pasul

după mine, oprindu-se cu nasul în vânt când mă opream eu şi pornind din nou o dată cu mine. Din când în când, câinele ciobănesc ridica din cap şi mă privea: avea o căutătură blândă, aproape omenească. L-am mângâiat pe spate: s-a frecat de coapsa mea, gemând de plăcere. Poftim de mai rezistă!

— Gata, hoțule, nu te las!

Şi aşa i-a rămas numele.

Era de o săptămână cu noi şi căpitanul s-a înfuriat rău. Ascunzători erau destule şi câinele a priceput pe dată că nu trebuia să fie văzut de ceilalți. Se ținea pretutindeni după mine, dormea cu mine sau în camioneta cu muniții, îşi hăpăia cele trei rații ale lui în fiecare zi, nu plictisea pe nimeni – de altfel, nici nu venea decât la camarazii mei, pe ceilalți nu-i băga în scamă, şi se făcea nevăzut imediat ce apărea căpitanul.

Era de milioane căpitanul Borelles! Un tip pe cinste, umflat ca un butoi, totdeauna primul în luptă, dar naiv! Îl păcăleai cum aveai chef: dovada – câinele. Curios totuşi cum de nu-şi dădea seama ce bine era pentru bietul răcan să aibă şi el un tovarăş credincios. Când te gândeşti că tipul, ca şi colegii lui de altfel, spunea cui voia să-l asculte: „îmi cunosc bine oamenii". Nu zău! Nu cunoşti bine pe cineva decât când ai stat cu fundul pe latrină lângă el, sau când ați mers împreună la dame – ceea ce bineînțeles nu era cazul! Nu-i nimic! Oricum, mie-mi plăcea căpitanul. Dacă l-ar fi văzut pe Hoțu', poate că pentru el ar fi făcut o excepție. Câinele meu era formidabil, şi deştept foc: îl învățasem o grămadă de lucruri.

Până una alta, tot pasager clandestin era; de altfel, nu era singurul: la escadronul de tancuri care opera cu noi, găsiseră deunăzi într-un *Sherman* o tipă: se pare că era

acolo de la debarcare[1].

Până la urmă i-am spus şi lui dom' locotenent. Cu el puteai fi sigur că nu te află nimeni. Cred şi eu: în civilie era preot. Băgați de seamă, pe popi nu-i prea aveam eu la stomac, dar al nostru era lux: nu găseai altul ca el să-ți monteze o ambuscadă şi avea grijă întotdeauna ca oamenii lui să nu ducă lipsă de nimic. De exemplu, nu l-a văzut nimeni trăgând cu arma. Eu îl înțelegeam, dacă te gândeşti la meseria lui. Deunăzi a rămas un sfert de oră pe ceas lângă un rănit neamț, în aşteptarea ambulanței. Vorbea cu el încet: trebuie să vă spun că vorbeşte nemțeasca la fel ca pe franceză; Gruber făcea un haz grozav:

— Pui prinsoare că-l spovedeşte!

Of, nenorocitul! Câteodată îmi venea să-i ard una peste bot!

De dimineață m-a chemat locotenentul.

— Leroy, ştii că am primit ca întărire o companie formată din tineri luptători din Rezistență. Iei pe câțiva cu dumneata în patrulare acum când pleci. Ca să-i obişnuieşti.

Of, of, of! Ce corvoadă! Să-i amesteci pe puştii ăştia cu noi ceilalți, ce idee! Ca şi cum ai fi pus 4-5 jucători de la Cucuieții-din-Vale lângă fotbaliştii profesionişti din echipa națională! Mă rog, astea erau ordinele; se părea că generalul de Lattre, patronul nostru ăl mare, voia să-i încorporeze pe FFI-şti în unitățile obişnuite. Loriot mi-a explicat că asta se chema *amalgam.* Aşa folosea el întotdeauna cuvinte pe care nu le înțelegea nimeni.

Deci, iată-mă în drum spre glorie, cu Mougeot şi încă vreo zece muhaiele. M-am uitat la ei cu coada ochiului: abia dacă împliniseră douăzeci de ani şi trăgeau şi ei cu

[1] Istoric!

arma, vai de capul lor! Să nu-ți vină a crede. Mişcarea era că trebuia să recunoaştem împrejurimile unei trecători, de unde a doua zi trebuia să pornim într-o recunoaştere mai babană.

Era şi timpul să ne urnim din loc: de zece zile frontul stătea pe loc, începea să fie frig şi înțepeneam naibii! Se părea că galonații ăi mari declarau că făceam regrupările necesare înainte de a trece iar la ofensivă, ceea ce pe franțuzeşte însemna că firele de praz – adică generalii, fiindcă aveau capul alb… şi restul încă verde – îşi dăduseră seama că oamenii aveau nevoie să răsufle. Eu nu eram obosit; aş fi preferat chiar să termin treaba rapid, să-i mân pe Friți cu lovituri de pompă de partea cealaltă a Rinului – un-doi! – şi să mă-ntorc acasă la mine; în ultima scrisoare, soră-mea mă anunța că Marinette (slăbiciunea mea, dar nu degeaba!) se cam lasă să-i tragă clopotele un naftalinist care se juca de-a voluntarii morții la cazarma Coulaincourt. Nici Hoțu' nu obosise, dar era supărat că nu voiam să-l iau cu mine. Cu tinerii ăştia, nu poți şti niciodată: dacă le-ar fi mâncat vreo bucată de fund, căpitanul Borelles putea să-mi salte galoanele, or eu doream să înaintez sergent – ca să-mi pot unge bucata de pâine şi cu ceva unt.

Am plecat, încolonați unul câte unul, eu în frunte şi Mougeot la coadă. Şi, ce să vezi, lorenul meu s-a împiedicat de-un trunchi, s-a întins cât era de lung şi nu s-a mai ridicat. M-am dus lângă el în graba mare; îşi scosese bocancul.

— Ce te supără?

— Cred c-am făcut o entorsă de toată frumusețea, a răspuns el, strâmbându-se de durere.

Şi totuşi văicăreala nu era genul lui. Mă uit la picior: glezna era de două ori mai groasă şi se învinețise.

— Afurisită treabă! Te-ai lovit rău de tot. Să te ducă

înapoi unul din tineri.

— Eşti nebun. Cinci minute şi îmi vin în fire. Stai puțin!

M-am înfuriat: Mougeot era unul din cei mai buni luptători din batalion. N-aveam de gând să-l las să se jelească în fața patrulei. I-am ordonat celui mai voinic din FFI să-l ia în spinare şi am plecat mai departe prin pădure cu ceilalți, cam ca un pedagog conducându-şi elevii la plimbare.

În defileu am dat peste un han mititel şi drăgălaş, absolut intact. Ceva tare şic, dacă mă-nțelegeți: partide de vânătoare, camere discrete cu ziua. Pesemne că servise de popotă; pe mesele din sala cea mare rămă-seseră farfurii murdare şi pahare pe jumătate golite. Germanii plecaseră în grabă. Ticăloşii băgau în ei, nu glumă!

În timp ce dădeam raportul prin radio, tinerii mei au început să scotocească în dreapta şi în stânga după sticle cu băutură sau niscaiva amintiri, ca să le arate burghezilor din spatele frontului.

Ce imprudență! Abia am avut timp să sar la un blond mititel, înalt de trei şchioape, care întinsese mâna după un minunat pumnal de ofițer, uitat ca din întâmplare pe bufet.

— Nu te mişca, prostule!!!

Uimit, puştiul a lăsat mâna în jos. Era şi cazul: uitându-ne mai bine, am descoperit firul ce lega mânerul de ştiftul unei grenade ascunse într-un castron de supă. M-am înfuriat rău:

— Dumnezeule! Nu atingeți nimic; e plin de capcane.

— Asta oricum nu e! ripostează alt FFI, ridicând în sus o sticlă plină cu un lichid auriu.

Pe brunetul ăsta înalt, cu mutră vicleană, îl aveam în colimator de la început: îi dădusem să care mortierul şi

el i-l pusese în braţe blondinului.

— *Wasserglassl* a anunţat el, privind eticheta. Wasser înseamnă apă, nu-i aşa? Trebuie să fie sigur vreun rachiu.

Zis şi făcut! A pus sticla la gură, a băut cu poftă, s-a înecat, a scuipat, s-a înroşit ca sfecla şi a rămas cu gura căscată, ca un peşte pe uscat.

— Ce... ce porcărie! a reuşit el să articuleze.

Eu am început să râd. *Wasserglass* ştiam ce e, dar nu i-am spus: nu-i strica tipului să înghită un pic de soluţie pentru spălarea geamurilor.

— Bun! Gata cu tâmpeniile! Răsuflăm nițel şi pe urmă ne întoarcem.

Pentru mai multă siguranţă i-am scos pe toţi afară şi i-am pus în poziţie de tragere, să le fac un pic de instrucţie. În timp ce le indicam posturile, îmi umblă mintea: trebuia să existe o pivniţă la hanul ăsta şi cine zice pivniţă... Se impunea să dăm o tură şi eu aveam destulă experienţă ca să nu cad în capcanele nemţilor. Ordonându-le băieţilor să nu se clintească din loc, m-am întors în sala de mese. În spatele barului – un chepeng. Cu mare băgare de seamă, am legat o sfoară de mânerul chepengului, întinzând-o cam la zece metri şi am tras. Chepengul s-a ridicat: totul era limpede.

În faţa mea – o scară. Luminând treptele cu lanterna, am început să cobor. Ah, fraţilor: raiul, nu altceva! Şiruri, şiruri de rafturi cu sticle cu vin de Rin. Tocmai mă pregăteam să le trec în revistă când deasupra mea, în sala de mese, s-a produs o explozie violentă, urmată imediat de încă trei. Fir-ar să fie, mortiere! Într-o clipită m-am ascuns într-un colţ. Tipii din faţă ne văzuseră venind şi acum le urau bun venit mititeilor mei. Am dat să mă sui înapoi când a răsunat a doua salvă: chepengul a căzut cu zgomot, gata să mă pocnească în

cap. Am alunecat, căzând în jos, pe scări. Alte patru explozii. Fără îndoială, erau SS-iştii, care trăgeau în noi. Într-adevăr, unitățile lor erau dotate cu câte patru lansatoare, în timp ce ale *Wehrmacht-ului* numai cu trei.

Tirul s-a oprit: m-am sculat, zăpăcit. Îmi pierdusem lanterna, care se stinsese. Am urcat înapoi pe bâjbâite: nu era chip să ridic chepengul. Degeaba m-am încordat şi am împins din toate puterile: nici nu s-a clintit, probabil căzuse ceva deasupra lui. Dacă era barul, mă văzuse sfântul! Ala era din stejar masiv. Cu mâinile pâlnie la gură, am țipat cât am putut de tare: n-a răspuns nimeni. Ori FFI-iştii mei muriseră cu toții, ori spălaseră putina. Oh, nu le purtam pică: nu erau obişnuiți, puştii. Azi fusese pentru ei adevăratul botez al focului, fiindcă dacă înțelesesem bine, isprăvile lor războinice se mărginiseră până atunci la atacarea unor soldați teritoriali osteniți peste măsură, care băteau în retragere şi nu cereau altceva decât să se predea. Numai că în povestea asta eu eram cel care o încurcase, fiindcă atunci când se vor întoarce SS-iştii, cu siguranță că vor azvârli o grenadă în pivniță înainte de a intra să arunce o privire; scârbele astea îşi cunoşteau meseria!

Trebuie să fi trecut cel puțin două ore de când stăteam aici în întuneric şi moralul meu era în cădere liberă. Dintr-o dată, am desluşit un zgomot de paşi: ca şi cum cineva ar fi târât ceva greu. Pastele şi dumnezeii! SS-iştii descoperiseră chepengul. Mi s-a părut chiar că aud un lătrat: scârboşii ăştia infecți au şi câini, care probabil că m-au simțit. Izbindu-mă de rafturi, am ajuns în partea cealaltă a pivniței şi m-am culcat pe burtă, cu mâinile pe cap – fiindcă-mi pierdusem şi casca – rugându-mă la Dumnezeu să nu se rostogolească grenada până la mine. Da, chiar aşa, fără falsă ruşine: locotenentul avea dreptate!

Un scârțâit: capacul s-a crăpat puțin, o dâră de lumină a intrat dedesubt. Am închis ochii. Alt lătrat, vesel şi încântat, a răsunat în toată pivnița; de data asta l-am recunoscut. Abia m-am dumirit, că Hoțu' s-a şi aruncat peste mine, mozolindu-mi fața cu limba lui de câine bucuros că şi-a găsit stăpânul.

La întoarcere în tabără, Loriot m-a lămurit:

— Închipuieşte-ți că tâmpiții ăştia mici s-au întors povestind că i-au atacat nemții, că tu ai fost omorât şi că ei s-au regrupat în timpul luptei, în orice caz, au avut mare noroc: numai câteva zgârieturi. Totuşi, au adus mortierul: tipul care-l căra, un blond mititel, nu mai putea: plângea, zicând că tu i-ai salvat viața. Nici nu putea să explice cum! Pe scurt, căpitanul i-ar fi crezut de nu i-ar fi ieşit în cale deodată câinele tău. Ai, frate-meu, dacă i-ai fi văzut mutra! Hoțu' a plecat întins pe drumul pe care ați luat-o voi, pe urmă s-a întors şi iar s-a dus, şi tot aşa de mai multe ori, urlând ca la mort. Mi se făcuse pielea de găină. La un moment dat, m-a înhățat de tunică, încercând să mă tragă după el. Uite, n-o să-ți vină să crezi, dar tot Borelles a reacționat cel dintâi. „Vă întoarceți acolo imediat"! a țipat el. Potaia ta ne-a condus până la chepeng, fără să şovăie nici o clipită. Nu ne-ai auzit când am ajuns?

— Foarte nedesluşit. Credeam că sunt Friții; când ați ridicat capacul, m-au trecut toate năduşelile de frică.

— Şi nu ştii partea cea mai frumoasă: adineauri Gruber s-a dus la căpitan, să-i ceară voie să-l păstrăm pe Hoțu' cu noi în mod oficial. Borelles s-a cam strâmbat, dar ăla atâta l-a bătut la cap, că până la urmă a zis „Bine".

M-am întors către Gruber, care se înroşise şi se bâlbâia, căutând să-şi ia un aer nepăsător:

— Doamne, la urma urmei javra ta poate fi folositoare.

Cu glezna pusă în ghips, şchiopătând în două bastoane, Mougeot a venit şi el la noi, urmat de tinerii FFI-işti din patrulă, care nu îndrăzneau să se apropie; i-am chemat:

— Hei, veniți încoace, zăpăciților! Nu faceți mutrele astea: aşa se-nvață meserie!

Loriot a destupat două sticle de Riesling – un cadou de la populația recunoscătoare. Am ciocnit; puştii se liniştiseră şi blondinul cel mititel se uita la mine ca la Dumnezeu. Câinele, care se învârtea şi el pe acolo, s-a strecurat printre picioarele lui Gruber, venind să se frece de mine. L-am scărpinat între urechi; s-a ridicat, şi-a pus labele pe umerii mei şi a început iar să mă lingă.

Cenzura poştală

Căpitanul de corvetă Verdal – după Dumnezeu, stăpân pe torpilorul *Mousquetaire* şi veteran al convoaielor din Atlantic – termină de golit luleaua în soclul de cartuş care-i servea drept scrumieră, apoi înalță capul spre tânărul sublocotenent cu figură de copil, care aştepta înțepenit într-o impecabilă poziție de drepți.

— Înțelegi, Landret, e prima oară după 4 ani că vaporul nostru ajunge pe teritoriu francez. Băieții or să poată în sfârşit trimite veşti de ultimă oră familiilor. Am aranjat ca poşta să plece chiar de mâine, şi cu avionul.

Făcu o pauză şi trase mai aproape punga cu tutun, care zăcea într-un colț al biroului plin de hârțoage.

— Am obținut ca scrisorile să fie expediate fără a trece prin cenzura poştei navale, unde ar fi întârziat mai multe zile. În schimb, m-am angajat să le verific eu însumi, la bord. Aşa că i-au fost date deschise vag-mistrului. Îți închipui că sunt destul de multe. Trebuie să le citească cineva, ca să fim siguri că nu cuprind indiscreții şi la nevoie să le corectăm.

Paşa îşi aprinse pipa şi hotărî:

— Dumneata vei fi acela!

Îmbarcat numai cu o zi înainte, Gerard Landret, 20 de ani şi un singur galon ale cărui saborduri tocmai le scosese[1] , încercă să protesteze:

— Dar, domnule comandant, nu sunt de serviciu la noapte...

[1] Galonul de plutonier-major e haşurat, cel al unui sublocotenent de vas de clasa a doua (midship) e nehaşurat. Când eşti înaintat în grad trebuie numai să descoşi haşurile (sabordurile).

— Tocmai: ofițerul de gardă e prea ocupat ca să mai facă şi asta!

— O să dureze cel puțin până la miezul nopții! se văită ofițerul.

— Cu atât mai bine o să dormi după aceea. Îmi pare rău, dar eşti ultimul venit la bord şi dumitale îți revine corvoada. Mulțumesc. Eşti liber.

Gerard îşi puse cascheta pe cap, salută pocnind din călcâie şi se retrase. Verdal îl urmări cu privirea, clătinând din cap. Bietul copil: îi strica singura noapte de escală, căci *Mousquetaire* trebuia să plece chiar a doua zi. Dar cum să faci altfel, ceilalți ofițeri de pe torpilor erau în luptă din 1940, aşa că... Scoțând un oftat, paşa se reîntoarse la redactarea raportului său de operații. Dacă exista ceva ce nu putea să sufere, astea erau rapoartele şi dările de seamă!

Pe coridor, sublocotenentul oscila între furie şi disperare. Ce ghinion! Se bucurase atât de mult de seara aceea! La Oran se găseau şi cârciumi, şi fete din belşug. Şi în loc de asta...

— Fir-ar dracu-al dracului! înjură el, intrând în cabina ofițerilor, unde steward-ul termina de strâns masa.

Acesta din urmă, un tip mititel şi negricios, cu un aer viclean, exclamă, văzându-l:

— Grăbiți-vă, domnule locotenent. Ceilalți vă aşteaptă pe chei!

Landret ridică din umeri şi se lăsă să cadă pe banchetă.

— Du-te şi spune-le că pot s-o şteargă fără mine, şi anunță-l pe vagmistru.

— Vă aşteaptă în cancelarie, domnule locotenent. Cu un sac, uite atât de mare! adăugă marinarul, depărtându-şi brațele.

— Bine, bine, să vină! Şi fă-mi o cafea, cât pentru

patru!

Controlul deveni repede plicticos la culme, aşa de tare se asemănau scrisorile. În plus, ştiind că vor fi citite şi de altcineva, marinarii se mărgineau la banalităţi, pomenind de bucuria de a se întoarce în ţară, de victorie, dar mai ales de permisia ce li se promisese la întoarcerea navei *Mousquetaire* în Franţa.

Altfel, oamenii se arătau cât se poate de pudici în exprimarea sentimentelor, cu excepţia unui parizian care-i promitea prietenei lui o mie de voluptăţi, în nişte termeni care ar fi făcut să roşească şi o patroană de bordel. Gerard, cu obrajii ca focul, trecu repede mai departe. Bineînţeles, câte unii se foloseau de stratageme pentru a da a înţelege destinatarului unde se aflau şi, chiar mai grav, următoarea lor destinaţie:

— „În seara asta o să mâncăm un *cuscus*[1] dar în curând, cred, că vom putea savura o *bouillabaisse*[2]*”...*

Era cusută cu aţă albă; nemilos, *midship-ul* tăie rândurile cu pricina, în cele din urmă, treaba înainta mai repede decât crezuse! Se uită la ceas:

„Ce bine! Doar ora zece şi aproape am isprăvit”, îşi spuse el. „Poate reuşesc să-i ajung din urmă pe camarazi. Mai am numai trei... numai două... formidabil: am ajuns la ultima!”

Se grăbi să o cerceteze: scrisul era copilăresc, cu o mulţime de greşeli de ortografie. Hotărât lucru, caporalul mecanic Dupont se pricepea mai mult la mânuirea cheii franceze decât a stiloului. Deodată, Landret se încruntă...

„Trebuie să-ţi spun ceva, e foarte greu, dar trebuie.

---

[1] Mâncare specific africană

[2] Ciorbă de peşte

Uite, n-o să pot veni în permisie prea curând. Nu înainte de trei luni", scria marinarul. „Mai bine îți spun dinainte, ca să nu te miri când îi vei vedea pe Bernier şi pe Lamoine, care sunt cu mine la bord. Încearcă să înțelegi. Cinci ani fără tine e mult. Aşa că într-o seară, când chefuisem..."

Restul frazei fusese şters, apoi scrisoarea continua:

„... cu una din femeile alea. O singură dată. Jur pe capul micuței noastre Martine..."

Cuvintele „o singură dată" erau subliniate.

„Din păcate, a fost de-ajuns. Dumnezeu m-a pedepsit. Doctorul mă tratează cu nişte chestii noi, americane. O să mă vindec cu siguranță, dar până atunci..."

— Doamne! gemu sublocotenentul,luându-se cu mâinile de păr. E complet nebun să-i mărturisească!

Scrisoarea se încheia cu un amestec de rugăminți şi cuvinte afectuoase, şi mai înduioşătoare prin stângăcia lor. Gerard era impresionat de această dramă familială, în care sordidul se învecina cu pateticul. Dar ce era de făcut? Să şteargă tot pasajul? Restul n-ar mai fi avut nici un înțeles. Pe de altă parte, ce reacție ar fi avut soția, văzând că bărbatul ei nu vine în permisie? Un lucru era sigur: nu putea lăsa să treacă aşa ceva! Ca hipnotizat de foile de hârtie şcolărească, Landret chibzuia zadarnic, când o voce groasă îl făcu să tresară:

— Ai probleme?

Silueta înaltă a comandantului se încadra în deschizătura uşii metalice. Fără un cuvânt, *midship-ul* se ridică şi îi întinse scrisoarea. Verdal o parcurse, trăgând din când în când din pipă. Când termină, fluieră uşor printre dinți şi rămase tăcut câtva timp, apoi zise:

— Du-te să vezi dacă Dupont e la bord şi trimite-mi-l încoace.

Gerard se repezi afară.

— Stai puțin. Celelalte scrisori sunt în regulă?

— Da, domnule comandant. Am şi terminat.

— Bine. Dă scrisorile vagmistrului şi du-te după camarazii dumitale: nu mai poți de nerăbdare!

— Dar...

— De afacerea asta mă ocup eu. Du-te!

Despovărat de o mare greutate, tânărul sublocotenent o şterse fără altă vorbă.

În coridorul îngust, botezat pompos sală de arme, care dădea spre apartamentul comandamentului, caporalul de rangul II Dupont îşi făcea pentru a zecea oară un examen de conştiință. Ce greşeală gravă putea să fi comis, ca să-l convoace comandantul la el în toiul nopții? Landret îl găsise în compartimentul motoarelor auxiliare, ocupat să îmblânzească un Diesel recalcitrant. Ordinul îl lăsase perplex:

— Ar fi mai bine să mă schimb, nu?

— Nu trebuie. Du-te aşa.

Gradatul aruncase o privire amărâtă asupra uniformei pline de pete de ulei, apoi, punând deoparte sculele, urcase, plin de presimțiri rele. Când bătu la uşă, Verdal deschise pe jumătate.

— A, dumneata eşti. Stai puțin!

Trecu un sfert de oră bun. Marinarul îşi ridică nițel cascheta pătată şi se scărpină în cap. Nu, nu-şi dădea seama deloc. Deodată, îi trecu prin cap o idee: dar dacă i se întâmplase ceva nevestei lui? Imposibil: lipsită de veşti încă de la armistițiu, familia nu ştia nimic despre el. Din ce în ce mai speriat, Dupont îşi ascuți auzul; un murmur de voci răzbătea prin perete: probabil comandantul vorbea la telefon. Asta era rău! În fine, uşa se deschise. Pătrunzând în birou, caporalul tresări; paşa ținea în mâini o scrisoare; scrisoarea lui.

— Stai jos, bătrâne.

Şovăi, alb la faţă ca varul. Verdal îl încuraja.

— Nu te nelinişti. Totul s-a aranjat! Mai întâi, o să ne părăseşti chiar de mâine dimineaţă. Te îmbarci voluntar pe *Larrey,* un vapor-spital care pleacă la amiază spre Statele Unite. Trebuie să rămână acolo cel puţin două luni, pentru nişte transformări: la bord are tot ce trebuie... hm... pentru cazul dumitale. Întoarcerea lui în Franţa e prevăzută în martie. E destul ca să se şteargă orice urmă.

Inima lui Dupont bătea nebuneşte. Îşi luă inima în dinţi.

— Domnule comandant, nevastă-mea n-o să creadă niciodată că m-am dus voluntar, sau o să-şi închipuie că am avut motivele mele.

— M-am gândit la asta. Aşa că uite ce-o să-i spui. Stai acolo.

Întrebându-se dacă nu visează, bravul caporal se pomeni şezând pe locul şefului.

— Gata? Îţi dictez! anunţă Verdal. A, lasă liberă prima jumătate a paginii. Acolo o să copiezi prima parte a scrisorii: „Trebuie să-ţi spun ceva: n-o să pot veni curând în permisie; nu înainte de 3 luni...”

Uimit, Dupont îşi ridică ochii spre comandant. Acesta făcu un semn din bărbie:

— Exact ce i-ai scris dumneata, ştiu, dar acum schimbăm puţin! „... fiindcă paşa...” Nu! Stai puţin! Pune mai bine „bătrânul”. Zi aşa: „fiindcă bătrânul e un ticălos. M-a desemnat pentru alt vapor care pleacă în cursă. După 5 ani, îţi dai seama!”

Marinarul sări în picioare.

— Nu pot să scriu aşa ceva, domnule comandant!

— Nu numai că poţi, dar chiar trebuie! Ce dracu’! Singur ai zis: trebuie un motiv serios ca să-i explici lipsa dumitale. Ştii ceva mai bun decât că trebuie să execuţi

ordinele? Hai, nu fă pe idiotul!

Dupont scria cu greu, scoțând limba. Verdal citea peste umărul lui, fără să corecteze nici o greşeală.

— Şi la urmă, spune-i că speri să petreci Pastele în familie, dacă n-ai putut veni de Crăciun.

Era prea frumos, caporalului nu-i venea să creadă; căpitanul îi făcu cu ochiul:

— Ba da, ba da. Am aranjat asta cu *Larrey*. Aşa că soția dumitale n-o să ştie nimic despre... ghinionul pe care l-ai avut. De altfel, nimeni n-o să ştie.

Dupont se ridică fără să scoată o vorbă, simțind un nod în gât din cauza emoției.

— Lipeşte repede scrisoarea şi du-o lângă celelalte. Vagmistrul te aşteaptă ca să închidă sacul şi-ți garantez că nu mai trece prin cenzură. De altfel, s-a şi făcut! adăugă Verdal, bătându-l pe umăr.

Mâna marinarului tremura atât de tare încât trebui să încerce de două ori până să poată băga foaia în plic. Paşa îl împinse binişor către uşă. În prag, Dupont se întoarse.

— Sigur, după chestia asta, n-o să mai pot niciodată să mă îmbarc cu dumneavoastră, dar...

Îşi căuta cuvintele; deodată fața i se însenină:

— Dar o să vin la înmormântarea dumneavoastră, domnule comandant! Asta da, o să vin, vă jur!

Prizonierul

aprilie 1945

Nemții o şterseseră în viteză; erau deja departe, când am ajuns la hanul acela, aproape în vârful dealului pe care se instalaseră ai noştri. Se lăsa seara. Noi, ăştia de la tancuri distrugătoare, nu eram făcuți pentru luptele de noapte. Cum locotenentul fusese rănit de o schijă de obuz şi dus la spital, şeful a hotărât să ne aşezăm lângă clădire! La fix! Blindatele la adăpostul copacilor (nu mai trebuia să ne omorâm ca să le camuflăm) şi perspectiva de a dormi într-un pat bun.

— Ar trebui să ne-ngrijim de crăpelniță! a declarat Magloire, brigadierul meu.

Nici un pericol ca ăsta să uite mâncărica!

Haleala da! Dar lichidul? Aşa că m-am repezit un-doi la pivniță. Acolo l-am descoperit: tocmai încerca să se ascundă după o grămadă de cărbuni. Ca un idiot, nu luasem arma la mine. Inutil, tipul nu avea de gând să se bată. A ridicat imediat mâinile în sus, bâiguind pe franțuzeşte:

— Îndurare, nu mă omorâți!

L-am apucat de guler şi l-am lipit de perete, chiar sub bec: un puşti! Dacă avea 16 ani, lung cât o zi de post şi slab de te speriai. Tremura ca varga şi pe fața plină de pistrui i se scurgeau lacrimi mari. I-am arătat scara:

— Ia sticlele astea şi urcă!

A ascultat cu atâta grabă, încât a spart o sticlă. Vin de Rin! I-am tras un picior ca să-l învăț să respecte produsele viilor naționale. S-a grăbit să ia alta din raft. Nu era prost băiatul: alesese *gewürtztraminer.*

Văzându-ne că urcăm, Biju, învățător în civilie, a

început să râdă:

— Ie-te-te drace! Acum au început să facă războiul cu copii!

Magloire a luat în primire sticlele; deja făcuse rost de un jambon. Asigurat în privința aprovizionării imediate, a început să-şi manifeste zelul (ținea foarte mult să ajungă brigadier-şef).

— Un prizonier? Trebuie să-l conduci la comandamentul escadronului,pentru interogatoriu.

Nu mai spune! Era la peste 1 km şi şeful tocmai plecase cu jeep-ul. S-o fi pornit pe jos?

— Mai e timp, nu? Întâi o să halesc!

— O.K.! a încuviințat Magloire, binedispus de vinul din care începuse să guste. Pune-l într-un colț. Şi nici o mişcare, altfel *Kaputl* a adăugat el, amenințându-l pe puşti cu Mauser-ul pe care-l luase cu o zi înainte de pe cadavrul unui *hauptman*[1].

Îngrozit, neamțul izbucni iar în plâns.

— Gata, gura! a zbierat Menard, atacând jambonul.

— Da, domnule, da. Eu, foarte...bun! bâlbâi celălalt între două suspine.

— Ia te uită, vorbim franțuzeşte! exclamă Chamey, mecanicul.

— Păcat că-i Friț, că l-am fi luat ca boy, a zis Menard, care servise în colonii.

Biju, mai practic, a intervenit:

— Nu-i rău ce zici tu, până una-alta o să-l punem la muncă. Ia fă-te-ncoace Frițule, am o treabă pentru tine!

După două ore, Gustav – aşa-l chema – curățase gamelele, spălase tancul cu multă apă, scosese noroiul din şenile şi chiar îl ajutase pe Charney să ungă maşinăria, acționând pompa cea mare cu piciorul.

[1] Capitan.

Liniştit acum, ne explicase cum secția lui de *Hitlersjüngend*[1], îndoctrinată de un ofițer SS care îi făcuse să jure că se vor bate până la ultimul om, se pomenise agățată în ariergarda unei trupe blindate, apoi bubuită de artileria noastră, şi, mai ales, cum fugiseră SS-iştii încă de la primele lovituri de tun, lăsându-i pe puşti să se descurce singuri cu două mortiere. Restul era lesne de ghicit: singuri şi părăsiți, tinerii se risipiseră ca un stol de vrăbii. Văzându-ne că venim, Gustav, cuprins de panică, se repezise în pivniță, fără să se gândească.

— Hotărât lucru, ca ordonanță ar fi perfect! declară Biju, făcându-mi cu ochiul.

Am prins ideea din zbor şi l-am atacat imediat pe Magloire, cu prefăcută indiferență:

— Ia zi, scumpul meu brigadier, am putea să-l ținem aici până mâine. Ar avea destul de lucru!

Brigadierul băgase zdravăn în el: s-a uitat la tuspatru – a mai prima echipă a TD „Rinocerii"! – şi-a scărpinat amănunțit partea dinainte prin şlițul pantalonilor, dovadă că gândea adânc, şi a schițat un semn aprobator:

— Bine, dar să-mi facă bocancii!

Puştiul era deja îngenuncheat în fața lui, cu o cârpă într-o mână şi cu o cutie cu cremă de ghete în cealaltă: bineînțeles, tocmai lustruise bocancii lui Biju. Când sergentul-şef Lenoir, adjutantul de pluton, s-a întors noaptea târziu, materialul era lustruit ca pentru inspecție şi Gustav, care căpătase restul de jambon, se întorsese în pivniță, cu ordinul de a nu da nici un semn de viață.

A doua zi eram foarte hotărâți să nu-l lăsăm să plece.

[1] Tineretul hitlerist.

Războiul se apropia clar de sfârşit, armata lui de Lattre se afla în Germania, astfel că şi noi puteam să ne îngăduim o fantezie. Când pomii erau înfloriți şi *gretchen-ele* aveau grijă de odihna războinicului, un tip care te scuteşte de corvezi era totuşi comod, nu-i aşa?

— Şi pe urmă, e alsacian, declară Charney. Mi-a spus el. Mobilizat cu forța, ce mai!

— Uşurel, uşurel! a exclamat Biju. I-am găsit livretul militar în pivniță, unde-l aruncase. E din Kiel, drăgălaşul!

— Ei, nu-i aşa departe, a zis Menard. Treci numai Rinul!

Am pufnit în râs:

— O azvârlitură de băț? Parcă altfel ziceai când un 88 era gata să scufunde pluta pe care TD-ul traversa fluviul!

Mecanicul s-a enervat:

— Atunci îl ținem, da sau ba?

Trei glasuri i-au răspuns în cor:

— Îl ținem. S-a făcut!

Până la urmă, zelosul (vreau să zic Magloire, care vorbea mereu de reangajare după victorie) n-a fost prea greu de convins, mai ales că Lenoir îl felicitase pentru curățenia maşinii:

— Camarazii voştri să ia exemplu!

La vorbele astea am ciulit urechea; nu trebuia în nici un caz ca celelalte echipaje ale plutonului să afle. Îi ştiam pe tipii ăia: curând ne-ar fi spus că tac din gură numai cu condiția să le dăm şi lor „ordonanța”, să le facă muncile, cum zicea Biju, care e învățat... (dar v-am mai spus!).

Brigadierul a consimțit să păstrăm secretul.

— Îl ascundem în tanc, şi gata. Şi seara ne descurcăm noi: o să cantonăm mai la o parte.

Chestia asta nu punea probleme, fiecare prefera să aibă spațiul lui vital, ceea ce uşura lucrurile când venea vorba să pledăm fetelor din provincia Bade pentru reconcilierea franco-germană. Mai rămânea sergentul-şef, fiindcă locotenentul se afla în spital pentru câteva zile.

— Dovadă că am şi câştigat războiul! a observat Menard. În Italia sau în Vosgi, vindecat sau nevindecat, ar fi trebuit să fie înapoi pe front.

Deci l-am adăpostit pe Gustav în pântecele „Rinocerului" şi, la drum către glorie!

Detaşați de plutonul nostru, făceam parte acum dintr-o patrulă mixtă, care mai cuprindea încă două *Sherman-uri* şi nişte blindate mai uşoare ale altor regimente. Cuirasierii şi spahiii se obişnuiseră să ne vadă stând deoparte şi de altfel, puțin le păsa. Unitățile noastre se răspândeau ca o pată de cerneală prin Wurtemberg şi aflasem de la un motociclist că americanii făcuseră joncțiunea cu rusnacii, undeva pe Elba. Ce mai, mirosea de la o poştă a victorie finală! În următoarele trei zile „Rinocerul" nu avu de atacat nici o țintă mai de soi: numai câteva antitancuri şi, mai ales, baraje din trunchiuri de copaci.

Acum Gustav era complet integrat în echipă. Cel puțin el se socotea cu adevărat de-al casei şi nu-şi exprima nici o emoție când trăgeam în compatrioții lui: pitit pe vine în spatele trăgătorului, se mulțumea să-şi astupe urechile în momentul detunăturii. În afară de asta, mânca cât patru, flecărea bucuros şi ne spăla cămăşile. Imediat ce dispăreau GMC[1]-urile de aprovizionare, se repezea să care bidoanele de benzină şi cartoanele cu obuze. Mereu gata să se arate folositor, i se întâmpla să

[1] Camioane americane, care făceau serviciu în toate armatele aliate.

facă şi de mâncare, spre recunoştința (burții) brigadierului.

Acesta, prieten – prieten, dar îl interogase conştiincios.

— Puştiul e antinazist sută-n sută, ne-a spus el într-o seară.

— Ei, bravo! a râs Biju. Arată-mi azi un singur Friț care să se recunoască hitlerist şi îți plătesc eu şampania!

— Totuşi, a răspuns Magloire, nu cred că-i are la inimă. Taică-său a fost arestat de Gestapo şi trimis într-un lagăr. Era prof de franceză.

— A, atunci da... a admis învățătorul, îmblânzit la ideea că avea de-a face cu fiul unui coleg.

Menard l-a întrerupt, exclamând:

— În ce ne priveşte pe noi, mie-mi convine. Uite, ieri chiar m-a ajutat să curăț țeava tunului şi mitraliera de 12,7.

În timpul ăsta, puştiul moțăia liniştit între şenilele TD-ului, ca un copilaş între labele unui dulău.

Drumul şerpuia printre brazii de pe spinarea unei coline. Tocmai distrusesem o baricadă construită din câteva trunchiuri, care nici măcar nu era păzită. De altfel, de dimineață nu văzusem nici picior de Friț. Toate bune şi frumoase,numai că „Rinocerul" se oprise; avea o porcărie înăuntru, pe care Charney se străduia s-o repare. Restul patrulei ne-o luase înainte, ajungând într-un sat aflat la 1 km distanță şi lăsând jeep-ul de depanare la noi, pentru orice eventualitate. Mecanicul a ieşit din turelă şi s-a îndreptat spre jeep:

— Ar trebui să te duci să-mi aduci o piesă din *half-track,* i-a spus el şoferului.

— Nu se poate, a răspuns acesta, am ordin să rămân cu voi. Trebuie să plecăm împreună.

— Tocmai! Nu putem pleca dacă n-am piese, şi

căpitanul a şi urlat la noi prin radio, rugându-ne să-i dăm zor. Du-te, nu-ți ia nici cinci minute. Ce crezi că o să ni se întâmple? Nu-i nici picior de Friț pe-aici.

— O.K.! s-a învoit celălalt, demarând în viteză.

— Hei, băieți! a exclamat Biju. Veniți puțin acolo, la soare, să vă fac o poză!

De când găsise la Pforzheim un Zeiss-Ikon superb, învățătorul nu se mai gândea decât cum să fixeze fiecare moment pe „Placa sensibilă", cum zicea el.

Am coborât cu toții. La vreo 10 metri de şosea, un luminiş mititel arunca o pată de lumină în pădure. Biju şi-a început circul:

— Bun! Stați aşa... nu! Menard,puțin mai la stânga,îl umbreşti pe briga...

Nici nu şi-a terminat fraza, că din tufişuri au ieşit nişte siluete cu căşti, ațintindu-şi mitralierele spre noi. Un uriaş cu fața desfigurată de o cicatrice a urlat în franțuzeşte:

— Mâinile la ceafă! Nici o mişcare!

Căzusem ca şoarecii în cursă. Am ascultat, împreună cu camarazii, înjurându-mă singur în gând, căci n-ar fi trebuit să ies din tanc. Tipul a înaintat spre noi:

— Un, doi, trei, patru, cinci: echipajul complet, nu? Mulțumim frumos pentru cadoul pe care ni-l faceți,căci tancul ne va fi de mare folos.

Vorbea cu un vag accent nordic şi deodată am observat insignele de pe reverul de la gât: aveam de-a face cu SS-iştii, mai rău, cu colaboraționişti în uniforme germane; abia am găsit timp să schimb o privire cu Biju, care se făcuse palid: înțelesese şi el. Deja spurcăciunile ne împingeau înaintea lor cu lovituri de sabie.

— Dezbrăcarea, toată lumea! a urlat cel cu cicatricea. Puteți rămâne în slip şi ciorapi, a adăugat el, râzând răutăcios.

Ce să faci decât să execuți? Magloire, alb ca hârtia, mi-a aruncat o privire disperată. Şi el pricepuse ideea: scârbele urmau să îmbrace uniformele noastre şi să ne ia tancul – tancul *nostru!* – apoi să dea buzna drept peste sat. Cum camarazii nu bănuiau nimic, asta promitea o încurcătură de toată frumusețea. Ticăloşii ne mai făcuseră aceeaşi figură în Alsacia, cu *Sherman*-uri luate de la americani.

Îmi suceam mintea cu disperare, încercând să-mi încetinesc mişcările şi prefăcându-mă că-mi venea greu să-mi scot bocancii. Nu erau decât şase, dar țineau *Schmeisser*[1]-ele ațintite asupra noastră, gata să tragă de la mai puțin de un metru.

— Culcați-vă! Pe burtă! a răcnit namila.

Era sfârşitul. Adio, mamă! Am închis ochii şi am strâns din dinți, aşteptând glonțul în ceafă, când o rafală lungă a sfâşiat aerul deasupra mea şi SS-iştii au început să urle. Am ridicat capul. Doamne sfinte, nu se poate: agățându-se de mitralieră şi strângând mânerele din toate puterile, cu degetele mari apăsate pe butonul de tir aşa cum ne văzuse pe noi, Gustav – „ordonanța" noastră – îi secera fără milă pe agresori. Numai cel cu cicatricea a mai avut timp să riposteze, înainte de a se prăbuşi şi el la pământ. Deodată s-a făcut linişte; totul nu durase decât câteva secunde. Complet aiuriți, cu urechile vuind, ne-am ridicat cu greutate. Pe jos zăceau şase cadavre sfârtecate: două din ele nu mai aveau față, altul... puah! Am început să vomit, şi nu eram singurul.

Biju a înțeles cel dintâi şi s-a repezit la TD, strigând. Cu trupul pe jumătate ieşit din turelă, Gustav se prăbuşise peste mitralieră: un glonț, poate singurul pe care avusese timp să-l tragă ticălosul,îl lovise drept în

[1] Mitraliere germane.

piept. Avea ochii larg deschişi, ochi de copil.

L-am dezbrăcat: puştiul nu merita să odihnească în aceeaşi uniformă cu ticăloşii ăştia. Menard i-a pus cămaşa lui, pe care Gustav i-o spălase în ajun, Charney şi-a cedat pantalonii, iar eu centura mea.

L-am îngropat în grabă, căci începuse să se audă radioul. În timp ce Magloire făcea de pază pe drum, în întâmpinarea jeep-ului care anunțase că se întoarce, învățătorul a făcut o cruce din două ramuri.

— Doamne, doar era catolic, a explicat el, jenat, dar nimeni nu se gândea să-şi bată joc de el.

Charney găsise o scândură. Muindu-şi degetul în unsoare, a scris pe ea: MORT PENTRU FRANȚA ŞI PENTRU PACE.

Am aprobat în tăcere. De altfel, noi ăştia cinci, echipa noastră, eram întotdeauna de acord.

O nouă religie

Oamenii noştri înnebuniseră; făceau tărăboi, se înghionteau pe coridoare, cântau, strigau măscări, îşi verificau pentru a suta oară armele, făceau bancuri idioate şi râdeau ca proştii. Şapte săptămâni! Şapte săptămâni de când aşteptau în tabăra lor din jungla cinghaleză momentul să pună în sfârşit piciorul pe pământul Indochinei.

Ofițerii, cu mine în frunte, zâmbeau şi-i lăsau în pace, spre revolta căpitanului însărcinat cu disciplina la bord, care probabil credea că trupele de comando n-au nici urmă de spirit militar.

Spirit militar? Vezi să nu! Trecuseră 45 de zile de când împărăția Soarelui Răsare capitulase în fața bombei atomice, 45 de zile de când Statele Unite ne împiedicau să ne întoarcem la noi acasă. În fine, azi sosise clipa: crucişătorul uşor pe care tocmai ne îmbarcasem se pregătea să urce *full speed*[1] meandrele râului Saigon, unde aveam să fim primii care să readucem drapelul francez. Era deci cel mai firesc lucru cu putință ca băieții să se defuleze puțin, iar cei mai şmecheri să se fi strecurat deja la bucătărie sau, şi mai bine, la cambuză[2].

De altfel, disciplina şi cu mine... Ce să zic! Dacă sunt sublocotenent de vas, ăsta e într-adevăr un hazard al războiului. Şeful meu din Rezistență era căpitan de

[1] Cu viteză maximă (engl.) (n. tr.).

[2] Magazie de alimente pe o navă (n. tr.).

corvetă. După capitularea germană, a format o grupă de comando, jumătate marină – pe jumătate infanterie colonială; fusesem adjunctul lui direct în rețeaua noastră şi aşa am rămas. Asta e!

Suntem învingători, revenim în Cochinchina asta unde mi-am petrecut o parte din copilărie. Ce frumoasă e viața!

L-am regăsit la bord pe prietenul meu Hubert Dumond – sublocotenent adevărat, absolvent al Academiei Navale: ca la carte. Tocmai beam împreună un whisky în careul ofițerilor, când în prag a apărut un vlăjgan uşor adus de spate. După fața lui arsă de soare, plină de semne ca a unui boxer, şi părul grizonat, tuns perie, părea să aibă la 40 de ani. S-a lăsat să cadă pe scaun lângă noi, şi-a şters obrazul cu o batistă mare în carouri şi a oftat:

— Candela şi sfeştania, ce căldură!

Cum nu purta nici o insignă de grad pe tunica de camuflaj, Dumond s-a încruntat; m-am grăbit să fac prezentările:

— Căpitanul Percheron... sau, mai degrabă tovarăşul P, viitor locotenent-colonel FTP[1].

Noul venit a ridicat din umeri:

— Ia termină cu gargara, te rog. Dacă-ți închipui că am inima să fac haz...

— Ce nu e-n ordine?

Fostul luptător din Rezistență a clătinat din cap, fără să-mi răspundă. Hubert a făcut semn chelnerului.

— Beți un scotch cu noi,domnule căpitan?

— Cu plăcere!

De cum au apărut băuturile, a dus paharul la buze şi

[1] Franc-tirori partizani — organizaţia militară de rezistenţă a partidului comunist în timpul ocupaţiei germane.

l-a golit dintr-o înghițitură, chiar când difuzorul a început să debiteze:

— Echipajul la posturile de luptă! Echipajul...

Percheron a făcut semn cu bărbia înspre difuzor.

— Uite! Fii atent! Iar începe porcăria, a anuntat el cu o voce sumbră.

Imediat după capitularea japoneză, izbucniseră tulburări în Indochina. Francezi dezarmați, femei, copii fuseseră măcelăriți sălbatic sub ochii indiferenți ai niponilor, care, în mod paradoxal, trebuiau să mențină ordinea chiar în condițiile capitulării lor. În aceste circumstanțe, comandantul crucişătorului decisese cuminte să se instaleze în râu, cu tunurile îndreptate asupra malurilor, gata să riposteze energic la orice agresiune. Trupele de comando primiseră consemnul să nu se arate la vedere, rămânând claustrate în posturi; nedisciplinat ca întotdeauna, m-am strecurat totuşi pe punte, alături de Dumond, care răspundea de tunurile de 20 mm. Percheron a venit după mine. Prietenul meu a comandat: „Gata de manevră". Percheron l-a întrebat:

— O să trageți în băştinaşi?

Sublocotenentul îl măsoară cu o privire rece:

— Bineînțeles, dacă ne atacă! Vă surprinde?

Fără să renunțe, căpitanul i-a dat înainte:

— Şi totuşi, oamenii ăştia sunt la ei acasă. Pur şi simplu doresc să fie independenți. De ce să le refuzăm asta?

Hubert mi-a aruncat o privire grăitoare.

— Domnule, a răspuns el pe un ton glacial, sunteți superiorul meu ierarhic (apăsând pe cuvânt), dar mă întreb ce faceți dumneavoastră aici... fiindcă sunteți voluntar, nu-i aşa?

— Da, ca să mă bat cu japonezii, dar nu cu...

Dumond l-a întrerupt sec:

— Un militar nu-şi alege adversarii: el execută ordinele.

Ai, ai, ai! Mirosea a bătaie. M-am băgat între ei:

— Ascultă, căpitane! Ştii că există chestii asupra cărora niciodată n-o să fim de acord. Fă-mi plăcerea, nu mai insista.

Percheron ne-a privit pe amândoi: pe față i s-a aşternut un fel de uimire îndurerată.

— Cu toate astea, ar trebui să pricepeți, a spus el. Fiindcă, nu-i aşa, ați fost amândoi în Rezistență. Şi voi ați luptat pentru libertate.

De astă dată Hubert, care intrase în Forțele Libere din iulie '40, nu l-a iertat:

— Exact, ca şi dumneavoastră. Numai că eu am început ceva mai devreme!

Cel interpelat s-a înroşit, a dat din cap şi a murmurat:

— Nu cunoaşteți tot...

Apoi, fără să-şi fi terminat fraza, ne-a întors spatele şi a coborât iar scara verticală către punte. L-am urmărit din ochi: mergea încet, cu capul plecat, cu genunchii îndoiți, ca să-şi țină echilibrul, masiv şi puternic ca omul cavernelor. Prietenul meu m-a întrebat:

— Ia spune-mi, Patrice, unde l-ai mai găsit şi pe tipul ăsta?

Chestia era că...

La început nu prea ştiam cum să-l luăm. Venise să ni se alăture la Ceylon în iunie,în fruntea unei companii de infanterişti de marină, atunci când noi pregăteam în mare taină un raid pe coasta Birmaniei. Vorbea puțin. Secundul îl primise destul de rece şi ne prevenise:

— Aveți grijă. Ofițerul ăsta a fost într-o rețea de rezistență comunistă!

În schimb paşa, care-l cunoscuse în Franța, părea că-l

stimează foarte mult. Cei mai mulți dintre oamenii săi proveneau ca şi el, din FFI; dar mulți gradați serviseră în armata armistițiului înainte de a lua parte la lupta clandestină. Tipul îşi conducea oamenii cât se poate de bine, dar în felul său; de exemplu, când un soldat tânăr îi zisese unui sergent „vichy-stule", îl pusese pur şi simplu la pământ cu un pumn, pe urmă îi silise pe cei doi să se împace în jurul unei lădițe cu bere. După asta nu mai fuseseră niciodată incidente în compania lui.

La antrenamentul individual ne întrecea pe toți, atât la tir cât şi la mânuirea explozivelor; pe teren experiența sa şi simțul manevrei le depăşeau cu mult pe cele ale unui şef de partizani.

— Hei, în Spania comandam un batalion, îmi spuse el odată pe neaşteptate, după un exercițiu deosebit de reuşit.

În mod destul de curios, Percheron începuse să mă simpatizeze, de unde la început nimic nu părea să-i apropie pe fiul unei familii din marea burghezie şi pe un veteran din Brigăzile internaționale.

— La Albacote am cunoscut un mic navarez care semăna cu tine, mi-a mărturisit el într-o seară, pe terasa popotei unde stăteam la răcoare. Era înalt şi blond ca tine. Îmi era foarte drag; l-au împuşcat franchiştii.

Pe moment am crezut că omul făcea parte *dintre ei-,* asta mi-a creat un şoc. Ei bine, nicidecum, dimpotrivă. Cunoşteam chiar două strângătoare de paraşute care ar fi putut s-o dovedească. Îmi povestea despre războiul lui din Spania:

— Ce mai bordel! Toată lumea voia să comande! În plus, trebuia tot timpul să fii cu un ochi pe franchiştii din coloana a V-a, ca să-i reperezi când se infiltrau printre noi, şi cu celălalt pe anarhiştii care nu puteau să

ne înghită.

Îmi vorbea cu mândrie despre prietena lui rămasă în Franța:

— Marcelle era cu mine în Rezistență, cu burta la gură. A născut în ziua când am eliberat Limoges. Dimineața omorâse un milițian!

Pe scurt, ne împrietenisem. Mă intriga şi mă fascina totodată; părea mistuit de un soi de flacără rece. Când a capitulat Japonia, comportarea lui Percheron s-a schimbat simțitor. A devenit din ce în ce mai rezervat, chiar şi cu mine, ai fi zis că ceva îl supără. Când am aflat despre atrocitățile comise de Vietminh, o furie nebună i-a cuprins pe oameni, ca şi pe ofițeri. El n-a suflat o vorbă. Trei zile n-a deschis gura, decât pentru probleme de serviciu. În ajunul îmbarcării, paşa ne-a adunat ca să ne explice situația: împrejurimile Saigonului erau în mâinile unor *rebeli încadrați de japonezi şi care refuzau să se predea.* Văzându-l, aş fi jurat că această ştire îi lua o piatră de pe inimă.

Dar astăzi, iată-l din nou cu probleme... Poate ar trebui să-i spun comandantului.

N-am zis nimic şi bine am făcut. Pe când cercetam marginea oraşului, am doborât mai mulți snipers[1], toți japonezi. Omorâseră cinci tipi din compania lui Percheron. Când şi-a mânat oamenii la atac, n-a mai stat pe gânduri, n-a făcut prizonieri, chiar a capturat un drapel japonez pe care unul dintre lunetişti îl ținea îndoit pe piept. L-a împachetat şi l-a trimis în Franța, împreună cu o scrisoare lungă – el, care nu scria aproape niciodată, nici măcar Marcellei.

— Ce să-i scriu, ştie ea că o iubesc şi că mă gândesc la ea şi la copil! îmi răspundea când mă vedea mirându-

[1] Trăgători izolați,în general înarmați cu puşti cu lunetă.

mă.

Am fost trimis să pacificăm delta Mekong-ului. Hotărât lucru, paşa era fin ca tăişul săbiei sub aparenţele lui de gorilă: evita să-l angajeze direct pe omul nostru contra unor adversari neorganizaţi, care adeseori nu erau alţii decât ţăranii de prin partea locului. În schimb, îl folosea de îndată ce se semnala o prezenţă niponă. Oricum, nu era normal!

Până la urmă i-a dat comandamentul teritorial al unei zone cuprinzând vreo 10 sate. Dintr-o dată, iată-l pe luptătorul meu din Rezistenţă transformându-se în şef *scout,* ajutându-i pe bieţii ţărani *(nha-qué)* să-şi refacă una câte una colibele, îngrijind bolnavii, împărţind alimentele, trimiţând soldaţii în orezării să lucreze. Toate acestea, cu mare risipă de ţipete şi uneori de lovituri cu piciorul în fund, care în general nu-şi nimereau ţinta. Colţul lui părea să meargă strună şi indigenii care – înşelaţi de propaganda *viet* – fugiseră în hăţişuri la venirea noastră, se întorceau pe la casele lor. De altfel, sectorul era din ce în ce mai calm. Mai survenea din când în când câte o ambuscadă, totdeauna noaptea, dar progresele noastre erau clare şi paşa se arăta încântat.

— Vezi, Patrice, „tovarăşul" nostru şi-a găsit vocaţia şi face treabă bună pentru Franţa!

Şi eu mă bucuram. La urma urmelor, de ce nu? Poate că începea să înţeleagă. În orice caz, lucra.

Tocmai citeam prima lui dare de seamă. Percheron a imaginat un adevărat plan cincinal, mergând de la recensământul populaţiei până la proiectele de construcţii de şcoli şi cantoane populare; bineînţeles, pune cifre şi cere credite.

Deoarece comandantul mi-a încredinţat contabilitatea grupului, sub pretextul că mă pregătisem pentru înalte Studii Economice, eram obligat să-i verific bilanţurile şi

acolo ceva nu era în regulă: comparând cantitățile de alimente distribuite cu numărul de locuitori, am început să devin atent. Petrecând trei ani în țara asta, ştiam foarte bine că țăranii anamiți se hrăneau mai ales cu orez şi *nuoc-mam*[1]; iar dacă mă luam după raport, *nha-qué* ai omului meu mai consumaseră o megatonă de conserve de carne şi alimente *meat and vegetables*[2]. Curios: adunările păreau a fi corecte şi totuşi... Brusc am înțeles: cu o zi în urmă făcusem cu paşa turul micii împărății a lui Percheron; acesta ne arătase cu mândrie gropile lui de gunoi; pretindea într-adevăr ca indigenii să ardă gunoiul drept măsură de igienă, dar nu văzusem, ca să zic aşa, nici o cutie goală de conserve.

Această constatare, împreună cu faptul că rebelii nu mai veneau „să se aprovizioneze", cum se întâmpla în alte părți imediat ce întorceam spatele, m-a condus la o concluzie inevitabilă: Percheron însuşi era cel care îi aproviziona pe *viet.*

Lucrul mi s-a părut atât de revoltător, încât m-am hotărât să deschid o mică-anchetă pe cont propriu înainte de a mai vorbi cu cineva, dar n-am avut timp să aflu mai multe, că afară s-a auzit deodată un foc de armă.

Trăsese o santinelă: patru țărani apăruseră pe neaşteptate în toiul nopții; mare noroc că nu fuseseră împuşcați. Îl aduceau pe Percheron, întins pe o targă, fără cunoştință, cu nările strânse, cu chipul deja ca de ceară: avea trei gloanțe în el.

Interogați, țăranii au jurat că nu ştiau nimic, că l-au găsit pe căpitan la pământ, fără cunoştință. Reuşise,

[1] Saramură de peşte, considerată bogată în vitamine şi fortifiantă.

[2] Conserve americane, carne cu legume.

pare-se, să se târască până la intrarea în satul lor. Poftim de citeşte ceva pe feţele astea de nepătruns! Paşa a reacţionat: în zorii zilei, un hidroavion s-a lăsat pe lacul vecin şi a ridicat rănitul; doctorul nostru nu i-a dat nici o şansă din zece.

Două săptămâni mai târziu, nu numai că prietenul meu nu murise, dar era salvat. Însă comandantul, care se dusese să-l vadă la spital, nu izbutise să-l facă să-i spună în ce împrejurări fusese împuşcat. Când insistase, chirurgul îl dăduse afară: rănitul era încă foarte slăbit.

Comandantul nostru avea, de altfel, alte griji acum: am întreprins o serie de operaţiuni care ne-au adus dincolo de Bassac. După o lună de drum istovitor prin noroi, grupul nostru a fost trimis în sfârşit la odihnă la Saigon. Hoinăream pe strada Catinat, admirând vitrinele, când cineva mi-a tras o palmă zdravănă între umeri. M-am întors: era Robert Verdet, cumnatul meu, sau mai degrabă, fostul meu cumnat: oaia râioasă a familiei. Soră-mea, Madeleine, îl cunoscuse pe un pachebot, când se întorcea din Indochina; cât traversaseră Oceanul Indian, căzuse în braţele acestui roşcovan înalt, cu înfăţişare de corsar. Consulul Franţei la Port-Said îi căsătorise, fiindcă Robert refuza orice ceremonie religioasă: era ateu înverşunat şi comunist pe deasupra. Bunică-mea făcuse o criză depresivă, pe care se dusese să şi-o trateze în Bahamas, ocazie cu care evitase ocupaţia germană. Verdet, mobilizat ca prim-caporal (nu putea fi vorba de a fi ofiţer în rezervă!) se înrolase la Francezii Liberi după armistiţiu. Tot nebună după el, Madeleine reuşise să ajungă în Marea Britanie, trecând prin Portugalia: banii deschideau multe uşi. Ea se întorsese la Paris de Crăciun în ‘44, ca ofiţer în serviciile feminine ale Flotei... şi divorţase, ceea ce-i

permisese să se recăsătorească la Saint-Honoré d'Eylau şase luni mai târziu. Aşa că Robert m-a sărutat pe amândoi obrajii, ca şi cum abia ne-am fi întâlnit cu o zi în urmă. După patru ani de convoaie în Atlantic, era un căpitan secund pe un *liberty*-ship afretat de Mesageriile maritime.

— Bătrânul meu Patrice, ce noroc să te-ntâlnesc! a exclamat el, luându-mă de braţ. Trebuie să vizitez pe un camarad care a fost rănit...

S-a uitat în carnet:

— La spitalul Grall, ştii unde e?

— Sigur!

— Formidabil! O să mă conduci.

Pe drum, mi-a explicat:

— Închipuieşte-ţi că nici nu-l cunosc. În Franţa nişte tova... hm... nişte prieteni mi-au dat sarcina să-l vizitez. Ştiu numai că e căpitan şi că se numeşte Ernest Percheron. Îţi spune ceva, din întâmplare?

Am rămas cu gura căscată de surpriză. Ex-cumnatul meu, care fixa o metisă cambodgiană sculpturală, n-a observat nimic şi a exclamat:

— Aşadar, iată-te ofiţer... şi încă în Royale! Cine ar fi crezut: te credeam mai degrabă preşedinte, director general la o întreprindere.

Spitalul era destul de departe şi soarele ardea vârtos; am ridicat braţul ca să chem o ricşă, dar Verdet a exclamat imediat:

— Nu, nu! Nu iau niciodată, din principiu! Ei, Doamne: mereu opiniile lui! Să te laşi tras de o maşină umană care pedalează i se părea îngrozitor de colonialist. Mergând mereu cu pas vioi, mi-a pus tot felul de întrebări: activităţile mele în Rezistenţă îl interesau foarte tare.

— Ce nu pricep eu, mi-a spus el, e că un tip ca tine,

care s-a bătut curajos contra fasciştilor, combate acum împotriva unui popor care se luptă pentru libertatea lui.

Ah, nu! Doar n-o să înceapă şi el ca Percheron! Am vrut să-i răspund, dar el mi-a aruncat, surâzând cu toți dinții:

— Îți spun asta fiindcă am multă stimă şi afecțiune pentru tine, chiar dacă nu mai eşti cumnatul meu!

— Dar şi eu te...

— Crede-mă, bătrâne, a adăugat el dintr-o dată, redevenind serios. Pleacă din cloaca asta cât mai repede!,

— Să plec... glumeşti?

— Patrice, s-a zis cu noi! Treaba s-a împuțit: voi credeți că ați câştigat, când de fapt Vietminh-ul controlează toată țara. Uite, au organizat chiar alegeri generale în plin Saigon, sub nasul nostru. A fost ales unul numit Giap.

— Nu mai spune, eşti bine informat.

— Şeful de celulă de pe vaporul meu ne-a pus la curent.

— Vrei să zici că la bordul cargoului tău e o celulă comunistă şi că nu eşti tu patronul?

— De ce aş fi eu? Şeful e un simplu mecanic, dar din punct de vedere politic e mult mai bine educat decât mine.

Şi-a oprit explicațiile fiindcă ajunsesem. L-am lăsat să se informeze la biroul internări şi am zâmbit când m-am gândit ce reacție va avea când va descoperi că Percheron şi cu mine făceam parte din aceeaşi unitate.

În timp ce parlamenta, m-am surprins examinând bănuitor un infirmier vietnamez în alb, care ieşea cu un pachet de fişe în mână. Poate că şi el era un rebel. Dintr-o dată, m-am văzut ca ofițer al unei armate de ocupație, exact ca germanii în Franța. Mi-am trecut

mâna peste frunte. Stai, domnule, să nu divagăm! Nemții veniseră la noi ca inamici, în vreme ce noi, francezii, smulsesem odinioară Indochina de sub jugul chinez; le adusesem civilizația, sănătatea... da, sănătatea, fiindcă piereau ca muştele înainte de venirea noastră! Construisem şcoli, spitale, drumuri, fără a mai pune la socoteală opera misionarilor noştri sau a călugărițelor.

Chiar infirmierul, care se oprise să-şi consulte hârtiile, purta o tunică împodobită cu o cruciuliță aurie. Şi-a înălțat capul şi privirile ni s-au întâlnit; mi s-a părut că citeam un fel de sfidare în ochii lui. Hotărât lucru, o luasem razna!

Şi deodată, soluția mi-a apărut evidentă. Mi-era puțin ruşine că nu mă gândisem niciodată. Independența, da! Dar noi trebuia să conducem spre ea acest popor, care nu o cunoscuse niciodată cu adevărat, în toată istoria lui. Noi trebuia să-i aducem la maturitate, aşa cum voia să facă Lyautey în Maroc. Oamenilor ăstora li se povestiseră verzi şi uscate! Acum trebuia să ocupăm din nou terenul, dar şi să recucerim inimile. În esență, trebuia să găsim o legătură. Ce am fi putut avea în comun cu anamiții, dacă nu credința, religia noastră? Şi nu se putea spune că asta era grija cea mai mare a guvernelor noastre de treizeci de ani încoace!

Verdet s-a întors spre mine:

— Acum îi schimbă pansamentele. O să-l putem vedea peste câteva minute. Până atunci, dă-mi şi mie o țigară!

I-am întins pachetul; mi-a mulțumit cu un surâs. Nu reuşeam să-l înțeleg: fostul meu cumnat era puțin zăpăcit, altfel om cumsecade, cinstit şi loial, curajos, generos. Luptase minunat în război şi acum era de partea lor, deci prin forța lucrurilor împotriva noastră. Şi Robert îmi spusese asta fără urmă de neîncredere: îl

simțeam sigur pe sine. Oare ştia ce atrocități comiseseră prietenii lui? Câte trupuri mutilate găsisem înfipte în tulpini de bambus? Şi copiii aceia tăiați în două cu ferăstrăul mecanic?

La amintirea asta m-a străbătut un fior; fața mea trebuia să fi luat o expresie ciudată, fiindcă ex-cumnatul meu m-a întrebat:

— Ce-i cu tine? Ți-e rău? Un acces de malarie?

Am tresărit şi am răspuns cu răceală:

— Nu, nu-i nimic. Hai să-l vedem pe omul nostru. Nu mai am aşa mult timp.

Verdet a deschis binişor uşa şi a intrat primul. Rezemat între perne, Percheron ținea o carte în mâini. Slăbise îngrozitor; ochii îi erau înfundați în orbite şi părul îi albise complet. Văzându-l pe vizitator, s-a încruntat.

— Salut, tovarăşe! a exclamat Robert. Vin să te văd din partea lui Grund.

Pe dată fața rănitului s-a luminat. A strâns cu efuziune mâna întinsă, ținând-o într-a lui.

— Stai jos, tovarăşe! a murmurat el cu o voce stinsă. Mă bucur foarte mult.

Zărindu-mă, a spus distrat:

— A, tu eşti, Fabert. Ia un scaun... O, nu e decât unul.

Am rămas în picioare în cadrul uşii, făcându-i semn că nu avea importanță. Fostul meu cumnat s-a şi instalat lângă el. Întorcându-se spre mine, m-a întrebat pe un ton detaşat:

— Vă cunoaşteți?

Apoi, fără să mai aştepte răspunsul meu, s-a aplecat din nou spre Percheron, care l-a întrebat cu înfrigurare:

— Dă-mi veşti despre tovarăşi.

Conversau amândoi cu voce scăzută, ca doi complici, sau mai degrabă ca doi prieteni bucuroşi să se

întâlnească. Distingeam unele frânturi dintr-un jargon ciudat: aliat obiectiv, curentul istoriei... dialectica considerată sub unghiul...

Cu sentimentul că eram un intrus, mă pregăteam să părăsesc discret camera, când o întrebare a lui Robert m-a făcut să ciulesc urechea:

— Cum s-a întâmplat?

— Cerusem să-l văd pe şeful lor. S-a fixat o întâlnire, m-am dus...

Nu auzeam prea bine; ei nu mi-au dat nici o atenție, m-am apropiat puțin. Percheron a continuat:

— Cum m-au văzut, au tras. Am căzut...

Rănitul vorbea sacadat.

— De atunci am reflectat mult: aveau dreptate. Acționasem din proprie inițiativă, fără ordinul Partidului. Vroiam... dar m-am înşelat. Să le spui, acolo...

Verdet l-a bătut uşor cu palma pe braț.

— O să le explic, tovarăşe. Sunt sigur că vor înțelege.

Căpitanul a scos un oftat adânc şi a închis ochii; când i-a deschis din nou, s-ar fi zis că era uşurat, liniştit, ca cineva care se spovedise şi primise iertarea.

Am închis uşa după mine. La ce bun să-i fi vorbit lui Robert despre atrocitățile la care fusesem martor? Oricum, nu m-ar fi crezut. Şi Percheron? El ştia... dar asta nu schimba nimic; amândoi erau încremeniți în certitudinile lor. Ne aflam în prezența unei noi religii: legătura cu indigenii ei o găsiseră... şi noi încă nu plecasem de acolo.

Lecţia lucrurilor

1981

Fata noastră născuse doi gemeni. Soția mea telefona deja ca să rețină locuri la avion, când, brusc, a pus receptorul la loc, exclamând:

— Şi Mako!

Sigur, era câinele, un uriaş câine ciobănesc belgian, cu blana de culoarea focului. Nu putea fi vorba să-l luăm cu noi la Londra, unde ginerele meu era ataşat de ambasadă, căci domnii englezi decretaseră indezirabile animalele venite de pe continent. Atunci, cu cine să-l lăsăm? Eram în plină lună august şi toți prietenii noştri se aflau în vacanță. Cât despre fata din casă, ea nu mai îndrăznea să se apropie de câine din ziua când colții fiarei îi zgâriaseră fesa prin blue-jeans, iar ea fugise urlând: „Dumnezeule, sunt desfigurată!”

Surâsul seducător al soției mele m-a făcut să înțeleg clar că unul din noi trebuia să se sacrifice. Ei, Doamne, asta nu! Țineam să-i văd pe îngeraşi, şi încă chiar acum… în fine: chiar de mâine. Era ora marilor decizii: luasem destule în cursul carierei mele, aşa că nu am ezitat nici o secundă:

— Aşteaptă puțin: am văzut un anunț în ziar. Ia uite-l: *Pensiune pentru animale: plecați liniştit, îl vom îngriji bine.*

O jumătate de oră mai târziu, străbăteam câmpia normandă în bătrâna mea maşină 4L; pe bancheta din spate, Mako contempla peisajul şi lătra la fiecare margine de ogor, neştiind ce-l aştepta.

Omul care m-a întâmpinat era cam de vârsta mea, de

talie mijlocie, dar solid construit. Nenumărate riduri mărunte îi brăzdau fața de culoare cărămizie; îşi mijea ochii, aşa cum fac de obicei bătrânii marinari. Cu toate astea, cu pălăria largă, pusă strâmb pe părul blond tuns foarte scurt, cămaşa în carouri şi cizmele prăfuite, mă făcea mai degrabă să mă gândesc la călăreții buri, ale căror isprăvi îmi încântaseră copilăria. M-am interesat de funcționarea întreprinderii sale.

— Haideți să vedeți cu ochii dumneavoastră!

Franceza lui avea o umbră de accent, pe care nu reuşeam să-l identific: Olandez? Danez? Mergea înaintea mea cu paşi grei, apăsați, cu genunchii uşor îndoiți, răspândind la fiecare mişcare o impresie de forță liniştită. Mako nu se înşela şi îi arăta spontan o simpatie pe care nu o manifesta de obicei față de străini. Instalațiile, de o curățenie impecabilă, mi-au produs cea mai bună impresie. Câinele meu urma să aibă un „apartament" format dintr-o curticică şi o cuşcă. Dacă se dovedea destul de cuminte, urma să i se dea drumul de două ori pe zi într-o pajişte, ca să se zbenguiască în voie. Cățeluşul (40 kg, bună greutate!) lăsându-se închis fără probleme în „locuința" lui provizorie, stăpânul acelor locuri s-a dat la o parte ca să-mi facă loc să intru într-o sală boltită, unde domnea o răcoare plăcută. În mijlocul camerei, o piatră de moară aşezată pe butuci servea drept masă familială. Picioarele scăunelelor de lemn care o înconjurau erau făcute din zale de lanț, sudate între ele după nişte curbe studiate. Lustra de fier amintea roata unei timone. Pretutindeni flori, plante în ghivece. Pe tăblia căminului – o fotografie mare pe care n-o puteam distinge în penumbră. Omul m-a invitat să mă aşez, a luat loc în fața unui pupitru şi şi-a deschis registrul, ca să-l înscrie pe noul pensionar.

Când mi-am spus numele, a pus jos stiloul şi m-a

privit lung, cu un aer în care uimirea se amesteca cu neîncrederea. Întinzând brațul către o etajeră unde se înşirau mai multe cărți, a scos una pe care am recunoscut-o îndată şi mi-a arătat-o:

— Dumneavoastră sunteți autorul?

Uimit, l-am întrebat la rândul meu:

— Da, de ce?

În loc să-mi răspundă, a clătinat din cap, murmurând:

— De necrezut, de necrezut!

Apoi m-a întrebat cu mare interes:

— Acest... această povestire e chiar povestea dumneavoastră? Scuzați-mă, vreau neapărat să ştiu.

Eram din ce în ce mai nedumerit.

— Aăă... da şi nu. Să zicem că anumite întâmplări...

— Înțeleg, dar acest sublocotenent de vas, personajul principal, care ia cu asalt arsenalul din Toulon în fruntea unei grupe de tancuri, în august '44... şi care e rănit...

— Asta sunt chiar eu. N-am schimbat nici un amănunt.

— Şi germanul care a tras în dumneavoastră?

— Era ascuns pe un acoperiş. Cel puțin aşa îmi închipui, căci dacă l-aş fi reperat...

Arătând cu degetul spre mine, m-a întrerupt, nerăbdător:

— Nu-i aşa că în ziua aceea aveați pe cap o caschetă de ofițer de marină, în timp ce soldații care veneau după dumneavoastră aveau un soi de bonete cafenii?

— Afirmativ! Eram singurul reprezentant al Royale-i printre infanterişti şi pentru nimic în lume...

— Exact! Tocmai aşa! a exclamat interlocutorul meu, dând energic din cap. Caschetă albastră, cămaşă kaki! Şi alergați spre poarta arsenalului?

Încolțit de întrebări, nu înțelegeam unde voia să ajungă.

— Da, eu eram dar, pe cinstea mea, nu vreți în sfârşit să-mi explicați?...

Culcând volumul ca pe o carte de joc, omul m-a privit țintă în ochi:

— Eu sunt cel care a tras în dumneavoastră!

S-a ridicat.

— Aveți dreptate: într-adevăr, eram ambuscat pe acoperiş, pe jumătate ascuns de un coş. Eram foarte descurajat: trupele voastre încercuiau arsenalul şi capitularea noastră era numai o chestie de zile, poate de ore. Dar amiralul dăduse ordin să rezistăm până la sfârşit, ca să aibă timp să distrugă tot. În fiecare clipă auzeam zgomotul exploziilor. Chiar în dimineața aceea aruncasem în aer bătrânul nostru U 737. Ştiți, e înfiorător să fii silit să-ți distrugi propriul vapor.

— Ştiu! Amintiți-vă că în noiembrie '42 şi noi a trebuit să ne sabordăm navele.

— Da! Adevărat! Îmi aduc aminte de prima noastră acostare la Toulon, în mijlocul tuturor acelor epave. Când au început tancurile voastre să tragă asupra blockhaus-ului ce apăra intrarea principală, am crezut că mi-a sunat ceasul cel din urmă. Tocmai mă pregăteam să cobor, când v-am văzut: doi inşi apăruți la un colț de stradă. Am tras imediat, tot încărcătorul mitralierei s-a dus. Dumneavoastră ați căzut şi eu am şters-o.

S-a îndreptat spre cămin, să ia fotografia care era acolo, iar eu l-am urmat:

— Iată, acesta era submarinul meu: trei ani am petrecut la bord. Am dat la fund zeci de cargouri.

Punând rama la loc, a scos un fel de rânjet:

— Ei, ştiți unde am găsit fotografia asta? La un târg de

vechituri! Am plătit cinci franci pe ea unui telal care vindea atât cruci de fier, cât şi decoraţii franceze. Mucoşii le cumpărau şi le agăţau pe cămăşile lor înflorate, ca să se distreze! Ce porcărie!

Eram instalaţi în fotolii de piele de o parte şi de alta a căminului, fiecare pierdut în gândurile lui, dar mi se părea că amintirile noastre se confundă până într-atât, încât apartenenţa noastră la tabere duşmane devenea mai puţin importantă. La rândul lui, fostul meu adversar nu îşi exprimase nici un regret. Pur şi simplu îmi adusese un pahar bombat şi îl ridicase pe-al lui, fără să zâmbească, schiţând un mic salut, foarte ţeapăn. Am gustat cu băgare de seamă: era un alcool alb, tare şi parfumat.

După o tăcere destul de lungă, a întrebat:

— A fost gravă rana dumneavoastră?

— Destul de gravă: cât pe-aici să-mi amputeze un picior.

— Ar trebui să vă spun că îmi pare foarte rău, desigur... (Hait, era prea frumos: îşi cerea şi scuze!) dar de fapt nu regret. Era... normal, nu-i aşa? Războiul!

Am ridicat braţul în semn de aprobare:

— Absolut! Dumneavoastră vă făceaţi datoria, eu la fel,şi dac-ar fi s-o luăm de la capăt...

— Asta nu!

Omul aproape că strigase; a insistat, ciocănind cu pumnul în braţul fotoliului.

— Niciodată, mă auziţi, niciodată!

— Dar parcă ziceaţi altceva.

— Nu era vorba de asta. Dumneavoastră şi cu mine, era... cinstit, dar mai sunt atâtea.

Germanul a tăcut brusc, cu privirea în gol. De vreme ce, printr-un capriciu al sorţii, ajunsesem acum faţă în faţă după 37 de ani, eram curios să aflu mai multe; ca

să reînnod conversația, l-am întrebat:

— De unde sunteți originar?

— Din Brandemburg. Părinții mei aveau o fermă, dar eu voiam să fiu marinar; aşa că m-am angajat ca mus pe marile veliere care aduceau grâne din Australia. Ce viață minunată! Pe urmă am fost luat pentru Arbeitsdienst[1] înainte de a fi vărsat la Wehrmacht în primăvara lui 1939. Am făcut campania din Polonia: a fost groaznic! Toți evreii aceia măcelăriți de SS-işti, oraşe întregi care ardeau, cu locuitorii lor cu tot. Puteai să înnebuneşti!

Omul se însufleţise. S-ar fi zis că de mult aştepta o ocazie să se mărturisească.

— Din fericire, am putut să trec în Kriegsmarine. Acolo, cel puțin, războiul era curat. În 1941, voluntar pentru submarine: Atlanticul de Nord! Era dură viața la bord, dar exista prietenia. De la comandant la ultimul matelot eram... aşa!

Îşi împreună mâinile ca un campion care salută publicul; am profitat ca să-l întreb:

— Şi cum ați ajuns la Toulon?

— Acolo a fost cazată escadrila noastră la sfârşitul lui ‘43.

Privirea i s-a întunecat brusc.

— Câteva zile după ce am sosit, o patrulă de-a noastră a prins un tânăr furând din casele evacuate aflate într-o zonă interzisă: a fost executat. După asta, când ieşeam în oraş, simțeam literalmente ura pândind în jurul nostru...

— Doamne! Puneți-vă în locul lor.

— Dar oamenii aceia nu ştiau, domnule... Scuzați-mă, cum trebuie să vă zic?

---

[1] Serviciu de muncă.

— N-are nici o importanță, continuați!

— Da, ziceam că înainte cu o zi, un marinar german fusese împuşcat pentru acelaşi motiv: tâlhărie. Tipul furase un fonograf şi o sticlă de şampanie. Nici n-a avut timpul s-o bea. Asta, populația n-a ştiut-o niciodată! Şi când au făcut grevă lucrătorii de la şantierele navale, *feldgendarmen* au cerut întăriri; făceam şi eu parte din ele.

A scuturat din cap cu tristețe, de parcă ar fi revăzut scena:

— Primisem ordin să pun mitraliera pe amărâții ăia care cereau doar pâine: toată lumea ştia că sunt afaceri necurate la cantinele organizației Todt. Cum mulțimea nu voia să se împrăştie, un *obersturmführer*[1] mi-a comandat să trag în grămadă, secerând la întâmplare. Înainte de a apăsa pe trăgaci, am armat de două ori una după alta, special ca să înțepenesc un cartuş. Figura mi-a reuşit: arma s-a blocat. Până s-o repar, manifestanții înțeleseseră şi o şterseseră rapid. Cât despre mine, am încasat 30 de zile de arest, dar nu-mi pare rău.

Şi-a sorbit paharul dintr-o înghițitură şi l-a pus la loc pe masă, declarând:

— Şi totuşi, tipii ăia nu ne puteau suferi.

— Eraţi inamicul!

— Da, însă civilii voştri nu făceau nici o deosebire între noi, marinarii, şi porcii ăia din SS sau din Gestapo. Chiar şi astăzi mi se face greață!

Omul s-a ridicat, foarte agitat, şi a început să măsoare încăperea cu paşi mari.

— Dar când a capitulat arsenalul!... Soldații voştri, ce-i drept, s-au purtat corect, dar a treia zi au plecat, lăsându-ne în paza unor indivizi care nici măcar nu

[1] Locotenent SS.

ştiau să-şi folosească armele. Unul dintre ei şi-a smuls singur degetul, ținându-şi mitraliera de țeavă. A trebuit să-l oblojesc; hohotea de plâns ca o domnişoară.

Tipul începea să mă calce pe nervi, prea îşi atribuia rolul personajului pozitiv; l-am apostrofat cu răceală:

— În condițiile astea, nu înțeleg de ce ați rămas în Franța.

S-a îmbunat puțin:

— O, eu am avut noroc. Un doctor de la biroul de igienă m-a rechiziționat ca să car cadavrele. Pe urmă am lucrat pentru Crucea Roşie. Acolo am întâlnit-o pe cea care avea să-mi devină soție. Aşa că, atunci când am fost eliberat, am plecat din Toulon şi am venit aici. La început a fost foarte greu: nimeni nu vorbea cu noi, negustorii chiar refuzau să ne servească; pe Helene o scuipau. Un învins are un singur drept, nu-i aşa? Să tacă din gură. Dar nu m-am lăsat, am luptat, am muncit din răsputeri. Şi pe urmă, treptat, lucrurile s-au schimbat, mai ales când de Gaulle s-a întâlnit cu Adenauer.

Interlocutorul meu şi-a încetat plimbarea şi a venit în fața mea:

— Aveți noroc voi, francezii, cu un şef ca el. După ce a rezistat în înfrângere, v-a adus în tabăra câştigătorilor.

— Şi nu v-ați întors niciodată în Germania?

A ridicat din umeri:

— La ce bun? Toată familia mea a dispărut în furtună, ferma a fost naționalizată. Iar acum țara mea e tăiată în două: într-o parte sunt şi mai militarizați decât pe vremea lui Hitler, în partea cealaltă vor acum să fie neutri. Ați văzut ziarele: ce porcărie!

Şi-a întors privirea către fereastră, de unde se putea vedea întreg domeniul. Nori groşi se strângeau la orizont.

— Aici mă simt bine. Eu le-am făcut pe toate cu mâinile mele. Avem un băiat mare. S-a angajat în Marina Națională şi îi place acolo.

Pentru prima dată zâmbi. Îmi închipuiam câte îndurase înainte de a-şi găsi rostul.

— De mult sunteți naturalizat?

— Fiul meu este francez. Eu n-am vrut niciodată – chestie de mândrie.

Venise timpul să-mi iau rămas-bun. M-am ridicat, animat de sentimente complexe: solidaritatea care îi unea pe toți foştii combatanți (pe cei adevărați, care fuseseră pe front) se lupta cu reminiscențe ostile. Ce vreți, nu te desparți aşa uşor de noțiunea de inamic ereditar, şi tocmai atunci mă supăra piciorul rănit, semn că furtuna era pe-aproape.

În pragul uşii i-am strâns mâna. A luat-o, înclinându-se şi a reținut-o în mâna lui, aşteptând vizibil ca eu să vorbesc, sperând într-un fel de aprobare, dar n-am fost în stare să-i spun altceva decât o banalitate:

— Atunci, la revedere... şi să ne dorim să nu mai fie niciodată război. Nu există ceva mai oribil, nu-i aşa?

— Vă înşelați, domnule, a murmurat omul. Există ceva şi mai rău: un război pe care l-ai pierdut!

Peste opt zile nevastă-mea s-a dus să ia câinele înapoi.

Aţi spus: Erou?

Şuieratul se înteți, străpungând urechile oamenilor, în timp ce fregata gonea cu disperare.

Într-un zgomot asurzitor, bomba izbi baza coşului, ale cărui tole uşoare zburară în bucăți, apoi traversă puntea principală, găuri chesonul blindat şi, asemenea unui monstru la capătul puterilor, se înțepeni între turbină şi reductor. Izbucni un incendiu, născut mort sub jeturile extinctoarelor automate... şi atâta tot. Bomba nu explodase.

Mecanicii, azvârliți de suflu la podea, se sculară cu greutate, zăpăciți, aiuriți, loviți dar vii. Primul care-şi veni în fire, „patronul", se repezi spre interfonul de pe punte...

La zeci de mile depărtare, o atmosferă voioasă domnea în careul navei-amiral. Ofițerii care se întorceau din cart îşi terminau dejunul. Piloții, plini de însuflețire, povesteau gesticulând cum atacaseră ei terenul de aviație. Într-un colț, trei jucători de bridge îl priveau țintă pe partenerul lor, aşteptându-l să se hotărască să anunțe următoarea mişcare. Un steward se apropie, adresându-se unuia din jucători:

— Vă cheamă şeful de Stat-Major... E foarte urgent.

David puse jos cărțile şi se ridică:

— Şapte cupe! Şi dacă contrează, atunci plusez. Iar voi, încercați să nu-mi ratați marele şlem. Mă întorc îndată!

Traversă repede sala de arme, împinse neglijent uşa coridorului care ducea la „sfânta sfintelor", câtuşi de puțin impresionat de tăblița cu „Intrarea interzisă".

Trecând cu paşi mari pe mocheta antiderapantă, ajunse în fața chichineței unde *staff*[1]-ul avea obiceiul să se refugieze ca să-şi clocească ideile geniale.

Văzându-l aşa, cu fața copilăroasă, de o urâțenie simpatică, cu nasul cârn, cu ochii veseli de culoarea alunei şi obrazul bronzat caracteristic celor ce cutreieră mările, oricine l-ar fi luat drept un tânăr ofițer entuziast, înflăcărat, cam nechibzuit şi preferând cu siguranță plăcerile navigației în locul complicațiilor tehnicilor de vârf. În realitate, David avea patruzeci şi doi de ani, un caracter liniştit şi nervi de oțel. Adora schiul şi alpinismul, dar detesta navigația, fiindcă suferea de rău de mare; era cel mai mare specialist de pe pământ în deminări, dezamorsări de dispozitive-capcană, maşini infernale şi alte porcării îndrăgite de terorişti. Marina izbutise cu greu să-l împrumute de la serviciile speciale.

Şeful de Stat Major îi arătă un punct pe planul desfăsurat înaintea lui:

— Mesajul spune că bomba s-a înțepenit aici, fix în mijlocul compartimentului aparatului propulsiv; dacă explodează, bastimentul va fi tăiat în două, spuse el. Ar trebui să vă duceți să încercați... hm... să rezolvați problema. Voluntar, bineînțeles. Într-un caz ca acesta, nu pot să dau ordin, mai ales unui...

Îşi muşcă buzele, fără să termine fraza.

„... Mai ales unui civil", completă David în gând. „Snob afurisit!"

— Ei bine, exclamă el, izbind cu palmele în brațele fotoliului, doar sunt plătit pentru asta, nu?

O expresie de uşurare apăru pe fața *staff*-ului:

— Splendid! Elicopterul vă aşteaptă.

— Perfect! Trec să-mi iau trusa şi mă îmbarc. Ah!

[1] Şeful de Stat-Major.

Transmiteți-le să facă cât mai multe fotografii maşinăriei până vin eu... Voluntar, bineînțeles, adăugă el din prag, fără nici o urmă de ironie în glas.

Peste o oră, David – coborât cu cablul pe puntea dinapoi a fregatei – punea fără chef piciorul pe puntea care în fiecare clipă se înclina către un bord sau altul. Înghiți se o mulțime de pastile de nautamină, destul ca să fie liniştit un timp. Fără să mai aştepte, procedă la inspectarea meticuloasă a dispozitivului.

— Iată ce vă sugerez, îi explică el comandantului, urcând din nou pe punte. Instalați o legătură prin cablu între maşină şi un punct al vaporului, destul de depărtat de porcăria asta. Dată fiind talia ei, cred că vreo treizeci de metri...

— Punctul Central Transmisiuni ar putea fi potrivit.

— Excelent! Pe măsură ce voi înainta în lucru, îi voi descrie amănunțit corespondentului meu ceea ce fac. El trebuie să aibă fotografiile în fața ochilor, ca să mă înțeleagă şi să noteze tot ce spun, pentru ca acestea să poată servi altă dată, dacă nu izbutesc.

Se exprima calm, lungind puțin silabele; paşa îl privea cu un amestec de surprindere şi admirație, pe care David îl observă:

— Nu vă temeți: o să fiu foarte atent. Ştiți, prima nu o încasez decât în caz de reuşită. Altfel, le revine moştenitorilor mei.

— Sunteți căsătorit?

— Dumnezeule, nu! Nici o femeie nu m-ar suporta: sforăi ca o locomotivă.

— Şi echipajul?

— Asta-i problema dumneavoastră, eu n-am nevoie de nimeni.

— Mă gândesc să-i adun la prova şi la pupa. Pregătiți de... hm...

— De evacuare? Sper să nu fie nevoie. Dar să nu pierdem timpul. Sunt aşteptat cu nerăbdare pe nava-amiral: la o partidă de bridge deja începută. O, au putut să joace ultima partidă fără mine, eu eram mortul!

Proptit solid de turbină, strângând între coapse corpul bombei, David reuşise să demonteze fâşiile ampenajului. pe care nu se vedea nici o marcă: probabil căldura şterse orice semn. În timp ce asculta soclul cu un stetoscop, vorbea de unul singur:

— Drace! De-aş şti măcar în ce afurisită de țară a fost fabricată porcăria asta: în vremurile de azi toți se fac negustori de petarde şi nimeni nu strigă în gura mare.

Mai ascultă, apoi clătină din cap.

— S-ar părea că nu-i nimic care să semene a dispozitiv cu întârziere, spuse el, ridicând vocea ca să vorbească în microplastronul agățat de veston. Am avut impresia că aud ceva când am deşurubat bulonul pe care l-am botezat numărul 4... dar nu era nimic. Trec la numărul 5.

Examină mai îndeaproape metalul, căutând zgârieturi care să indice sensul de înşurubare, apoi fixă şurubelnița şi apăsă... în zadar. Încercă în sens contrar, tot fără succes. Lăsând jos unealta, îşi şterse fruntea cu dosul mâinii. Maşinăria îl lua prin surprindere, exact ca un adversar la cărți căruia nu izbutea să-i descopere metoda de joc. Un joc! De altfel, asta îl atrăsese prima oară: un descreierat de student pusese o încărcătură de TNT în maşina unui profesor de la universitatea lui. Din fericire, profesorul avea obiceiul să verifice în fiecare dimineață nivelul apei din baterie; deschisese capota maşinii înainte de a învârti cheia în contact. Alergase să reclame la poliție, recomandându-i lui David să nu se atingă de nimic şi să nu lase pe nimeni să se apropie. În loc de aceasta, David se apucase să pipăie sistemul

menit să arunce maşina în aer, apoi, după o matură chibzuință, începuse să-l demonteze. Copilăresc! Artizanal! Când sosiseră specialiştii, le întinsese mecanismul desfăcut până la ultima piesă, explicându-le cum funcționează.

— Şmecheraşul prevăzuse figura. Vedeți care-i şpilul: oricine ar fi încercat să scoată drăcia fără să taie mai întâi firul de colo ar fi zburat direct la ceruri.

Pentru reuşită, tânărul se alesese cu un chef pe cinste, oferit de cel salvat, care cu această ocazie se ameține şi el. Peste o săptămână, un bărbat cu părul cărunt, tuns foarte scurt, îmbrăcat sobru într-un pardesiu verzui, îl aşteptase la ieşirea din laborator:

— Avem... hm... impresia netă că sunteți excepțional de dotat. Ce fel de studii urmați acum?

— Pregătesc o teză de doctorat despre electromagnetismul...

— Foarte interesant, îl întrerupse interlocutorul său. Dar nu v-ar plăcea să căpătați şi alte noțiuni? Sunt convins că ați putea aduce servicii neprețuite țării dumneavoastră.

Trecuseră şaptesprezece ani de atunci. Puțin câte puțin, renumele său trecuse dincolo de limitele organismului discret în slujba căruia se afla: serviciile tehnice ale Ministerului Apărării îi solicitau adesea concursul; i se întâmplase chiar să meargă şi în străinătate. Cea mai frumoasă ispravă a lui fusese dezamorsarea unei maşinării ultrasofisticate, amplasată în sala unde trebuia să se țină o conferință internațională. Îşi petrecuse timpul călătorind între diverse capitale în care se manifestau teroriştii, până când izbucnise la capătul lumii acel război neaşteptat căruia nimeni nu îndrăznea să-i spună pe nume.

David îşi aprinse o țigară, îngăduindu-şi o scurtă

pauză. Suspect de înțepenită drăcia! Cu siguranță la mijloc era o porcărie: o simțea. Şi, mai întâi,de ce nu explodase bomba la şoc? Detonatorul se afla la locul lui, deci funcționa pare-se prin inerție, şi atunci?...

— Merge bine? întrebă o voce îngrijorată.

Îşi strânse căştile:

— Da, da!

— Domnul comandant întreabă dacă n-aveți nevoie de nimic.

Era gata-gata să răspundă: „Ba da, să mă lăsați în pace", dar se răzgândi. La urma urmei, oamenii ăştia îşi făceau meseria. Dar meseria lui, cum s-ar fi putut chema? Caută o definiție corectă: magicianul catastrofelor premeditate! Ei da, asta ar fi sunat foarte frumos pe cărțile de vizită. Îşi stinse chiştocul, se scărpină în cap şi se hotărî.

— Bun! Îmi voi încerca norocul cu numărul 8, enunță el în microfon. Îl vedeți în fotografie, la stânga Iui 4?

— Cât se poate de clar.

— Perfect! Încep. Uşurel, uşurel...

David apucă piulița în cleşte şi învârti cu precauție, deodată aceasta cedă.

— S-a făcut! Am deblocat...

Se întrerupse şi aplică din nou stetoscopul: se auzea un sunet slab, abia perceptibil. Repede strânse puțin piulița: sunetul încetă.

— Doamne, ce-au putut să inventeze?

Se încruntă, mai mult enervat decât îngrijorat. Broboane de sudoare îi apărură pe frunte; brusc îl năpădiră amintirile; de două ori până acum fusese gata-gata să-şi lase oasele pe-acolo.

Ultima oară, acum şase sau şapte luni, scăpase ca prin urechile acului: nu descoperise a doua capcană decât în ultimul moment. Tot jucând aşa, sfârşeşti prin

a câştiga.

David puse cleştele jos, străduindu-se să-şi controleze respirația.

— Ia zi, bătrâne, ce te-a apucat? murmură el fără voie.

La început, patima sa de a dejuca obstacolele, de a găsi soluția, sc dovedise mai tare decât teama. Era un fel de sete de a învinge, irezistibilă: însăşi frica îl stimula. Pe urmă lucrurile luaseră încetul cu încetul o altă înfățişare: se obişnuise cu frica; sentimentul îi devenise o veche cunoştință, una pe care o saluta în trecere, fără a se opri să stea de vorbă cu ea. După acest semn de politețe, analiza la rece maşina infernală, o reconstituia în minte, descoperea cu satisfacție vicleniile celor care o concepuseră şi o distrugea în etape, sigur pe sine şi complet destins.

— Tipii ăştia călițI în lupte trebuie să fie în genul meu, se gândi el, privind cum se antrenau pe punte comandourile marine, obişnuite cu riscurile,pe care şi le asumau cu bună ştiință, numai după ce-şi studiaseră adversarul.

David nu cunoscuse niciodată războiul şi, cu toate că era sincer pacifist, uneori regreta acest lucru. Viața pe care o ducea îi plăcea, chiar dacă implica sacrificii. Aşa că refuzase întotdeauna să întemeieze o familie.

Alice, secretara patronului, era totuşi foarte drăguță şi atât ar fi aşteptat... Bah. Există oameni fericiți şi oameni folositori, iar el făcea parte fără îndoială din cea de a doua categorie, având dreptul, în lipsă de altceva, la „eterna recunoştință a concetățenilor” – după cum proclamase cutare ministru, agățându-i o decorație la rever. În cel mai strict anonimat, aşa cum se cuvenea. Crucea dormea de atunci pe fundul unui sertar.

Astăzi îşi dădea seama: faptul de a fi mereu în preajma primejdiei făcuse din el o ființă aparte, cu alte

raționamente, alte reflexe. Muritorii de rând nu puteau înțelege: ar fi trebuit ca măcar o dată să fi trecut prin asta. Şi când va ieşi la pensie, tot aşa va fi. Cu un râs uşor, mai degrabă un rânjet, luă din nou în mână cleştele, dar, chiar înainte de a atinge piulița, sunetul reîncepu mai tare, ca un fel de susur. Dintr-o dată, înțelese sistemul...

— Atenție! urlă el în microfon, blocul detonator este în...

Explozia tăie literalmente fregata în două; în privința asta, şeful de Stat Major avusese dreptate.

Povestea de mai sus nu are vârstă: s-ar fi putut întâmpla în zilele noastre, în Malvine, sau acum mai bine de cincizeci de ani, în Anglia, când un ofițer din *Royal Navy* a dezamorsat prima mină magnetică eşuată pe un țărm. În fond, ca şi relatările de mai înainte, este povestea tuturor oamenilor aduşi, cu voie sau fără voie, într-un context în care trebuie să acționeze împotriva celui mai elementar instinct de conservare.

Turiştii ce sosesc în fiecare vară în satul meu din Var cu fața ca pastila de aspirină se întorc complet schimbați, bronzați ca nişte indieni... Până la iarna viitoare. Dar urma din sufletul celor arşi de soarele armelor nu se şterge niciodată.

Le Revest-les-Eaux, mai 1991

Principalele evenimente ale războiului din 1939—1945, pe scurt

3 septembrie 1939	Declararea războiului
Până în mai '40	Cu excepția bătăliilor navale, este un război „drăguț" (în afară de campania din Norvegia)
10 mai '40	Ofensiva germană în Belgia și în Ardeni
26 mai—3 iunie '40	Evacuarea portului Dunkerque
10 iunie '40	Intrarea Italiei în război
17 iunie '40	Guvernul mareșalului Pétain cere armistițiu (care va intra în vigoare la 25 iunie)
18 iunie '40	Evacuarea flotei din Brest. Primul apel al generalului de Gaulle
3 iulie '40	Flota britanică atacă cu tunurile escadra franceză la Mers-el-Kébir
August—septembrie '40	Bătălia aeriană a Angliei
8 iunie—14 iulie '40	Campania din Siria
22 iunie '41	Hitler invadează Uniunea Sovietică
21 august '41	Primul atentat individual contra armatei germane de ocupație
29 august '41	Este împușcat d'Estienne d'Orves
7 decembrie '41	Atacul japonez contra flotei americane la Pearl Harbor
2—11 iunie '42	Rezistența eroică a Francezilor liberi la Bir-Hacheim
4—7 iunie '42	Victoria aeronavală americană la Midway
4 septembrie '42	Începe bătălia de la Stalingrad
8 noiembrie '42	Debarcarea anglo-americană în Africa de Nord
10 noiembrie '42	Imperiul reia lupta la ordinul amiralului Darlan
27 noiembrie '42	Sabordarea flotei din Toulon
2 februarie '43	Armata mareșalului von Paulus capitulează la Stalingrad
12 mai '43	Armata germană din Tunisia capitulează și ea
10 iulie '43	Debarcarea aliată în Sicilia
4 septembrie '43	Debarcarea aliată în Italia
4 iunie '44	Cucerirea Romei (datorită corpului expediționar francez al generalului Juin)
6 iunie '44	Debarcarea aliată în Normandia
15 august '44	Armata I franceză a generalului de Lattre de Tassigny debarcă în Provence
25 august '44	Eliberarea Parisului
23 noiembrie '44	Eliberarea Strasbourg-ului
Februarie '45	Conferința de la Yalta
8 mai '45	Capitularea Germaniei
15 august '45	Capitularea Japoniei

colecția comando

30

ALEX WASSILIEFF

O CARTE DESPRE TOȚI SOLDAȚII NECUNOSCUȚI CARE AU SCRIS ISTORIA, LUPTÂND ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI ÎN INDOCHINA. TREIZECI DE ÎNTÂMPLĂRI ȘI TOT ATÂTEA DESTINE, TRAGICE SAU FERICITE, ÎNTOTDEAUNA INSOLITE. DE LA CAPORAL LA COMANDANTUL DE NAVĂ, DE LA INFANTERIST LA PILOTUL DE VÂNĂTOARE, TOȚI PARTICIPĂ, ÎN TĂCEREA ANONIMATULUI, LA MARELE RĂZBOI AL SOLDAȚILOR NECUNOSCUȚI.

ISBN 973-9177-44-1

NEMIRA

PREȚ 4412 +
88 T.L. = 4500